

НАУКОВИЙ ВІСНИК

«ДОБРИЙ ПАСТИР»

Богослов'я. Філософія. Історія

Випуск 19 / 1

2024

**ДОБРИЙ ПАСТИР: НАУКОВИЙ ВІСНИК
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ АКАДЕМІЇ ІВАНА ЗОЛОТОУСТОГО
Богослов'я. Філософія. Історія
Випуск 19/1 2024**

ISSN 2522-1558 (print)

«Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія» заснований 21 березня 2007 р. Івано-Франківською Теологічною Академією як періодичне наукове видання, що рецензується – збірник наукових праць, реорганізований 16 листопада 2018 р. у науковий журнал.

Журнал 22 серпня 2017 року зареєстровано в Міжнародному центрі періодичних видань (ISSN International Centre, м. Париж).

Видається з 2007 року.

Зареєстровано Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення як друковане медіа: **протокол № 27 від 16.11.2023 р. – ідентифікатор медіа - R30-01942.**

Адреса редакції: 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Софрона Мудрого 22, Івано-Франківська академія Івана Золотоустого,
e-mail: dp@ifaz.edu.ua
web-сайт: <http://journal.ifaz.edu.ua>

Журнал зареєстрований, реферується та індексується: ISSN International Centre, м. Париж; Index Copernicus International; Google Scholar; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського; «Україніка наукова»

Редакція наукового вісника може публікувати статті й матеріали, не поділяючи позиції їх авторів.

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори публікацій.

Подані рукописи рецензуються і не повертаються.

Редакція залишає за собою право виправляти мову і редагувати матеріали.

Редакція не вступає у листування з авторами.

При передруку посилання на «Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія» обов'язкове.

Усі права застережені ©

Івано-Франківськ
Івано-Франківська академія Івана Золотоустого
2024

DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1>.

Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія / Гол. ред. Р. А. Горбань. Випуск 19. Частина 1. Івано-Франківськ : ІФА, 2024.165 с.

Good Parson: scientific bulletin of Ivano-Frankivsk Academy of John Chrysostom. Theology. Philosophy. History / Editor-in-Chief R. A. Gorban. Issue 19. Part 1. Ivano-Frankivsk : IFA, 2024. 165 p.

У журналі вміщені наукові статті з богослов'я, релігієзнавства, філософії та історії Церкви в Україні. Для фахівців з соціально-гуманітарних та богословських наук, докторантів, аспірантів і здобувачів, студентів вищих навчальних закладів, а також усіх, хто цікавиться богослов'ям, релігієзнавством, філософією та історією.

Редакційна рада:

Голова редакційної колегії: Митрополит Володимир Війтишин, кандидат наук з богослов'я, доцент;
Головний редактор: прот. Річард Горбань, габілітований доктор богословських наук, професор;
Заступник головного редактора: митр. прот. Олег Каськів, доктор наук з богослов'я, професор;
Відповідальний секретар: Ольга (с. Андрея) Маслій, кандидат історичних наук, доцент.

Редколегія:

- * з богослов'я: митр. прот. Олег Каськів, доктор наук з богослов'я, професор (Україна);
прот. Василь Гоголь, кандидат наук з богослов'я, доцент (Україна);
прот. Віталій Козінчук, кандидат наук з богослов'я, доцент (Україна);
прот. Андрій Чорненко, кандидат наук з богослов'я, доцент (Україна);
прот. Святослав Княк, доктор філософських наук, доктор богослов'я, професор (Україна);
д-н Роман Завійський, доктор наук з богослов'я, доцент (Україна);
Володимир Шеремета, доктор богослов'я, доцент (Україна);
прот. Ярослав Москалик, габілітований доктор богословських наук, професор (Польща);
к.с. Кжиштоф Гуздзь, габілітований доктор богословських наук, професор (Польща);
к.с. Кжиштоф Гузовські, габілітований доктор богословських наук, професор (Польща);
к.с. Мірослав Ковальчик, габілітований доктор богословських наук, професор (Польща);
Кароль Клявза, габілітований доктор богословських наук, професор (Польща);
к.с. Лешек Адамавіч, габілітований доктор канонічного права, професор (Польща);
- * з філософії: Анатолій Колодний, доктор філософських наук, професор (Україна);
Людмила Филипович, доктор філософських наук, професор (Україна);
Петро Яроцький, доктор філософських наук, професор (Україна);
Вікторія Ларіонова, доктор філософських наук, професор (Україна);
Володимир Возняк, доктор філософських наук, професор (Україна);
Іван Климишин, доктор фізико-математичних наук, професор, академік (Україна);
Ольга Климишин, доктор психологічних наук, професор (Україна);
Василь Костицький, доктор юридичних наук, професор (Україна);
Михайло Марчук, доктор філософських наук, професор (Україна);
Віктор Москалець, доктор психологічних наук, професор (Україна);
Микола Сидоренко, доктор філософських наук, професор (Україна);
Ірина Богачевська, доктор філософських наук, професор (Україна);
Іван Остащук, доктор філософських наук, професор (Україна);
Павло Павленко, доктор філософських наук (Україна);
Олег Савчук, кандидат філософських наук (Україна);
- * з історії: Василь Балух, доктор історичних наук, професор (Україна);
Олег Білоус, кандидат політичних наук, доцент (Україна);
Руслан Делятинський, кандидат історичних наук, доцент (Україна);
Олег Єгрешій, кандидат історичних наук, доцент (Україна);
Олександр Лисенко, доктор історичних наук, професор (Україна);
Олег Малярчук, доктор історичних наук, професор (Україна);
Василь Марчук, доктор історичних наук, професор (Україна);
Ігор Пилипів, доктор історичних наук, професор (Україна);
Ігор Райківський, доктор історичних наук, професор (Україна);
Олексій Сухий, доктор історичних наук, професор (Україна);
Петро Шкраб'юк, доктор історичних наук, професор (Україна).

Затверджено до друку Вченою радою Івано-Франківської академії Івана Золотоустого (протокол № 4 від 28 грудня 2023 р.)

© Івано-Франківська академія Івана Золотоустого, 2024

© Автори статей, 2024

ISSN 2522-1558 (print)

Науковий журнал
«Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана
Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія» (випуск 19, частина 1)

ДО 100-ЛІТТЯ
З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ВЛАДИКИ СОФРОНА МУДРОГО

ЗМІСТ

Владика Софрон Мудрий: життя і діяльність..... 6-10

Слово Блаженнішого Патріарха Святослава Шевчука до учасників наукової конференції з міжнародною участю «Життя і діяльність владика Софрона Мудрого» 11

Богослов'я

Війтишин Володимир

Владика Софрон Мудрий: науковець, ректор, проповідник, меценат 12-21

Каськів Олег, Бурдиляк Володимир

Особливості навчального процесу та формації священників в Івано-Франківському Теологічно-Катехитичному Духовному Інституті – Івано-Франківській Теологічній Академії під керівництвом владика Софрона Мудрого. 22-36

Пасічник-Рак Василь

Владика Софрон Мудрий: значення Часослова в житті священника та Церкви 37-46

Яцишин Андрій, Тимків Людмила

Святе Письмо як особлива сфера зацікавлення наукової, проповідницької та перекладацької діяльності єпископа Софрона Мудрого. 47-53

Філософія

Геник Степан

Віра і Правда в словах і ділах Софрона Мудрого 54-59

Деркач Віталій, Котик Тарас

Національна ідея у творчій спадщині та діяльності владика Софрона Мудрого 60-69

Колодний Анатолій, Филипович Людмила

Будівничий дар владика Софрона Мудрого: Церква-Освіта-Культура 70-76

Маслій Ольга (с.Андрея), Юнгер Святослав

Роль владика Софрона Мудрого у відновленні та розвитку відпустового місця Крилоської чудотворної ікони Богоматері та архипастирські візити в с. Крилос 77-82

Делятинський Руслан, Гоголь Василь, П'яста Руслан

До питання про внесок владика Софрона Мудрого у розвиток богословської освіти і науки Української Греко-Католицької Церкви. 83-119

Історія

Єгрешій Олег, Мужик Ростислав

Основні напрямки наукових досліджень владики Софрона Мудрого
у ділянці історії Церкви **120-130**

Зіньковський Тарас, Жолоб Анна

Роль владики Софрона Мудрого у формуванні експозиції історії
Церкви в Галичині музею історії Галича **131-144**

Маслій Ольга (с.Андрея), Гуцуляк Володимир

Єпископська хіротонія владики Софрона Мудрого 12 травня 1996 р. . . . **145-152**

Маслій Ольга (с.Андрея), Пархомук Володимир

Владика Софрон Мудрий та український відділ радіо «Ватикан»:
на основі інтерв'ю та споминів (1965-1994 рр.) **153-163**

Автори журналу 164

До відома авторів 166

ВЛАДИКА СОФРОН МУДРИЙ: ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ¹

Дитинство та освіта

Степан Мудрий (Софрон – монаше ім'я) прийшов на цей світ у м. Золочеві (Львівська область) 27 листопада 1923 року. Початкову і середню освіту здобув у м. Золочеві, а відтак впродовж 1942–1944 років вивчав електричну інженерію. Опісля, в 1945–1948 роках продовжив її вивчення у м. Аугсбург (Німеччина), де й отримав диплом інженера електрики. У 18 років після побачених катувань та вбивств під час червоного терору на Золочівщині твердо вирішив посвятити себе служінню Господу. «Яка марнота, оце людське життя! Якою жахливою є людина й держава без віри в Бога! Безбожна людина стає страшнішою за лютого звіра. Навіть більше: вона стає страшним знаряддям самого сатани», - читаємо у книзі його спогадів.

Священниче служіння

Під час війни Степан опинився в Німеччині, звідки мігрував до США у м. Давсон (штат Пенсильванія, США), де 18 лютого 1949 року вступив до монастиря отців-василіян. Протягом навчального 1950–1951 року розпочинає вивчати філософію та богослов'я у м. Глен-Коув (штат Нью-Йорк, США), а продовжує у м. Мондер (провінція Альберта, Канада) у 1951–1952 навчальному році. Відтак, знову повертається до рідного університету у м.

¹ Владика Софрон Мудрий. *Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви*. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-mudryu-472/> (дата звернення 23.12.2023).

Глен-Коув, де й вчиться у 1952–1954 роках. 14 січня 1955 року бр. Степан Мудрий склав вічні обіти у Чині святого Василя Великого та взяв собі ім'я Софрон. Завдяки своїм непересічним здібностям до навчання, у 1955 році Софрон Мудрий направився до Риму (Італія) в Папський Григоріанський університет, де в 1959 році одержав ліцензіат із богослов'я. Опісля, продовжив навчання у Папському Латеранському університеті, вивчаючи канонічне право. Ці студії також увінчалися науковим ступенем – у 1964 році Софрон Мудрий став доктором канонічного права. Однак, і цього було замало для допитливого юнака, тому у 1966–1968 роках він навчався у Папському Східному інституті та отримав ще ліцензіат із східного канонічного права у 1968 році. Про цей період свого життя владика Софрон згадував так: «На Заході я опинився ще до повернення «советів». У 1943-му нас, кілька сотень мешканців міста Золочева, що на Львівщині, «німаки» вивезли в Австрію, де я працював на різних примусових роботах. Потім потрапив до німецького Аугсбурга. Там здобув фах електроінженера і мав добрі перспективи працевлаштування в Бразилії, проте життя за Божим покликанням повернуло в інше русло. Я віддавна хотів стати священником-місіонером. Мрія почала збуватися в 1949 році, коли вступив до монастиря отців-василіян в американському штаті Пенсильванія. 14 січня 1955-го, в день пам'яті святого Василя Великого, склав довічну чернечу обітницю, взявши ім'я Софрон. Через півроку разом із Тарасом Прокопівим та Дмитром Височанським відбув до Риму на богословські студії. Так і потрапив у вічне й святе місто, навчався в Григоріанському та Латеранському університетах, згодом став докторантом римського і церковного права. Мав повертатися до Америки і заступити на посаді одного з професорів Вашингтонського католицького університету, але був призначений віце-ректором Української папської колегії св. Йосафата. Нібито ці обов'язки покладалися на мене тимчасово, а їх виконання затягнулося на цілих 15 років, ще двадцять наступних - працював там ректором».

У 35 років став священником, а саме 25 грудня 1958 року владика Іван Бучко, Апостольський візитатор для українців-католиків у Західній Європі, уділив Софронові Мудрому Таїнство Священства. Впродовж 1960–1974 років здійснював служіння віце-ректора Української Папської колегії святого Йосафата у м. Рим, а з 1974 по 1994 роки - ректора цього ж навчального закладу. Окрім цього, о. Софрон Мудрий був професором Папського Східного інституту, викладаючи східне канонічне право. «У Римі майже кожна національна церква має свою семінарію. Українська папська колегія св. Йосафата заснована ще в 1897 році. Від 1904-го нею опікуються отці-василіяни. Там постійно перебуває близько півсотні майбутніх священників УГКЦ з усього світу, а під час Ватиканських соборів зупиняються єпископи нашої церкви. За часів Горбачова до мене туди приїжджали відомі українці Іван Дзюба, Ліна Костенко, Павло Мовчан, Микола Стратілат та інші. Вихованці колегії навчаються в папських університетах, а ми їм додатково викладали історію

рідної церкви, традиції і звичаї українського народу, церковний спів. Багато моїх випускників висвячені на єпископів та архієпископів, а один навіть став секретарем Конгрегації, своєрідного міністерства, східних церков у Ватикані», - пригадує насичений різними подіями період ректорства в Українській колегії владика Софрон. Варто зазначити, що служіння о. Софрона Мудрого у Папській колегії святого Йосафата припало на період чотирьох Пап, про що він часто розповідав: «Святіші Отці постійно цікавилися справами нашої колегії, а інколи й відвідували її. На моїх, можна сказати, очах відбувалися вибори чотирьох пап. У 1958 році ми раділи, мов діти, почувши на площі Святого Петра, що новим Папою курія обрала кардинала Венеції Анджело Джузеппе Ронкалі (Іван XXIII). За кілька місяців перед тим ми, десяток студентів-василіян, понад тиждень були гостями цього усміхненого старця, товстенького і милого, тоді ще ректора патріаршої семінарії у Венеції. Він добре знав Східну церкву, бо десять років був послом Ватикану в Болгарії, благословляв нас по-старослов'янськи і любив слухати нашу літургійну пісню «Достойно є, яко воістину». Його стараннями після вісімнадцяти років радянської каторги вдалося визволити голову й батька УГКЦ митрополита, згодом кардинала Йосипа Сліпого. В лютому 1963 року він прибув до Риму й оселився у Ватикані. Наступному Папі Павлові VI - тихому й просвітленому – я представляв свою сестру-інваліда Ярославу. Його наступник – Альбіно Лючіані прийняв ім'я Івана Павла I. Це була дуже скромна і висококультурна духовна постать. Він запам'ятався як великий проповідник Євангелії та катехизи, прихильник справедливості й роззброєння. Та Івану Павлу I не судилося довго очолювати провід Церкви – він упокоївся у сні на тридцять третьому дні свого апостольського служіння. Сталося це 28 вересня 1978 року. А 16 жовтня білий дим із комина Сикстинської капели сповістив про те, що новим Папою став слов'янин Кароль Войтила, архієпископ Краківський (Іван Павло II). До того на Петровому престолі 450 років поспіль засідали лише італійці. У Римі невдовзі зрозуміли, що цей Папа має харизму справжнього духовного лідера. Він здійснив безліч великих справ на духовному поприщі, розбудував колегіальність в управлінні Церквою, відвідав понад сто країн світу з пасторською місією».

Сорок років, з 1965 до 1994 року працював в українській службі «Радіо Ватикан». Його радіопроповіді підтримували дух українців по всьому світу, а найбільше в атеїстичній радянській Україні: «Попри чималу кількість обов'язків, праця на цьому радіо, яку я офіційно почав заступником керівника української секції в 1965 році, була моєю улюбленою місією для України. Докладав усіх зусиль, щоб своїми промовами перед мікрофоном закласти ще одну цеглинку для збереження на рідній землі нашої релігійної культури, яка тоді зазнавала жорстких утисків войовничого атеїзму. Ми мали щодня 15 хвилин ефіру та раз на місяць – півторагодинну Службу Божу. Ми не торкалися політичних проблем - мовили лише на теми релігійного життя.

Якщо людина має віру в Бога, то вона все зрозуміє й переживе. Та час від часу й ми отримували листи «трудящих», гадаю, написані або співробітниками КДБ, або під їхню диктовку, в яких «обурені» громадяни протестували проти трансляції наших передач на Україну. Насправді ж їх там із нетерпінням чекали тисячі спраглих до слова Божого людей, в чому я особисто переконався, відвідавши Україну зі своїм товаришем, громадянином Канади Томом-Петром Шишком, котрий студював у Римі богослов'я. Ми винайняли на місяць «Ауді» й поїхали спершу в Чехію, де мешкала моя сестра-черниця Софія, а потім через Чоп – до Львова. На рідній землі весь час відчували зриму й приховану присутність кадебістів, проте почули молитовні прохання галичан частіше передавати Служби Божі, а не лише раз на місяць. Повернувшись до Ватикану, розповіли про це Святійшому Отцю Павлу VI, і він видав розпорядження збільшити час ефіру для української секції до двох передач на добу і щотижня транслювати богослужіння».

П'ятдесят років свого життя владика Софрон віддав Українській Папській колегії Св. Йосафата, тридцять з яких був її ректором. На 71-му році життя преосвященний Софрон Мудрий повернувся в Україну, де у 1994 році очолив Івано-Франківський теологічний інститут, який завдяки його зусиллям піднявся до рівня теологічної академії. Окрім цього, у цьому ж інституті викладав канонічне право.

Єпископська діяльність

6 листопада 1995 року призначений протосинкелом Івано-Франківської єпархії. 2 березня 1996 року отримав призначення на єпископа-коад'ютора Івано-Франківської єпархії, а 12 травня 1996 року відбулася єпископська хіротонія в катедральному соборі Воскресіння Христового м. Івано-Франківська. Головним святителем був архієпископ Мирослав Марусин, Секретар Конгрегації Східних Церков, а співсвятителями - митрополит Філадельфійський Стефан Сулик і єпископ Івано-Франківський Софрон Дмитерко, ЧСВВ.

22 грудня 1997 року відбулася інтронізація нового єпарха Софрона Мудрого, ЧСВВ, на місце емеритованого владика Софрона Дмитерка, ЧСВВ. Від 1997 до 2004 року був Правлячим Архиєреєм Івано-Франківської єпархії УГКЦ. За час правління Івано-Франківською єпархією владика Мудрий працював над її розбудовою. Розбудував Івано-Франківський теологічно-катехитичний духовний інститут (тепер Теологічна академія Івана Золотоустого) і вивів його у число найкращих духовних навчальних закладів, добився повернення будинку під консисторію, розбудував єпископську резиденцію. Всього за час свого єпископства рукоположив понад 130 священників. Преосвященний владика Софрон написав багато праць, випустив українською мовою понад 150 релігійних аудіокасет, грамплатівок, відеофільмів.

Своїми стараннями Софрон Мудрий збудував триповерховий реколекційно-відпочинковий дім на 40 осіб, їдальня, простора альтанка (урочище Підлюте, Рожнятинський район, Івано-Франківська область).

2 червня 2005 року Папа Римський Бенедикт XVI прийняв зречення з уряду за віком єпископа Івано-Франківського владика Софрона Мудрого. Його наступником на престолі Івано-Франківської єпархії УГКЦ став владика Володимир Війтишин.

16 січня 2009 року Президент України Віктор Ющенко нагородив єпископа Софрона Мудрого орденом «За заслуги» III ступеня «за вагомий особистий внесок у справу консолідації українського суспільства, розбудову демократичної, соціальної і правової держави та з нагоди Дня Соборності України». Окрім цього, 30 листопада 2013 року був нагороджений Орденом «За заслуги» II ступеня «за значний особистий внесок у соціально-економічний, науково-технічний, культурно-освітній розвиток Української держави, вагомі трудові досягнення, багаторічну сумлінну працю».

Помер 31 жовтня 2014 року в Івано-Франківську. Похований в крипті Архикатедрального і Митрополичого собору Воскресіння Христового у м. Івано-Франківську.

**Слово Блаженнішого Патріарха Святослава Шевчука
до учасників наукової конференції з міжнародною участю
«Життя і діяльність владика Софрона Мудрого»**

УКРАЇНСЬКА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА
Верховний Архієпископ Києво-Галицький

Київ,

Вих. ВА 23/286

6 листопада 2023 року Божого

Достойним учасникам
наукової конференції з міжнародною участю
«Життя і діяльність владика Софрона Мудрого»

Слава Ісусу Христу!

Достойні учасники конференції!

У цьому листі бажаю привітати учасників конференції, яка присвячена 100-річчю з дня народження єпископа Івано-Франківського Софрона Мудрого. Дякую Івано-Франківській академії Івана Золотоустого, яка є організатором конференції, доповідачам і слухачам цього важливого заходу.

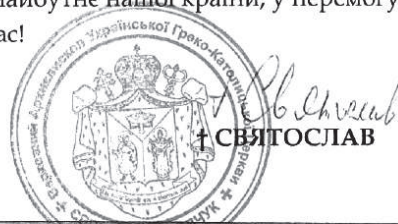
Владика Софрон Мудрий був непересічною особою в УГКЦ, адже протягом усього свого життя працював над вихованням священнослужителів, 13 років як віцекеректор та 20 років як ректор Папської колегії святого Йосафата в Римі. Вже в 70 років владика Софрон прибуває до України і очолює Івано-Франківський теологічно-катехитичний духовний інститут, який у 2000 році перейменує на Івано-Франківську теологічну академію і аж до смерті залишається її ректором.

Прагну звернути вашу увагу на довголітнє служіння владика Софрона не тільки як ректора, а і як директора Української секції радіо «Ватикан». Тисячі людей в колишньому Радянському Союзі чекали неділі, щоб налаштувати свій приймач на ефір Ватиканського радіо та помолитися Божественну Літургію, вислухавши чудову, ґрунтовно підготовану проповідь.

Та найбільше хочу згадати про любов цього славного єпископа до молитви Часослова. На схилі літ, коли сили почали його покидати, він узгодив свій останній період земного життя із ритмом церковного правила: вечірня, повечір'я, північна, утрєня, часи. Дякуємо Богові, що подарував нам такого монаха, вихователя священників, архиєрея.

Дорогі учасники наукової конференції, сердечно прошу вас: не зупиняйтеся у наукових пошуках. Це – внесок у майбутнє нашої країни, у перемогу України.

Благословення Господнє на вас!

Богослов'я

УДК 271. 4 (477.86) – 726.2- 475-051

DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.1>.

**ВЛАДИКА СОФРОН МУДРИЙ: НАУКОВЕЦЬ, РЕКТОР,
ПРОПОВІДНИК, МЕЦЕНАТ**

ВІЙТИШИН Володимир

*Архієпископ і Митрополит Івано-Франківський УГКЦ
Івано-Франківська академія Івана Золотоустого, кафедра богослов'я,
вул. Софрона Мудрого 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна,
e-mail: viityshyn.v@ifai.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7918-5428>*

Бібліографічний опис статті: Війтишин В. (2024). Владика Софрон Мудрий: науковець, ректор, проповідник, меценат. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (19), 12-21. doi: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.1>

У статті досліджено особливості впливу владики Софрона Мудрого на розвиток Івано-Франківської Духовної Семінарії, Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту, Івано-Франківської Теологічною Академією. У цій статті висвітлено важливі аспекти діяльності владики Софрона, а саме: науковця, ректора семінарії, ректора духовного інституту, ректора теологічної академії, проповідника, мецената.

Ключові слова: Софрон Мудрий, єпископ, семінарія, наукова діяльність.

**BISHOP SOFRON MUDRYI: SCIENTIST, RECTOR, PREACHER,
BENEFACTOR.**

The article examines the peculiarities of Bishop Sofron Mudryi's influence on the development of the Ivano-Frankivsk Spiritual Seminary, Theological and Catechetical Institute of Ivano-Frankivsk, and Theological Academy of Ivano-Frankivsk. This article highlights the important aspects of Bishop Sofron, namely: scientist, Rector of a Spiritual Seminary, Rector of a Theological Institute, Rector of a Theological Academy, preacher, and benefactor.

Keywords: Sofron Mudryi, bishop, seminary, scientific activity.

Постановка проблеми. У 1994 році до України прибуває о.Софрон Мудрий, якого призначають ректором Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту який реорганізовує даний заклад у Теологічну академію, розвиває семінарійну формацію, займається науковою діяльністю, заохочує викладачів друкувати свої монографії та виступає меценатом цих видань.

Дослідженням особистості владики Софрона Мудрого займалися Ю.Клоновський, О. Каськів, Р. Делятинський, Р. Горбань, В. Майка, А. Козак. Однак особливостями впливу Єпископа Софрона Мудрого як науковця, ректора і мецената не досліджувалась конкретніше, тому ця стаття актуалізує дане дослідження.

Ця стаття виконується в рамках комплексної теми науково-дослідної роботи кафедри богослов'я, науково-дослідного інституту родини і капеланства та науково-дослідного інституту канонічного права: «Християнська віра в Бога – парадигма духовних сил людини в кризових ситуаціях сучасного українського соціуму», термін виконання з 01.10.2022 року по 30.09.2025 року (затвердженої рішенням Вченої ради Академії, протокол № 2 від 15.09.2022 року).

Мета роботи. Представити та дослідити вплив єпископа Софрона Мудрого на видавничу діяльність в УГКЦ, проповідництво, богословську освіту та семінарійну формацію в Україні.

Виклад основного матеріалу. У 1994 році владики Софрон Мудрий вже не в молодомі віці, у 70 років, приїжджає на Прикарпаття, як ректор Духовного Інституту. Він розпочинає кардинальні реформи у цьому закладі, надає імпульси у розвитку богословської освіти не тільки на Івано-Франківщині, але і в Україні, адже Синод єпископів УГКЦ призначає Владика Софрона головою патріаршої комісії щодо богословської освіти в УГКЦ, обов'язки якого він виконує із завзятістю, креативністю та професійністю.

6 листопада 1995 року призначений протосинкелом Івано-Франківської єпархії. 2 березня 1996 року отримав призначення на єпископа - коад'ютора Івано-Франківської єпархії, а 12 травня 1996 року відбулася єпископська хіротонія в катедральному соборі Воскресіння Христового м. Івано-Франківська. Головним святителем був архієпископ Мирослав Марусин, Секретар Конгрегації Східних Церков, а співсвятителями - митрополит Філадельфійський Степан Сулик і єпископ Івано-Франківський Софрон Дмитерко, ЧСВВ.

22 грудня 1997 року відбулася інтронізація єпарха Софрона Мудрого, ЧСВВ, на місце емеритованого владики Софрона Дмитерка, ЧСВВ. Від 1997 до 2004 року був Правлячим Архиєреєм Івано-Франківської єпархії УГКЦ. За час правління Івано-Франківською єпархією владики Мудрий працював над її розбудовою. Розбудував Івано-Франківський теологічно - катехитичний духовний інститут і вивів його у число найкращих духовних навчальних закладів, добився повернення будинку під курію, здобув і розбудував єпископську резиденцію. Всього за час свого єпископства висвятив понад 130 священників.

Наукова діяльність владики¹ охоплює такі аспекти: богословсько-проповідницькі, церковно-історичні, канонічні та богослов'я духовності².

¹ Мудрий С. Під опікою Божого провидіння. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008, С. 127-131.

² Каськів О. Наукова діяльність єпископа Софрона Мудрого, *Virtus: Scientific Journal*. 2019. Issue 35 (June). P. 25-27.

Наукова діяльність розпочалася докторським дослідженням про перехід на інший обряд.³

Писав владика багато різних монографій, відзначити серед яких можна найбільше працю над Кодексом Канонів Східних Церков та чотири коментарі до нього, де він пояснює певні його елементи і значення канонів.⁴

За час свого перебування в Україні владика написав і видав багато монографій та книг. Зокрема, розглядаючи його наукові дослідження, можемо побачити, що архієрей старався розглянути багато тем, які поставали як виклик у сучасному світі.⁵ Багато писав для мирян і священників, студентів та викладачів, залишаючи за собою величезну спадщину наукового багатства⁶. Ось деякі видання, які вийшли з під пера єпископа Софрона Мудрого, а саме:

1. Мудрий Є. Богочоловік - життя Христа. Львів: Видавництво Місіонер, 2001. 254 с.
2. Мудрий Є. Господь - сила народу свого. Львів: Видавництво Місіонер, 1996. 236 с.
3. Мудрий Є. Духовні бесіди. Книга перша. Жовква: Місіонер, 2011. 168 с.
4. Мудрий Є. Духовні бесіди. Книга друга. Жовква: Місіонер, 2011. 128 с.
5. Мудрий Є. Духовні бесіди. Книга третя. Жовква: Місіонер, 2011. 109 с.
6. Мудрий С. Катехитика: методичні вказівки до курсу «Основи християнської моралі». Івано-Франківськ: Українська Греко-Католицька Церква Івано-Франківська єпархія, 1996. 78 с.
7. Мудрий С. Короткий коментар кодексу канонів східних церков. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2002. 581 с.
8. Мудрий С. Короткий теологічний словник. Львів, 1996. 664 с.
9. Мудрий С. Недільна благовість. Проповіді на неділю і свята літургійного року. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2006. 370 с.
10. Мудрий С. Перехід на інший обряд (з візантійсько-українського на латинський). Жовква: Місіонер, 2013. 228 с.
11. Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння: Спогади мого життя. Вибрані статті та промови. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. 215 с.
12. Мудрий С. Подружжя і церковне право. Івано-Франківськ: Івано-Франківський теологічно-катехитичний духовний інститут, 1999. 91 с.
13. Мудрий С. Публічне право церкви і конкордати. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2002. 150 с.
14. Мудрий С. Словник Біблійного Богослов'я. Львів: Видавництво Місіонер, 1996. 934 с.
15. Мудрий С. Сповідь: Джерело ласки. Івано-Франківськ: Івано-Франківський теологічно-катехитичний духовний інститут, 1999. 392 с.

³ Мудрий С. Перехід на інший обряд (з візантійсько-українського на латинський). Жовква: Місіонер, 2013. 228 с.

⁴ Мудрий С. Під опікою Божого провидіння. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008, С. 91-92.

⁵ Мудрий С. Під опікою Божого провидіння. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008, С. 127-131.

⁶ Каськів О. Наукова діяльність єпископа Софрона Мудрого, *Virtus: Scientific Journal*. 2019. Issue 35 (June). P. 25-27.

16. Мудрий С. Скарбниця нагірної проповіді Ісуса Христа. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2003, 76 с.
17. Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні / 4-те вид. – Жовква: Місіонер, 2010. 544 с.
18. Мудрий С. Слова. Книга перша. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2002, 191 с.
19. Мудрий С. Слова. Книга друга. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2004, 211 с.
20. Мудрий С. Слова. Книга третя. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2008, 344 с.
21. Мудрий С. Слова. Книга четверта. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2009, 260 с.
22. Мудрий С. Слова. Книга п'ята. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2011, 270 с.

За 20 років служіння єпископа Софрона Мудрого в Україні вийшло 22 книги.⁷

Для науковців і викладачів єпископ Софрон Мудрий був людиною, яка хоче їм допомогти, щоб вони зростали як науковці, тому архієрей ставав спонсором видання навчальних посібників та підручників. Для цієї мети робив все можливе, щоб фінансово допомогти видати книгу. Нижче зазначені книги завдяки Єпископу Софрону Мудрому вийшли друком⁸, а саме:

1. Будуйкевич о.Ярослав, Душпастирство / Українське душ пастирство ХХІ століття. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2002. - 272 с.
2. Безручко Ярослав, Християнська педагогіка.- Івано-Франківськ: видавництво Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту, 1997. - 97 с.
3. Витвицький Володимир, Пастирська медицина. – Івано-Франківськ: видавництво Івано-Франківської Теологічної Академії, 2001. - 190 с.
4. Кияк о.д-р Святослав, Християнська етика. - Івано-Франківськ: видавництво Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту, 1997. - 244 с.
5. Кияк о.д-р Святослав, Апологетика. - Івано-Франківськ: видавництво Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту, 1997. - 378 с.
6. Климишин І.А., Актуальні проблеми календаря, хронологія та пасхалії. - Івано-Франківськ: видавництво Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту, 1999. - 37 с.
7. Климишин І.А., Основи пасхалії з таблично-графічним їх відображенням. – Івано-Франківськ: видавництво Івано-Франківської Теологічної Академії, 2003. - 95 с.

⁷ Каськів О. Наукова діяльність єпископа Софрона Мудрого, *Virtus: Scientific Journal*. 2019. Issue 35 (June). P. 25-27.

⁸ Каськів О. Вплив єпископа Софрона Мудрого на видавничу діяльність в Українській Греко-Католицькій Церкві. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. Вип. 44. С. 34-40.

8. Коваль Ігор, Церковна археологія. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 1998. - 167 с.
9. Козовик о.Іван, Онтологія. – Івано-Франківськ: видавництво Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту, 1996. - 152 с.
10. Козовик о.Іван, Антропологія. – Івано-Франківськ: видавництво Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту, 1997. - 219 с.
11. Козовик о.Іван, Історія філософії. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 1999. - 428 с.
12. Козовик о.Іван, Чи людина має душу? Яка вона? – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2000. - 104 с.
13. Козовик о.Іван, Християнська етика для старших класів. – Івано-Франківськ: видавництво Івано-Франківської Теологічної Академії, 2003. - 213 с.
14. Козовик о.Іван, *Lingua latina*: підручник з латинської мови для студентів вищих духовних закладів. – Івано-Франківськ: видавництво Івано-Франківської Теологічної Академії, 2005. - 411 с.
15. *Synodus provincialis Ruthenorum, habita in civitate Zamosciae anno MDCCXX, Romae 1858*, переклад митр.прот. Івана Козовика, Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2006. - 304 с.
16. Козовик о.Іван, Космологія. – Івано-Франківськ: видавництво Івано-Франківської Теологічної Академії, 2010. - 218 с.
17. Корчагін о.д-р Климентій, Таїнство Церкви, т. I, – Івано-Франківськ: видавництво Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту, 1997. - 212 с.
18. Корчагін о.д-р Климентій, Таїнство Церкви, т. II, – Івано-Франківськ: видавництво Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту, 1997. - 358 с.
19. Корчагін о.д-р Климентій, Боже одкровення. – Івано-Франківськ: видавництво Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту, 1997. - 174 с.
20. Костюк о.д-р Петро, Соціальна доктрина Церкви. – Івано-Франківськ: видавництво Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту, 1996. - 194 с.
21. Костюк о.д-р Петро, Нарис історії Вселенської Церкви. – Івано-Франківськ: Гостинець, 2002, - 465 с.
22. Микієвич о.Роман, Проблеми сучасної філософії. – Івано-Франківськ: видавництво Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту, 1997. - 231 с.
23. Степовик Д. В. Іконологія й Іконографія. Івано - Франківськ: "Нова Зоря", 2004, - 320 с. +кольорові вкладки - 62 с.
24. Шимчій о.Доротей, Основи аскетички. – Івано-Франківськ: видавництво Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту, 1999. - 297 с.

25. Шимчій о.Доротей, Шлях до вдосконалення. – Івано-Франківськ: видавництво Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту, 1998. - 111 с.

Владика Софрон Мудрий зробив великий вплив на видавничу діяльність в УГКЦ⁹, адже він сам видав більше 60-ти монографій, навчальних посібників та підручників, а також давав власні кошти та шукав спонсорів, щоб видати викладачам Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту, а згодом Івано-Франківської Теологічної Академії, їх начальні посібники, монографії. Завдяки єпископу Софрону Мудрому 25 наукових праць побачили свого читача.¹⁰

Як ректор семінарії та Духовного Інституту, о.Софрон Мудрий приймає рішення в реорганізації закладу¹¹ і одночасно запрошувати різних викладачів, професорів з цілого світу, які б викладали богословські предмети в семінарії. Це рішення було дуже важливим, адже піднімало освітній, формаційний, виховний та навчальний процеси в духовній семінарії. Завдяки цьому студенти мали чудову можливість познайомитися із такими світилами науки як: отцем Михайлом Аранцом із Італії, отцем Петром Костюком з Бельгії, отцем Гошулеєм із Канади, отцем Діонізієм Ляховичем із Бразилії, отцем. Климентієм Корчагіним із Італії, о. Тарасом Олійником з Бразилії та ряд інших. Саме такі проєвропейські погляди і рішення зміцнювали і піднімали освітній рівень Івано-Франківська в богословській галузі. Цей його новий принцип побудови нової європейської семінарії мав ще один надзвичайно важливий плюс, який не можна не згадати. Саме завдяки такому реформаційному процесу студенти-випускники, семінаристи, які в подальшому продовжили навчання у різних Європейських навчальних закладах, мали змогу успішно інтегруватися в систему європейської освіти, адже вони практично вже мали досвід навчання на подібних навчальних програмах тут в Україні, а це в дало їм можливість успішно захистити наукові роботи і тим самим здобути наукові ступені. Такий новий спосіб формування навчального процесу в семінарії почали використовувати і в інших семінаріях в Україні.¹²

Із приходом владики Софрона Мудрого на посаду ректора Івано-Франківської Духовної Семінарії, як ми бачимо відбулася значна «реформація» семінарійної структури.¹³ Новий ректор всіма силами хотів і намагався побудувати нову семінарію, яка б відповідала стандартам всіх католицьких

⁹ Каськів О. Вплив єпископа Софрона Мудрого на видавничу діяльність в Українській Греко-Католицькій Церкві. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2022. Вип. 44. С. 34-40.

¹⁰ Каськів О. Вплив єпископа Софрона Мудрого на видавничу діяльність в Українській Греко-Католицькій Церкві. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2022. Вип. 44. С. 38-40.

¹¹ Каськів О. Роль єпископа Софрона Мудрого в реорганізації Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту у Івано-Франківську Теологічну Академію (1994 – 2014 рр.). Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2022. Вип. 42. С. 55-61.

¹² Каськів О. Роль єпископа Софрона Мудрого в реорганізації Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту у Івано-Франківську Теологічну Академію (1994 – 2014 рр.). Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2022. Вип. 42. С. 55-61.

¹³ Каськів О. Вплив єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській єпархії. Науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Добрий Пастир». Богослов'я. Філософія. Історія. 2021. Вип. 16. С. 10-26.

семінарій Європи та світу . Тому він ставить високу планку і вимагає у викладачів, віцеректорів, завідувачів кафедр складати навчальні програми і організовувати весь навчальний процес у такий спосіб, щоб він відповідав усім тодішнім вимогам, які диктувала католицька освіта, Конгрегація Східних Церков і документи Церкви.¹⁴

Хотів би підкреслити довголітнє служіння о.Софрона Мудрого у радіо «Ватикан».¹⁵ 35 років своїми проповідями він підтримував дух українців в цілому світу та був чи не єдиним промінцем радості в імперії зла.¹⁶ Своїми проповідями виховував цілу плеяду підпільних семінаристів мистецтву проповідництва, чим зробив значний вплив на розвиток проповідництва в УГКЦ. Зараз, мабуть, ми б сказали, що це були недільні виклади з проповідництва онлайн, які лунали протягом 35 років.¹⁷ З приїздом в Україну владика Софрон Мудрий продовжує розвивати проповідництво¹⁸ і зпід його пера виходять аж п'ять праць¹⁹ під рубрикою «Слово»²⁰, які присвячені різній тематиці проповідей.²¹ Ці проповіді присвячені із нагоди церковних чи національних свят.²²

2 червня 2005 року Святіший Отець Венедикт XVI, згідно із кан. 210 Кодексу Канонів Східних Церков, прийняв зречення з уряду Єпарха Івано-Франківського Преосвященного владика Софрона (Мудрого).²³

22 січня 2009 року Президент України Віктор Андрійович Ющенко Указом № 26/2009 «Про відзначення державними нагородами України» за вагомий особистий внесок у справу консолідації українського суспільства, розбудову демократичної, соціальної і правової держави та з нагоди Дня Соборності України постановив: нагородити Преосвященного Владика Софрона Мудрого - орденом за заслуги III ступеня.

Окрім цього, 30 листопада 2013 року був нагороджений Орденом «За заслуги» II ступеня «за значний особистий внесок у соціально - економічний, науково - технічний, культурно-освітній розвиток Української держави, вагомі трудові досягнення, багаторічну сумлінну працю».

Помер 31 жовтня 2014 року в Івано-Франківську. Похований у крипті Архикатедрального собору Воскресіння Христового у м. Івано-Франківську.

¹⁴ Каськів О. Вплив єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формуцію та кадрову політику в Івано-Франківській єпархії. Науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Добрий Пастир». Богослов'я. Філософія. Історія. 2021. Вип. 16. С. 10-26.

¹⁵ Каськів О. Вплив отця Софрона Мудрого на розвиток проповідництва в Українській Греко-Католицькій Церкві (1960 – 1993 рр.) Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2022. Вип. 43. С. 32-38.

¹⁶ Мудрий С. Під опікою Божого провидіння. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008, С. 84-88.

¹⁷ Каськів О. Вплив отця Софрона Мудрого на розвиток проповідництва в Українській Греко-Католицькій Церкві (1960 – 1993 рр.) Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2022. Вип. 43. С. 32-38.

¹⁸ Мудрий С. Слова. Книга перша. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2002, 191 с.

¹⁹ Мудрий С. Слова. Книга друга. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2004, 211 с.

²⁰ Мудрий С. Слова. Книга третя. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2008, 344 с.

²¹ Мудрий С. Слова. Книга четверта. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2009, 260 с.

²² Мудрий С. Слова. Книга п'ята. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2011, 270 с.

²³ Ювілей вислуженого єпископа Івано-Франківського УГКЦ, Софрона Мудрого, ЧСВВ. 2013. <https://osbm.in.ua/news/actual/yuvilei-vysluzhenoho-iepyskopa-ivano-frankivskoho-uhkts-sofrona-mudroho-chsvv/>.

За час правління Івано - Франківською єпархією владика Мудрий працював над її розбудовою. Івано-Франківський Теологічно-Катехетичний Духовний Інститут реорганізував у Івано-Франківську Теологічну Академію та вивів її у число найкращих духовних навчальних закладів, добився повернення будинку під єпископську резиденцію. Всього за час свого єпископства рукоположив понад 160 священників. Він був чудовим організатором. Здобних студентів та викладачів регулярно направляв на навчання за кордон для здобуття докторантури.

Висновок. Єпископ Софрон Мудрий був надзвичайною і непересічною особою, на долю якого випало багато терпінь і хрестів. У юному віці його забирають з України на працю до Німеччини і в цей час, час світової війни, у нього зароджується покликання посвятити своє життя Богові в монашому стані. Це покликання бути монахом владика Софрон проніс гідно та достойно протягом цілого свого життя.

Особливо хотів би підкреслити роль єпископа Софрона Мудрого щодо духовного, національного, культурного та екуменічного життя на Прикарпатті, за що зі сторони Президентів України був нагороджений державними орденами за заслуги перед Україною. Слід відзначити ще одну характерну особливість, що в далеких 90-их роках о.Софрон Мудрий, одним із перших повернувшись із Європи в Україну, намагався впроваджувати загально європейські християнські цінності, чим започаткував розвиток європейської ідентичності українців на Прикарпатті. А також працював не покладаючи рук над розвиток української національної ідеї.

Хотів би особливо звернути увагу на слова владика Софрона Мудрого, які є дуже актуальні для нас у час, коли Україна бореться із жахливим агресором, а саме його життєве кредо : «Вчора вже історія, завтра - це майбутнє, Бог дає нам сьогодні, щоб кожен з нас посвятив свою працю для нашої любові України».

Особа єпископа Софрона Мудрого, якого сьогодні є 100 - річчя з дня народження, є непересічною для Прикарпаття. Ми не тільки ним пишаємось, але й намагаємось пам'ятати та наслідувати у нашому житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Мудрий С. Під опікою Божого провидіння. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. – 216 с.
- 2.Мудрий С. Перехід на інший обряд (з візантійсько-українського на латинський). Жовква: Місіонер, 2013. 228 с.
- 3.Мудрий С. Слова. Книга перша. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2002, 191 с.
- 4.Мудрий С. Слова. Книга друга. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2004, 211 с.
- 5.Мудрий С. Слова. Книга третя. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2008, 344 с.
- 6.Мудрий С. Слова. Книга четверта. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2009, 260 с.

- 6.Мудрий С. Слова. Книга п'ята. Івано-Франківськ: Теологічна Академія, 2011, 270 с.
- 7.Каськів О. Наукова діяльність єпископа Софрона Мудрого, *Virtus: Scientific Journal*. 2019. Issue 35 (June). P. 25-27.
- 8.Каськів О. Вплив єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській єпархії. *Науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Добрий Пастир»*. Богослов'я. Філософія. Історія. 2021. Вип. 16. С. 10-26.
- 9.Каськів О. Вплив єпископа Софрона Мудрого на видавничу діяльність в Українській Греко-Католицькій Церкві. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. Вип. 44. С. 34-40.
- 10.Каськів О. Роль єпископа Софрона Мудрого в реорганізації Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту у Івано-Франківську Теологічну Академію (1994 – 2014 рр.). *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. Вип. 42. С. 55-61.
- 11.Каськів О. Вплив отця Софрона Мудрого на розвиток проповідництва в Українській Греко-Католицькій Церкві (1960 – 1993 рр.) *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. Вип. 43. С. 32-38.
- 12.Ювілей вислуженого єпископа Івано-Франківського УГКЦ, Софрона Мудрого, ЧСВВ. 2013. <https://osbm.in.ua/news/actual/yuvilei-vysluzhenoho-ierypskopa-ivano-frankivskoho-uhkts-sofrona-mudroho-chsvv/>.

REFERENCES

1. Mudryi S. *Pod opikoju Bozhoho provydinnia*. – Ivano-Frankivsk: Nova Zoria, 2008. – 216 s.
2. Mudryi S. *Perekhid na inshyi obriad (z vizantiisko-ukrainskoho na latynskiy)*. Zhovkva: Misioner, 2013. 228 s.
3. Mudryi S. *Slova. Knyha persha*. Ivano-Frankivsk: Teolohichna Akademiia, 2002, 191 s.
4. Mudryi S. *Slova. Knyha druha*. Ivano-Frankivsk: Teolohichna Akademiia, 2004, 211 s.
5. Mudryi S. *Slova. Knyha tretia*. Ivano-Frankivsk: Teolohichna Akademiia, 2008, 344 s.
6. Mudryi S. *Slova. Knyha chetverta*. Ivano-Frankivsk: Teolohichna Akademiia, 2009, 260 s.
7. Mudryi S. *Slova. Knyha p'iata*. Ivano-Frankivsk: Teolohichna Akademiia, 2011, 270 s.
8. Kaskiv O. *Naukova diialnist yepyskopa Sofrona Mudroho*, *Virtus: Scientific Journal*. 2019. Issue 35 (June). P. 25-27.
9. Kaskiv O. *Vplyv yepyskopa Sofrona Mudroho na seminariinu formatsiiu ta kadrovu polityku v Ivano-Frankivskii yeparkhii*. *Naukovyi visnyk Ivano-Frankivskoi akademii Ivana Zolotoustoho «Dobryi Pastyr»*. *Bohoslov'ia. Filosofiiia. Istoriia*. 2021. Vyp. 16. S. 10-26.

10. Kaskiv O. Vplyv yepyskopa Sofrona Mudroho na vydavnychu diialnist v Ukrainskii Hreko-Katolytskii Tserkvi. Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filosofsko-politolohichni studii. 2022. Vyp. 44. S. 34-40.
11. Kaskiv O. Rol yepyskopa Sofrona Mudroho v reorhanizatsii Ivano-Frankivskoho Teolohichno-Katekhytychnoho Dukhovnoho Instytutu u Ivano-Frankivsku Teolohichnu Akademiiu (1994 – 2014 rr.). Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filosofsko-politolohichni studii. 2022. Vyp. 42. S. 55-61.
12. Kaskiv O. Vplyv ottsia Sofrona Mudroho na rozvytok propovidnytstva v Ukrainskii Hreko-Katolytskii Tserkvi (1960 – 1993 rr.) Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filosofsko-politolohichni studii. 2022. Vyp. 43. S. 32-38.
13. Yuvilei vysluzhenoho yepyskopa Ivano-Frankivskoho UHKTs, Sofrona Mudroho, ChSVV. 2013. <https://osbm.in.ua/news/actual/yuvilei-vysluzhenoho-iepyskopa-ivano-frankivskoho-uhkts-sofrona-mudroho-chsvv/>

*Стаття надійшла до редакції 26.11.2023 р.
Стаття рекомендована до друку 14.12.2023 р*

УДК 271.4-756-722.53-726.2 (477.86-25)(092) Мудрий С.

DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.2>

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА ФОРМАЦІЇ СВЯЩЕННИКІВ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОМУ ТЕОЛОГІЧНО-КАТЕХИТИЧНОМУ ДУХОВНОМУ ІНСТИТУТІ – ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ТЕОЛОГІЧНІЙ АКАДЕМІЇ ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВЛАДИКИ СОФРОНА МУДРОГО

КАСЬКІВ Олег

*Івано-Франківська академія Івана Золотоустого, кафедра богослов'я
Науково-дослідний інститут канонічного права та богословських наук
вул. Софрона Мудрого 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна
e-mail: kaskiv@ukr.net*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1304-9463>

БУРДИЛЯК Володимир

*Івано-Франківська академія Івана Золотоустого, кафедра богослов'я,
вул. Софрона Мудрого 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна,
e-mail: vburdyliak@gmail.com*

Бібліографічний опис статті: Каськів О., Бурдиляк В. (2024). Особливості навчального процесу та формації священників в Івано-Франківському Теологічно-Катехитичному Духовному Інституті – Івано-Франківській Теологічній Академії під керівництвом владики Софрона Мудрого. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (19), 22 - 36. doi: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.2>.

У статті досліджено особливості навчального процесу та духовної формації семінаристів – майбутніх священників Української Греко-Католицької Церкви під час управління владики Софрона Мудрого Івано-Франківською Духовною Семінарією, Івано-Франківським Теологічно-Катехитичним Духовним Інститутом, а пізніше Івано-Франківською Теологічною Академією. У праці висвітлено важливі аспекти владики Софрона у забезпеченні формаційного процесу, де він сприяв всебічному зростанню майбутніх душпастирів. Також проаналізовано особливі старання ректора, які були спрямовані на високий духовно-інтелектуальний вишкіл семінаристів за прикладом європейських вищих навчальних закладів. Окрім того, у статті висвітлено широкий спектр богословської видавничої діяльності Софрона Мудрого, якими послуговувалися кандидати до священства для отримання якісної теологічної освіти.

Ключові слова: *Софрон Мудрий, єпископ, семінарист, священник, духовенство, формація, навчальний процес, Церква, наукова діяльність, Духовний інститут, Теологічна Академія, Духовна Семінарія.*

FEATURES OF THE EDUCATIONAL PROCESS AND FORMATION OF PRIESTS AT THE PHEI IVANO-FRANKIVSK THEOLOGICAL AND CATECHETICAL ACADEMY OF IVAN ZOLOTOSTY (ST. JOHN CHRYSOSTOM) UNDER THE LEADERSHIP OF BISHOP SOFRON MUDRYI

The article examines the peculiarities of the educational process and spiritual formation of seminarians - future priests of the Ukrainian Greek Catholic Church during the administration of Bishop Sofron Mudryi at the Ivano-Frankivsk Spiritual Seminary, the Ivano-Frankivsk Theological and Catechetical Institution, and later the Ivano-Frankivsk Theological Academy. This work highlights the important aspects of Bishop Sofron in ensuring the formation process, where he contributed to the comprehensive growth of future ministers. Also, the special efforts of the rector were analyzed, which were aimed at the high spiritual and intellectual education of seminarians following the example of European higher educational institutions. In addition, the article highlights a wide range of theological publishing activities of Sophron Mudryi, which were used by candidates for the priesthood to obtain quality theological education.

Keywords: Sofron Mudryi, bishop, seminarian, priest, clergy, formation, educational process, Church, scientific activity, Theological Institute, Theological Academy, Spiritual Seminary.

Постановка проблеми. У 1994 році із призначенням нового ректора Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту розпочався новий етап у розвитку навчально-формаційного закладу. Ректором ІФТКДІ став о. Софрон Мудрий, якого запросили очолити заклад, а відтак реорганізувати його за прикладом європейських вищих навчальних вузів, щоб вивести на новий високий освітній рівень все духовенство Івано-Франківської єпархії.

Дослідженням особистості владики Софрона Мудрого займалися Ю. Клоновський, О. Каськів, Р. Делятинський, Р. Горбань, В. Майка, А. Козак. Однак проблематика розвитку особливостей навчального процесу та формації священників у Івано-Франківському Теологічно-Катехитичному Духовному Інституті та Івано-Франківській Теологічній Академії під керівництвом владики Софрона Мудрого не досліджувалась конкретніше, тому дана стаття актуалізує дане дослідження.

Ця стаття виконується в рамках комплексної теми науково-дослідної роботи кафедри богослов'я, науково-дослідного інституту родини і капеланства та науково-дослідного інституту канонічного права: «Християнська віра в Бога – парадигма духовних сил людини в кризових ситуаціях сучасного українського соціуму», термін виконання з 01.10.2022 року по 30.09.2025 року (затвердженої рішенням Вченої ради Академії, протокол № 2 від 15.09.2022 року).

Мета роботи. Висвітлити особливості навчального процесу та формації священників у Івано-Франківському Теологічно-Катехитичному Духовному Інституті (пізніше в Івано-Франківській Теологічній Академії) та в Івано-Франківській Духовній Семінарії імені Священномученика Йосафата під управлінням Владика Софрона Мудрого.

Виклад основного матеріалу. Коли восени 1994 року владика Іриней Білик, ректор ІФТКДІ, поїхав на поглиблені студії з богослов'я у Папський університет «Анжелікум», правлячий єпископ Івано-Франківської єпархії владика Софрон Дмитерко призначив новим ректором закладу о. Софрона Мудрого, ЧСВВ, доктора канонічного права, попередньо проконсультувавшись із Протоархімандритом ЧСВВ о. Ісидором Патрилом. Обираючи о. Софрона на посаду ректора закладу, до уваги було взято його попередній досвід діяльності, коли він був ректором Української Папської колегії святого Йосафата у Римі¹.

Однією із перших проблем, яку виявив отець Софрон, після свого призначення на нову посаду, була нестача матеріальної бази, зокрема приміщень для Духовного Інституту, де б студенти могли здобувати богословську освіту. Окрім того, він виявив брак кадрового забезпечення для викладання предметів, що не дозволяло підтримувати високий рівень богословської освіти. Приміщення, де проводилися заняття, орендували, і серед них були такі, які ніяк не відповідали вимогам для ведення навчального процесу. Івано-Франківське єпархіальне управління намагалося брати в оренду різні приміщення для лекцій по всьому місту. Часто бувало так, що за один день семінаристи були змушені переміщатися декілька разів від однієї локації на іншу, щоб відвідувати лекції².

Як відомо, чисельність студентів, а також і священників, восени 1994 року сягнула 1200 осіб на різних формах навчання: стаціонарній, заочній, екстернатній, з яких 300 вже здійснювали душпастирське служіння. Тому була гостра потреба отримати великі зали, де можна б було якісно навчати майбутніх душпастирів УГКЦ. Проте цю проблему владиці Софрону вдалося вирішити. Він зміг досягти компромісу із місцевою владою щодо надання відповідного приміщення. У процесі переговорів виявилось, що будинки № 11 та № 16 по вулиці Шевченка (колишні приміщення духовної семінарії) не могли бути передані, оскільки там розміщувався Прикарпатський військовий гарнізон, який мав проблеми з переїздом. Натомість для ІФТКДІ у лютому 1995 року передали будинок № 64 по вулиці Василянок (корпус № 1). Пізніше для закладу виділили два корпуси по вулиці Софрона Мудрого 20, 22³.

¹ Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції та становлення (до 125-річчя Івано-Франківської єпархії УГКЦ, 20-річчя виходу з підпілля Духовної Семінарії та 10-річчя заснування Теологічної Академії): наукове видання. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2010. С. 32.

² Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській єпархії. Науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Добрий Пастир». Богослов'я. Філософія. Історія : статті. № 16. Івано-Франківськ, 2021. С. 11.

³ Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції та становлення (до 125-річчя Івано-Франківської єпархії УГКЦ, 20-річчя виходу з підпілля Духовної Семінарії та 10-річчя заснування Теологічної Академії): наукове видання. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2010. С. 33.

У ньому завдяки старанням о.Софрона Мудрого були зроблені навчальні аудиторії, семінарійний храм-каплиця Святого Йосафата, бібліотека та інші приміщення. Також ректор в іншому корпусі відкрив крамницю із богословською літературою та церковними речами для ефективного сприяння навчального процесу семінаристів. Завдяки перебуванню у цих будинках студенти-богослови проходили нормальний навчально-формаційний процес. Братія могла належно формуватися, виконуючи семінарійний розпорядок⁴.

Після вирішення цієї проблеми новопризначений ректор із завзяттям розпочав реорганізацію богословської освіти у закладі для подальшої підготовки майбутніх душпастирів. За його сприяння були розроблені нові навчальні програми ІФТКДІ з богослов'я. Так, філософію, яку називають «службиною теології», семінаристи вивчали два роки, а опісля чотири студіювали богослов'я. Варто зазначити, що у формуванні саме такої навчальної програми для священників Софрон Мудрий оперся на перший собор Київської Церкви, Кобринський⁵, який відбувся у 1626 році, щодо розвитку церковного життя та теологічної освіти⁶ та рішення Кодексу Канонів Східних Церков та рішення Апостольської Столиці щодо семінарійної формації⁷.

Дбаючи про богословську освіту на високому рівні, о.Софрон Мудрий старався, щоб викладачі та студенти були забезпечені достатньою кількістю відповідної літератури. Протягом життя він не лише написав чимало книг, монографій, якими користувалися здобувачі освіти, а ставав спонсором випуску навчальних підручників та посібників. Щоб досягти цю мету, владику найперше давав свої власні кошти, а відтак шукав різні фірми й жертводавців, які спрямовували кошти для того, щоб з'явилася нова книга чи підручник⁸.

Після того, як 12 травня 1996 року о. Софрон Мудрий отримав архієрейську хіротонію, він ще з більшим ентузіазмом продовжив розвивати Духовний Інститут й Духовну Семінарію через створення ним Вченої Ради при ІФТКДІ, розширення бібліотеки, публікації багатьох монографій й випуск навчальних посібників, якими користувалися студенти-богослови⁹.

Владика Софрон під час свого перебування в Україні написав і опублікував чимало монографій, які мали широкий діапазон за тематикою. Він намагався розглянути багато тем, які були зумовлені сучасними викликами у

⁴ Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції та становлення (до 125-річчя Івано-Франківської єпархії УГКЦ, 20-річчя виходу з підпілля Духовної Семінарії та 10-річчя заснування Теологічної Академії): наукове видання. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2010. С. 33-34.

⁵ Kaskiv O. The Kobryn synod 1626 – the source of the particular law of the UGCC. Scientific Journal «Virtus». Issue 42. 2020. P. 17-19.

⁶ Каськів О. Перший помісний синод з'єдиненої Церкви. Alma Mater: журнал студентів Української Папської колегії святого Йосафата в Римі. 1997. Ч. 64 (червень). С. 70-74.

⁷ Каськів О. Роль єпископа Софрона Мудрого в реорганізації Івано-Франківського Теологічно-Катихитичного Духовного Інституту у Івано-Франківську Теологічну Академію (1994–2014 рр.). Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії : статті. № 42. Львів, 2022. С. 56.

⁸ Архів Івано-Франківської Теологічної Академії, єпископ Софрон Мудрий, Т. I, Декларація про видавництво книг викладачів ІФТКДІ – ІФТА, 10.10.2011.

⁹ Каськів О. Минуле та сучасність Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії. Нарис історії Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата (1907-2007 рр.) : збірник праць. Івано-Франківськ, 2007. С. 24.

світі. Писав він для мирян, духовенства, а також і для студентів-богословів, які використовували його праці для свого навчання. Зокрема, ректор писав монографії з христології, біблійного богослов'я, сповідництва, з подружнього і церковного права, з історії Церкви в Україні, також видав теологічний словник, недільні проповіді, духовні бесіди, праці з канонічного права та багато інших праць. Загалом, за 20 років свого перебування в Україні, він написав 22 великі монографії¹⁰. У 1993 році Софрон Мудрий у Римі видав збірник лекцій для семінаристів під назвою «Проповідництво і катехитика»¹¹.

Підкреслюючи на важливості формування особистості священника, починаючи ще з дитячих років, владика Софрон активно обмірковував цю проблему на Патріаршому соборі УГКЦ у жовтні 1996 року. Тому він видав один із перших в Україні методологічних посібників для викладача під назвою «Катехитика». Також, щоб надолужити величезну відірваність українського богослов'я від розвинутої західної теології, Софрон Мудрий як ректор Духовного Інституту і голова Комісії формації священників собору УГКЦ посприяв виданню українського перекладу «Короткого теологічного словника» для семінаристів. Крім того, у 1996 році налагодив видання «Словника біблійного богослов'я», який був фундаментальною працею 60-ти кращих біблістів Католицької Церкви, для студентів-богословів, залучивши для цього кваліфікованих перекладачів української мови¹².

Досить значний науково-душпастирський стимул для молодих священників дала праця під назвою «Сповідь – джерело ласки», видана у 1999 році. Владика Софрон прагнув виховати з гордих, самолюбивих, самовпевнених юнаків у покірних, терпеливих, вірних, духовних, повних любові до Господа слуг Божих – душпастирів УГКЦ. Значною мірою це він реалізував через глибокі проповіді, беручи за основу Христові притчі. Таким чином постали «Духовні бесіди»¹³.

Ще будучи священником, подбав про публікацію українського перекладу «Кодексу канонів Східних Церков», який видали у 1990 році в Римі. Коли він з'явився у друкованому вигляді в Україні у 1993 році, владика доклав значних зусиль для його поширення. У 1995 році він написав «Короткий коментар Кодексу Канонів Східних Церков» для семінаристів. Фундаментальною працею для навчання студентів-богословів також став підручник «Нарис історії Церкви в Україні»¹⁴. Цими всіма виданнями активно користуються студенти-богослови аж по сьогодні.

¹⁰ Архів Івано-Франківської Теологічної Академії, єпископ Софрон Мудрий, Т. I, PRO MEMORIA, 11.10.2011.

¹¹ Каськів О. Вплив єпископа Софрона Мудрого на видавничу діяльність в Українській Греко-Католицькій Церкві. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії : статті. № 44. Львів, 2022. С. 36.

¹² Клоновський Ю. Праці Софрона Мудрого як джерело до вивчення діяльності владики та історії церкви. «Студентські історичні зошити» : статті. Івано-Франківськ, 2015. Випуск № 6. С. 53.

¹³ Клоновський Ю. Праці Софрона Мудрого як джерело до вивчення діяльності владики та історії церкви. «Студентські історичні зошити» : статті. Івано-Франківськ, 2015. Випуск № 6. С. 55.

¹⁴ Клоновський Ю. Праці Софрона Мудрого як джерело до вивчення діяльності владики та історії церкви. «Студентські історичні зошити» : статті. Івано-Франківськ, 2015. Випуск № 6. С. 52.

Слід зазначити, що Софрон Мудрий одразу після призначення ректором ІФТКДІ поєднував обов'язки і ректора Івано-Франківської духовної семінарії, яка виховувала та формувала кандидатів до священства. На посаді ректора ІФДС він перебував до кінця 1999 року. Згідно відповідного реєстру, упродовж 1995-2000 рр., ІФДС успішно завершили навчання 413 семінаристів. Зокрема у 1995 році – 84 випускники, у 1996 році – 79, у 1997 році – 129, у 1999 році – 60, у 2000 – 61¹⁵.

Дбаючи про всебічну духовну формацію семінаристів, які готувалися до прийняття Таїнства Священства, архієрей Софрон Мудрий настановив весь професорсько-викладацький склад, настоятелів, духівників, префектів на те, що священник повинен бути не тільки інтелектуально освічений, а й сформований насамперед духовно і молитовно. Це також безпосередньо стосувалося самих семінаристів, які були покликані до величного служіння Богові, але для цього потрібно було дати ті напрямні, що й зробив Софрон Мудрий¹⁶.

Тому, після приходу владики Софрона на посаду ректора семінарії, відбулася реорганізація семінарійної структури. Тут необхідно сказати, що він дуже прагнув побудувати нову семінарію, яка б функціонувала за моделлю всіх католицьких семінарій Європи та світу. Ректор вимагав від всіх викладачів, завідуючих кафедрами, віцеректорів, щоб вони формували навчальний процес так, щоб він відповідав вимогам за постановами Конгрегації Східних Церков, офіційних документів Церкви та за загальноприйнятими нормами католицької освіти¹⁷.

Як наголошував владика Софрон, основним завданням настоятеля, духівника чи наставника є допомога семінаристу як кандидату до священства тісно «співпрацювати зі Святим Духом». Оскільки семінарія може навчити семінарриста різних богословських наук, зобов'язати виконувати правила, проте, якщо семінарист не буде внутрішньо змінюватися, то це приведе до втрати покликання і кандидата до священства¹⁸. Варто додати й те, що єпископ Софрон Мудрий вважав важливим аспектом навчального і формаційного процесу заохочення семінаристів до праці й прищеплення у їхньому серці щирої любові до неї¹⁹.

¹⁵ Каськів О. *Минуле та сучасність Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії. Нарис історії Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата (1907-2007 рр.)* : збірник праць. Івано-Франківськ, 2007. С. 22-27.

¹⁶ Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській єпархії. *Науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Добрий Пастир»*. Богослов'я. Філософія. Історія : статті. № 16. Івано-Франківськ, 2021. С. 12.

¹⁷ Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській єпархії. *Науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Добрий Пастир»*. Богослов'я. Філософія. Історія : статті. № 16. Івано-Франківськ, 2021. С. 12.

¹⁸ Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській єпархії. *Науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Добрий Пастир»*. Богослов'я. Філософія. Історія : статті. № 16. Івано-Франківськ, 2021. С. 13.

¹⁹ Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській єпархії. *Науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Добрий Пастир»*. Богослов'я. Філософія. Історія : статті. № 16. Івано-Франківськ, 2021. С. 12.

Архиерей Софрон Мудрий, перебуваючи на посаді ректора в обох закладах, сприяв тому, щоб процес формації та навчання семінаристів контролювався через членів ректоратів обох структур, які були своєрідною «об'єднуючою ланкою» між адміністрацією, викладачами та студентами. Такими були префекти ІФДС, які стежили за дисципліною, допомагали у духовному зростанні семінаристам. Через успішні результати навчання і формації семінаристи за керівництва Софрона Мудрого, як випускники ІФТКДІ та ІФДС, ставали міцною опорою для євангелізаційної місії в УГКЦ²⁰.

Дбаючи про високоінтелектуальний рівень освіченості студентів ІФТКДІ та ІФДС, Софрон Мудрий запрошував до закладу різних викладачів й професорів, які викладали богослов'я, зокрема з-за кордону. Це були такі світила науки, як о.Михайло Аранц з Італії, о.Клим Корчагін з Італії, о.Джордж Недунгат з Італії, о. Петро Костюк з Бельгії, о. Гошулей з Канади, о. Діонзій Ляхович та о.Тарас Олійник з Бразилії та інші. Цей крок яскраво показав стремління ректора Духовного Інституту до освіти за принципами європейських вищих навчальних закладів. Такий процес у подальшому сприяв тому, що чимало семінаристів виїхали закордон на навчання до провідних вузів Європи, зокрема у Папські університети, щоб поглибити свої богословські студії²¹. Уже після першого випуску у 1995 році, який налічував 84 богослови, владики Софрон направив 20 найбільш обдарованих студентів для продовження студій у католицькі університети Рима, Відня, Інсбрука, Любліна, Праги, Варшави та інших²². Як відомо, за весь час управління Духовною Семінарією близько 60-ти семінаристів відправив закордон для поглибленого навчання на богословських студіях у кращих університетах Європи, де вони мали змогу захистити дисертації різних наукових ступенів²³. Це робилось із тією метою, щоб у майбутньому отримати висококваліфікованих фахівців з богословських дисциплін, які б могли підсилити та збагатити професорсько-викладацький склад Духовної Семінарії та Духовного Інституту, які б передавали наступним поколінням студентів якісні богословські знання²⁴.

У своїй праці «Священство Христове і семінарія» проф. д-р Софрон Мудрий писав, що «Духовенство – це вірні, вибрані компетентною владою, які через дар Св. Духа його отримали у свяченні, призначаються до того, щоб бути служителями Церкви Христової, брати живу участь у місії і владі Христа-Пастиря. Священник зі свяченнями отримує на душі печать Св. Духа, він є

²⁰ Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції та становлення (до 125-річчя Івано-Франківської єпархії УГКЦ, 20-річчя виходу з підпілля Духовної Семінарії та 10-річчя заснування Теологічної Академії): наукове видання. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2010. С. 34-36.

²¹ Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській єпархії. Науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Добрий Пастир». Богослов'я. Філософія. Історія : статті. № 16. Івано-Франківськ, 2021. С. 13-14.

²² Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції та становлення (до 125-річчя Івано-Франківської єпархії УГКЦ, 20-річчя виходу з підпілля Духовної Семінарії та 10-річчя заснування Теологічної Академії): наукове видання. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2010. С. 37.

²³ Каськів О. Наукова діяльність Єпископа Софрона Мудрого. Scientific Journal «Virtus». Issue 35. 2019. P. 25.

²⁴ Козак А. «Історія і сучасність Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата у Івано-Франківську». Нарис історії Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата (1907-2007 рр.) : збірник праць. Івано-Франківськ, 2007. С. 134-138.

невідклично посвячений Христом окремим титулом, що відрізняє його від інших вірних»²⁵. Він наголошував на місії священника: «Священник має мандат «пасти», піклуватися Божим народом, продовжувати свою місію Христа-Пастиря, виконуючи в Його імені, кожний у своєму ступені пресвітерів, навчаючи, освячуючи і керуючи». Цих концепцій справжнього Христового священника владика Софрон навчав вихованців Духовної Семінарії та Теологічної Академії не лише теоретично, а й практично. Владика Софрон зауважував, що «тому Церква має виключно власне право і обов'язок виконувати і дати своїм священнослужителям загальнолюдську, духовну, аскетичну, літургічну, пасторальну і доктринальну формацію»²⁶. Таким чином, ректор ІФДС та ІФТКДІ підготовляв семінаристів до гідного душпастирського служіння, передаючи їм ці високі знання, адже розумів велику відповідальність кожного священника перед Богом за тих вірних, які будуть йому довірені.

Архієрей також глибоко роздумував, що ті, хто готується до священства, мусять бути свідомими, що вони є надією Церкви і в їх руки буде віддано спасіння людських душ. Ці свої повчання владика Софрон передавав семінаристам, які були під його духовною батьківською опікою. Також у цій праці він зазначав, що «вища семінарія – це не лише будинок, а глибоке пізнання життя, це шлях виховання, формування в напрямку майбутньої апостольської місії Церкви Христової»²⁷.

Ректор і виокремлював те, що «семінаристи, які мають прийняти ієрейські свячення, заздалегідь повинні ознайомитися з обов'язками священнослужителів, готуючись з піднесенням душі до великої і святої тайни Священства, щоби бути не лише «Alter Christus», але бути таки «Ipse Chtistus»²⁸. Варто додати, що пізніше, як єпископ, він висвятив 160 священників та 130 дияконів²⁹.

Особливістю формаційного процесу за час ректорства владика Софрона було практичне втілення семінаристом знань і вмінь, які він здобув через вивчення богослов'я у ІФТКДІ. Кожний семінарист мав нагоду проводити катехизації, уроки християнської етики в школах, коледжах, у різних вищих навчальних закладах Івано-Франківська. Крім того, як майбутніх пастирів

²⁵ Владика Софрон Мудрий. «Священство Христове і семінарія». Нарис історії Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата (1907-2007 рр.) : збірник праць. Івано-Франківськ, 2007. С. 7.

²⁶ Владика Софрон Мудрий. «Священство Христове і семінарія». Нарис історії Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата (1907-2007 рр.) : збірник праць. Івано-Франківськ, 2007. С. 7.

²⁷ Владика Софрон Мудрий. «Священство Христове і семінарія». Нарис історії Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата (1907-2007 рр.) : збірник праць. Івано-Франківськ, 2007. С. 7-10.

²⁸ Владика Софрон Мудрий. «Священство Христове і семінарія». Нарис історії Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата (1907-2007 рр.) : збірник праць. Івано-Франківськ, 2007. С. 12.

²⁹ Каськів О. Наукова діяльність Єпископа Софрона Мудрого. Scientific Journal «Virtus». Issue 35. 2019. P. 25.

Церкви, їх залучали до активного життя на парафіях Івано-Франківської єпархії, де вони здобували цінний досвід душпастирського служіння³⁰.

Не можна оминати той аспект, що ректор семінарії особливу увагу акцентував на особистій молитві кожного семінарста. Софрон Мудрий був добрим духовним наставником, тому своїм власним прикладом виявляв, як повинен єднатися з Богом у молитві майбутній священник. Він брав участь у всіх богослужіннях, які були в семінарії: це також яскравий приклад для наслідування семінарстів. Не дивно, що його називали справжнім мужем молитви³¹. В одній із своїх проповідей на радіо Ватикану Софрон Мудрий вчив, як молитися: «Щоб змогти розмовляти з Богом, треба увійти в свою кімнату, тобто у своє нутро, у себе самих, у свою свідомість, у своє сумління й душу. Треба бути сам на сам зі своєю душею і Духом Божим, потонути у Ньому, як риба у воді, як предмет у повітрі»³².

Також для належного духовного проводу ректор посприяв тому, що духівники жили у семінарії задля духовної користі семінарстів, щоб вони будь-коли могли скористатися із духовної розмови з ними. Окрім цього, владика започаткував нову практику, коли отці-сповідники приходили по черзі до формаційного закладу і сповідали семінарстів. Це були священники – отці-викладачі й професори, а також парафіяльні священники, які приходили уділяти Таїнство Покаяння братам-семінарстам³³.

Вартий уваги і той факт, що владика Софрон, коли мав можливість, сам проповідував майбутнім священникам і навіть давав реколекції під час днів віднови духа³⁴. Він з особливою увагою наголошував на духовному проводі, оскільки сам був ченцем, а також говорив, що без духовного проводу неможливе повноцінне духовне виховання для священника. Він на перше місце ставив духовний провід та духовне зростання, хоча й також сильно наголошував на навчанні і дисципліні³⁵.

Іншою складовою процесу формації була особиста зустріч семінарста з ректором, яка відбувалася переважно двічі на семестр. Під час таких бесід о. Софрон Мудрий цікавився духовним життям семінарста, його успішністю в навчанні, проблемами житті, які його турбували, а також планами на майбутнє.

³⁰ Архієпархіальний архів Івано-Франківської Архієпархії, особова справа єпископа Софрона Мудрого, 20.11.2020 – інтерв'ю із о. Олегом Каськівим, синкелом у справах духовенства Івано-Франківської архієпархії, професором кафедри богослов'я, доктором наук з богослов'я.

³¹ Архієпархіальний архів Івано-Франківської Архієпархії, особова справа єпископа Софрона Мудрого, 20.11.2020 – інтерв'ю із о. Олегом Каськівим, синкелом у справах духовенства Івано-Франківської архієпархії, професором кафедри богослов'я, доктором наук з богослов'я.

³² Нагірна проповідь Ісуса Христа. Збірник радіопровідей із Ватикану. Львів : Видавництво оо. Василіян, 1994. С. 125.

³³ Архієпархіальний архів Івано-Франківської Архієпархії, особова справа єпископа Софрона Мудрого, 20.11.2020 – інтерв'ю із о. Олегом Каськівим, синкелом у справах духовенства Івано-Франківської архієпархії, професором кафедри богослов'я, доктором наук з богослов'я.

³⁴ Каськів О. Вплив отця Софрона Мудрого на розвиток проповідництва в Українській Греко-Католицькій Церкві (1960-1993 рр.). Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії : статті. № 43. Львів, 2022. С. 33-35.

³⁵ Архієпархіальний архів Івано-Франківської Архієпархії, особова справа єпископа Софрона Мудрого, 20.11.2020 – інтерв'ю із о. Олегом Каськівим, синкелом у справах духовенства Івано-Франківської архієпархії, професором кафедри богослов'я, доктором наук з богослов'я.

Такі дії свідчать про те, що Софрон Мудрий був справжнім батьком і приятелем, що дозволило плекати довірливі стосунки та відкритість між ректором і семінаристом³⁶.

Тодішні семінаристи, які зараз вже виконують душпастирське служіння в УГКЦ, згадували, що у таких теплих бесідах виявлялась важлива риса Софрона Мудрого – людяність. Його ставлення до братів було дуже хороше та привітне. Воно було зумовлене багатолітнім досвідом Софрона Мудрого, який він здобув у Римі в Колегії Святого Йосафата протягом тридцяти трьох років, зокрема на посаді викладача, тому його знання у сфері виховання були надзвичайно великими. Попри свою владу, він ніколи зверхньо не ставився ні до семінаристів, ні до єпархіальних священників. Коли студент провинився через якийсь проступок, йому потрібно було дати дисциплінарне покарання, проте владики був і тут розважливим: він не «сварив» його, а навпаки шукав такі слова, які з одного боку показували неправоту семінарста, а з іншого – не принижували його гідності³⁷.

Варто зазначити, що коли отець Софрон Мудрий став архієреєм, спершу як єпископ-коад'ютор, а потім як правлячий єпископ, то він переніс європейське бачення підготовки духовенства із семінарії на душпастирів єпархії. Тому він запровадив курси постійної формації для священників, які вже душпастирювали³⁸.

Упродовж десяти років свого становлення Івано-Франківський Теологічно-Катехитичний Духовний Інститут досягнув достатнього рівня, який дозволив йому пройти новий етап реорганізації через добрий рівень якості навчання у закладі. З цією метою владики Софрон у травні 2000 року підписав наказ про створення Вченої Ради при ІФТКДІ, яка готувала з вересня цього ж року підготовчих заходів для підвищення статусу духовного закладу. Слід підкреслити, що таке рішення було зумовлене загальними тенденціями розвитку богословської системи освіти УГКЦ в Україні, зокрема щодо уніфікації спільних навчальних планів та заснування Теологічної Академії³⁹.

Крім того, ректор ретельно дослідив правові документи Духовного Інституту, попередньо проаналізувавши думки та позиції викладачів закладу. Тож офіційно 1 червня 2000 року відбулася реорганізація Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Інституту в Івано-Франківську Теологічну Академію. А 1 серпня 2000 року був затверджений статут ІФТА, у якому

³⁶ Архієпархіальний архів Івано-Франківської Архієпархії, особова справа єпископа Софрона Мудрого, 20.11.2020 – інтерв'ю із о. Олегом Каськівим, синкелом у справах духовенства Івано-Франківської архієпархії, професором кафедри богослов'я, доктором наук з богослов'я.

³⁷ Архієпархіальний архів Івано-Франківської Архієпархії, особова справа єпископа Софрона Мудрого, 05.12.2020 – інтерв'ю із о. Борисом Гобиром віце-ректором по навчальній частині Івано-Франківської Духовної Семінарії ім. свщмч. Йосафата.

³⁸ Архієпархіальний архів Івано-Франківської Архієпархії, особова справа єпископа Софрона Мудрого, 20.11.2020 – інтерв'ю із о. Олегом Каськівим, синкелом у справах духовенства Івано-Франківської архієпархії, професором кафедри богослов'я, доктором наук з богослов'я.

³⁹ Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції та становлення (до 125-річчя Івано-Франківської єпархії УГКЦ, 20-річчя виходу з підпілля Духовної Семінарії та 10-річчя заснування Теологічної Академії): наукове видання. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2010. С. 39.

зазначалося, що він має статус вищого богословського закладу УГКЦ. З плином часу ІФТА займала чільне місце серед богословських закладів. У статуті ІФТА зазначається, що одним із її основних завдань є «підготовка кваліфікованих науковців, викладачів, священнослужителів», а також важливим завданням є «сприяння всебічному осмисленню християнського світогляду». Незадовго професорсько-викладацький складався із 54 викладачів, доцентів, професорів. Їхні зусилля були спрямовані на підготовку добре освічених і вишколених майбутніх священників⁴⁰.

Ректор ІФДС та ІФТА не боявся запрошувати на посади навчального і формаційного закладів молодих випускників-душпастирів, адже був дуже довірливою людиною. Він казав: «Старий завжди живе споминами, а молодий живе майбутністю, тому завжди треба давати дорогу молодим. Префектами, референтами ІФДС ставали молоді «вчорашні» випускники, а до навчального процесу ІФТА за його сприяння долучалися молоді спеціалісти, які проводили насичені заняття, лекції, семінари, а ще важливіше – вони вчили студентів-богословів навчатися і мислити по-новому. Крім того, владика продовжував направляти на вищі студії здібних студентів до Польщі, Італії, Чехії, Іспанії, Німеччини, Австрії, Ірландії. Навчання у європейських вузах за ректорства владики успішно пройшли 153 студенти, захистивши ліцензіатські чи докторські праці. Таким чином, Івано-Франківська єпархія отримала потужний кадровий потенціал у семінарійній формації та в науковій сфері. Зараз можемо подивитися, що у структурах Івано-Франківської архієпархії працюють здебільшого ті вихованці, яких колись владика Софрон поблагословив на навчання закордоном⁴¹.

Одним із факторів реорганізації ІФТКДІ в ІФТА став розвиток факультетів та кафедрів. Особливе місце надавалося філософському і богословському факультетам, які у першу чергу займалися підготовкою освічених душпастирів та богословів. Так, починаючи із 2001 року, Вчена Рада закладу прийняла рішення, щоб студенти-випускники писали магістерські роботи, а також на завершення навчання здавали випускний екзамен із загального богослов'я. Якщо студент пройшов успішно ці два етапи, йому видавали диплом магістра богослов'я⁴².

Ще однією особливістю навчального процесу у ІФТА на початку ХХІ була співпраця з Прикарпатським національним університетом ім. Василя Стефаника. Як відомо, на той час дипломи випускників ІФТА не відповідали державним стандартам (оскільки в Україні ще не було механізму акредитації

⁴⁰ Каськів О. Роль єпископа Софрона Мудрого в реорганізації Івано-Франківського Теологічно-Катихитичного Духовного Інституту у Івано-Франківську Теологічну Академію (1994–2014 рр.). Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії : статті. № 42. Львів, 2022. С. 56-57.

⁴¹ Каськів О. Роль єпископа Софрона Мудрого в реорганізації Івано-Франківського Теологічно-Катихитичного Духовного Інституту у Івано-Франківську Теологічну Академію (1994–2014 рр.). Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії : статті. № 42. Львів, 2022. С. 57.

⁴² Каськів О. Роль єпископа Софрона Мудрого в реорганізації Івано-Франківського Теологічно-Катихитичного Духовного Інституту у Івано-Франківську Теологічну Академію (1994–2014 рр.). Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії : статті. № 42. Львів, 2022. С. 57-58.

богословських закладів), тому виникали проблеми із працевлаштуванням. Прикарпатський національний університет взяв зобов'язання на себе навчати студентів ІФТА за кількома спеціальностями. Це були, зокрема, релігієзнавство, історія, філософія, психологія та інші⁴³.

За словами самого владика Софрона Мудрого, «віра і розум» – це головне гасло, що визначає основоположну суть та практичні завдання Духовної Семінарії й Теологічної Академії. Ректор ІФТА зазначав: «У навчальній програмі нашого закладу присутні різні навчальні дисципліни циклів богословських та соціогуманітарних наук, які спонукають студентів і семінаристів до ретельної інтелектуальної праці, а водночас вимагають сприймати довірливо ірраціональні речі та суперечливі факти, що потребують раціонального аналізу для досягнення істини. Словом, студент і семінарист повинен вміти однаково добре застосовувати принципи віри та розуму, щоб скріплювати й утверджувати віру як власну, так й інших людей»⁴⁴.

Владика Софрон також наголошував, що Духовна Семінарія та Теологічна Академія володіють добрим кадровим потенціалом, який включає старше досвідчене покоління та молоду енергійну генерацію, тому священники УГКЦ покликані звершувати важливу місію «нової євангелізації» в сучасному українському суспільстві. Окрім того, він закликав семінаристів та священників слідувати за прикладом апостола Павла, який ширив світло Христової Євангелії по всьому світу⁴⁵.

Висновки. Єпископ Софрон Мудрий був відданий до кінця у своєму служінні Богові, Церкві та людям. Саме тому, повернувшись з Риму до України, він одразу взявся до праці. Він успішно реорганізував формаційний процес в ІФДС задля якісного духовного вишколу майбутніх душпастирів УГКЦ, дбаючи про священничі покликання. Маючи великий досвід керування вищим навчальним закладом, Архієрей вивів на новий високий науковий рівень ІФТКДІ, який згодом реорганізував в ІФТА, де студенти-богослови отримували якісну богословську освіту, а кращі з них – продовжували навчатися у європейських закладах, поглиблюючи своє богословське навчання.

Він значно спричинився до видання богословської навчальної літератури, монографій та підручників, які стали базою для отримання необхідних знань у царині богослов'я. Щоб сформувати освічених душпастирів, владика запрошував до закладів професорів, кваліфікованих викладачів, які мали належну богословську освіту, а також викладачів з різних країн світу. Владика став тим «рушієм», завдяки якому тепер в Українській Греко-Католицькій

⁴³ Каськів О. Роль єпископа Софрона Мудрого в реорганізації Івано-Франківського Теологічно-Катихитичного Духовного Інституту у Івано-Франківську Теологічну Академію (1994–2014 рр.). Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії : статті. № 42. Львів, 2022. С. 58.

⁴⁴ Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції та становлення (до 125-річчя Івано-Франківської єпархії УГКЦ, 20-річчя виходу з підпілля Духовної Семінарії та 10-річчя заснування Теологічної Академії): наукове видання. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2010. С. 7.

⁴⁵ Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції та становлення (до 125-річчя Івано-Франківської єпархії УГКЦ, 20-річчя виходу з підпілля Духовної Семінарії та 10-річчя заснування Теологічної Академії): наукове видання. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2010. С. 7.

Церкві маємо високоосвічених священників, які покликані звіщати Христове Євангелія задля спасіння людських душ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архів Івано-Франківської Теологічної Академії, єпископ Софрон Мудрий, Т. I, Декларація про видавництво книг викладачів ІФТКДІ – ІФТА, 10.10.2011.
2. Архів Івано-Франківської Теологічної Академії, єпископ Софрон Мудрий, Т. I, PRO MEMORIA, 11.10.2011.
3. Архієпархіальний архів Івано-Франківської Архієпархії, особова справа єпископа Софрона Мудрого, 20.11.2020 – інтерв'ю із о. Олегом Каськівим, синкелом у справах духовенства Івано-Франківської архієпархії, професором кафедри богослов'я, доктором наук з богослов'я.
4. Архієпархіальний архів Івано-Франківської Архієпархії, особова справа єпископа Софрона Мудрого, 05.12.2020 – інтерв'ю із о. Борисом Гобиром віце-ректором по навчальній частині Івано-Франківської Духовної Семінарії ім. свщмч. Йосафата.
5. Владика Софрон Мудрий. «Священство Христове і семінарія». Нарис історії Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата (1907-2007 рр.) : збірник праць. Івано-Франківськ, 2007. С. 7-17.
6. Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції та становлення (до 125-річчя Івано-Франківської єпархії УГКЦ, 20-річчя виходу з підпілля Духовної Семінарії та 10-річчя заснування Теологічної Академії): наукове видання. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2010. 168 с.
7. Каськів О Перший помісний синод з'єдиненої Церкви. Alma Mater: журнал студентів Української Папської колегії святого Йосафата в Римі. 1997. Ч. 64 (червень). С. 67-74.
8. Каськів О.. Вплив єпископа Софрона Мудрого на видавничу діяльність в Українській Греко-Католицькій Церкві. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії : статті. № 44. Львів, 2022. С. 34-40.
9. Каськів О. Вплив отця Софрона Мудрого на розвиток проповідництва в Українській Греко-Католицькій Церкві (1960-1993 рр.). Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії : статті. № 43. Львів, 2022. С. 32-38.
10. Каськів О. Минуле та сучасність Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії. Нарис історії Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата (1907-2007 рр.) : збірник праць. Івано-Франківськ, 2007. С. 22-27.
11. Каськів О. Наукова діяльність Єпископа Софрона Мудрого. Scientific Journal «Virtus». Issue 35. 2019. P. 25-27.
12. Каськів О. Роль єпископа Софрона Мудрого в реорганізації Івано-Франківського Теологічно-Катихитичного Духовного Інституту у Івано-Франківську Теологічну Академію (1994–2014 рр.). Вісник Львівського

університету. Серія філос.-політолог. студії : статті. № 42. Львів, 2022. С. 55-61.

13. Каськів О., Майка В., Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській єпархії. Науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Добрий Пастир». Богослов'я. Філософія. Історія : статті. № 16. Івано-Франківськ, 2021. С. 10-26.

14. Клоновський Ю. Праці Софрона Мудрого як джерело до вивчення діяльності владики та історії церкви. «Студентські історичні зошити» : статті. Івано-Франківськ, 2015. Випуск № 6. С. 49-60.

15. Козак А. «Історія і сучасність Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата у Івано-Франківську». Нарис історії Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата (1907-2007 рр.): збірник праць. Івано-Франківськ, 2007. С. 134-138.

16. Нагірна проповідь Ісуса Христа. Збірник радіопровідей із Ватикану. Львів : Видавництво ОО. Василян, 1994. 192 с.

17. Kaskiv O. The Kobryn synod 1626 – the source of the particular law of the UGCC. Scientific Journal «Virtus». Issue 42. 2020. P. 17-19.

REFERENCES

1. Arkhiv Ivano-Frankivskoi Teolohichnoi Akademii, yepyskop Sofron Mudryi, T. I, Deklaratsiia pro vydavnytstvo knykh vykladachiv IFTKDI – IFTA, 10.10.2011.

2. Arkhiv Ivano-Frankivskoi Teolohichnoi Akademii, yepyskop Sofron Mudryi, T. I, PRO MEMORIA, 11.10.2011.

3. Arkhiieparkhialnyi arkhiv Ivano-Frankivskoi Arkhiieparkhii, osobova sprava yepyskopa Sofrona Mudroho, 20.11.2020 – interv'iu iz o. Olehom Kaskivym, synkelom u spravakh dukhovenstva Ivano-Frankivskoi arkhyieparkhii, profesorom kafedry bohoslov'ia, doktorom nauk z bohoslov'ia.

4. Arkhiieparkhialnyi arkhiv Ivano-Frankivskoi Arkhiieparkhii, osobova sprava yepyskopa Sofrona Mudroho, 05.12.2020 – interv'iu iz o. Borysom Hobyrom vitse-ректором по навчальній частині Івано-Франківської Духовної Семінарії ім. свшчмч. Йосафата.

5. Vladyka Sofron Mudryi. «Sviashchenstvo Khrystove i seminariia». Narys istorii Ivano-Frankivskoi (Stanislavivskoi) Dukhovnoi Seminarii imeni Sviatoho Sviashchennomuchenyka Yosafata (1907-2007 rr.) : zbirnyk prats. Ivano-Frankivsk, 2007. S. 7-17.

6. Horban R., Deliatynskyi R. Ivano-Frankivska Teolohichna Akademiia UHKTs: tradytsii ta stanovlennia (do 125-richchia Ivano-Frankivskoi yeparkhii UHKTs, 20-richchia vykhodu z pidpillia Dukhovnoi Seminarii ta 10-richchia zasnuvannia Teolohichnoi Akademii): naukove vydannia. Ivano-Frankivsk: Nova Zoria, 2010. 168 s.

7. Kaskiv O. Pershyi pomisnyi synod z'iedynenoi Tserkvy. Alma Mater: zhurnal studentiv Ukrainskoi Papskoi kolehii sviatoho Yosafata v Rymi. 1997. Ch. 64 (cherven). S. 67-74.

8. Kaskiv O.. Vplyv yepyskopa Sofrona Mudroho na vydavnychu diialnist v Ukrainskii Hreko-Katolytskii Tserkvi. Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filos.-politoloh. studii : statti. № 44. Lviv, 2022. S. 34-40.
9. Kaskiv O. Vplyv ottsia Sofrona Mudroho na rozvytok propovidnytstva v Ukrainskii Hreko-Katolytskii Tserkvi (1960-1993 rr.). Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filos.-politoloh. studii : statti. № 43. Lviv, 2022. S. 32-38.
10. Kaskiv O. Mynule ta suchasnist Ivano-Frankivskoi (Stanislavivskoi) Dukhovnoi Seminarii. Narys istorii Ivano-Frankivskoi (Stanislavivskoi) Dukhovnoi Seminarii imeni Sviatoho Sviashchennomuchenyka Yosafata (1907-2007 rr.) : zbirnyk prats. Ivano-Frankivsk, 2007. S. 22-27.
11. Kaskiv O. Naukova diialnist Yepyskopa Sofrona Mudroho. Scientific Journal «Virtus». Issue 35. 2019. P. 25-27.
12. Kaskiv O. Rol yepyskopa Sofrona Mudroho v reorhanizatsii Ivano-Frankivskoho Teolohichno-Katykhytychnoho Dukhovnoho Instytutu u Ivano-Frankivsku Teolohichnu Akademiiu (1994–2014 rr.). Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filos.-politoloh. studii : statti. № 42. Lviv, 2022. S. 55-61.
13. Kaskiv O., Maika V., Vplyv Yepyskopa Sofrona Mudroho na seminariinu formatsiiu ta kadrovu polityku v Ivano-Frankivskii yeparkhii. Naukovyi visnyk Ivano-Frankivskoi akademii Ivana Zolotoustoho «Dobryi Pastyr». Bohoslov'ia. Filosofiia. Istoriiia : statti. № 16. Ivano-Frankivsk, 2021. S. 10-26.
14. Klonovskyi Yu. Pratsi Sofrona Mudroho yak dzherelo do vvychennia diialnosti vladyky ta istorii tserkvy. «Studentski istorychni zoshyty» : statti. Ivano-Frankivsk, 2015. Vypusk № 6. S. 49-60.
15. Kozak A. «Istoriia i suchasnist Seminarii imeni Sviatoho Sviashchennomuchenyka Yosafata u Ivano-Frankivsku». Narys istorii Ivano-Frankivskoi (Stanislavivskoi) Dukhovnoi Seminarii imeni Sviatoho Sviashchennomuchenyka Yosafata (1907-2007 rr.) : zbirnyk prats. Ivano-Frankivsk, 2007.S. 134-138.
16. Nahirna propovid Isusa Khrysta. Zbirnyk radiopropovidei iz Vatykanu. Lviv : Vydavnytstvo OO. Vasyliian, 1994. 192 s.
17. Kaskiv O. The Kobryn synod 1626 – the source of the particular law of the UGCC. Scientific Journal «Virtus». Issue 42. 2020. P. 17-19.

*Стаття надійшла до редакції 25.11.2023 р.
Стаття рекомендована до друку 13.12.2023 р.*

УДК 271.4-726.2-282.5. (477) (092) Софрон Мудрий
DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.3>.

ВЛАДИКА СОФРОН МУДРИЙ: ЗНАЧЕННЯ ЧАСОСЛОВА В ЖИТТІ СВЯЩЕНИКА ТА ЦЕРКВИ

ПАСІЧНИК-РАК Василь

Парафія св. апостола Луки

вул. Медична 15, м. Івано-Франківськ, 76018, Україна

e-mail: interedscience@gmail.com

Бібліографічний опис статті: Пасічник-Рак В. (2024). Владика Софрон Мудрий: значення Часослова в житті священика та Церкви. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (19), 37 - 46. doi: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.3>.

Знову прихилиємо вухо до голосу владика Софрона Мудрого, щоби повчитися чогось корисного, що може дати відповіді на актуальні питання сьогодення та виклики священичого служіння.

Тему, яку я накреслив з нагоди цього прекрасного Ювілею та присвяченої йому конференції, я озвучив так: «Владика Софрон Мудрий про значення Часослова в житті священика та Церкви». Пригадую, майже кожного разу при особистих та різного роду зустрічах із Владикою він нагадував про Часослов. Звучало щось подібного: «Синцю, я вже помолився Часослова, а ти?» Або: «Сьогодні я ще не читав часослова, сей час я мушу це робити; не вільно його занедбувати».

На початку нашої доповіді необхідно вияснити головні думки та тези на тему Часослова, що їх віднаходимо в літературному спадку Владика. Опісля проведемо певну перевірку, критику сказаного на основі того, що говорять інші авторитетні церковні богослови. В кінцевій третій частині доповіді запропонуємо певні зауваження та синтез. Оголосивши таким чином зміст та завдання нашої доповіді, перейдемо до її висвітлення.

I. Вивчаючи «Слова» Владика Софрона, що складають його промови з різних нагод, ми не виявили щось окреме та ширше. Найбільш дотичне зустрічається в п'ятому повчанні з нагоди священичих реколекцій в урочищі Підлюте 10 червня 2007 р. Владика на прикладі міста Капернаум пояснює як треба оберігати себе від зранень диявола. Відповідь наступна: священик має часто занурюватися у спасенний терапевтичний водограй внутрішньої молитви. У властивому для себе стилі племенистих заохот Владика говорить: «Дорогі Отці, саме під час наших цьогорічних духовних вправ маємо нагоду трохи ближче приглянутися до духовного життя нашого Учителя. Ми бачимо, що він завжди дуже рано встає. Бо хто пізно встає, у того немає часу на ранішню

священичу молитву церкви – утрєню. Немає часу на коротку застанову, умову молитву. Петро-апостол, який мав прикликати Христа раннім ранком до народу, шукав його не в ліжку, а на са́мітнім місці на молитві. Священики Христові, чи розуміємо ми належно вартість нашого внутрішнього духовного життя? Чи зуміємо ми зберегти його, коли не будемо думати про наше єднання в Бозі? Як ми можемо бути зняряддям в руках Божих, коли ми не лучимося думкою і почуваннями при помочі правдивої священичої молитви, офіційного єрейського молитвослова? Чи криниця, з якої ллється жива вода, не висохне, коли перерветься її зв'язок з джерелом? Хто робить видатки більші за свої борги, той банкрутує. Чи ж ця засада мала б відноситися тільки до життя світських купців, а не духовних людей? Навпаки, для нас вона тим більш важлива. Божий Учителю, навчи нас молитися і бути вірними послідовниками твоєї місії у спасінні повірених нам душ»⁴⁶. Владика далі Софрон визнає, що самі по собі ані молитва, ані зовнішня діяльність чи участь у різних акціях не є визначальними для доброго священика. Владика наводить фразу св. Бонаветури, яку любив часто повторювати: «Пам'ятаймо, що проклята і не мила Богові всяка наша праця, яка відводить нас від молитви»⁴⁷. Владика не зупиняється та робить висновок: «На першому місці кожного нашого дня ставмо перш молитву, а потім всі заняття та працю»⁴⁸.

Крім наведеного фрагменту щось більше про Часослов знайти у Владики важко. Сумніваюся, щось інше внесе відмінні доповнення. Для Владики Софрона **значення Часослова в житті священика та Церкви** було беззаперечно важливим як індивідуальний обов'язок священика молитви за себе та за Церкву⁴⁹. Припускаємо, для Владики як для чеснотливого ченця та для людини порядку все було регламентовано й зрозуміло - Часослов один із

⁴⁶ С. Мудрий, Слова. Випуск 3. - Івано-Франківськ: Видавництво Івано-Франківської Теологічної Академії, 2008. – с. 279-280.

⁴⁷ Там само, 280-281.

⁴⁸ Там само, 281.

⁴⁹ З іншого у Владики загальні повчання про молитву, які до питання Часослова можна віднести непрямо. Звичайно все це має свою неабияку цінність та сповнене глибоким змістом. Ось до прикладу. Так під час тих самих реколекцій 10 червня 2007 р. перше повчання звучало у формі прямого звернення: «Священослужителю, хто ти? Яке твоє походження? Яка твоя сутність?» Серед відповідей Владико виділю наступну: «Ти – мій священику, заступаєш мене перед усім християнським людом, і тому через вірне наслідування Мене ти зобов'язаний статися ще більше подібним до Мене, щоби наслідувати Мене, та щоб навчитися бути добрим священиком. Тобі (далі у тексті заперечна частка «не»), що очевидно є опискою - В. П.) треба життя св. Євангелія, Мого божественного життя. Вчитуйся в цю книгу, приглядайся моему прикладові і наслідуй вірно в твоєму щоденному житті» (там само, 258). Іншими словами, хоча священство, як для Владики, це щось канонічне юрисдикційне, але само по собі воно не вистачає, є немов би тіло без одєжі, душа без тіла. На конференції для священиків 12 грудня 2003 р. Владика говорить багато про дружбу з Христом. На Часослов, припускаємо, вказує непрямо, коли згадує про молитву, як обов'язок, що природньо впливає з дружби з Ісусом. Читаємо: «Коли Ісус, наш друг, є з нами, тоді все йде добре й ніщо в житті не є нам затяжке і неможливе. Тоді ми все можемо в Христі. Коли ж у нашій душі Його немає, тоді настає в нас велика туга, порожнеча, невдоволення самим собою і всім нашим оточенням. Тож не уповаймо і не спираймося на тростину, якою колише вітер, якою колише вітер, бо кожна смертна людина – то трава, і вся слава її, мов цвіт трави, в'яне! (Іс. 40,6-7). Коли шукаємо своєї втіхи і користі у друзях цього світу, зазнаємо розчарування і болів. Коли Ісус буде нашим другом, ніякий ворог нам не пошкодить. Найбіднішим у світі є той, хто живе без Христа-Ісуса, хто не знає Його, хто не має Його за свого друга і приятеля. І навпаки, найбагатшим є той, хто душевно з'єднаний з Христом-Ісусом, хто живе з ним у тісній дружбі і приязні» (С. Мудрий, Слова. Випуск 2. - Івано-Франківськ: Видавництво Івано-Франківської Теологічної Академії, 2004. – с. 144).

важливих обов'язків священика. І досить бесіди, для чого ширших пояснень? Врахуймо також те, що Владика був правником. Право говорить, що треба робити або не робити, але часом не каже чому чи для чого? Натомість одне з головних питань людини є запитання «чому?» Це ж так природньо!

II. За поясненнями та доповненнями ми вирішили звернутися до авторитетного в католицькій Церкві богослова Р. Тафта, колеги Владики Софрона з професорського складу РІО, Рим. Цього вченого можна приймати за ключову постать, яка у великій мірі представляє сучасну богословську епоху. Беремо за основу працю Р. Тафта «Богослуження часослова на Сході та на Заході». Хтось ще не знайомий з цією книгою? Це базове дослідження, побудоване на уважному аналізі та інтерпретації історії літургійного богослов'я. Візьмемо до уваги лише одну його статтю «Богослуження часослова в західних традиціях»⁵⁰, а вірніше, деякі її положення.

Те, що сталося з середньовічною літургією Часів на Заході, каже Р. Тафт, краще вважати за виняток, а не за правило. Церковне правило зійшло до рівня приватної молитви, відбувся перехід від Часослова як молитви церковної спільноти до індивідуального брев'ярія (*dalla liturgia al libro di preghiera*). Разом з Р. Тафт ідентифікуємо причини явища.

Внаслідок зросту числа парафій, де священики вже більше не перебували в постійному літургійному спілкуванні в одному храмі зі своїм єпископом, відбувся занепад кафедрального богослужіння. Р. Тафт із властивою собі прямою зауважує: «Розумною розв'язкою було би зберегти кафедральний вимір часослова (на парафіях – В. П.). Але розум не завжди посідає останнє слово в розвитку богослужіння»⁵¹.

Наступною чинником стало те, що служіння церковної влади все більше було зведено до адміністративних управлінських функцій. Містагогійне літургійне значення церковних чинів та служінь відсунули на задній план⁵². Наш вчений авторитет із делікатним сарказмом каже: «Як завжди, на допомогу поспішили моралісти й каноністи, вигадуючи необхідні винятки із закону, щоб якось вийти з безвихідного становища»⁵³. Ставши друговартісним як для ієрархічного духовенства, храмове служіння часослова залишилося винятковою справою монахів⁵⁴. Проте з наступним етапом виникає потреба хоч би якось

⁵⁰ Р. Тафт, Богослуження часослова на Сході та на Заході. – Львів: Свічадо, 2013. – с. 243-267.

⁵¹ Там само, 246.

⁵² Подібне вже мало місце в Константинополі до приходу туди св. Івана Золотоустого (див. Н. R. Drobner, *Patrologia*. - Casale Monferrato: Edizioni Piemme, 1998. – с. 439-440). По слову видатного богослова сучасності Й. Зізіулас, щоб евхаристія та вся молитва християнської спільноти була *кафолічною*, треба було забезпечити містагогійну присутність 'одного' - єпископа. Інші літургійні чини та служіння – це не формальна обрядовість. Їхня роль – містагогійна, образ небесної Церкви, відображення різноманітності та єдності під керівництвом єдиного єпископа, який предстоїть весь молитовний літургійний процес: «Не тільки численність народу, але й множинність чинів мали вже не розділяти людей, а перетворюватися на різноманіття, так само як Святий Дух розподіляє дари, не руйнуючи єдності» (Й. Зізіулас, *Буття як спілкування. Дослідження особистісності і Церкви*. – Київ: Дух і літера, 2005, с. 156).

⁵³ Р. Тафт, Богослуження часослова на Сході та на Заході. – Львів: Свічадо, 2013. – с. 247.

⁵⁴ Помилково називати Часослов монастирським правилом. Із самих початків монашества його молитовне правило було іншим та тяжіло до неустанної молитви. Часослов – це середньовічний синтез монастирського і катедрального правил (див. Р. Тафт, Богослуження часослова на Сході та на Заході. – Львів: Свічадо, 2013. –

регламентувати молитовний ритм життя парафіяльних целєбсів, хоч би якось наблизити до так званого монастирського. Скорочений до невпізнання Часослов у форматі кишенькового Бreviарія (*brevus* - короткий) мав би задовольнити допустимий мінімум та стає законом.

На цьому процес не зупиняється. На певному відтинку часу бreviарій перебирають ті самі монахи. Монахи все більше віддаються навчанню, викладам в університетах і школах та не мають часу на молитву. Доходить до того, що для деяких місійних орденів співаний спільний часослов стає факультативним⁵⁵.

На цьому місці перериваємо аналіз Р. Тафта. Ми зрозуміли, що Владика Софрон говорив про правило Часослова у ключі західних традицій - як про приватну молитву священика та як його офіційний церковний обов'язок. Ми виокремили декілька тез, які у відношенні до положень нашого Ювіляра радше є антитезами. Це нормально для богослов'я як науки, що розвивається. Додамо ще декілька зауважень.

У фундаментальному виданні статей та промов Владика Мудрого «Під опікою Божого провидіння» викладена чудова фотографія. На балконній терасі єпископської резиденції по вул. Шевченка, 100 м. Івано-Франківськ Владика читає Молитвослов⁵⁶. Упорядник чомусь підписав фотографію так: «Священничий молитвослов – незмінний щоденний супутник Єпископа Софрона Мудрого ось уже 50 років»⁵⁷. Питання: чому лише «священничий», де ж мирянський? Хіба псалми, церковні гімни, тижневі та празничні стихири - це привілей священиків та монахів? Зрештою, сам Молитвослов, що на фото в руках Владика, – це доволі недавнє видання як для літургійних книг: Рим-Торонто, 1990⁵⁸.

З другого боку, зі словами згаданого упорядника можна й погодитися. На практиці у великій мірі так воно і є. Священики повинні читати свій офіційний Часослов, чи Молитвослов. А вірні, натомість, мають так би мовити свій.

184-185; про різницю між нашим та катедральними молитовними правилами: R. F. Taft, *A partire dalla liturgia. Perché è liturgia che fa la Chiesa.* - Roma: Lupa, 2004. – с. 162-196; М. Кунцлер, *Літургія Церкви.* – Львів: Свічадо, 2001. - с. 448-459).

⁵⁵ Авторитетний католицький дикастерій Конгрегація у справах Східних Церков недвозначно вказує: «Східні Католицькі Церкви часто занедбують спільні і торжественні відправи церковного правила, замінюючи їх індивідуальним читанням церковного правила частиною духовенства. Таким чином щоденна відправа Божественної літургії стала майже єдиною формою щоденної молитви. Там, де така практика відправи церковного правила з людьми занедбана або й цілком зникла, потрібно негайно відновити прадавню традицію, щоб не позбавляти вірних головного джерела молитви, виплеканої на автентичних скарбах автентичного вчення» (Конгрегація у справах Східних Церков, Інструкція застосування літургійних приписів Кодексу Канонів Східних Церков. – Львів: Свічадо, 2008. – с. 86-87).

⁵⁶ Доповідач мав нагоду теж не раз спостерігати подібну картину. Молодець фотограф, що зауважив та зафіксував цей символічний момент.

⁵⁷ С. Мудрий, *Під опікою Божого провидіння. Спогади мого життя. Вибрані статті і промови.* – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. – с. 175.

⁵⁸ Молитвослов. Часослов – Октоїх – Тріюдь – Мінея, Рим-Торонто: Видавництво оо. Василян, 1990. У власній бібліотеці автор доповіді має примірник цього Молитвослова, особисто подарований в 1997 р. одним з його упорядників о. Порфірієм Підручним ЧСВВ.

Богослови б'ють на сполох⁵⁹. Адже зовнішньо дисциплінарно ми ніби єдині, проте внутрішньо - ні. У священників та монахів, з одного боку, та в мирян, з другого, два різних духовних ритми, відмінні молитовні правила. В нас молитва Церкви, колективне освячення часу та літургія часів (так у латинській церкві після II Ватиканського собору називається Бreviарій). В них щось виразно індивідуалістичне, неупорядковане.

По ідеї св. Василя Великого священники мали би являти собою *proestos*, предстоятелів, які ведуть за собою вірних спільним шляхом до Царства Божого. Але на даний момент законодавцями молитовної моди не є священство, не монахи, але миряни. Головна молитовна ініціатива в руках мирян, вірніше *мирян*ок?

Приходить на думку приклад історії Старого Завіту. Сам Господь встановив добове ранішнє та вечірнє жертвоприношення в єрусалимському храмі. Але чому євреї так легко відступали від храму Бога живого в бік вигаданих ідолів?⁶⁰ Відповідь одна: храмова молитва жертви різала по індивідуалістичному волюнтаризму та по гордині. Бога треба було слухати. Для чого, коли є альтернатива - ідоли, що слухають людину? Зрештою, через різні важкі випробування та гіркий досвід євреї поверталися до свого законного начала.

Відзначено, сьогодні рядові священники блукають поміж обов'язковим для себе офіційним молитвословом та таким собі мирянським молитовним правилом (правилами). Зрештою, живучи з подаяння та милостині мирян, пристають на волю останніх. Наскільки священники обізнані з літургією часів?

Треба звернути увагу ще на наступний момент. До II Ватиканського Собору все літургійне добове коло, як і Меса в Католицькій церкві проводилися виключно на латинській мові. Бreviарій був доступним для вузького кола навчених у латині священників, монахів та деяких мирян. Непереможне бажання уніфікації спричинило, що вірні у великій мірі були полишені на самих себе та приречені молитися по-своєму. Так, Собор започаткував реформи - це національні мови та повернення від індивідуального Бreviарія до спільного церковного правила Літургії годин. Однак виправити визначену століттями тенденцію розділу між молитовним ритмом священників та мирян, так званих *двох молитвословів*, стало важко, а то й не під силу. Люди привикли молитися й мислити 'по-своєму', визначати зміст та хід своїх стосунків з Богом. Додається вплив протестантського раціоналістичного індивідуалізму. Для подібного *не-містагогійного* богосприйняття храм вірних розтягається далеко поза межі церковних стін. Сама ж таки будівля храму розуміється у формі певної конференц-зали. Більше нащо? *Spazio sacro* зведено

⁵⁹ Див. Р. Тафт, Богослуження часослова на Сході та на Заході. – Львів: Свічадо, 2013. – с. 299-302; Ф. Гарнокур, В мирі Господу помолімся. До богослов'я літургії та християнської єдності. – Львів: Свічадо, 2004, с. 104-107.

⁶⁰ Ідоли являли собою ніщо інше як сублімацію психоемоційних станів людини у релігійних формах, про що подібно стверджували апологети перших століть, зокрема св. муч. Юстин.

до мінімуму, подекуди усунуто розрізнення між есхатологічним *già è non ancora* святилища та храмом вірним.

Подібні зауваження знаходять своє підтвердження у того самого Р. Тафта як і в інших авторитетних католицьких богословів, що дуже тішить.

III. Владика Софрон в приватній розмові розказував, що коли запитав в одного священика чи відмовляє 'Часослова', почув наступне: «Ні, Владико, але я з того сповідаюся». Оригінальна репліка не забарилася: «Та гей, та фів! Чого ж я того швидше не знав? Я би сам так робив!» Це наступна дотепна ремарочка. Перейдемо до складання наших скромних рекомендацій та певного синтезу.

1. Очевидно жодний зовнішній примус не змусить займатися справою, яку не до кінця сприймаємо, не маємо до цього відповідного навику. Подібно з офіційним правилом Часослова. Тоді, запитаємо, як під цим оглядом досягали успіху в Церкві I-го тисячоліття? Вирішальний вплив на біле священство тоді справляв приклад їх Ієрархів. Їх основним *робочим* місцем було горне сідалище, церковна кафедра як це на переконання проф. Ч. Джіраудо⁶¹. Священики так чи інакше приєднувалися до молитви ієрархів, а вірних не бракувало. На це й вказував Р. Тафт – кафедральне правило Часослова є вирішальним! Одночасно неабиякий вплив мало співане добове правило в монастирях. Священики залюбки відправлялися помолитися туди та вели за собою своїх вірних. Як повторював Владика Софрон, слова повчають, а приклади потягають. Що в нас з прикладом монастирів? Святий Йосафат Кунцевич ще з дитинства вивчив церковне правило. Т. Шевченко вчився грамоти в дяківському крилосі, а пізніше мусів скласти знамениті «Подражання на псалми».

2. Відомо, що між нашим візантійським Часословом та сучасним римокатолицьким Бrevіарієм існує певна різниця. Так історично склалося. Бrevіарій адаптований до індивідуального служіння. Порівняно тут все просто - почергові псалми, декілька гімнів та молитов. Натомість, візантійський часослов набагато складніший. Тут апріорі передбачено присутність *лику* - мирянського колективу, і то не де-небудь, але в середовищі храмової споруди. Тут постійний діалог між святилищем та храмом вірних у формі ектеній, виголосів «будьмо уважні», «мир всім», ін. На відміну від Бrevіарія служба нашого Часослова є більш динамічна. Молимося не тільки думкою, устами, але й всім тілом, різного роду жестами. Це прекрасно! По слову К. Гуджеротті, християнин – це літургійна істота.⁶² З даного огляду, наш зауваження таке – зобов'язувати священиків читати Часослов у спосіб приватного статичного Бrevіарія до бажаного результату не приведе. Наш Часослов за змістом та

⁶¹ C. Giraud, In unum corpus. Trattato mistagogico sull'eucaristia. – San Paolo: Roma, 2000. – с. 16-18. На горному місці єпископ зі своїми помічниками пресвітерами та дияконами - образ та живе втілення Христа, забезпечує католицьку легітимність всього християнського *синаксу*. Єпископ усоблює *багатьох*, тобто народ Божий, та «повинен був ставати тим, через чий руки мала пройти вся спільнота у піднесенні себе Богові во Христі, тобто в найвищому моменті єдності Церкви» (Й. Зізулас, Буття як спілкування. Дослідження особистісності і Церкви. – Київ: Дух і літера, 2005. – с. 154-155).

⁶² Див. C. Gugerotti, L'uomo nuovo un essere liturgico. – Roma: Lipa, 2005.

формою є колективною храмовою молитвою. Натомість, приватними можуть служити пролонговані вечірні та ранішні молитви, Правило святого Причастя, що їх можна зустріти у всіх унійний Євхологіонах майже до кінця XIX ст.

3. Відомо, що на багатьох парафіях дисонанс в стосунках між священиками та вірними чомусь тільки зростає. Чи не тому, що занедбана властива для священства ініціатива в молитві? Як результат, не зрідка миряни *краще знають* як собі ладнати з Богом. Виростають крила... Як ми чули вище, подібне почалося не сьогодні, а набагато раніше. Приходимо до переконання, що коли душпастирі не займуть свого властивого лідерського місця (перед престолом чи перед іконостасом, але завжди напереді), якщо реально не захоплять увагу та час мирян молитвою Церкви, тоді вівці стануть немилосердними суддями, або, як хтось саркастично зауважив, *вівці поїдатимуть* своїх пастирів⁶³.

4. Церкву нівелює індивідуалізм. Натомість істота Церкви повністю колективна. Тут не просто одна доктринальна віра, формули якої мало хто розуміє та сприймає. Церковний колектив твориться єдністю молитви, наявністю того самого літургійного формату⁶⁴. Це біблійна псалмомодія, святоотцівські догми викладені тими самими Святими Отцями у формі молитов, гимнів, стихир та канонів. Подібний синтез віри, догми та молитви викладений у Часослові. *Що може бути кращого?*⁶⁵

Хочу за Р. Тафт повторити цитованого ним автора D. Knowles, який пише: «До кінця XII ст. дух апатії і приреченості закрадався у вищі церковні кола. Монаше відродження вичерпало свої сили... І наче наперекір цьому саме там виник тип ревної мирянської побожності, наділений усіма рисами, які згодом проросли в протестантизмі та нонконформізмі, - недовірою до духовенства та обрядовості, приділенням уваги читанню Святого Письма рідною мовою, запалом до проповідування і слухання проповідей, прагненням до спільнотного життя й молитовних зустрічей і організацією доброчинності... Прірва між офіційною грошовитою Церквою, до якої належала вища ієрархія і великі монастирі, і масами людей, до яких належали заможні міщани й неписьменне селянство, з кожним роком ставала глибшою, а криза духовенства й обрядовості вели до розколу, який дійсно настав триста років по тому»⁶⁶. *Щось нового та відмінного в цій історії?*

4. Наступний висновок особистісний. Владиці Софрону автор цієї доповіді глибоко вдячний за добрі настанови щодо Часослова. Саме Владика у визначній мірі зумів привити любов до цієї книги. Тепер це набула чеснота, що стала частиною життєвої необхідності. Тут криється закон духовної стійкості та *витривання в доброму*. Так, владика Софрон людина іншої епохи, відповідно до

⁶³ Пор. О. Ковч, Чому наші від нас утікають? – Львів: Свічадо, 2019. – с. 103-107.

⁶⁴ Р. Тафт не випадково у підзаголовку ставить запитання «Чому літургія творить Церкву?», маючи на увазі як літургію Євхаристії, так і літургію Часослова (Taft, R. F., *A partire dalla liturgia. Perché è la liturgia che fa la Chiesa.* – Roma: Lira, 2004. – 448 с.).

⁶⁵ Відомо, св. Іван Золотоустий не був автором Літургії, але приніс її з Антіохії. Силою свого святого авторитету привчив до *своєї* Літургії різні роз'єднані молитовні групи.

⁶⁶ Р. Тафт, Богослуження часослова на Сході та на Заході. – Львів: Свічадо, 2013, с. 249-250.

якої мав своє духовне бачення. Нас це тільки збагачує. Виконуючи його заповіт, ми *відмовляємо* Часослов, але робимо це переважно літургійно та співано в храмі.

5. Тема Часослова є дуже актуальною та на часі. Нам належить доцінити глибоке значення Часослова для Церкви. Західне суспільство зараз без перебільшення із захопленням спостерігає за Україною та її боротьбою. Для перемоги нам дають те, що нам потрібне. Та мабуть є щось таке, що потрібне Заходу від нас. Що можемо дати навзаєм? Традиція та духовність – ось основні дефіцити та запити⁶⁷. Без сумніву, чи найбільш цінним в очах церковного Заходу становить наш досвід літургійної молитви. Вивченню Часослова тому й була присвячена вибрана нами однойменна монографія Р. Тафта. І далеко не тільки в нього. Адже повернення від приватного до колективного літургійного ритму Часослова було одне з головних завдань II Ватиканського собору. Літургія Часів та Літургія Євхаристії разом мають складати основу духовної синхронії народу Божого в єдиному ритмі Царства.

Владика Софрон любив повторювати: час – це все, що в мене є. За допомогою Часослова, час набуває нового сенсу, освячується⁶⁸. Р. Тафт ніби в доповнення Владиці Софроніві каже: «Відправляємо Часи переважно спільно, тому що все християнське життя є життям спільним, життям сопричастя. Те, чим ми є – це Тіло Христове, і, якщо Христос є вічно присутній серед вічного гімну хвали і прослави перед престолом Отця, наше покликання полягатиме в тому, щоби увійти в цю спасенну подію... Для християн кожна річ, включаючи ранок і вечір, день і ніч, схід сонця і його захід можуть являтися засобом спілкування з Богом, як про це проголошує Пс. 18 (19),1: «Небеса оповідають славу Богу, творіння рук сповіщає твердь небесна»⁶⁹.

Післямова. Стали дуже приємними віднайдені слова Владика Софрона, де він з почуттям радості та поваги згадує своїх молодших колег – викладачів Івано-Франківської Теологічної академії. Він назвав нас своїми *ближчими ближніми*. Як запевняє Владика, в тому, що він повернувся з Італії в Україну, його найбільшою радістю було «привідчинити моїм ближнім скарбницю віри і довіри»⁷⁰. Дякуючи нинішньому Ювілею, ми краще зрозуміли, що все це трапилося саме так. Поклін Владиці Софрону за подвиг його віри та довіри. Людина високої гідності та шляхетності душі.

⁶⁷ До прикладу, жонатий стан священства. На перший погляд подружжя річ зовнішня, але дає добрі результати щодо морального життя та числа покликань.

⁶⁸ Ключовим для Церкви від ранніх віків не є індивідуальна побожність, але освячення часу, наповнення його Царством, яке приходить. Таким чином появилися літургійний рік, літургійний тиждень та літургійний день (див. S. Rosso, *La celebrazione della storia della salvezza nel roto bizantino. Misteri sacramentali. Feste e tempi liturgici.* – Libreria Editrice Vaticana: Città del Vaticano 2010. – 577-941); А. Шмеман, *За життя світу: Таїнства і православ'я.* – Львів: Видавництво УКУ, 2009. – с. 74-98).

⁶⁹ R. F. Taft, *Liturgia. Modello di preghiera, icona di vita.* – Roma: Lupa, 2009. – с. 147-148. Як називає Р. Тафт, богослужіння часів – це ікона нашої молитви. Пор. про наш греко-католицький церковний спів, богослужіння та церемонії: О. Ковч, *Чому наші від нас утікають?* – Львів: Свічадо, 2019. – с. 41-69.

⁷⁰ С. Мудрий, *Під опікою Божого провидіння. Спогади мого життя. Вибрані статті і промови.* – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. – с. 215.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гарнокур, Ф., В мирі Господу помолімся. До богослов'я літургії та християнської єдності. – Львів: Свічадо, 2004. – 232 с.
2. Гуджеротті, К., Gugerotti, C., L'uomo nuovo un essere liturgico. – Roma: Lira, 2005. - 96 с.
3. Дробнер, Г. Р., Drobner H. R., Patrologia. - Casale Monferrato: Edizioni Piemme, 1998. – 742 с.
4. Джіраудо, Ч., Giraudo, C., In unum corpus. Trattato mistagogico sull'eucaristia. – Roma: San Paolo, 2000. – 672 с.
5. Ковч, О., Чому наші від нас утікають? – Львів: Свічадо, 2019. –
6. Конгрегація у справах Східних Церков, Інструкція застосування літургійних приписів Кодексу Канонів Східних Церков. – Львів: Свічадо, 2008. – 104 с.
7. Кунцлер, М., Літургія Церкви. – Львів: Свічадо, 2001, 616 с.
8. Молитвослов. Часослов – Октоїх – Тріодь – Мінея, Рим-Торонто: Видавництво оо. Василіян, 1990. – с. 1376.
9. Мудрий, С., Слова. - Івано-Франківськ: Видавництво Івано-Франківської Теологічної Академії, 2002. – с. 168.
10. Мудрий, С., Слова. Випуск 2. - Івано-Франківськ: Видавництво Івано-Франківської Теологічної Академії, 2002. – с. 308.
11. Мудрий, С., Слова. Випуск 3. - Івано-Франківськ: Видавництво Івано-Франківської Теологічної Академії, 2008. – с. 352.
12. Мудрий, С., Слова. Випуск 4. - Івано-Франківськ: Видавництво Івано-Франківської Теологічної Академії, 2009. – 308 с.
13. Мудрий, С., Під опікою Божого провидіння. Спогади мого життя. Вибрані статті і промови. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. – 216 с.
14. Росо, С., Rosso, S., La celebrazione della storia della salvezza nel roto bizantino. Misteri sacramentali. Feste e tempi liturgici. – Libreria Editrice Vaticana: Città del Vaticano 2010. – с. 976.
15. Тафт, Р., Богослуження часослова на Сході та на Заході / Роберт Тафт; пер. з англ. Д. Бендик. – Львів: Свічадо, 2013. – 360 с.
16. Тафт, Р., Візантійський обряд. Коротка історія. – Видавництво УКУ: Львів, 2011. – 136 с.
17. Тафт, Р., Taft, R. F., A partire dalla liturgia. Perché è la liturgia che fa la Chiesa. – Roma: Lira, 2004. – 448 с.
18. Тафт, Р., Taft, R. F., Liturgia. Modello di preghiera, icona di vita. – Roma: Lira, 2009. – 216 с.
19. Зізіулас, Й., Буття як спілкування. Дослідження особистості і Церкви. – Київ: Дух і літера, 2005. – 276 с.
20. Шмеман, А., За життя світу: Таїнства і православ'я. – Львів: Видавництво УКУ, 2009. – 211 с.
21. Шмеман, О., Євхаристія. Таїнства Церкви. – Свічадо: Львів, 2007. – 272 с.

REFERENCES

1. Harnokur, F., V myri Hospodu pomolimsia. Do bohoslov'ia liturhii ta khrystyianskoi yednosti. – Lviv: Svichado, 2004. – 232 s.

- 2.Hudzherotti, K., Gugerotti, C., L'uomo nouvo un essere liturgico. – Roma: Lipa, 2005. - 96 с.
- 3.Drobner, H. R., Drobner H. R., Patrologia. - Casale Monferrato: Edizioni Piemme, 1998. – 742 с.
- 4.Dzhiraudo, Ch., Giraudo, C., In unum corpus. Trattato mistagogico sull'eucaristia. – Roma: San Paolo, 2000. – 672 с.
- 5.Kovch, O., Chomu nashi vid nas utikaiut? – Lviv: Svichado, 2019. –
- 6.Konhrehatsiia u spravakh Skhidnykh Tserkov, Instruktisiia zastosuvannia liturhiinykh prypysiv Kodeksu Kanoniv Skhidnykh Tserkov. – Lviv: Svichado, 2008. – 104 s.
- 7.Kuntsler, M., Liturhiia Tserkvy. – Lviv: Svichado, 2001, 616 s.
- 8.Molytvoslov. Chasoslov – Oktoikh – Triod – Mineia, Rym-Toronto: Vydavnytstvo oo. Vasyliian, 1990. – s. 1376.
- 9.Mudryi, S., Slova. - Ivano-Frankivsk: Vydavnytstvo Ivano-Frankivskoi Teolohichnoi Akademii, 2002. – s. 168.
- 10.Mudryi, S., Slova. Vypusk 2. - Ivano-Frankivsk: Vydavnytstvo Ivano-Frankivskoi Teolohichnoi Akademii, 2002. – s. 308.
- 11.Mudryi, S., Slova. Vypusk 3. - Ivano-Frankivsk: Vydavnytstvo Ivano-Frankivskoi Teolohichnoi Akademii, 2008. – s. 352.
- 12.Mudryi, S., Slova. Vypusk 4. - Ivano-Frankivsk: Vydavnytstvo Ivano-Frankivskoi Teolohichnoi Akademii, 2009. – 308 s.
- 13.Mudryi, S., Pid opikoiiu Bozhoho provydyinnia. Spohady moho zhyttia. Vybrani statti i promovy. – Ivano-Frankivsk: Nova Zoria, 2008. – 216 s.
- 14.Rosso, S., Rosso, S., La celebrazione della storia della salvezza nel roto bizantino. Misteri sacramentali. Feste e tempi litugici. – Libreria Editrice Vaticana: Città del Vaticano 2010. – s. 976.
- 15.Taft, R., Bohosluzhennia chasoslova na Skhodi ta na Zakhodi / Robert Taft; per. z anhl. D. Bendyk. – Lviv: Svichado, 2013. – 360 s.
- 16.Taft, R., Vizantiiskyi obriad. Korotka istoriia. – Vydavnytstvo UKU: Lviv, 2011. – 136 s.
- 17.Taft, R., Taft, R. F., A partire dalla liturgia. Perché è la liturgia che fa la Chiesa. – Roma: Lipa, 2004. – 448 с.
- 18.Taft, R., Taft, R. F., Liturgia. Modello di preghiera, icona di vita. – Roma: Lipa, 2009. – 216 s.
- 19.Ziziulas, Y., Buttia yak spilkuвання. Doslidzhennia osobystisnosti i Tserkvy. – Kyiv: Dukh i litera, 2005. – 276 s.
- 20.Shmeman, A., Za zhyttia svitu: Tainstva i pravoslav'ia. – Lviv: Vydavnytstvo UKU, 2009. – 211 s.
- 21.Shmeman.O., Yevkharystiia. Tainstva Tserkvy. – Svichado: Lviv, 2007. – 272 s.

*Стаття надійшла до редакції 26.11.2023 р.
Стаття рекомендована до друку 12.12.2023 р.*

УДК 271.4-23-287-234 (092) Мудрий Софрон
DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.4>.

СВЯТЕ ПИСЬМО ЯК ОСОБЛИВА СФЕРА ЗАЦІКАВЛЕННЯ НАУКОВОЇ, ПРОПОВІДНИЦЬКОЇ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЄПИСКОПА СОФРОНА МУДРОГО

ЯЦИШИН Андрій

*Івано-Франківська академія Івана Золотоустого, кафедра богослов'я
вул. Софрона Мудрого 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна*

e-mail: yatsyshyn.a@ifai.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1806-3603>

ТИМКІВ Людмила

*Івано-Франківська академія Івана Золотоустого, кафедра богослов'я
вул. Софрона Мудрого 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна*

e-mail: liudmylatymkiv@gmail.com

Бібліографічний опис статті: Яцишин А., Тимків Л. (2024). Святе Письмо як особлива сфера зацікавлення наукової, проповідницької та перекладацької діяльності єпископа Софрона Мудрого. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (19), 47 - 53. doi: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.4>.

У статті проаналізовано наукову, перекладацьку та проповідницьку діяльність владика Софрона Мудрого, яка базувалася на Святому Письмі. Виокремлено основні аспекти його діяльності як за кордоном, так і в Україні. Досліджено основні праці, у яких Святе Письмо є особливою сферою його зацікавлень. Висвітлено застосування біблійних текстів у промовах на різних наукових конференціях, а також – у численній кількості його проповідей. Акцентовано на важливості перекладацької діяльності у сфері богослов'я. Звернено увагу на роль владика Софрона Мудрого у керівництві перекладу «Словника біблійного богослов'я» українською мовою.

Ключові слова: Софрон Мудрий, владика, УГКЦ, Святе Письмо, переклад, проповідництво, наукова робота, словник біблійного богослов'я.

HOLY SCRIPTURE AS A SPECIAL AREA OF INTEREST IN THE SCHOLARLY, PREACHING AND TRANSLATION ACTIVITIES OF BISHOP SOPHRON MUDRYI

The article analyses the scientific, translation and preaching activities of Bishop Sophron Mudryi, which were based on the Holy Scripture. The main aspects of his activity both abroad and in Ukraine are highlighted. The main works in which the Holy Scriptures are a special area of his interest are studied. The use of biblical texts in speeches at various scientific conferences, as well as in a large number of his sermons, is highlighted. Emphasis is placed on the importance of translation activity

in the field of theology. Attention is drawn to the role of Bishop Sophron Mudryi in guiding the translation of the Dictionary of Biblical Theology into Ukrainian.

Keywords: Sophron Mudryi, bishop, UGCC, Holy Scripture, translation, preaching, scientific work, biblical theology.

Постановка проблеми. Святе Письмо є Книгою, яка ніколи не втрачає своєї актуальності та не перестає бути об'єктом дослідження і тлумачення в працях науковців. До таких людей ми можемо впевнено залічити владика Софрона Мудрого, який протягом свого життя долучився як до записів текстів Святого Письма, так і до видання праць, присвячених проповідництву, що базоване на біблійних текстах. Також важливо зауважити, що під керівництвом владика Софрона було видано українською мовою переклад одного із найбільш змістовних словників біблійного богослов'я, що стало свідченням підняття української науки загалом та богослов'я і перекладацької діяльності зокрема.

Дослідженням різних аспектів діяльності владика Софрона Мудрого займалися О. Каськів, Р. Горбань, Р. Делятинський та інші. Варто зауважити, що поки що не написано окремих праць, які би підсумовували зацікавлення владика Софрона Святим Письмом та були спрямовані на вивчення його діяльності, пов'язаної із цією тематикою.

Метою роботи. Висвітлити зацікавлення владика Софрона Мудрого Святим Письмом, проілюструвати використання ним біблійних текстів, цитат та алегорій у проповідях та промовах, згадати про запис біблійних текстів на фонокасети та про перекладацьку діяльність у сфері біблійного богослов'я, яка велася під його керівництвом.

Виклад основного матеріалу. Владика Софрон Мудрий народився 27 листопада 1923 року у місті Золочеві. 1942-1944 роки стали для нього періодом вивчення електричної інженерії. Наступні десятиліття його життя позначені постійною діяльністю в еміграції, що тривала аж до 1994 року. 18 лютого 1949 року вступає до монастиря Чину святого Василя Великого (ЧСВВ), де 14 січня 1955 року складає вічні обіти. 25 грудня 1958 року відбулися ієрейські свячення Софрона Мудрого. 1959 року здобуває ліцензіат із богослов'я, а 1964 року – докторат канонічного права. Протягом 1960-1974 років перебуває на посаді віцеректора, а від 1974 до 1994 років – ректора Української Папської Колегії Святого Йосафата. 2 березня 1996 року відбулося призначення на посаду єпископа-коад'ютора Івано-Франківської єпархії Української греко-католицької церкви, а хіротонія відбулася 12 травня 1996 року. Через півтора року – 22 грудня 1997 року – його було інтронізовано на правлячого архієрея Івано-Франківської єпархії УГКЦ. 2005 року пішов на емературу, а 31 жовтня 2014 року помер у місті Івано-Франківську¹. У межах цієї статті зосередимо свою увагу на короткому викладі місця Святого Письма у житті владика Софрона

¹ Владика Софрон Мудрий. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-mudryy-472/> (дата звернення: 17.11.2023).

Мудрого як однієї із важливих сфер зацікавлення в його проповідницькій, науковій та перекладацькій діяльності.

Під час дослідження діяльності владика Софрона Мудрого у різні періоди його життя постійно натрапляємо на зацікавлення Святим Письмом та проповідництвом, яке також було безпосередньо із ним пов'язаним. У своїй книзі «Під опікою Божого Провидіння» владика Софрон пригадує про те, як у 1980-их роках ним разом із Леонідом Алексійчуком було здійснено запис цілого Святого Письма Нового Завіту, Псалтиря, а також – певні частини Старого Завіту. Протягом кількох років вдалося видати цілий Новий Завіт у двадцяти чотирьох фонокасетах, що стало позитивним фактором розвитку радіопередач. Згодом вийшли касети із записом вибраних частин Святого Письма Старого Завіту, а на ювілейні святкування 1000-ліття Хрещення Русі-України – запис Книги Псалмів у восьми касетах².

Величезну кількість подій та заходів владика Софрон провів не лише церковного, але й національного характеру. Проте навіть на таких заходах він наголошував на важливості поєднання національного та християнського виховань і часто наводив цитати та приклади зі Святого Письма. Яскравим підтвердженням цього є його доповідь «Церква в Україні на початку ХХІ століття», виголошена на засіданні Круглого столу «Релігія і влада в Україні: проблеми взаємовідносин» у Києві 23 жовтня 2001 року. Він вказує тут на принципи взаємодії між Церквою та державою, які відображені у словах Ісуса Христа (Мт. 22:21; Мр. 12:17; Ів. 12:14; Мт. 5:25; Ів. 19:11) та інших книг Нового Завіту (Рим. 13:1-7; Діян. 4:19)³.

Робота на українській філії Радіо «Ватикан» сприяла тому, що владика Софрон видав велику кількість збірників проповідей, які мали міцний фундамент – Святе Письмо. «Недільна Благовість» (1972 рік), «Символ Віри» (1972 рік), «Добра Новина» (1973 рік), «Благовість спасіння» (1975 рік), «Заповіді Божі і Церковні» (1976 рік) – це все перелік збірників проповідей, що вийшли з-під пера владика Софрона протягом 1970 років минулого століття⁴.

Варто проаналізувати кілька збірників його проповідей, щоби на правду зрозуміти, наскільки великим було захоплення Святим Письмом, а головне – переживання цих текстів самим владикою Софроном Мудрим. У «Недільній Благовісті», тобто у збірнику проповідей на всі неділі року, кожна проповідь розпочинається із подання цитати зі Святого Письма в епіграфі. Наприкінці також подається найбільш промовистий уривок із читання Апостола, а в самому тексті проповіді постійно цитуються різноманітні старозавітні та новозавітні тексти і наводяться приклади зі Святого Письма. Це свідчить про те, що основою проповідей владика Софрона ще тоді, коли він був священником, були тексти Святого Письма⁵.

² Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. С. 86-87.

³ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. С. 161-168.

⁴ Ципердюк І. Роль єпископа Софрона Мудрого у становленні та розвитку української редакції радіо «Ватикан». *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. 2016. № 9-10 (7). С. 156.

⁵ Мудрий С. Недільна благовість. Недільні радіопроповіді з Ватикану. Рим: Видавництво ОО Василян, 1970. 300 с.

На початку ХХІ століття виходять у світ три збірники проповідей владики Софрона – «Духовні бесіди». Практично кожна із 16 бесід першої частини насичена біблійними цитатами та розглядом подій, які стають нам правдивими дороговказами у житті. Фактично третина бесід присвячена покликанню апостолів, а також – їхній діяльності. У цих проповідях владики Софрон висвітлює за допомогою текстів Нового Завіту життя та діяльність апостолів і подає коротке повчання про їхні чесноти чи падіння. Це є чудовий спосіб тлумачення Святого Письма у проповідях, вдало застосований саме щодо апостолів⁶.

У другій частині «Духовних бесід», яка складається із 13 проповідей, можемо побачити акцент на висвітленні того, Ким є Ісус Христос, що Він відкрив для людства, а також – як ми маємо Його наслідувати та як дійти до злуки з Отцем Небесним. Ця частина заповнена посиланням на тексти не лише Нового Завіту, але й має значну кількість цитат зі Старого Завіту⁷.

Третя частина складається із 14 бесід та стосується здебільшого чеснот. У цих проповідях переважають цитування Послань апостола Павла, проте часто згадуються інші тексти Святого Письма як Нового, так і Старого Завітів. Цінність цієї частини є особливо в тому, що в ній лаконічно висвітлено основні чесноти за допомогою біблійних текстів та їхнього чіткого та зрозумілого пояснення⁸.

Чергова книга, яка має Святе Письмо як свою основу – це «Святі тайни: проповіді». У ній написано владикою Софроном значну частину проповідей. Одна вступна наука, одна проповідь про Тайну Хрещення, три – про Тайну Єлеопомазання, три – про Тайну Священства, а також – одинадцять про Тайну Подружжя. Потрібно зауважити, що для цих проповідей двома основними джерелами є Кодекс канонів Східних Церков та Святе Письмо. Особливо велику кількість цитат зі Святого Письма та посилань на певні тексти ми можемо побачити у тих проповідях, які стосуються Тайни Священства⁹.

У своїй праці «Проповідництво і катехитика» владики Софрон докладно описує історію проповідництва, основні складові проповідей, елементи, які у ній використовуються, види проповідей, а також – якості проповідника. Часто на сторінках цієї книги можемо відчитати посилання на тексти Святого Письма. Використовуються вони як приклад для того, що біблійні цитати стають основою для проповідей, а також – як приклад застосування певних літературних прийомів. Ця праця показує нам, що Святе Письмо є одним із основних джерел для проповідей¹⁰.

Із усього вищепереліченого можемо дійти висновку, що Святе Письмо стало для владики Софрона фундаментом його проповідей та його праць, присвячених цій тематиці.

⁶ Мудрий С. Духовні бесіди. Жовква: Місіонер, 2011. 168 с.

⁷ Мудрий С. Духовні бесіди Книга друга. Жовква: Місіонер, 2011. 136 с.

⁸ Мудрий С. Духовні бесіди. Книга третя. Жовква: Місіонер, 2011. 112 с.

⁹ Святі Тайни: Проповіді. Жовква: Місіонер, 2012. 296 с.

¹⁰ Мудрий С. Проповідництво і катехитика. Івано-Франківськ: Івано-Франківська Теологічна Академія, 2006. 196 с.

Варто перейти до ще однієї складової, яка іде після записування на касети біблійних текстів та проповідництва – перекладів у галузі біблійного богослов'я, що вміщене у загальне *missio* Католицької Церкви щодо перекладу Святого Письма на різні мови та популяризацію Біблії. Спершу необхідно зробити короткий вступ про значення перекладацької та інтерпретаторської діяльності для нашої Церкви.

Надзвичайно важливою складовою діяльності у кожній сфері є використання джерел національними мовами. Святе Письмо – це основна книга не лише для тих, хто фахово вивчає біблійне богослов'я, але і для всіх християн, тому насправді важливим є наявність перекладу Біблії кожною мовою. Переклад Святого Письма – це прояв інкультурації, тобто узгодження загальнохристиянських норм, цінностей, джерел та традицій із місцевими культурами та мовами. Папа Бенедикт XVI у своєму апостольському повчанні «*Verbum Domini*» вказує на необхідності перекладу Святого Письма національними мовами. Кожен народ має мати переклад Біблії своєю мовою, щоби якнайкраще пізнати Слово Боже¹¹.

У документах Другого Ватиканського Собору (Апостольській Конституції *Dei Verbum*) ідеться про необхідність доступності Слова Божого для усіх людей. Це повинне забезпечуватися Церквою, яка має готувати переклади Святого Письма різними мовами¹². Також важливо виокремити момент, який стосується того, що переклади мають супроводжуватися необхідними та достатніми поясненнями. Це спричинене тим, що вірні мають мати міцну основу та з користю ознайомлюватися із Святим Письмом та наповнюватися духом, у якому воно написано.¹³

Варто зауважити, що владика Софрон Мудрий був головним редактором перекладу «Словника біблійного богослов'я» Ксав'є Леона-Дюфура українською мовою. У передмові до українськомовного видання, яку написав сам владика, ми бачимо його невимовну радість від того, що рідною мовою буде видано не тільки Святе Письмо, але і потужний та змістовний словник, у якому докладно описано значну кількість термінів зі Святого Письма¹⁴.

Переклад Словника Біблійного Богослов'я під редакцією Xavier Leon-Dufour здійснений у дусі Другого Ватиканського Собору та його настійливого бажання зробити Слово Боже доступним для всіх народів. Зайвим буде наголошувати на виняткових якостях Словника біблійного богослов'я, опублікованого видавництвом Editions du Cerf у 1962 р. командою з 70 франкомовних екзегетів під керівництвом отця Xavier. Твір радо був прийнятий широкую аудиторією – від біблістів, священників, мирян і всіх зацікавлених осіб. Серед усіх біблійних словників, енциклопедій чи лексиконів цей словник є свого роду сукупністю біблійного богослов'я, яка вражає великою кількістю використаних матеріалів та джерельної бази, ясністю думки в органічному

¹¹ Бенедикт XVI. *Verbum Domini*. Львів: Свічадо, 2011. С. 165-166.

¹² Догматична Конституція про Боже Об'явлення *Dei verbum*. 22.

¹³ Догматична Конституція про Боже Об'явлення *Dei verbum*. 25.

¹⁴ Леон-Дюфур К. Словник біблійного богослов'я. Заг. ред. Мудрий С. Місіонер, 1996. 936 с.

поєднанні голосів великої кількості співпрацівників та екзегетів Католицької Церкви. Словник Біблійного Богослов'я є універсальним незамінним засобом консультації та оновлення завжди актуальних та різноманітних понять, що стосуються тексту Біблії, біблійної екзегези та біблійного богослов'я. Даний словник відобразив багатогранний зміст Біблії у більш однорідний та уніфікований з точки зору охоплюваних тем спосіб. У цьому словнику проаналізовано велику кількість термінів, які будуть корисні не лише для богословів, але і для вірних, які цікавляться Святим Письмом. Ці тлумачення тут переплетені із Симфонією Святого Письма та із тлумачними словниками.

У передмові владика також зауважує, що для відродження християнства в Україні потрібно перекладати та видавати найкращі богословські праці – довідники, словники, книги, які написані як Західними богословами, так і Східними богословами¹⁵. Багатолітня праця комісії під керівництвом владика Софрона Мудрого принесла на правду важливі плоди, адже словник на кілька сотень сторінок – це потужна праця, яка дає можливість виокремити для себе багато корисного та цікавого у сфері біблійного богослов'я¹⁶.

Висновки. Ціле життя владика Софрона Мудрого було присвячене служінню ближнім та Богові. Одним із аспектів його служіння є наукова діяльність, серед якої варто виділити зацікавлення тематикою біблійного богослов'я. Протягом свого життя він промовив кілька тисяч проповідей, виступив із кількома сотнями промов на важливих подіях, написав багато збірників проповідей, які базувалися на Святому Письмі. Під час діяльності у Римі владика, який тоді був ще отцем проводив запис біблійних текстів на фонокасети. Ще одна вагома частина його діяльності – це перекладацька справа. Владика Софрон був керівником групи перекладачів «Словника біблійного богослов'я», який висвітлює велику кількість біблійних термінів українською мовою та стає у нагоді як священнослужителям, так і мирянам. Ці всі види діяльності владика Софрона Мудрого засвідчують нам його невтомну працю та зацікавлення великою кількістю різних сфер, серед яких вагоме місце посідає Святе Письмо та його дослідження, переклад та тлумачення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бенедикт XVI. *Verbum Domini*. Львів: Свічадо, 2011. 176 с.
2. Владика Софрон Мудрий. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-mudryu-472/> (дата звернення: 17.11.2023).
3. Догматична Конституція про Боже Об'явлення *Dei verbum*.
4. Леон-Дюфур К. Словник біблійного богослов'я / пер. з франц. Мудрий С. Рим-Львів: Місіонер, 1996. 936 с.
5. Мудрий С. Духовні бесіди Книга друга. Жовква: Місіонер, 2011. 136 с.
6. Мудрий С. Духовні бесіди. Жовква: Місіонер, 2011. 168 с.
7. Мудрий С. Духовні бесіди. Книга третя. Жовква: Місіонер, 2011. 112 с.

¹⁵ Леон-Дюфур К. Словник біблійного богослов'я. Заг. ред. Мудрий С. Місіонер, 1996. С. 4.

¹⁶ Леон-Дюфур К. Словник біблійного богослов'я. Заг. ред. Мудрий С. Місіонер, 1996. С. 4-5.

8. Мудрий С. Недільна благовість. Недільні радіопроповіді з Ватикану. Рим: Видавництво ОО Василян, 1970. 300 с.
9. Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. 216 с.
10. Мудрий С. Проповідництво і катехитика. Івано-Франківськ: Івано-Франківська Теологічна Академія, 2006. 196 с.
11. Святі Тайни: Проповіді. Жовква: Місіонер, 2012. 296.
12. Ципердюк І. Роль єпископа Софрона Мудрого у становленні та розвитку української редакції радіо «Ватикан». *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. 2016. № 9-10 (7). С. 154-159.

REFERENCES

1. Benedykt XVI. *Verbum Domini*. Lviv: Svichado, 2011. 176 s.
2. Vladyka Sofron Mudryi. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-mudryi-472/> (data zvernennia: 17.11.2023).
3. *Dohmatychna Konstytutsiia pro Bozhe Ob'iavlennia Dei verbum*.
4. Leon-Diufur K. *Slovnnyk bibliinoho bohoslovia / per. z frants. Mudryi S. Rym-Lviv: Misioner, 1996. 936 s.*
5. Mudryi S. *Dukhovni besidy Knyha druha*. Zhovkva: Misioner, 2011. 136 s.
6. Mudryi S. *Dukhovni besidy*. Zhovkva: Misioner, 2011. 168 s.
7. Mudryi S. *Dukhovni besidy. Knyha tretia*. Zhovkva: Misioner, 2011. 112 s.
8. Mudryi S. *Nedilna blahovist. Nedilni radiopropovidi z Vatykanu*. Rym: Vydavnytstvo OO Vasylilian, 1970. 300 s.
9. Mudryi S. *Pid opikoju Bozhoho Provydinnia*. Ivano-Frankivsk: Nova Zoria, 2008. 216 s.
10. Mudryi S. *Propovidnytstvo i katekhytyka*. Ivano-Frankivsk: Ivano-Frankivska Teolohichna Akademiia, 2006. 196 s.
11. *Sviati Tainy: Propovidi*. Zhovkva: Misioner, 2012. 296.
12. Tsyperdiuk I. *Rol yepyskopa Sofrona Mudroho u stanovlenni ta rozvytku ukrainskoi redaktsii radio «Vatykan»*. *Masova komunikatsiia: istoriia, sohodennia, perspektyvy*. 2016. № 9-10 (7). S. 154-159.

*Стаття надійшла до редакції 28.11.2023 р.
Стаття рекомендована до друку 14.12.2023 р*

Філософія

УДК 2-184.3+27-732.2

DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.5>.

ВІРА І ПРАВДА В СЛОВАХ І ДІЛАХ СОФРОНА МУДРОГО

ГЕНИК Степан

*Івано-Франківський національний медичний університет
кафедра загальної та судинної хірургії, медичний факультет
вул.Федьковича 91, м.Івано-Франківськ, 76008, Україна
e-mail: stgenyk@ifnmi.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2145-5140>*

Бібліографічний опис статті: Геник С. (2024) Віра і Правда в словах і ділах Софрона Мудрого. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (19), 54 - 58. doi: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.5>.

Метою дослідження - аналіз життєвого шляху владика Софрона Мудрого

Із спогадів про архипасторську діяльність владика Софрона Мудрого в пам'яті зафіксували його виступи як чудового педагога й організатора духовного просвітництва в Івано-Франківському об'єднанні обласному ВУТ «Просвіта» ім.Тараса Шевченка, на засіданнях і сесіях Наукового Товариства ім.Т.Шевченка, на засіданнях та конференціях в обласній науковій бібліотеці ім.І.Франка, урочистих зборах, презентаціях книг та інших промовах серед населення області поза храмом. Кожну подію минушини чи сьогодення Софрон Мудрий вимірював мірою духовності, мірою моралі, мірою єдності і чистоти душі людини. Праведник Церкви натхненно з великою шаною ставився до духовного слова, несучи його українському народові.

Ключові слова: *Софрон Мудрий, духовне просвітництво, єпископ, Слово, поза храмом, діяльність, виступи.*

FAITH AND TRUTH IN THE WORDS AND DEEDS OF SOFRON MUDRYI

Research target: analysis of life path of Bishop Sofron Mudryi

From memories of the archpastoral activities of Bishop Sofron Mudryi, his performances as on excellent teacher and organiser of spiritual enlightenment in Ivano-Frankivsk's Taras Shevchenko regional higher education institution «Prosvita», at meetings and sessions of T.Shevchenko Scientific Society, at meetings and conferences in I.Franko regional scientific library, solemn meetings, his traditional books and speeches among the local population outside of the church, have all been recorded in recant memory. Every event in the past and present Sophron Mudryi measured by spirituality, morality, unity and purity of the human

soul. A righteous man of the church, who treated the holy word with great respect bringing it to Ukrainian people.

Key words: *Sofron Mudryi, spiritual enlightenment, bishop, holy word, outside the church, activities, performances.*

Виклад основного матеріалу. Серед сузір'я наших учителів, богословів, святителів і організаторів духовного просвітництва в Україні зримою була діяльність єпископа Софрона Мудрого.

Свій родовід він вів із Золочева на Львівщині. Дитинство Владика провів у захоронці сестер служебниць, де з однолітками вивчав пісні, рідну мову і уміння захоплюватися красою рідного краю. Вчився в місцевій школі, а зростав при Василіанській церкві. Переживав радісні і сумні події Прикарпаття - більшовицьку інвазію, злочини в затінках НКВС, вивози людей на Сибір, три роки військової окупації німецького фашизму. Воєнні роки не дозволи вступити у Бучацьку Василіанську школу і він навчався в електротехнічній школі, яку німці вивезли в Аугсбург передмістя Відня.

Закінчивши школу Владика вступив до новіціату отців Василіян в Давсон (Пенсільванія, США), де проживали українські емігранти. Тут він опинився сам на сам зі світом. Але всюди, де йому доводилось бути, він ніколи не почував себе самотнім, бо завжди був у колі українців, де міг спілкуватися рідною мовою і духовно збагачуватися. У нього ніколи не згасала надія, що Україна, як держава відродиться і він повернеться в рідний край.

Склавши довічні обіти чернечої професії, настоятелі, як кращого учня, вислали до Риму на подальші богословські студії. Студіювання богослов'я в Григоріанському університеті, він одержав ступінь магістра Канонічного права Східних Церков. Через два роки о.Софрон Мудрий прийняв Святу Тайну священства. В 1962 році у Ляторанському університеті він захистив докторську тезу, а згодом його було призначено професором Папського інституту Східних Наук.

У Римі протягом 35 років Преосвященний Владика Софрон Мудрий вірно та з посвятою працював спочатку, як віце-ректор, а потім як ректор Української Папської колегії святого Йосафата. Водночас, в цей період він був постійним співпрацівником української секції Ватиканського радіо і вселяв людям віру і надію на воскресіння України. Він відважно говорив до свого народу і плекав генерацію нових людей для України. Щоб щоденно з Ватикану транслювати Службу Божу, він зробив записи і видав 140 фонокасет і 30 грамплатівок із записами українських релігійних пісень і шедеврами української музичної та літературної класики.

При найменшій можливості контактів з Україною, він двічі відвідав рідну землю, побував біля гробів батьків у Золочеві. Поїздки і уважне спостереження за подіями, які відбувалися в Радянському Союзі переконали його в тимчасовості такого режиму.

Коли прийшла потреба в його допомозі і праці в рідному краю, за благословенням своїх відносин настоятелів в 1994 році, він приїхав до Івано-Франківська, де став ректором Духовного Теологічно-Кахетичного інституту, а

з грудня 1997 року за рішенням Синоду УГКЦ був призначений Ординарієм Івано-Франківської єпархії.

Сповнений сил та енергії Преосвященний Владика Софрон Мудрий розбудував Івано-Франківську єпархію, Івано-Франківський Теолого-Кахетичний Духовний інститут і вивів його в число кращих духовних закладів України, розбудував також єпископську резиденцію. Духовний інститут здобув просторі приміщення з добре розвиненою інфраструктурою. Для вирішення всіх організаційних питань з керівництвом влади не направляв посильних, а записувався до них на прийом і відверто говорив про своє бачення проблем церкви, перспектив міжцерковного діалогу та духовне просвітництво в Україні. Як людина, що звикла багато думати, він був неквапливий в ході, в рухах, в мові. Творчий шлях нелегкий до своїх перемог. Владика цінував гідність у людях, сам давав іншим взірець благородної мужньої гідності. Близький нам своєю безмежною любов'ю до рідного краю, своєю непримиренністю до всього, що людину принижує, сковує, нівечить, калічить, він захоплювався людською мужністю, лицарством, подвигами.

Єпископ Софрон працює над тим, щоб кожен громадянин України був повним свідомості свого українства і в нашій багатій державі була значна кількість розумних, сильних провідників, свідомих патріотів і віруючих людей. Він постійно підкреслює, що там, де є віра, долається кожна недоля. Владика докладає багато зусиль і старань над відродженням у людських душах і в усіх сферах нашого життя християнського миру, міжцерковного і громадського порозуміння.

Єпископ Софрон Мудрий був співголовою Івано-Франківського осередку Наукового Товариства ім.Т.Шевченка, виступав з цікавими повчальними доповідями та постійно брав участь в його роботі. Виступав також на засіданнях, конференціях та презентаціях в обласній науковій бібліотеці ім.І.Франка.

Єпископ Софрон Мудрий часто виступав в обласному домі «Просвіта» ім.Т.Шевченка на урочистих зборах з нагоди ювілейних дат, річниць, а також обговорення та презентації різних духовно-патріотичних та філософських книг. Запам'яталися презентації книжок Івано-Франківського Телогічно-Катехетичного Духовного інституту о.Івана Козовика «Історія філософії», а також «Католицизм, православ'я і екзистенціалізм». Були тривалі дискусії. Професор І.Козовик дуже категорично і рішуче осуджував екзистенціалізм, як суб'єктивну течію в сучасній філософії, що вважає раціональним лише існування людини та її переживань, проповідуючи крайній індивідуалізм. Владика уважно слухав всіх виступаючих. Вкінці дискусії, підсумовуючи обговорення, ми побачили всебічно обдарованого, що живе напруженим духовним життям, спокійного ззовні. Його виступі сипались свіжі красиві думки, повсюди розсипались проекти. Він розумів, що аудиторії потрібні такі слова, які чарують, які бентежать, які здатні сколихнути розум і серце. Він це усвідомлював і користувався даром хвилюючою силою духовного слова. З його

свідчень стало відомо, що завдяки його вимогливості й надвимогливості до себе й народжуються глибокі проповіді і виступи, яким судилося довге життя.

З 2001 року Владика запрошував до себе в єпархію, а потім до свого помешкання біля входу в центральний парк після 17:30 професорів і громадських діячів для обговорення різних хвилюючих питань. З п'яти таких зустрічей, де мені пощастило бути завжди були професор Климиш І.А. і лікар Федущак Ю.Л. Но одного разу відклалось у пам'яті професор Ступарик Б.М., Слоньовська О.В. і Лисюк М.П. Обговорювалися питання поліпшення побуту побожного населення; утвердження успадкованих християнських цінностей для побудови високодуховного громадського суспільства; роль Церкви, влади і університетів у формуванні зрілої особистості, свідомого громадянина і патріота України; розвернення молитви за упокій душ наших борців за волю України і віддання шани визнаним і невизнаним героям і борцям за незалежність і свободу. Під час таких зустрічей завжди звучала музика чи пісні в стишеному варіанті з каталогу фонокасет чи грамплатівок єпископа. Запам'яталися: «Давидов псалми. Неофіти». З піснями на слова Т.Шевченка; «Кобзар» - роздуми, вибране у 1000-ліття Християнської України; «Да всі єдино будуть», релігійні і стрілецькі пісні.

Збереглися в пам'яті ювілейні святкування 75-ти і 80-ліття (у 2003 і 2008 роках професора і віце-ректора духовного Теолого-Катехетичного інституту Івана Козовика. Пошанування відбувалося в актовому залі катехетичного центру. Організатором дійства був духовний інститут. На святкуванні були єпископи Кир Софрон Дмитерко, Кир Іроній Білик і Софрон Мудрий. Було керівництво духовного інституту і чотири випускники духовного інституту, котрі продовжують навчання в Римі. Присутні: запрошена родина о.Козовика і його друзі.

Були вітання, релігійні і патріотичні пісні. Вкінці дійства говорив владика Софрон Мудрий. Перед нами відкрився вірець справжнього вчителя, вихователя, що впливає на своїх вихованців особистістю, духовністю і святинями в душі. Дійства тривали 2-2,5 години. Це був вірець пошанування з ювілеєм, водночас це був вірець проведення духовно-патріотичного виховання.

Єпископ Софрон Мудрий вірив у свій український народ, любив його, надіявся на нього і цілеспрямовано працював, щоб відживити в ньому любов до Бога, до Церкви, до України.

Владика Софрон ніколи не стомлювався нести Слово Боже не тільки з церковних амвоній, але і поза храмом - в школах, в університетах, на площах і сільських сходах, на наукових конференціях і симпозіумах, у військових частинах й осередках ділового життя.

Ми бачили його ласкавим і гнівним, веселим і присмученим, однак завжди вражали благородство, чистота, інтелігентність, гідність, багатство внутрішньої культури, шляхетності, краси і святості.

При його сприянні видано богословські словники, альбоми та книги з багатьох галузей наук. Він є автором багатьох богословських публікацій,

методичного посібника катехитика та ґрунтовних книг «Катехизма католицької Церкви» і «Нарис історії церкви в Україні».

Основним висновком дослідження духовно-просвітницької діяльності владики Софрона Мудрого було його бажання нам кожноденно дотримуватися його слів до Всевишнього при молитві «Розуму просімо! Мудрості благаймо! Та до ревної праці своїх рук докладаймо. Щоби дух Шевченка ніколи не згасав, а в наших героїв-мучеників сили до боротьби зі злом щоденно черпаймо!».

Було б бажано спільним рішенням влади, Церкви і керівництва університетів провести зі студентами усіх курсів вивчення життєвого шляху єпископа Софрона Мудрого, ідеальній токальності менеджерської і організаційної праці по духовному просвітництву населення і його бережливе ставлення до духовних скарбів рідного народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Геник Л. Доктор канонічного права. Софрон Мудрий (ЧСВВ) - дослідник історії українського християнства. Карпати: людина, етнос, цивілізація. Івано-Франківськ, 2017, 2018. №7/8. С.303-327.
2. Геник С. Світоч богословської науки. До 80-річчя з дня народження Софрона Мудрого. Нова Зоря. 2003. № 47. С.5.
3. Івасів Г. Софрон Мудрий. Епоха. 2013. №183,184. С.1-8.
4. Софрон Мудрий. Благословен, хто йде в ім'я Господнє... Слово. 2013. №6. С.22-25.
5. Софрон Мудрий. Господи, скріпи нашу віру. «Нова Зоря». Івано-Франківськ, 1998. 11 серпня.
6. Софрон Мудрий. Єпископ Софрон Мудрий. ЧСВВ. Бібліографічний покажчик. Івано-Франківськ. Видавництво «Нова Зоря». 1998. 69 с.
7. Софрон Мудрий. Національна ідея. Галичина. 2009. С.3-8.
8. Софрон Мудрий. Слова. Видавництво Теологічної Академії. Івано-Франківськ, 2002.196 с.

REFERENCES

1. Henyk L. Doctor of canonical right - Sofron Mudryi (1988) - researcher of Ukrainian Christianity history. Carpathians: Human, ethnos, civilization. Ivano-Frankivsk.-2017-2018. №7/8. 303-327.
2. Henyk S. The light of theological science. To the 80th anniversary from birth of Sofron Mudryi. Publishing House «Nova Zorya». 2003. №47. P.5.
3. Ivasiv H. Sofron Mudryi. Epoch. 2013. №183-184. P.1-8.
4. Sofron Mudryi. Blessed is he, who goes in the name of the Lord. Magazine «Word». 2013. P. 22-25.
5. Sofron Mudryi. Lord, strengthen our Faith. Publishing House «Nova Zorya». Ivano-Frankivsk. 1998. August 11th.
6. Sofron Mudryi. National idea. Galicia. 2009. P.3-8.
7. Sofron Mudryi. Pontiff Sofron Mudryi. OSBM. Bibliography. Ivano-Frankivsk. Publishing House «Nova Zorya».1998. 69 p.

8. Sofron Mudryi. Words. Publishing of the Theological Academy. Ivano-Frankivsk, 2002. 196 p.

*Стаття надійшла до редакції 24.11.2023 р.
Стаття рекомендована до друку 14.12.2023 р.*

УДК 271.4-722:51:[323.1:316.75] (092) Мудрий Софрон

DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.6>.

**НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ ТА ДІЯЛЬНОСТІ
ВЛАДИКИ СОФРОНА МУДРОГО
ДЕРКАЧ Віталій**

*Івано-Франківська академія Івана Золотоустого, кафедра соціально-гуманітарних дисциплін, викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
вул. Софрона Мудрого 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна
e-mail: vitaliy0502@ukr.net*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7706-801X>

КОТИК Тарас

*Івано-Франківська академія Івана Золотоустого
кафедра богослов'я*

вул. Софрона Мудрого 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: tkotyka4@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-4303-8091>

Бібліографічний опис статті: Деркач В., Котик Т. (2024). Національна ідея у творчій спадщині та діяльності владики Софрона Мудрого. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (19), 59 - 67. doi: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.6>.

У статті досліджено національну ідею у діяльності та творчості владики Софрона Мудрого протягом різних етапів його життя. У праці виокремлено основні аспекти його діяльності за кордоном як віцеректора та згодом ректора Української Папської колегії святого Йосафата у Римі та багатолітньої праці на радіо «Ватикан». Звернено особливу увагу на національну ідею, яка виражена у його працях, а особливо – у проповідництві. Вказано на зв'язок між християнськими цінностями та національним вихованням у поглядах владики Софрона Мудрого. Подано основні ідеї щодо бачення України як демократичної, вільної, незалежної та християнської держави.

Ключові слова: *Софрон Мудрий, владика, УГКЦ, формація, нація, національна ідея, християнське виховання, проповідництво, наукова діяльність, наукові роботи.*

**THE NATIONAL IDEA IN THE CREATIVE HERITAGE AND
ACTIVITIES OF BISHOP SOPHRON MUDRYI**

The article examines the national idea in the activity and work of Bishop Sophron Mudryi during different stages of his life. It highlights the main aspects of his activities abroad as vice-rector and later rector of the Ukrainian Pontifical College of St. Josaphat in Rome and his many years of work at Vatican Radio. Particular attention is paid to the national idea, which is expressed in his works, especially in his preaching. The connection between Christian values and national education in the

views of Bishop Sophron Mudryi is pointed out. The main ideas of the vision of Ukraine as a democratic, free, independent and Christian state are presented.

Keywords: Sophron Mudryi, bishop, UGCC, formation, nation, national idea, Christian education, preaching, scientific activity, scientific works.

Постановка проблеми. Владика Софрон Мудрий протягом величезного періоду свого життя перебував за межами України, а зміг повернутися на свою Батьківщину аж 1994 р., тобто уже у досить пізньому віці. Варто зауважити, що під час перебування за кордоном він не втратив своєї національної ідентичності, а невтомно працював для свого народу, пишучи проповіді та послання, працюючи на радіо «Ватикан» та виховуючи духовних та інтелектуальних лідерів нашої Церкви та нашого народу. Усі ці дії та твори владики Софрона неодмінно були пов'язані із національним вихованням та національною ідеєю.

Дослідженням особистості, творчості та діяльності владики Софрона Мудрого займалися О. Каськів, Р. Горбань, Р. Делятинський, Л. Пена, І. Ципердюк. Варто зрозуміти, що тематика національної ідеї у діяльності та творчості владики Софрона є ще не дуже дослідженою темою, яку потрібно розкривати у подальших наукових роботах.

Мета роботи. Висвітлити основні аспекти національної діяльності владики Софрона Мудрого, подати найважливіші думки щодо національної ідеї, виокремити, наскільки важливою вона є для нашого народу, а також – як взаємодіє із правдивим християнським вихованням.

Виклад основного матеріалу. Владика Софрон Мудрий (ім'я при народженні – Степан) народився 27 листопада 1923 року у м. Золочеві. Протягом 1942-1944 рр. вивчав електричну інженерію. 1949 р. вступив до монастиря отців-василіян. 14 січня 1955 р. склав вічні обіти у Чині святого Василія Великого, а 25 грудня 1958 р. отримав ієрейські свячення. 1959 р. здобув ліцензіат із богослов'я, а 1964 р. – став доктором канонічного права. Протягом багатьох років очолював навчально-формаційні заклади нашої Церкви. Був призначений на єпископа-коад'ютора Івано-Франківської єпархії УГКЦ 2 березня 1996 р., а єпископська хіротонія відбулася 12 травня 1996 р. 22 грудня 1997 р. його було інтронізовано як правлячого єпископа Івано-Франківського. До 2005 р. виконував ці обов'язки, поки не пішов на емературу. Помер владика Софрон 31 жовтня 2014 р. в місті Івано-Франківську¹.

Висвітлення національної ідеї владики Софрона варто розпочати із його діяльності, яка протягом більшої частини його життя була тісно пов'язана із формацією та освітою богословів і священнослужителів. Спершу він був протягом 14 років (1960-1974 рр.) віцеректором, а від 1974 по 1994 рр. – ректором Української Папської колегії святого Йосафата. 1966-1974 рр. у його діяльності також асоціюються із керівництвом українського відділу, у якому

¹ Владика Софрон Мудрий. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-mudryu-472/> (дата звернення: 15.11.2023).

вироблялися фонокасети та пластинки із різними тестами та піснями для релігійних потреб українського народу².

Варто зауважити, що одним із завдань, які були вироблені для семінаристів колегії, було надання священничого, морального, духовного та інтелектуального вишколів для студентів усіх українських церковних областей. Це є ще одна вага характеристика того, що владика Софрон, ще будучи священником, дбав, щоби наша Церква мала підготовлених у всіх напрямках священнослужителів, які нестимуть Слово Боже для різних областей нашої держави. У цьому можна побачити національну та загальноцерковну ідеї, а точніше – взаємозв'язок між ними³.

Протягом свого управління колегією отець Софрон неодноразово залучав семінаристів до культурно-просвітницьких заходів, щоби вони могли побачити українську культуру. Прикладом цього є відвідини ансамблю «Золотий Ятрань». Ця подія та кілька інших таких заходів є чудовим свідченням того, що національна ідея у діяльності отця Софрона як керівника формаційного закладу була надзвичайно розвинутою⁴.

Від грудня 1939 р. функціонувала українська редакція Радіо «Ватикан», у якій протягом майже сорокарічного періоду працював отець Софрон Мудрий. Потрібно зауважити, що за допомогою цієї редакції було збережено зв'язок між нашим народом та нашою Церквою і Апостольською Столицею. Також це є свідчення того, що владика Софрон Мудрий ще в молодому віці чітко виражав своє бажання працювати на розвиток Церкви та нашої держави, яка була окупована радянськими військами⁵.

Сам владика Софрон згодом згадував, що для нього робота на Радіо «Ватикан» була улюбленою місією для України. Це була та прекрасна можливість і нагода закладати цеглини, за допомогою яких відбулося збереження нашої релігійної культури та ідентичності. За його сприяння відбувався не лише запис проповідей, але й Літургій, акафістів, молебнів, частин добового кола чи релігійних пісень. Також під керівництвом отця Софрона Мудрого було здійснено аудіозапис Нового Завіту, цілого Псалтиря та частини Старого Завіту. Ще одна важлива дія підтверджує нам те, що діяльність владика Софрона пронизана збереженням національної ідеї. Він також ініціював запис заборонених в УРСР творів Тараса Шевченка, Івана Франка, Пантелеймона Куліша, Олександра Довженка та інших. Тут потрібно зауважити, що загалом вдалося записати 18 серій на 140 касетах⁶.

² Мудрий С. Напис історії Української папської колегії святого Йосафата в Римі. Видавництво ОО Василіян: Рим, 1984. С. 90.

³ Мудрий С. Напис історії Української папської колегії святого Йосафата в Римі. Видавництво ОО Василіян: Рим, 1984. С. 93.

⁴ Мудрий С. Напис історії Української папської колегії святого Йосафата в Римі. Видавництво ОО Василіян: Рим, 1984. С. 114.

⁵ Ципердюк І. Роль єпископа Софрона Мудрого у становленні та розвитку української редакції радіо «Ватикан». *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. 2016. № 9-10 (7). С. 155.

⁶ Ципердюк І. Роль єпископа Софрона Мудрого у становленні та розвитку української редакції радіо «Ватикан». *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. 2016. № 9-10 (7). С. 156-157.

Якщо проаналізувати історію українського народу, то ми можемо побачити, що він протягом усього часу терпів величезні страждання, які досягли свого апогею у ХХ столітті. Саме на них і припало дитинство та юність владики Софрона. Зараз варто висвітлити питання Волинської трагедії 1943 р. та роль владики Софрона у примиренні між українським та польськими народами. Ця трагедія насправду є великою, адже можемо простежити вину із обох сторін. Сама подія відбулася 80 років тому, а рани не одразу вдалося загоїти. Процес переговорів та знаходження спільних висновків у цьому випадку виявився досить непростий, адже обидві сторони стояли на своїх позиціях. У 2003 р. було утворено групи, які очолили владики Софрон Мудрий (із боку УГКЦ) та владики Ришард Карпінський (із боку РКЦ). Варто зауважити, що після цього діалог між обома народами значно покращився, а праця обох груп принесла свої плоди. Із цього можна зробити висновок, що владики Софрон Мудрий був не просто релігійним діячем, а справжнім пастирем та одним із інтелектуальних, духовних та моральних лідерів нашого народу. У цьому ми також можемо побачити прояв національної ідеї – спрямування своєї діяльності на досягнення національної та релігійної справедливості, а головне – правди та істини⁷.

Варто зауважити, що у науковій діяльності владики Софрона також можна чітко простежити кристалізацію національної ідеї та спрямування на окреслення основних аспектів розвитку нашої Церкви та держави. 11 жовтня 1996 р. було проведено науково-практичну конференцію «Берестейська церковна унія: історія, задум, реалізація. Погляд через 410 років». На цій конференції владики Софрон виступив із темою «Берестейська церковна Унія в житті українського народу та УГКЦ». У ній розкривається значення Унії для нашого народу та відображається взаємозв'язок між релігійною та національною ідеями⁸.

Протягом 1-2 жовтня 2004 р. відбувалася конференція «Роль УГКЦ у розбудові української нації та держави ХХ століття». На цій Всеукраїнській конференції висвітлювалися питання, пов'язані із роллю нашої Церкви та її основних діячів у формуванні нації та держави протягом минулого століття. Потрібно сказати, що роль Митрополита Андрея, Патріарха Йосифа, блаженних Григорія Хомишина та Симеона Лукача є досить вагомою, адже вони не лише опікувалися своїми вірними у душпастирській сфері, але і дбали про їхнє національне виховання та патріотичне спрямування своїх ідей та дій⁹.

⁷ Перевезій В. Проблеми українсько-польського порозуміння на початку ХХІ століття та роль релігійних організацій у їх розв'язанні. *Наукові записки*. Випуск № 29. С. 334-335.

⁸ Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції та становлення (до 125-річчя Івано-Франківської єпархії УГКЦ, 20-річчя виходу з підпілля Духовної Семінарії та 10-річчя заснування Теологічної Академії): Наукове видання. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2010. С. 91-92.

⁹ Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції та становлення (до 125-річчя Івано-Франківської єпархії УГКЦ, 20-річчя виходу з підпілля Духовної Семінарії та 10-річчя заснування Теологічної Академії): Наукове видання. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2010. С. 92-93.

Обов'язково потрібно згадати про творчість владики Софрона Мудрого, адже із-під його пера вийшла величезна кількість творів, присвячених різній тематиці – від проповідництва до канонічного права та історії Церкви.

Одним із найбільш відомих його творів є «Нарис історії Церкви в Україні», у якій розкривається по-особливому історія української Церкви та її вплив на розвиток держави. Варто зауважити, що у цій праці розглядається історія нашої Церкви ще від самих початків – не лише від хрещення 988 р., але від початків існування християнства – від I століття. Варто сказати, що у цій праці простежується національна ідея, адже неодноразово розповідається про національні чинники, які тісно поєднувалися із релігійними (а це ми можемо простежити особливо у часи переслідувань нашої Церкви чи тих часів, коли відбувалися різні війни чи повстання, однією із причин яких були саме релігійні різноманіття чи незгоди)¹⁰.

Владика Софрон Мудрий відомий своїм проповідницьким хистом та вмінням промовляти такі слова, що не просто гарно звучали, але й мали відгомін – виконувалися та втілювалися у життя. У його проповідях неодноразово можемо відчитати також згадки про наш народ та нашу націю. Особливо варто звернути увагу на те, як владика Софрон розпочинав свої проповіді:

«Возлюблений у Господі Український народе!», «Дорогий і любий у Господі Український народе!», «Мій дорогий український віруючий народе!», «Дорогий мій віруючий у Христа український народе!», «Дорога українська молоде Христова!» , «Сини і доньки любого українського народу!»¹¹.

У цих привітаннях ми бачимо звернення до вірних, яке тісно взаємопов'язане із національною ідеєю – нашим народом. Ми повинні зрозуміти, що є християнами та українцями одночасно, ми маємо бути патріотами, які правдиво люблять свою державу, проте на першому місці для нас повинен бути Господь. У вищенаведених привітаннях видно, як владика Софрон звертається до вірних – возлюблений український народ, дорогий та любий, віруючий, а також – молодь та сини і доньки українського народу. Із цього можна зробити висновок, що у проповідях владики Софрона тісно пов'язані між собою національні та релігійні тематики, а це відображає наявність національної ідеї у його творчості та особливо – проповідництві.

Варто також розглянути кілька послань владики Софрона, у яких відображається його національна ідея. Коли ми подивимося на послання на Великдень 2009 року, то у ньому видно, як владики (спільно з владикою Володимиром Війтишиним) не забувають про місцеву владу. «Щиро вітаємо місцеву владу і хочемо побажати, щоб Ваша праця несла користь людям та Батьківщині нашій Україні»¹². Ця коротка фраза дає нам можливість зрозуміти,

¹⁰ Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні. Видавництво ОО Василян: Рим-Львів, 1995. 404 с.

¹¹ Пена Л. «Слова» Софрона Мудрого: риси мовостилу. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2019. Випуск 812. Романо-слов'янський дискурс. С. 55.

¹² Христос Воскрес! Воістину Воскрес! URL: <http://www.if-eparhia.org/810-2009-04-15-07-45-57.html> (дата звернення: 10.11.2023).

що для владики Софрона була важливою також наша Батьківщина, адже він акцентує на тій користі, яку приносить влада для неї.

У Великодньому посланні за 2010 рік також можна побачити, як владики звертаються до українського народу. Окрім цього, є ще одна особливість його бачення національної ідеї, пов'язана з емігрантами, що є досить поширеним для проповідей та промов владики Софрона: «Як рівно ж нашим братам і сестрам, яких доля закинула у чужі краї, далекі від своїх родин і громад, сіл та міст України»¹³. Владика часто промовляв також і до тих, які через певні обставини були змушені покинути нашу державу, адже саме такі люди є носіями нашої культури та ідеї за кордоном, вони спричиняються до збереження та поширення пам'яті про свою націю.

Владика Софрон наголошував на тому, що наша держава є вільною та демократичною. Поряд із цим, ми повинні залишатися християнським народом, який дотримується Заповідей Божих. Варто сказати, що для владики Софрона справжня й демократична Україна – це та, у якій люди живуть за Законом Божим¹⁴.

Ще одна важлива промова владики була промовлена на посвяченні церкви святого Архистратига Михаїла у Тисмениці. У ній ми бачимо заклик до рішучості у боротьбі за свою культуру, рідну хату, а головне – вільну, демократичну та християнську Українську державу. Має відбуватися ця боротьба із кличем архангела Михаїла, який відображає, що з нами є Бог «Сьогодні в боротьбі за нашу рідну хату, за нашу вільну, демократичну, християнську Українську державу, за мову, культуру, Церкву мусимо ставити рішучий клич святого архангела Михаїла: «Хто як Бог!»». У цій змістовній фразі ми бачимо вираження національної ідеї владики Софрона у тому, що наша держава має однозначно бути вільною, демократичною та незалежною, а головне – християнською¹⁵.

Чергова фраза із цієї промови також є такою, що пов'язує між собою національну ідею та християнство, адже у ній владика Софрон заохочує нас до щирої молитви до Святого Духа, щоби він просвітив наш розум та нашу волю для зміцнення української християнської держави. «Молімося щиро про світло Духа Святого, щоб він просвітив і вплинув на наш розум і нашу волю, щоб ми зміцнювали Україну як державу християнську»¹⁶.

Владика Софрон Мудрий так сильно любив Україну, що не міг уявити, як можна любити Бога, але не любити Україну. У цьому його принципі проявлялася справжня християнська любов до своєї держави. Варто зауважити, що він постійно переживав за свій народ, який терпів величезні злидні та

¹³ Великодне послання Єпископату Івано-Франківської єпархії УГКЦ 2010 р.Б. URL: <http://www.if-eparchia.org/1028--2010-.html> (дата звернення: 15.11.2023).

¹⁴ Єдність Церкви – Божий скарб. Пастирське Звернення до вірних і духовенства Івано-Франківської єпархії УГКЦ. URL: <http://www.if-eparchia.org/1014-2010-03-17-11-52-06.html> (Дата звернення: 15.11.2023).

¹⁵ Слово на посвяченні церкви у честь св. Архистратига Михаїла у Тисмениці. URL: <http://www.if-eparchia.org/377--s-0-.html> (дата звернення: 15.11.2023).

¹⁶ Слово на посвяченні церкви у честь св. Архистратига Михаїла у Тисмениці. URL: <http://www.if-eparchia.org/377--s-0-.html> (дата звернення: 15.11.2023).

протягом багатьох років перебував у неволі. Владика Софрон усе робив для того, щоби наш народ спрямував свій погляд до Бога та навернувся¹⁷.

Варто проаналізувати думки владика Софрона Мудрого, викладені ним у праці «Під опікою Божого провидіння». На кількох її сторінках викладено основні думки владика щодо національної ідеї, яка є християнською ідеєю. Він зауважує, що християнське виховання у школах за кордоном невіддільно пов'язане із національним вихованням, до якого входить любов до свого народу, своїх звичаїв, мови та культури. Владика зазначає, що християнське духовне виховання чудово сприяє національному вихованню та навпаки – відбувається ця взаємодія між обома факторами¹⁸.

Наступна вагома складова його національної ідеї – це заклик до відкинення надмірності. Якщо ми подивимося на комуністичні чи інші режими, то побачимо у них не лише домінування певної ідеології (економічної чи національної – залежно від самої системи), а й відсутність Бога та правдивого християнського виховання¹⁹.

У промовах владика Софрона можемо побачити дуже тісний взаємозв'язок між християнськими та національними цінностями. На великій кількості промов владика постійно якнайкраще висвітлював це поєднання та доводив, що вони насправду ідуть поряд – обидва види виховання²⁰.

Ще один цікавий аспект – це значення мови. Мова є тим фактором, який об'єднує навколо себе (поряд із історією, традицією та культурою) народ. Українська мова – це мова, якою ми не тільки спілкуємося між собою, але і з Богом. Наші приватна та спільна молитви рідною мовою є вираженням поєднання християнської та національної ідей, яке особливо набуло поширення після II Ватиканського Собору²¹.

Потрібно зауважити, що владика Софрон 16 січня 2009 року був нагороджений Президентом України Віктором Ющенком орденом «За заслуги» III ступеня за внесок Кир Софрона у консолідацію українського суспільства, розвиток демократичної, соціальної та правової держави. Уже 30 листопада 2013 року його було нагороджено «За заслуги» III ступеня за вагомий внесок у соціально-економічний, науково-технічний та культурно-освітній у розвиток Української держави²².

Висновки. Владика Софрон Мудрий протягом цілого життя невтомно служив Господу, Церкві, народові та людям. Його ідеї щодо українського народу ніколи не згасали, адже він ще працюючи в Римі багато робив для нашої Церкви та нашого народу. Велика кількість перекладених книжок та промовлених проповідей стали тим місцем прояву любові владика Софрона до українського народу. Він невпинно розвивав українське богослов'я, виховував

¹⁷ Во время люте. https://risu.ua/vo-vremya-lyute_n107230 (дата звернення: 16.11.2023).

¹⁸ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. С. 132.

¹⁹ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. С. 133.

²⁰ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. С. 136.

²¹ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. С. 138.

²² Владика Софрон Мудрий. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-mudryy-472/> (дата звернення: 15.11.2023).

майбутніх провідників нашої Церкви та народу у національному дусі із обов'язковими християнськими цінностями в основі. Більша частина проповідей владики, а також значна частина його діяльності безпосередньо пов'язана із національною ідеєю та з любов'ю до свого народу. Він постійно наголошував на поєднанні християнства та любові до Бога із любов'ю до своєї держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Великодне послання Єпископату Івано-Франківської єпархії УГКЦ 2010 р.Б. URL: <http://www.if-eparchia.org/1028--2010-.html> (дата звернення: 15.11.2023).
2. Владика Софрон Мудрий. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-mudryu-472/> (дата звернення: 15.11.2023).
3. Во время люте. https://risu.ua/vo-vremya-lyute_n107230 (дата звернення: 16.11.2023).
4. Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції та становлення (до 125-річчя Івано-Франківської єпархії УГКЦ, 20-річчя виходу з підпілля Духовної Семінарії та 10-річчя заснування Теологічної Академії): Наукове видання. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2010. 168 с.
5. Єдність Церкви – Божий скарб. Пастирське Звернення до вірних і духовенства Івано-Франківської єпархії УГКЦ. URL: <http://www.if-eparchia.org/1014-2010-03-17-11-52-06.html> (Дата звернення: 15.11.2023).
6. Каськів О. Вплив єпископа Софрона Мудрого на видавничу діяльність в Українській Греко-Католицькій Церкві. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії : статті. № 44. Львів, 2022. С. 34-40.
7. Каськів О. Вплив отця Софрона Мудрого на розвиток проповідництва в Українській Греко-Католицькій Церкві (1960-1993 рр.). Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії : статті. № 43. Львів, 2022. С. 32-38.
8. Мудрий С. Напис історії Української папської колегії святого Йосафата в Римі. Видавництво ОО Василян: Рим, 1984. 198 с.
9. Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні. Видавництво ОО Василян: Рим-Львів, 1995. 404 с.
10. Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. 216 с.
11. Пена Л. «Слова» Софрона Мудрого: риси мовостилю. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2019. Випуск 812. Романо-слов'янський дискурс. С. 53-58.
12. Перевезій В. Проблеми українсько-польського порозуміння на початку ХХІ століття та роль релігійних організацій у їх розв'язанні. *Наукові записки*. Випуск № 29. С. 329-340.
13. Слово на посвяченні церкви у честь св. Архистратига Михаїла у Тисмениці. URL: <http://www.if-eparchia.org/377--s-0-.html> (дата звернення: 15.11.2023).

14. Христос Воскрес! Воістину Воскрес! URL: <http://www.if-eparchia.org/810-2009-04-15-07-45-57.html> (дата звернення: 10.11.2023).

15. Ципердюк І. Роль єпископа Софрона Мудрого у становленні та розвитку української редакції радіо «Ватикан». *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. 2016. № 9-10 (7). С. 154-159.

REFERENCES

1. Velykodnie poslannia Yepyskopatu Ivano-Frankivskoi yeparkhii UHKTs 2010 r.B. URL: <http://www.if-eparchia.org/1028--2010-.html> (data zvernennia: 15.11.2023).

2. Vladyka Sofron Mudryi. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-mudryi-472/> (data zvernennia: 15.11.2023).

3. Vo vremena liute. https://risu.ua/vo-vremya-lyute_n107230 (data zvernennia: 16.11.2023).

4. Horban R., Deliatynskiy R. Ivano-Frankivska Teolohichna Akademiia UHKTs: tradytsii ta stanovlennia (do 125-richchia Ivano-Frankivskoi yeparkhii UHKTs, 20-richchia vykhodu z pidpillia Dukhovnoi Seminarii ta 10-richchia zasnuvannia Teolohichnoi Akademii): Naukove vydannia. Ivano-Frankivsk: Nova Zoria, 2010. 168 s.

5. Yednist Tserkvy – Bozhyi skarb. Pastyrskoe Zvernennia do virnykh i dukhovenstva Ivano-Frankivskoi yeparkhii UHKTs. URL: <http://www.if-eparchia.org/1014-2010-03-17-11-52-06.html> (Data zvernennia: 15.11.2023).

6. Kaskiv O. Vplyv yepyskopa Sofrona Mudroho na vydavnychu diialnist v Ukrainskii Hreko-Katolytskii Tserkvi. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filos.-politolog. studii : statti*. № 44. Lviv, 2022. S. 34-40.

7. Kaskiv O. Vplyv ottsia Sofrona Mudroho na rozvytok propovidnytstva v Ukrainskii Hreko-Katolytskii Tserkvi (1960-1993 rr.). *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filos.-politolog. studii : statti*. № 43. Lviv, 2022. S. 32-38.

8. Mudryi S. Napys istorii Ukrainskoi papskoi kolehii sviatoho Yosafata v Rymi. Vydavnytstvo OO Vasyliian: Rym, 1984. 198 s.

9. Mudryi S. Narys istorii Tserkvy v Ukraini. Vydavnytstvo OO Vasyliian: Rym-Lviv, 1995. 404 s.

10. Mudryi S. Pid opikoiiu Bozhoho Provydinnia. Ivano-Frankivsk: Nova Zoria, 2008. 216 s.

11. Pena L. «Slova» Sofrona Mudroho: rysy movostyliu. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu*. 2019. Vypusk 812. Romano-slov'ianskyi dyskurs. S. 53-58.

12. Perevezii V. Problemy ukraïnsko-polskoho porozuminnia na pochatku KhKhI stolittia ta rol relihiinykh orhanizatsii u yikh rozv'iazanni. *Naukovi zapysky*. Vypusk № 29. S. 329-340.

13. Slovo na posviachenni tserkvy u chest sv. Arkhystratyha Mykhaila u Tysmenytsi. URL: <http://www.if-eparchia.org/377--s-0-.html> (data zvernennia: 15.11.2023).

14. Khrystos Voskres! Voistynu Voskres! URL: <http://www.if-eparchia.org/810-2009-04-15-07-45-57.html> (data zvernennia: 10.11.2023).

15. Tsyperdiuk I. Rol yepyskopa Sofrona Mudroho u stanovlenni ta rozvytku ukrainskoi redaktsii radio «Vatykan». Masova komunikatsiia: istoriia, sohodennia, perspektyvy. 2016. № 9-10 (7). S. 154-159.

*Стаття надійшла до редакції 20.11.2023 р.
Стаття рекомендована до друку 08.12.2023 р.*

УДК 271.4-726.2(477) : [37+008]

DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.7>.

БУДІВНИЧИЙ ДАР ВЛАДИКИ СОФРОНА МУДРОГО: ЦЕРКВА-ОСВІТА-КУЛЬТУРА

КОЛОДНИЙ Анатолій

*Інститут філософії ім. Г.С.Сковороди НАН України
вул.Трьохсвятительська, 4, м. Київ, 01001, Україна
e-mail: Kolodnyi.A.M@nas.gov.ua*

ФИЛИПОВИЧ Людмила

*Інститут філософії ім. Г.С.Сковороди НАН України
вул.Трьохсвятительська, 4, м. Київ, 01001, Україна
e-mail: fylypovych.l@ifaz.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0886-3965>*

Бібліографічний опис статті: Колодний А., Филипович Л. (2024). Будівничий дар Владики Софрона Мудрого: Церква-Освіта-Культура. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (19), 68 – 73. doi: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.7>.

За скупими енциклопедичними відомостями про Софрона Степана Мудрого, 100ліття з дня народження якого ми відзначаємо, єпископа Івано-Франківського Української греко-католицької церкви, постає велична постать будівничого – будівничого і Церкви, і освіти, і культури. Сьогодні ми щиро дивуємося, як в цьому чоловікові зосереджувалося стільки розуму – не дарма Мудрий (Софрон з грецької перекладається розсудливий), стільки талантів, стільки віри, стільки любові, стільки працездатності, стільки патріотизму. Софрон Мудрий входить в плеяду знаменитих українців-діаспорчан, які в 1991 році зразу після отримання Україною незалежності прийняли доленосне рішення. Вони поміняли своє розмірене, впорядковане життя за кордоном на важкий труд - взялися відроджувати/відбудувати вільну Україну. Ця людина для багатьох – символ християнськості українця і українськості християнина.

В його біографії відбилася трагічна, але й насичена доба в історії України, зокрема Галичини. Короткий життєпис переповідає нам про те, що Степан Мудрий народився 27 листопада 1923 року в місті Золочеві. Там же він отримав початкову і середню освіту здобув, а пізніше продовжив навчання в Аугсбурзі (Німеччина), де закінчив курс електроінженерії. Після війни залишив Європу і переїхав у Пенсільванію, США, де у 1949 році вступив до монастиря Отців василіян. У 1951–1955 роках майбутній владика проходив схоластичні та філософські студії, а по їх закінченню, 14 січня 1955 року, склав довічні обіти у Василіянському Чині, взявши собі ім'я *Софрон*. Після того виїхав до Риму, де чотири роки студював богослов'я у Григоріянському університеті, здобувши у

1958 році ступінь магістра. Там, в Римі, 25 грудня 1958 року він прийняв св. Тайну Священства з рук архієпископа Івана Бучка. У Латеранському університеті студіював римське і канонічне право, захистивши у 1963 році докторську дисертацію з каноністики. У 1966–1969 роках у цьому ж інституті здобув ступінь магістра канонічного права Східних Церков. Пізніше став професором Папського інституту східних наук. Як бачимо, Софрон Мудрий постійно вчився, накопичуючи вагомий багаж знань в багатьох богословських науках. Любов до освіти проявилася в тому, що з 1960 до 1974 року він виконував обов'язки віце-ректора, а з 1974 до 1994 рік ректора Української папської колегії св. Йосафата в Римі. Про цей головний навчальний заклад підготовки майбутніх священників і богословів для УГКЦ за кордоном владики оповідає в своєму «Нарисі історії Української Папської Колегії св. Йосафата в Римі» (Рим, 1984).

Таланти владики як поширювача знань в публічному інформаційному просторі розкрилися під час його співпраці з Ватиканським радіо, де він працював у 1965-1994 рр. Українська редакція радіо «Ватикан» була створена задовго до відкриття інших українськомовних редакцій закордонних радіостанцій. В роки «холодної війни» радіо стало голосом ліквідованої УГКЦ, яка в Україні діяла в підпіллі. Майже відразу після виходу українських програм в ефір Радянський Союз розпочинає систематично їх «глушити», усвідомлюючи загрозу, яку вони несуть панівному в СРСР атеїзму. Владика Софрон натхненно працював над змістом передач, наповнював їх істинним християнським духом. Він доклав значних зусиль до впровадження українською редакцією нових видів, форм та методів роботи. Йому вдалося розширити вплив та значення української служби радіо «Ватикан» далеко за межі суто редакційної діяльності.

Закордонне, позаукраїнське за географією, але не за думками і надіями життя, вкрай заповнене служінням Богу та Україні, з отриманням Україною незалежності завершилося. Наступив новий етап в його багатій біографії. В 1994 року, у віці 70 років Софрон Мудрий повертається в Україну (до Івано-Франківська).

Усвідомлюючи важливість Прикарпаття в історії УГКЦ, провід Церкви призначає Софрона Мудрого ректором Івано-Франківського теологічно-катехитичного духовного Інституту. Крім адміністративних функцій, які він блискуче виконував як топ-менеджер, владики починає викладати, виконувати одну із найважливіших своїх місій – бути Вчителем. Він безпосередньо включився в розбудову духовної освіти, викладаючи базові предмети і науки.

За працею освітянина проглядається масштабніша мета: владики повернувся в Україну, щоб відродити рідну Церкву - УГКЦ. І найефективніше це робити в сані єпископа. В 1996 р. відбулася єпископська хіротонія в кафедральному соборі св. Воскресінням Івано-Франківська. З 1997 р. Софрон Мудрий очолює Івано-Франківську єпархію, перейнявши естафету від владики Софрона Дмитерка. До 2005 р. він був тим, хто ніс повну відповідальність за все, щоб відбувалося в єпархії, за відродження церкви, освіти, культури в краї.

За час правління Івано-Франківською єпархією владика Мудрий працював над її розбудовою, зростанням, і не тільки кількісним, але й якісним.

Відновити Українську греко-католицьку церкву в її довоєнному масштабі – ось найперше завдання для посталою з 1989 р. проводу церкви. Вже на середину 90-х років ХХ ст. УГКЦ загалом нараховувала 3023 зареєстрованих громад, 61 монастир, 996 ченців і черниць, 1896 священнослужителів, 7 духовних освітніх установ, 843 недільні школи.

Поряд із чисельним зростанням кількості парафій УГКЦ відновилася структура традиційних чернечих орденів Української греко-католицької церкви. Серед них чоловічі ордени: василіани, редемптористи, студити; жіночі: василіанки, йосафатки, святого Вікентія, Пресвятої Родини, сестри-служебниці тощо. Всі чернечі ордени мали спільне призначення – проводити широку місійну діяльність серед різних верств населення. Підтримка владики в цих питаннях була постійна.

На час повернення Софрона Мудрого в Івано-Франківській області функціонувало вже 375 парафій. Але це був лише початок для відбудови церковних структур. За час свого єпископства Софрон Мудрий рукоположив понад 130 священників. Він постійно дбав про кадровий склад церкви, який бачив через якісну теологічну освіту і фахову підготовку священників. Тут він використовував і свій попередній досвід ректорства в Римі, і зв'язки, і навчальні програми, і підручникову літературу, і богословські праці.

Розбудова церкви супроводжувалась низкою проблем, які владико по-Мудрому вирішував. Греко-католицька церква продовжувала діяти в складних умовах. Тривав конфлікт із православними, яким треба було доводити, що греко-католицька церква є церквою українців, а не антиукраїнського зговору, що вона незаконно була знищена радянською владою фактом «добровільного» приєднання до РПЦ, що греко-католицизм – це не тільки вузько галичанське явище, а всеукраїнський феномен, що свою резиденцію церква повинна мати саме в Києві.

На час, коли Софрон Мудрий прибув в Україну, темпи зростання кількості релігійних громад випереджали темпи будівництва храмів. Тому такою гострою постала проблема культових споруд, які анексувала РПЦ і не збиралася повертати греко-католикам. До того ж досить часто обидві громади претендували на старе приміщення, відмовляючись зводити нове. Ухвалена Верховною Радою 23 грудня 1993 року зміна ст. 17 Закону «Про свободу совісті та релігійні організації», яка зробила можливим надання храмів у почергове користування двом і більше громадам віруючих, виявилася неконструктивною, що було зрозумілим ще в момент прийняття змін. Вихід у подоланні суперечок навколо храмів був, звичайно, у будівництві релігійними громадами нових культових споруд. І тут митрополит всяк підтримував будівничі ініціативи священників і місцевої влади на місцях.

Початок єпископства Софрона Мудрого збіглося в часі із важливою подією для всієї церкви: Синодом УГКЦ 1996 р. було обрано нового керівника церкви. Ним став 63-річний Любомир Гузар, який за підтримки своїх вірних

визначив головні пріоритети у церковному будівництві Української греко-католицької церкви впродовж 1996 – 2000 рр. Тоді було проголошено таке: «інвестування» інтелекту та коштів у справу піднесення богословської освіти; перепідготовка священиків, рішуче зміцнення церковної дисципліни; впорядкування і поліпшення катехитичної кризи, робота з молоддю. Така стратегія розбудови церкви була підтримана Софроном Мудрим. І він з ентузіазмом взявся за її реалізацію.

Впродовж другої половини 90-х років ХХ ст. УГКЦ активно розбудовувалась структурно. На початок 2003 року Українська греко-католицька церква нараховувала 3334 релігійні громади, 2075 священиків, 88 монастирів, 1096 ченців і черниць, 13 духовних навчальних закладів, у яких навчалось 1413 майбутніх священиків. До складу УГКЦ входили Львівська, Івано-Франківська, Коломийсько-Чернівецька, Тернопільська, Зборівська, Самбірсько-Дрогобицька та інші єпархії. У Закарпатській області діяли дві греко-католицькі єпархії (Ужгородська і Хутська), які безпосередньо підпорядковувались Конгрегації східних церков у Римі.

Протягом 1989 – 2006 рр. відбулось 16 Синодів єпископів та три сесії Патріаршого Собору УГКЦ, в яких активну участь брав Софрон Мудрий. За цей час створено дві нові єпархії – Стрийську і Сокальську та реорганізовано Тернопільську і Зборівську, утворено Тернопільсько-Зборівську та Буцацьку єпархії. Отже, впродовж 90-х років ХХ ст. Українська греко-католицька церква значно збільшила кількість єпархій, здійснила структурну розбудову, відновила духовну освіту. Цей процес супроводжувався міжконфесійними та майновими конфліктами, особливої гостроти вони набули між УГКЦ та УПЦ МП. Мирному розв'язанню цієї проблеми противилась Московська патріархія, яка звинувачувала УГКЦ в провокації міжцерковних конфліктів у Галичині та беззаконному захопленні храмів, навіть не згадуючи про анексійний за своїм характером так званий Львівський собор 1946 р.

До 2005 р. кількість релігійних організацій УГКЦ на Франківщині зросла вдвічі, в чому головна заслуга митрополита. Зараз (на 1.01.2022) ця мережа складає 678 громад (631 діюча), 21 монастир з 100 ченців, 2 вищих і 2 середніх навчальних закладів з 184 студентами очної і 51 заочної форми навчання. В області діє 238 шкіл, в т.ч. 234 недільні. Релігійні потреби пастви задовольняє 704 священика.

Будівничий дар Мудрого проявився в створенні Івано-Франківського теологічно-катехитичного духовного інституту (тепер Теологічна Академія). Талановитий освітянин, який добре розумівся на духовній освіті, сполучаючи українські традиції підготовки священиків і свій досвід керування Української папської колегії св.Йосафата в Римі, вивів цей заклад у число найкращих духовних навчальних інституцій. Вчитися в цій семінарії було почесно, престижно, бо ж нею опікувався сам Софрон Мудрий.

Крім того, Софрон Мудрий успішно викладав і в світському навчальному закладі - в Прикарпатському національному університеті, де читав декілька курсів, зокрема канонічне право. Греко-католицький митрополит викладав

світським студентам курс «Історія українського православ'я». Для багатьох така ініціатива католицького науковця і духовної особи виглядала дивною. Він навіть читав цей курс майбутнім православним священикам. На запитання, як він знаходить порозуміння з Православною Церквою, владика жартома відповідав, що у нього з Філаретом спільний «бізнес»: паства і Церква. «Не личить українцеві сваритися з українцем та ще й на українській землі», - вважав владика.

Він любив студентів, молодь. Він вмів з ними спілкуватися. Швидкий розум, блискуча пам'ять, інтелектуалізм – все це вабило молодь до нього. Здібних студентів та викладачів ректор інституту регулярно виряджав на навчання за кордон для здобуття докторату, але з однією умовою - всі вони мають повертатися на рідні терени, до Івано-Франківська.

На думку багатьох науковців, довічним пам'ятником Софрону Мудрому стане перетворення Івано-Франківська на місто екуменічного порозуміння. Крім вагомої теоретичної роботи, він став і авторитетним практиком екуменізму. Для підняття науковості аргументації щодо права українських церков бути частиною релігійного життя світу та України він зібрав документи, де виписано канонічно, чому Українська Церква має право на проголошення окремого Київського Патріархату. Спираючись на документи перших вселенських соборів та соборів Західної Церкви, у 2012 році він завершив наукову працю на цю тему. Його знаменита «Історія християнства в Україні» цитує унікальні історичні джерела, зокрема 33 умови Берестейської унії. Владика Софрон подав там копії рідкісних документів та листів, якими володіє Українська Церква. На це нині спираються екуменісти, які ведуть діалог з різними християнськими церквами. Владика неодноразово сам демонстрував приклади такої співпраці в різних сферах життя, і світського, і церковного.

Владика Софрон дуже опікувався семінарійною науковою бібліотекою в Івано-Франківську. Любов Владики Мудрого до книги та друкованого слова була всім відома. Найкращим подарунком для Владики назавжди залишалась книга. Книги були його найвірнішими друзями. Переїжджаючи з Риму, він привіз із собою величезну бібліотеку і дуже переживав, щоб навіть один томик не загубився чи не пошкодився. Єпископ Софрон також високо цинив друковану пресу, називав її голосом Єпископа, який будить зі сну і пропонує духовний план праці для багатьох тисяч читачів.

Сьогодні бібліотека Академії є гордістю не тільки навчального закладу, а й цілого Івано-Франківська. Там зберігаються унікальні стародруки, томи з персональних бібліотек відомих митрополитів, єпископів, збірники документів різними мовами. До бібліотеки Софрона Мудрого особисто передавав книги Константинопольський Патріарх.

Сфера культури і науки була особливою пристрасстю Софрона Мудрого. Владика шанував науковців, діячів культури. Сам він написав багато праць, що засвідчують чисельні бібліографічні покажчики. Його праці, які існують в

декількох примірниках, заслуговують на перевидання, бо вони і досі не втратили свої наукової і суспільної значимості.

Софрон підтримував ініціативи митців, людей творчих професій. Сам випустив українською мовою понад 150 релігійних аудіокaset, грамплатівок, відеофільмів. Напередодні святкування християнських ювілеїв доречним було б перевидати «Радіопроповіді з Ватикану. Тисячоліття українського християнства» за редакцією Софрона Мудрого (Рим: Вид-во оо. Василян, 1990). Його «Нариси історії Церкви на Україні» мають бути в кожній домівці, щоб українці пізнавали свою історію не з російських, а наших книжок. Помічним для майбутніх священиків і богословів (каноністів) досі є його «Слово про історію створення Кодексу Східних Католицьких Церков та видання його українського перекладу» (Івано-Франківськ: Івано Франківська Теологічна академія, 2011), «Короткий коментар Кодексу канонів Східних Церков». (Івано Франківськ – Рим: ІФТА, 2002), «Публічне право Церкви і конкордати» (Івано-Франківськ: ІФТА, 2002) тощо. Будучи одним з п'яти у Європі найавторитетнішим фахівцем з канонічного права, він неодноразово закликався для розв'язання юридичних колізій. Тому його праці з каноністики ґрунтовані на добрій практичній базі.

Софрон Мудрий брав участь в серії наукових конференцій «Україна – Ватикан», ініційованих Відділенням релігієзнавства Інституту філософії НАН України та Української асоціації релігієзнавців, де виголошував не тільки привітальні слова, а й наукові доповіді, зокрема «Українсько-ватиканські взаємини у світлі канонічного і публічного права» (Україна і Ватикан. Серія збірників наукових праць. Вип.І. (Івано-Франківськ – Київ, 2008. С.52–56).

За свої старання єпископ отримав величезну повагу у віруючих УГКЦ, і не тільки. Його оцінила держава, нагородивши його Орденом «За заслуги» III ст. (2009)- «за вагомий особистий внесок у справу консолідації українського суспільства, розбудову демократичної, соціальної і правової держави та з нагоди Дня Соборності України» і Орденом «За заслуги» II ст. (2013)- за значний особистий внесок у соціально-економічний, науково-технічний, культурно-освітній розвиток Української держави, вагомі трудові досягнення, багаторічну сумлінну працю.

Крім будівництва Церкви, освіти, науки, культури в дещо нематеріальному сенсі, Софрон Мудрий таки реально будував, зводив будівлі, приміщення, зокрема єпископську резиденцію. Тут він виступав і як архітектор, і часто як прораб. Його стараннями збудований триповерховий реколекційно-відпочинковий дім на 40 осіб з їдальнею і просторою альтанкою (с.Підлюте).

Важко перерахувати все те, що встиг за своє довге життя зробити цей чоловік. У 91 рік він був повний планів, задумів, проєктів, він з надією дивився в майбутнє своєї церкви і свого народу. Не дарма митрополита Софрона Мудрого вважають живою легендою Української Греко-Католицької Церкви. Людина високого інтелектуального гатунку, різноманітних талантів, унікальних комунікаційних здібностей, яка поставила свій інтелект і креативність на службу Богові, Церкві та Україні. Він достойно представляв християнську

Україну в світі, і християнський світ в Україні. Ми завжди пам'ятатимемо Софрона Мудрого, який і досі з нами.

*Стаття надійшла до редакції 22.11.2023 р.
Стаття рекомендована до друку 13.12.2023 р.*

УДК 271.4-726.2-526.62-773(477.86-22 Крилос)

DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.8>.

РОЛЬ ВЛАДИКИ СОФРОНА МУДРОГО У ВІДНОВЛЕННІ ТА РОЗВИТКУ ВІДПУСТОВОГО МІСЦЯ КРИЛОСЬКОЇ ЧУДОТВОРНОЇ ІКОНИ БОГОМАТЕРІ ТА АРХИПАСТИРСЬКІ ВІЗИТИ В с. КРИЛОС

МАСЛІЙ Ольга (с. Андрея)

*Івано-Франківська академія Івана Золотоустого
кафедра соціально-гуманітарних дисциплін факультету богословських і
гуманітарних наук, Науково-дослідний інститут історії Церкви
вул. Софрона Мудрого 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна
e-mail: maslii.a@ifai.edu.ua.*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9878-71>

ЮНГЕР Святослав

*Івано-Франківська академія Івана Золотоустого
кафедра богослов'я
вул. Софрона Мудрого 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна
e-mail: sviatykyunger@gmail.com*

Бібліографічний опис статті: Маслій О (с.А), Юнгер С. (2024). Роль владики Софрона Мудрого у відновленні та розвитку відпустового місця Крилоської Чудотворної ікони Богоматері та архипастирські візити в с. Крилос. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (19), 74 - 79. doi: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.8>.

У статті розглянуто стан парафії с. Крилос в період виходу УГКЦ з підпілля (90-ті рр. ХХ ст.) та її розвиток за час перебування на Івано-Франківській єпископській катедрі владики Софрона Мудрого ЧСВВ, а згодом і в час його емеритури.

Подано основні візити єпископа Софрона Мудрого до Крилоса та Галича, проаналізовано документи видані, чи потверджені владикою, що стосуються цього місця.

Ключові слова: *Івано-Франківська єпархія, єпископ, парохія, Крилос, Галич, собор, Софрон Мудрий.*

The article briefly examines the state of the parish of Krylos during the emergence of the UGCC from underground and the development of this place during the stay at the Ivano-Frankivsk Episcopal Cathedral of Bishop Sofron Mudryi OSBM, and later during his emeritus tenure.

The main visits of Bishop Sofron Mudryi to Krylos and Halych are briefly described, and some documents issued or approved by the bishop concerning this place are mentioned.

Key words: *Ivano-Frankivsk eparchy, bishop, parish, Krylos, Halych, cathedral, Sofron Mudryi.*

Актуальність теми: Відзначаючи одразу дві знаменні дати, цього річ, а саме - 100-ліття з дня народження владики Софрона Мудрого та 1125-ліття з часу першої письмової згадки про Галич, необхідно підкреслити одну з першочергових ролей, яку відіграв владика, для відновлення релігійного та культурно-історичного життя цього місця, опісля занепаду в радянський період. Саме з часом входження на престіл Івано-Франківської єпархії владики Софрона збігається і час зародження думки про відновлення величі княжого Галича, пов'язаної, в значній мірі, з наближенням 1100-літнього ювілею з часу першої писемної згадки про місто.

Саме владики Софрон спричинився до започаткування щорічних Єпархіальних прощ, прощ Вервиці згромадження «Воплоченого Слова» та Молодіжних прощ, які згодом переростають у Всеукраїнські патріарші прощі до Крилоської Чудотворної ікони Богоматері; а також благословив та сприяв ряду важливих ініціатив, пов'язаних з відновлювальними та реставраційними роботами у Відпустовому місці.

Об'єктом дослідження є роль єпископа Софрона Мудрого ЧСВВ для розвитку відпустового місця в Крилосі та житті парафіяльної громади.

Предмет дослідження: візити владики Софрона на парафію Успіння Пресвятої Богородиці в с. Крилос та документи видані, potwierdжені чи засвідчені владику Софроном, що стосуються цього місця.

Аналіз основних джерел полягав у вивченні біографії владики Софрона на основі праці «Під опікою Божого Провидіння», зокрема час його перебування на Івано-Франківській єпископській катедрі та час емеритури, деякі статі часопису «Нова Зоря», архівні документи єпископської консисторії.

Метою даної наукової розвідки є висвітлення визначних подій для історичного, культурного та духовного розвитку с. Крилос як давньої столиці Галичини, до яких безпосереднє відношення мав владики Софрон Мудрий, його візитів у Крилос, а також визначення ролі владики Софрона для розвитку цього місця.

Виклад основного матеріалу. 2 квітня 1989 р. після довгого оббивання порогів чиновницьких кабінетів у Галичі, Івано-Франківську та Москві, на Крилоській горі при великій кількості вірних відбулося урочисте відкриття Успенської церкви. У серпні 1990 р. в Успенському храмі відправив Богослужіння єпископ УГКЦ з канадського міста Торонто Ісидор Борецький. 3 листопада Крилос відвідав Патріарх Української Автокефальної Православної Церкви Мстислав, а 14 квітня 1991 р. – Глава Української Греко-Католицької Церкви кардинал Мирослав-Іван Любачівський, що і дало новий поштовх до духовно-релігійного та національного піднесення серед народу, який свого часу

підхопив і направив у русло відновлення відпустового місця владика Софрон Мудрий¹.

З 1990 р. парохом Крилоса був о. Леонтій Насташинський.

Своїм посвідченням від 4 березня 1998 р. владика Софрон для допомоги о. Леонтію делегував о. Ярослава Жолоба як сотрудник пароха, а вже 21 травня, того ж року, о. Ярослав призначений адміністратором парафії Успіння Пресвятої Богородиці с. Крилос².

Напередодні 1100-річного ювілею давнього Галича 1998 р. своє друге народження святкувала літописна Княжа Криниця. Львівські реставратори повернули її до нового життя, встановили над джерелом чотириметрову ротонду та увінчали її мідною банею з позолоченим хрестом. Того ж року, в Навечір'я Богоявлення, Княжу криницю освятили та здійснили Чин Великого Водосвяття священники УГКЦ на чолі з єпископом-ординарієм Івано-Франківським Преосвященним Владикою Софроном Мудрим ЧСВВ. Того ж року, 18 вересня в м. Галич, у своїй доповіді на Міжнародній ювілейній конференції, присвяченій 1100-ліття Галича владика вкотре наголосив на важливості піднесення статусу цього місця як центру Галицької Митрополії³.

У парафіяльному архіві зберіглося прохання адміністратора о. Я. Жолоба від 7 грудня 1999 р. до Ординарія Івано-Франківського Кир Софрона Мудрого про благословення та сприяння у ініціативі відкриття на базі Музею історії давнього Галича державного історичного заповідника «Давній Галич» експозиції, яка б складалася з церковних історичних цінностей з подальшим її відкриттям як «Музею Церкви»⁴.

У 1999 р. колектив інституту «Укрзахідпроектреставрація» під керівництвом Івана Могитича розробив проект відбудови, який вдалось реалізувати 2001 - 2002 рр. Відтоді святиня набула сучасного вигляду. В Навечір'я храмового свята Успіння Богородиці 27 серпня 1999 р. владика Софрон освятив встановлені на Галицьких оборонних валах, у серці Крилоса, стай Хресної дороги. 12 квітня 2017 р. після проведення реставраційних робіт, їх благословив єпископ-помічник Івано-Франківської архієпархії владика Йосафат Мощич.

У ході реставрації церкви виникла потреба приоздобити і благоустрій навколо храму, про що засвідчує прохання о. Я. Жолоба від 31 січня 2001 р. до Ординарія Івано-Франківського Кир Софрона Мудрого про благословення на будівництво нової дзвіниці для церкви Успіння, реалізацію якого вдалось завершити у 2007 р. Під цією ж датою в парафіяльному архіві знаходиться і благословення на проведення реставрації іконостасу, адже він несе цінність для

¹ Історія села Крилос URL: <https://galycka-gromada.gov.ua/istorichna-dovidka-s-krilos-16-10-11-16-06-2021/> (дата звернення 23.11.2023).

² Посвідчення Ординаріату Івано-Франківської єпархії №69 від 04.03.1998.

³ Княжа Криниця URL: <http://davniyhalych.com/sights/sights-of-history/item/44-prince-well> (дата звернення 26.11.2023).

⁴ Прохання Преосвященному Єпископу-Ординарію Івано-Франківської єпархії Софрону Мудрому ЧСВВ, адміністратора парафії с. Крилос о. Ярослава Жолоба від 07.12.1999 р.

історії українського мистецтва, виконаний в 1929 р. відомим українським художником Антіном Монастирським⁵.

Під час святкування 800-річчя Короля Данила, у Крилосі в неділю 20 травня 2001 р., владика Софрон у співслужінні духовенства Галицького деканату УГКЦ звершив Божественну Літургію, у проповіді єпископ підкреслив, важливість вивчення постаті короля Данила, як взірця для християнського державотворення та зміцнення Батьківщини у світлі віри Христової, про що свідчить чисельність та велич храмів Галицької столиці⁶.

З нагоди двох визначних ювілеїв: 750-ліття коронування Короля Руського Данила та 1105-ліття заснування Галича, які є важливими не тільки для Княжого Галича, а й для всієї Української Держави, у місті на центральній площі Різдва Христового було завершено урочисту архиєрейську Божественну Літургію, яку очолив владика Софрон, у співслужінні владик УГКЦ: Павла (Василика) єпископа Коломийсько-Чернівецького, Михаїла (Сабриги) єпископа Тернопільсько-Зборівського, Михаїла (Колтуна) єпископа Сокальсько-Жовківського, єпископа Володимира (Війтишина) тодішнього коад'ютора Коломийсько-Чернівецького, присутнім був також єпископ Коломийсько-Косівський УПЦ КП Йоан Бойчук. Опісля культурно-мистецької програми в Галичі, урочистості завершилися спільним молебнем до Матері Божої в храмі Успіння Богородиці у Крилосі⁷.

7 липня 2000 р. з нагоди престольного свята, владика Софрон очолив Архиєрейську Літургію на Крилоській горі, що стало кульмінаційним моментом тогорічної єпархіяльної молодіжної прощі, в часі Літургії владика вділив ієрейські свячення о. О. Левицькому⁸.

У 2002 р., на храмове свято Успіння Богородиці, церква була освячена після реставрації преосвященним владикою Софроном Мудрим, на честь чого, в тимпані південного portalу собору було встановлено кам'яну таблицю з гербом Кир Софрона Мудрого та роком завершення реставрації, подібно тій, що було встановлено в 1702 р. єпископом Йосифом Шумлянським. Тоді ж, за значні сприяння для відновлення та розвитку відпустового місця та духовного зростання вірних Крилоської парохії, владика Софрон нагородив о. Я. Жолоба правом носіння нагрудного Хреста з прикрасами та саном протоієрея⁹.

У день пам'яті святого свщмч. Йосафата Кунцевича 25 листопада 2003 р. владика Софрон звершив Чин освячення дочірнього храму в Крилосі, що перейняв епонім св. Йосафата Кунцевича. З нагоди освячення церкви, владика нагородив сотрудника пароха о. Петра Витвицького, що сумлінно виконував своє служіння у Крилосі з 2001 р., нагрудним Хрестом з прикрасами. Наступного року, з нагоди святкування храмового празника св. Йосафата, 28

⁵ Прохання Преосвященному Єпископу-Ординарію Івано-Франківської єпархії Софрону Мудрому ЧСВВ, адміністратора парафії с. Крилос о. Ярослава Жолоба від 31.01.2001 р.

⁶ Нова Зоря. Травень, число 21 (441) 2001 р. 5 с.

⁷ Нова Зоря. Вересень, число 36 (556) 2003 р. 2 с.

⁸ Нова Зоря. Липень, число 28-29 (398-399) 2000 р. 8 с.

⁹ Наказ. Івано-Франківського єпархіяльного управління №20 від 21.08.2002 р.

листопада владика Софрон освятив іконостас в дочірній церкві, а в часі Божественної Літургії уділив священничі свячення о. Роману Боярському.

11 липня 2004 р. владика Софрон востаннє, як правлячий єпископ Івано-Франківський очолив єпархіальну молодіжну прощу до Крилоської ікони Богородиці. У проповіді владика закликав молодь, в особливий спосіб посвятитися під Покров Пречистої Діви Марії і завжди з щирою молитвою та синівською любов'ю прибігати під її заступництво¹⁰.

Після свого архиєрейського служіння, як правлячого єпископа Івано-Франківського, владика Софрон Мудрий і надалі продовжував духовно опікуватися відпустовим місцем у Крилосі. У січні 2006 р. Галич відвідав Глава УГКЦ блаженніший Любомир Гузар, якого супроводжував владика Софрон. 15 січня патріарх у співслужінні правлячого єпископа Володимира Війтишина та єпископа-емерита Софрона Мудрого звершив Божественну Літургію в Успенському храмі Крилоса.

У 2007 р. Навечір'я храмового свята Успіння Пресвятої Богородиці та з нагоди 850-ліття від освячення Галицького катедрального Успенського Собору, владика Софрон звершив у Крилосі Велику Вечірню з Литією та освятив комплекс сакральних споруд: нової дзвіниці та дзвонів, каплицю Архистратига Михаїла, оборонну стіну з центральним входом із західної сторони храму¹¹.

Висновки. Таким чином, впродовж свого архиєрейського служіння преосвященний владика Софрон Мудрий, як історик Церкви, працював над розвитком відпустового місця в Крилосі. У відновленні історичної та духовної спадщини в контексті давньої Галицької Митрополії, було зроблено акцент на важливості Києво-Галицької осі, яка за словами блаженнішого Святослава Шевчука визначає ідентичність УГКЦ. Цьогоріч співпало декілька важливих ювілеїв: спільно зі сторіччям з дня народження владика Софрона Мудрого, згадуємо 1125-ліття від заснування Давнього Галича. З цієї нагоди Патріарх Святослав надав Успенській Церкві титул Патріаршого Прокатедрального Собору. До цієї історичної події долучився і єпископ Софрон Мудрий, який розпочав процес відновлення Крилоса, як духовного та історичного місця не тільки Прикарпаття, а цілої УГКЦ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мудрий С. Слова. Івано-Франківська Теологічна Академія. Випуск 5. С. 43-45.
2. Наказ Івано-Франківського єпархіального управління №20 від 21.08.2002 р.
3. Нова Зоря. Вересень, число 36 (556) 2003 р. 2 с.
4. Нова Зоря. Липень число 26-27 (596-597) 2004 р. 3 с.
5. Нова Зоря. Липень, число 28-29 (398-399) 2000 р. 8 с.
6. Нова Зоря. Травень, число 21 (441) 2001 р. 5 с.

¹⁰ Нова Зоря. Липень число 26-27 (596-597) 2004 р. 3 с.

¹¹ Мудрий С. Слова. Івано-Франківська Теологічна Академія. Випуск 5. С. 43-45.

7. Посвідчення Ординаріату Івано-Франківської єпархії №69 від 04.03.1998р.
8. Прохання Преосвященному Єпископу-Ординарію Івано-Франківської єпархії Софрону Мудрому ЧСВВ, адміністратора парафії с. Крилос о. Ярослава Жолоба від 07.12.1999 р.
9. Прохання Преосвященному Єпископу-Ординарію Івано-Франківської єпархії Софрону Мудрому ЧСВВ, адміністратора парафії с. Крилос о. Ярослава Жолоба від 31.01.2001 р.
10. Історія села Крилос URL: <https://galycka-gromada.gov.ua/istorichna-dovidka-s-krilos-16-10-11-16-06-2021/> (дата звернення 23.11.2023).
11. Княжа Криниця URL: <http://davniyhalych.com.ua/sights/sights-of-history/item/44-prince-well> (дата звернення 26.11.2023).

REFERENCES

1. Mudryi S. Slova. Ivano-Frankivska Teolohichchna Akademiia. Vypusk 5. S. 43-45.
2. Nakaz. Ivano-Frankivskoho yeparkhialnoho upravlinnia №20 vid 21.08.2002 r.
3. Nova Zoria. Veresen, chyslo 36 (556) 2003 r. 2 s.
4. Nova Zoria. Lypen chyslo 26-27 (596-597) 2004 r. 3 s.
5. Nova Zoria. Lypen, chyslo 28-29 (398-399) 2000 r. 8 s.
6. Nova Zoria. Traven, chyslo 21 (441) 2001 r. 5 s.
7. Posvidchennia Ordynariiatu Ivano-Frankivskoi yeparkhii №69 vid 04.03.1998
8. Prokhannia Preosviashchennomu Yepyskopu-Ordynariiu Ivano-Frankivskoi yeparkhii Sofronu Mudromu ChSVV, administratora parafii s. Krylos o. Yaroslava Zholoba vid 07.12.1999 r.
9. Prokhannia Preosviashchennomu Yepyskopu-Ordynariiu Ivano-Frankivskoi yeparkhii Sofronu Mudromu ChSVV, administratora parafii s. Krylos o. Yaroslava Zholoba vid 31.01.2001 r.
10. Istoriia sela Krylos URL: <https://galycka-gromada.gov.ua/istorichna-dovidka-s-krilos-16-10-11-16-06-2021/> (data zvernennia 23.11.2023).
11. Kniazha Krynytsia URL: <http://davniyhalych.com.ua/sights/sights-of-history/item/44-prince-well> (data zvernennia 26.11.2023).

*Стаття надійшла до редакції 28.11.2023 р.
Стаття рекомендована до друку 17.12.2023 р.*

УДК 271.4-773(477.86)"1885/2020":929(038)

DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.9>.

ДО ПИТАННЯ ПРО ВНЕСОК ВЛАДИКИ СОФРОНА МУДРОГО У РОЗВИТОК БОГОСЛОВСЬКОЇ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

ДЕЛЯТИНСЬКИЙ Руслан

*Івано-Франківська академія Івана Золотоустого,
кафедра соціально-гуманітарних наук факультету богословських і
гуманітарних наук, Науково-дослідний інститут історії Церкви,
вул. Гарбарська, 22, 76019, Івано-Франківськ, Україна;
e-mail: r.deliatynskiy@ukr.net;*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6020-7666>

ГОГОЛЬ Василь

*Івано-Франківська академія Івана Золотоустого,
кафедра богослов'я, Науково-дослідний інститут історії Церкви,
вул. Софрона Мудрого (Гарбарська), 22, 76019, Івано-Франківськ, Україна
e-mail: gogol.v@ifaiz.edu.ua*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5236-885X>

П'ЯСТА Руслан

*Івано-Франківська академія Івана Золотоустого,
кафедра богослов'я, Науково-дослідний інститут родини і капеланства,
вул. Софрона Мудрого (Гарбарська), 22, 76019, Івано-Франківськ, Україна
e-mail: pyasta.r@ifaiz.edu.ua*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7905-3719>

Бібліографічний опис статті: Делятинський Р., Гоголь В., П'яста Р. (2024). До питання про внесок владики Софрона Мудрого у розвиток богословської освіти і науки Української Греко-Католицької Церкви. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія.* (19), 80 - 115. doi: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.9>.

Анотація. *Метою статті є висвітлення особистого внеску владики Софрона Мудрого у становлення і розвиток закладів богословської освіти і науки в період відродження та активного розвитку структур Української Греко-Католицької Церкви в незалежній Україні. **Методологія дослідження:** передбачає використання біографічного методу для розкриття основних етапів життя владики Софрона Мудрого, а також метод структурно-функціонального аналізу для опису процесів становлення як окремих закладів, так і цілісної системи богословської освіти і науки УГКЦ в Україні. **Наукова новизна** полягає в тому, що на основі аналізу найновіших досліджень вітчизняних істориків обґрунтовано значну роль владики Софрона Мудрого у процесі відновлення та розвитку закладів богословської освіти УГКЦ в Івано-*

Франківську, у процесі становлення синодальної програми богословської освіти УГКЦ, формуванні кадрового потенціалу УГКЦ шляхом підготовки в Україні та закордоном фахівців з різних напрямів богословської науки.

Ключові слова: Українська Греко-Католицька Церква, Івано-Франківська єпархія / архієпархія і митрополія, єпископ, богословська освіта УГКЦ, Івано-Франківська духовна семінарія, Івано-Франківський теологічно-катехитичний духовний інститут, Івано-Франківська теологічна академія, спеціальність «Богослов'я».

Постановка проблеми. Богословська освіта в Україні на початку 2020-х років розвивається в нових умовах: з одного боку, продовжують існувати вищі духовні навчальні заклади традиційних християнських Церков і конфесій (духовні семінарії, богословські інститути, університети й академії), які виключно на основі канонічно-правових норм і «викликів часу» формують нові покоління духовенства, а з іншого – розвиваються близько десяти закладів вищої освіти, в яких ведеться підготовка фахівців, у тому числі й майбутніх священиків, за ліцензованими й акредитованими державою освітніми програмами спеціальності 041 «Богослов'я»¹. Зважаючи на нові «виклики часу», що постають перед богословською освітою і наукою в Україні у XXI ст., очевидно, варто ще раз оцінити історичний досвід її становлення.

Доброю нагодою для такого переосмислення є відзначення у листопаді 2023 р. ювілею 100-ліття з дня народження владика Софрона Мудрого², в контексті якого окреслена проблема в черговий раз набуває **науково-теоретичної та практичної актуальності**, зважаючи на його особистий внесок у розвиток як вищого духовного навчального закладу Івано-Франківської єпархії, а нині – архієпархії і митрополії УГКЦ, так і цілої системи богословської освіти і науки Української Греко-Католицької Церкви.

Варто додати, що дана стаття виконується в рамках реалізації держбюджетної комплексної теми «Реабілітована пам'ять: історія УГКЦ в особах» (УкрІНТЕІ, державний реєстраційний № 0123U103003), що виконується науково-педагогічними працівниками кафедри соціально-гуманітарних дисциплін і Науково-дослідного інституту історії Церкви Івано-Франківської академії Івана Золотоустого та кафедри історії України і методики

¹ Інформація сформована на основі даних Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО) Міністерства освіти і науки України – див.: Реєстр суб'єктів освітньої діяльності. Заклади вищої освіти. *ЄДЕБО*. URL: <https://registry.edbo.gov.ua/vishcha-osvita/>. Детальнішу статистику див.: Делятинський Р., Гоголь В. Богословська освіта і наука як засоби формування громадянського суспільства в Україні. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2023. Том 26. № 3. С. 8-9.

² Каськів О., Білоус О. Анонс міжнародної науково-практичної конференції до 100-ліття з дня народження Владика Софрона Мудрого. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*. 2023. Вип. 18. С. 366. DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2023.18.21>. Про попередній ювілей див.: Білоус О. Урочистості з нагоди вшанування пам'яті владика Софрона Мудрого. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*. 2018. Вип. 12-13. С. 444-445. URL: <http://journal.ifaiz.edu.ua/index.php/gp/article/view/219>.

викладання історії Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника³.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У першій чверті ХХІ ст. помітно зросла увага вітчизняних дослідників (істориків, релігієзнавців, богословів, філософів) до проблем розвитку богословської освіти і науки в Україні, що знайшла відображення, зокрема, в працях релігієзнавців В. Хромця⁴, Ю. Чорноморця⁵, Д. Марціновської⁶, богословів Д. Блажейовського⁷, О. Левицького⁸, історика Р. Делятинського⁹. Однак проблема внеску окремих ієрархів і керівників закладів богословської освіти УГКЦ у відродження богослов'я як освітньої та наукової спеціальності в Україні, необхідно визнати, ще недостатньо акцентована в новітніх наукових публікаціях.

У цьому контексті дослідження життєпису владики Софрона Мудрого, попри наявність як його офіційних чи науково-популярних нарисів біографії на офіційних веб-ресурсах УГКЦ¹⁰, так й окремих досліджень деяких

³ В УкрІНТЕІ зареєстровано науково-дослідну тему «Реабілітована пам'ять: історія УГКЦ в особах». Кафедра історії України та методики викладання історії. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. URL: <https://kiu.pnu.edu.ua/2023/07/03/v-ukrintei-zareiestrovano-naukovo-doslidnu-temu-reabilitovana-pam-iat-istoriia-uhkts-v-osobakh/?fbclid=IwAR25eIMCgv8BA5WoOAOOrmljLUPNfVJwH88wmHJ8AyzvIOnyXJRqUrmWU6oA>; В

УкрІНТЕІ зареєстровано науково-дослідну тему «Реабілітована пам'ять: історія УГКЦ в особах». Івано-Франківська академія Івана Золотоустого. Дата оновлення: 27.06.2023. URL: <http://ifaiz.edu.ua/novyny/1112-v-ukrintei-zareiestrovano-naukovo-doslidnu-temu-reabilitovana-pamiat-istoriia-uhkts-v-osobakh.html?fbclid=IwAR38SDmZceOWVro3aFe0KSesZwDQefCRk1ecGp9RDPCR5o2K8Gy2JCPtAGY>

⁴ Хромець В. Л. Богословська освіта як феномен релігійного та світського освітнього простору України: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософських наук; 09.00.11 – релігієзнавство / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2019. 404 с. URL: https://old.npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/dicer/D_26.053.21/Chomec.pdf.

⁵ Чорноморець Ю. Перспективи розвитку духовної освіти в Україні. *Філософія освіти / Philosophy of Education*. 2020. Том 26. № 2. С. 8–24. DOI: <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2020-26-2-1>.

⁶ Марціновська Д. Внесок отців Чину Василя Великого у розвиток української теологічної освіти. *Карпати: людина, етнос, цивілізація*. 2017–2018. Вип. 7–8. С. 239–244. URL: <https://carpathiansjournal.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/76/2018/11/Дарина-Марціновська.pdf>.

⁷ Блажейовський Д. Студенти візантійсько-київського обряду в папських колегіях і семінаріях, університетах та інститутах Центральної і Західної Європи (1576–1983): [англійською мовою] / Записки ЧСВВ, серія 2, секція 1, том 43. Рим: Видавництво ОО. Василіян, 1984. 366 с.

⁸ Левицький О.О. Формування духовенства за нормами партикулярного права УГКЦ: монографія. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2016. 264 с.

⁹ Делятинський Р. Основні тенденції становлення та розвитку богословської освіти в незалежній Україні (на прикладі закладів богословської освіти Української Греко-Католицької Церкви у 1991–2010 рр.). *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого УГКЦ. Богослов'я. Філософія. Історія*. 2022. Вип. 17. С. 149–198. DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2022.17.14>.

¹⁰ Владика Софрон Мудрий. *Синод єпископів УГКЦ*. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-mudryy-472/>; Владика Софрон Мудрий ЧСВВ (27.11.1923 – 31.10.2014). *Провінція святого Миколая. Василіянський Чин святого Йосафата в Україні*. URL: <https://www.osbm.org.ua/index.php/publikatsiyi/istoriya/4116-vladyka-sofron-mudryi-chsvv-27-11-1923-31-10-2014>; Софрон Мудрий. *Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*. URL: <https://pnu.edu.ua/6248-2/>.

сторінок його діяльності авторства О. Браславця¹¹, Л. Геник¹², Ю. Клоновського¹³, Х. Крайник і Б. Рохмана¹⁴, Р. Кухарського¹⁵, Л. Пени¹⁶, Д. Сенко¹⁷, І. Ципердюка¹⁸, все ж таки, на нашу думку, й надалі потребує більш прискіпливої уваги та більш ґрунтовних наукових студій. Зокрема, шляхом використання методів біографістики¹⁹ доцільним виглядає

¹¹ Браславець О. Ю. Правова природа конкордатів та конкордатних угод як специфічної форми публічно-правового договору. *Юридична наука*. 2012. № 2. С. 44-51. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/jnn_2012_2_7.pdf.

¹² Геник Л. Доктор канонічного права Софрон Мудрий (ЧСВВ) – дослідник історії українського християнства. *Карпати: людина, етнос, цивілізація*. 2017–2018. Вип. 7–8. С. 305-326. URL: <https://carpathiansjournal.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/76/2018/11/Любов-Геник.pdf>.

¹³ Клоновський Ю. Праці Софрона Мудрого як джерело до вивчення діяльності владики та історії Церкви. URL: https://www.academia.edu/16735559/ПРАЦІ_СОФРОНА_МУДРОГО_ЯК_ДЖЕРЕЛО_ДО_ВИВЧЕННЯ_ДІЯЛЬНОСТІ_ВЛАДИКИ_ТА_ІСТОРИЇ_ЦЕРКВИ.

¹⁴ Крайник Х., Рохман Б. Генеза релігійно-філософських поглядів Блеза Паскаля у викладах духовних настоятелів УГКЦ (Софрон Мудрий). *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*. 2020. Вип. 15. С. 35–39. <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2020.15.7>.

¹⁵ Кухарський Р. Громадська активність владики Софрона Мудрого у контексті національно-патріотичного виховання. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки*. 2015. Вип. 8: до 25-річчя створення кафедри історії України. С. 333-340. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vkpnui_2015_8_34.pdf.

¹⁶ Пена Л. Мовостиль «Духовних бесід» Софрона Мудрого. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2016. Вип. 772: Романо-слов'янський дискурс. С. 83-86. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvchu_rsd_2016_772_18.pdf;

Пена Л. «Слова» Софрона Мудрого: риси мовостилю. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2019. Вип. 812: Романо-слов'янський дискурс. С. 53-58. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvchu_rsd_2019_812_12.pdf.

¹⁷ Сенко Д. Культурно-освітня діяльність Івано-Франківської архієпархії УГКЦ (1989–2020 рр.): дипломна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти / керівник А. І. Міщук, рецензент О. І. Єгрешій; Кафедра історії України і методики викладання історії, Факультет історії, політології та міжнародних відносин, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ, 2021. 98 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/17566/1/Сенько%20В.%20Дипломна%20робота.%202021%20р..pdf>.

¹⁸ Ципердюк І. Роль єпископа Софрона Мудрого у становленні та розвитку української редакції радіо «Ватикан». *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. 2016. № 9-10 (7). URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/12125/1/Tsyperdyuk%20I.pdf>;

Ципердюк І. Радіо «Ватикан»: історико-функціональні особливості роботи. *Теле- та радіожурналістика*. 2016. Вип. 15. С. 88-95. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Tir_2016_15_15.pdf.

¹⁹ Детальніше про біографістику як метод і напрям наукових досліджень див.: Попик В. І. Біографістика. *Спеціальні історичні дисципліни: довідник: навчальний посібник для студентів ВНЗ / І. Н. Войцехівська (кер. авт. кол.), В. В. Томазов, М. Ф. Дмитрієнко та ін. Київ: Либідь, 2008. С. 94–*

проведення періодизації і вивчення окремих періодів життєвого шляху Софрона Мудрого, різноманітних напрямів його діяльності як душпастиря, педагога, науковця, аналіз його творчої спадщини.

Слід зауважити, що питання про внесок владики Софрона Мудрого у процес становлення богословської освіти в Україні частково розроблялося в працях богослова і філософа Р. Горбаня, істориків Р. Делятинського й О. Єгрешія в контексті дослідження історії богословської освіти УГКЦ²⁰, і значно більшою мірою вже розкриваються у новіших дослідженнях богослова-каноніста О. Каськів, одного з учнів владики Софрона Мудрого²¹. Відтак, набуває актуальності спроба узагальнення перших результатів та визначення нових напрямів дослідження проблеми внеску та ролі владики Софрона Мудрого у розвиток богословської освіти і науки на рівні як однієї Івано-Франківської єпархії, так і всієї Української Греко-Католицької Церкви.

Метою статті є висвітлення особистого внеску владики Софрона Мудрого у становлення і розвиток закладів богословської освіти і науки в період відродження та активного розвитку структур Української Греко-Католицької Церкви в незалежній Україні у 1994–2010 рр.

103; Яковенко Н. Вступ до історії. Київ: Критика, 2007. С. 249-251. Приклади застосування методу біографістики для формування біографічних нарисів див.: Лагоцький В. Внесок отця Ісидора Патрила в розвиток української історичної науки. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. 2019–2021. Спецвипуск: до 75-річчя професора Костянтина Кондратюка. С. 109–116. URL: <https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/09/109-116Lahockyi-RM.pdf>; УГКЦ. Історія. Відродження. Ісповідники віри: до 30-річчя виходу з підпілля Української Греко-Католицької Церкви: бібліографічний покажчик / Івано-Франківська ОУНБ ім. І. Франка; уклад. О. Шаран, С. Джоголик; ред. Г. Горбань; відп. за вип. Л. Бабій. Івано-Франківськ, 2019. 76 с. URL: <https://www.calameo.com/books/002820791faa8c5680919>.

²⁰ Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції та становлення (до 125-річчя Івано-Франківської єпархії УГКЦ, 20-річчя виходу з підпілля Духовної Семінарії та 10-річчя заснування Теологічної Академії): Наукове видання. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2010. 168 с.; Делятинський Р. І., Єгрешій О. І. Мудрий Софрон. *Енциклопедія Сучасної України* [Електронний ресурс] / редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. Том 22. URL: <https://esu.com.ua/article-69822>.

²¹ Каськів О. Вплив єпископа Софрона Мудрого на видавничу діяльність в Українській Греко-Католицькій Церкві. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. Вип. 44. С. 34-40. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.44.4>; Каськів О. Вплив отця Софрона Мудрого на розвиток проповідництва в Українській Греко-Католицькій Церкві (1960-1993 рр.). *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. Вип. 43. С. 32-38. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.43.4>; Каськів О. Наукова діяльність єпископа Софрона Мудрого. *Virtus: Scientific Journal*. 2019. Issue 35 (June). P. 25-27. URL: <http://conference-ukraine.com.ua/en/archivej>; Каськів О. Роль єпископа Софрона Мудрого в реорганізації Івано-Франківського Теологічно-Катихитичного Духовного Інституту у Івано-Франківську Теологічну Академію (1994–2014 рр.). *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*, 2022. Вип. 42. С. 55–61. <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.42.6>; Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській Єпархії. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*. 2021. Вип. 16. С. 10-26. DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2021.16.2>.

Основні результати дослідження.

Процес легалізації та відродження структур Української Греко-Католицької Церкви на початку 1990-х рр., що відбувався в контексті українського національного відродження та державотворення, потребував їх належного кадрового забезпечення новим поколінням духовенства, здатним до нової євангелізації українського, фактично пострадянського і постатеїстичного суспільства. Це, у свою чергу, ставило нові виклики та вимоги щодо розвитку закладів богословської освіти, які покликані були сформувати це нове покоління священників.

Одним із таких закладів богословської освіти став Івано-Франківський теологічно-катехитичний духовний інститут УГКЦ (далі – ІФТКДІ), заснований у 1991 р. на базі відновленої у 1990 р. Івано-Франківської вищої духовної семінарії імені священномученика Йосафата (далі – ІФДС), який очолював у 1991–1994 рр. єпископ-помічник Івано-Франківської єпархії УГКЦ Іриней Білик.

У 1994 р. починається новий етап організаційного становлення та розвитку ІФТКДІ, пов'язаний із призначенням нового ректора. Так, коли восени цього року єпископ Іриней Білик, призначений, крім того, у травні протосинкелом Івано-Франківської єпархії, виїхав на поглиблені богословські студії у Папському університеті «Ангелікум»²², Івано-Франківський єпископ-ординарій Софрон Дмитерко ЧСВВ, порадившись із Протоархимандритом ЧСВВ о. Ісидором Патрилом, призначив новим ректором ІФТКДІ о. Софрона Мудрого ЧСВВ, доктора канонічного права. При виборі нового ректора, очевидно, був врахований, зокрема, його попередній досвід діяльності на посаді ректора Папської колегії святого Йосафата в Римі²³. Зрештою, о. д-р С. Мудрий вже встиг побувати декілька разів в Україні: у 1970 р. – підпільно відвідував свою сестру Ярославу в Львові, а в квітні 1991 р. разом із Головним економом Римської Василіянської Курії о. д-ром Северіаном Якимишином відвідав монастир ЧСВВ, щоб сприяти їхньому відродженню²⁴.

На новій посаді ректора ІФТКДІ спершу отець, а згодом єпископ Софрон Мудрий перебував аж до 2000 р., тобто до реорганізації цього богословського закладу в Івано-Франківську теологічну академію УГКЦ (далі – ІФТА), а потім до 2014 р. був активно діючим ректором ІФТА²⁵. Свій досвід, енергію і талант

²² Владика УГКЦ – знайомство зблизька: Владика Іриней Білик ЧСВВ, Єпарх Буцацький. *Нова Зоря*. 2007. Ч. 3-4. С. 6; Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. С. 93.

²³ Івано-Франківський Теологічно-Катехитичний Духовний Інститут: З історії Станіславівської духовної семінарії. *Шематизм Івано-Франківської єпархії Української Греко-Католицької Церкви станом на 10 листопада 1995 року Божого*. Івано-Франківськ, 1995. С.87; Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. С. 41-43, 51-52, 92.

²⁴ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння... С. 53-58, 92; Новини: Гості з Риму [14 квітня 1991 р. в Івано-Франківську побували ректор Папської греко-католицької колегії Св. Йосафата о. д-р Софрон Мудрий ЧСВВ та Головний економ Римської Василіянської Курії о. д-р Северіан Якимишин ЧСВВ]. *Нова Зоря*. 1991. Ч. 5-6 (квітень). С. 8.

²⁵ Порівняй: Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння... С. 95; Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 60 (Склад Вченої Ради ІФТА станом на 2 березня 2010 р. Б. [копія оригіналу]), арк. 1.

новий ректор Софрон Мудрий спрямував на розвиток ІФТКДІ та ІФТА як нового богословського закладу УГКЦ, намагаючись розбудувати його організаційну структуру, здобути нові, постійні приміщення, зміцнити матеріально-технічну базу, згуртувати професорсько-викладацький колектив, покращити науково-богословську роботу і навчально-формаційний процес, в цілому – визначити нове місце ІФТКДІ та ІФТА в системі богословської освіти й науки УГКЦ.

Однією із перших проблем, яку вдалося розв'язати о. С. Мудрому, була справа набуття нових приміщень для ІФТКДІ, адже чисельність студентів восени 1994 р. досягнула 1200 осіб, з них 300 вже виконували душпастирське служіння²⁶. Ректор зумів знайти компроміс із органами місцевої влади щодо надання нового приміщення. Звичайно, під час переговорів з'ясувалося, що будинки № 11 та № 16 по вулиці Шевченка не можуть бути передані, оскільки існували також технічні труднощі з переселенням Прикарпатського військового гарнізону в інше місце. Тому ректор погодився на пропозицію голови Івано-Франківської обласної державної адміністрації Степана Волковецького щодо передачі ІФТКДІ «навзамін» будинку № 64 по вулиці Василянок, в якому колись, до 1990 р., перебувала партійна школа, а потім – гуртожиток Івано-Франківського сільськогосподарського технікуму²⁷.

Уже в лютому 1995 р. ІФТКДІ отримав новий будинок (корпус № 1), в якому проведено капітальний ремонт з метою облаштування навчальних аудиторій, келій для студентів, семінарійної каплиці-церкви, бібліотеки та їдальні-рефектара. Згодом ректору о. С. Мудрому вдалося здобути додаткові приміщення (корпус № 2 і № 3) – сусідні з ІФТКДІ будинки № 20 і № 22 по вулиці Гарбарській, де розташували лекційні аудиторії, гуртожиток для викладачів, господарський комплекс і крамницю церковних речей та літератури. В корпусі № 1 було також розміщено майстерню ікономалярства, кравецьку майстерню священичого і богослужбового одягу, відділ для репетицій студентського хору²⁸. Необхідно зазначити, що ці будинки стали основною базою насамперед для богословського факультету ІФТКДІ / ІФТА та ІФДС аж до 2010 р., коли розпочалась нова реконструкція та будівництво на місці корпусів № 2 і № 3 нового багатоповерхового будинку²⁹. Тим часом катехитично-педагогічний факультет ІФТКДІ розташувався також по вулиці Василянок, але в будинку № 17, який до 1946 р. належав до монастиря СС. Василянок, на початку 1990-х рр. у ньому перебувала Івано-Франківська обласна бібліотека, а уже в грудні 1994 – січні 1995 рр. знову був повністю

²⁶ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння... С. 93.

²⁷ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння... С. 93; Івано-Франківський Теологічно-Катехитичний Духовний Інститут: 3 історії... С. 87.

²⁸ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння... С. 93.

²⁹ Див.: Трухан Ю. Для добра і духовного вжитку: 12 лютого Єпископ Івано-Франківський УГКЦ Кир Володимир Війтишин у спільній молитві зі священиками освятив один з відновлених поверхів Івано-Франківської Духовної Семінарії. *Нова Зоря*. 2010. 18 лютого. Ч. 4. С. 2; «Христова Церква – наш духовний скарб»: Інтерв'ю з Єпископом Володимиром Війтишином, Правлячим Архієреєм Івано-Франківської Єпархії. *Нова Зоря*. 2010. Ч. 14. С. 2.

повернутий монастирю СС. Василянок³⁰. Таким чином, матеріально-технічна база ІФТКДІ вже у перші роки перебування о. С. Мудрого на посаді ректора суттєво покращилась і, звичайно, з деякими змінами, збереглась досі.

Враховуючи ту обставину, що ІФДС не могла бути включена до структури ІФТКДІ, о. С. Мудрий, відповідно до декрету єпископа-ординарія Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрона Дмитерка, одночасно обіймав дві посади – ректора ІФТКДІ та ректора ІФДС. Така централізація в управлінні мала позитивні наслідки: ректор ІФТКДІ зміг удосконалити організаційну структуру факультетів, здійснити підбір й зміцнити штат адміністративного персоналу і професорсько-викладацького колективу. Навіть після призначення у 1996 р. єпископом-помічником, а в 1997 р. – єпископом-ординарієм Івано-Франківської єпархії УГКЦ, Софрон Мудрий продовжував зберігати посаду ректора ІФТКДІ та ректора ІФДС³¹.

Невдовзі проведено першу структурну реорганізацію ІФТКДІ: у 1994–1995 навчальному році замість двох тепер було засновано три факультети: богословський, філософський та катехитично-педагогічний, а в 1995–1996 навчальному році – дяківсько-регентську школу³². Створення, поряд з богословським, окремого філософського факультету обумовлювалося прагненням якимось чином структурувати, поділити навчальний процес на два «класичні» цикли підготовки богословів – «філософію» та «богослов'я». Зрозуміло, що філософський і богословський факультети залишились базою академічної підготовки переважно студентів ІФДС, а тому не могли відігравати якоїсь самостійної ролі в навчальному процесі. Тим часом катехитично-педагогічний факультет і дяківсько-регентська школа відігравали особливу роль, адже здійснювали богословську підготовку двох окремих категорій «церковних фахівців» – катехитів і дяків.

Деканом богословського факультету було призначено о.-мітрата Ярослава Будуйкевича, кандидата богословських наук³³. Філософський факультет очолив декан о. Іван Козовик, професор ІФДС та ІФТКДІ з 1990 р.³⁴. Деканом

³⁰ Див.: Павликівська Н. Повернення через 44 роки [монастир Сестер Василянок в Івано-Франківську]. *Нова Зоря*. 1991. Ч. 19-20 (серпень). С. 4-5; Пелехатий І. Сестри Василянки: поневір'яння тривають. *Нова Зоря*. 1993. Ч. 25 (червень). С. 2; Сестри-василянки – в своєму монастирі. *Нова Зоря*. 1993. Ч. 33-34 (вересень). С. 1; Полек В. Нарис історії Івано-Франківської єпархії. *Шематизм Івано-Франківської єпархії Української Греко-Католицької Церкви станом на 10 листопада 1995 року Божого*. Івано-Франківськ, 1995. С. 154.

³¹ Порівняй: Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння... С. 92-96; Владика Софрон Мудрий ЧСВВ, Єпископ-емерит (біографічна довідка). *Нова Зоря*. 2007. 23 листопада. Ч. 46. С. 4.

³² Див.: Шематизм Івано-Франківської єпархії Української Греко-Католицької Церкви станом на 10 листопада 1995 року Божого / Надруковано за дорученням Ординарія Івано-Франківського Кир Софрона Дмитерка ЧСВВ. Редагування І.Пелехатий. Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Івано-Франківської греко-католицької єпархії, 1995. С. 88; Документи Патріаршого Собору УГКЦ. Перша сесія (жовтень 1996 р.). Львів: Свічадо, 1998. С. 29.

³³ Шематизм Івано-Франківської єпархії Української Греко-Католицької Церкви станом на 10 листопада 1995 року Божого... С. 88; Вічна пам'ять: о.-мітрат Ярослав Будуйкевич (некролог та біографічна довідка). *Нова Зоря*. 2008. 11 квітня. Ч. 15. С. 2.

³⁴ Шематизм Івано-Франківської єпархії Української Греко-Католицької Церкви станом на 10 листопада 1995 року Божого... С. 88; Боєчко Ю. Горджуся долею своєю [біографічний нарис про о.

катехитичного факультету стала с. Теодозія Луків ЧСВВ, на допомогу якій призначили методиста с. Тадею Шахновську ЧСВВ³⁵. Директором дяківсько-регентської школи у 1996 р. призначений о. Зеновій Семенишин³⁶. Замість двох посад віце-реktorів, які відповідали за денну та заочну форми навчання, ще у 1992 р. було створено одну-єдину посаду віце-ректора, на яку був призначений о. д-р Святослав Кияк³⁷. Загальну духовну опіку над студентами ІФТКДІ здійснював духівник та викладач теології духовного життя о. Григорій Планчак ЧСВВ, який прибув з Югославії в 1991 р. для вишколу Отців Василіян у відроджених монастирях в Україні³⁸. Оновлений склад адміністрації ІФТКДІ розпочав активну роботу над розробкою нової навчальної програми для підготовки бакалаврів з богослов'я. Крім того, у 1994–1995 навчальному році було розмежовано обов'язки адміністративного персоналу через створення декількох додаткових посад та призначення відповідальних осіб. Так, головним секретарем ректорату стала с. Єлисавета Каневець ЧСВВ, головним економістом – о. Степан Гнитка, головним економістом – с. Йосафата Бубняк ЧСВВ, референтом – о. Володимир Сумик, методистом – с. Матея Гриб ЧСВВ³⁹. Своєрідною «об'єднуючою ланкою» між адміністрацією, викладачами і студентами були префекти ІФДС, які стежили за дисципліною і допомагали в духовному зростанні своїм співбратом, серед них – Володимир Попик та Олег Каськів⁴⁰. Таким чином, проведена у 1995 р. реорганізація адміністративного персоналу та професорсько-викладацького колективу ІФТКДІ дозволила ефективніше налагодити навчальний та духовно-формаційний процес підготовки богословів і катехитів.

Важливими напрямками діяльності ректора Софрона Мудрого у 1994–2000 рр. була проблема розвитку наукової бібліотеки та видавничого центру ІФТКДІ. Ці структурні підрозділи ІФТКДІ були вкрай необхідними для забезпечення навчального та духовно-формаційного процесів богословською науковою літературою.

Івана Козовика]. *Нова Зоря*. 2008. 8 лютого. Ч. 6. С. 4; Печерська Г. Сучасне і майбутнє Спільки [про звітно-виборну конференцію Спільки Християнського Відродження 9 травня 2008 р.]. *Нова Зоря*. 2008. 16 травня. Ч. 20. С. 4.

³⁵ Шематизм Івано-Франківської єпархії Української Греко-Католицької Церкви станом на 10 листопада 1995 року Божого... С. 89.

³⁶ Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції та становлення (до 125-річчя Івано-Франківської єпархії УГКЦ, 20-річчя виходу з підпілля Духовної Семінарії та 10-річчя заснування Теологічної Академії): Наукове видання. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2010. С. 146.

³⁷ Шематизм Івано-Франківської єпархії Української Греко-Католицької Церкви станом на 10 листопада 1995 року Божого... С. 89; Пелехатий І. Кияк Святослав. *Івано-Франківськ: Енциклопедичний словник*. Івано-Франківськ, 2010. С. 219; Карась Г. Кіндратюк Богдан. *Івано-Франківськ: Енциклопедичний словник*. Івано-Франківськ, 2010. С. 219-220.

³⁸ Шематизм Івано-Франківської єпархії Української Греко-Католицької Церкви станом на 10 листопада 1995 року Божого... С. 88; Пелехатий І. Служити Богові і рідному народові: Інтерв'ю з Високопреподобним отцем-Протоархимандритом Василіянського Чину Доктором Ісидором Патрилом ЧСВВ. *Нова Зоря*. 1992. Ч. 4 (29 січня). С. 3.

³⁹ Шематизм Івано-Франківської єпархії Української Греко-Католицької Церкви станом на 10 листопада 1995 року Божого... С. 88.

⁴⁰ Там само. С. 88.

Уже в січні 1991 р. перший ректор ІФТКДІ І. Білик звернувся до ректора Вільнюської римо-католицької духовної семінарії з проханням допомогти «у придбанні конспектів з деяких дисциплін для нашого Духовного Інституту проректору по духовній підготовці отцю Василю Гринишину»⁴¹. Очевидно, це стало першим кроком до заснування бібліотеки ІФТКДІ, яка поступово доповнювалася завдяки закупівлі необхідної літератури через мережу книгарень в Івано-Франківську, Львові, Тернополі, Києві й інших містах, а також спонсорським подарункам від окремих меценатів та благодійних католицьких організацій з Європи⁴². Наприклад, в 1992 р. д-р Мирослав Борисюк, уродженець Станіславова, який після Другої світової війни емігрував до США, де свого часу працював у Стемфордській католицькій духовній семінарії, пожертвував на розвиток всього ІФТКДІ 1000 доларів, а також закупив богословську літературу для бібліотеки ІФТКДІ на 1200 доларів⁴³. У 1993 р. на підставі розпорядження Представника Президента України в Івано-Франківській області В. Павлика Державний архів Івано-Франківської області передав бібліотеці ІФТКДІ УГКЦ комплект літератури, яка у 1946 р. була вилучена органами радянської влади зі Станіславівської духовної семінарії й резиденції єпископа (більше відома також як «бібліотека Андрея Шептицького»)⁴⁴. Вже у 1994 р. бібліотека ІФТКДІ була доповнена частиною фондів особистої бібліотеки нового ректора о. д-ра С. Мудрого, який привіз її з Риму до Івано-Франківська⁴⁵. Опіку над бібліотечними фондами перебрали на себе монахині СС. Василянки, які провели часткову каталогізацію фондів, забезпечили їх зберігання та користування ними. До речі, фонди наукової бібліотеки деякий час були поділені на дві частини: перша, основна знаходилась у центральному корпусі № 1 ІФТКДІ по вулиці Василянок, 64, а друга, як допоміжна для потреб катехитично-педагогічного факультету ІФТКДІ, була в корпусі монастирського комплексу Сестер ЧСВВ по вулиці Василянок, 17.

З метою публікації богословської літератури для навчально-формаційного процесу ректорат ІФТКДІ докладав зусиль для створення власного видавничого

⁴¹ Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 2. Док. 2 (Лист № 123 від 03.01. 1991 р. з проханням ректора ІФТКДІ на адресу ректора Вільнюської католицької духовної семінарії про сприяння у придбанні науково-богословської літератури), арк. 1.

⁴² Слово Єпископа-Ординарія Івано-Франківського Софрона [на Надзвичайному Синоді УГКЦ 25 червня 1990 р. у Ватикані]. *Добрий Пастир: Видання Івано-Франківської греко-католицької єпархії УГКЦ*. 1990. Ч. 2. С. 29; Морквас А. Інтерв'ю з Владикою Іринеем Біликом, ЧСВВ – Єпархом Бучацьким. *Нарис історії Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата*. Івано-Франківськ, 2007. С. 18.

⁴³ Манюх Ю. Меценат з-за океану [д-р Мирослав Борисюк зі штату Флорида, США, пожертвував на розвиток ІФТКДІ]. *Нова Зоря*. 1992. Ч. 12 (березень). С. 2.

⁴⁴ Див.: Івано-Франківський Теологічно-Катехитичний Духовний Інститут: 3 історії... С. 85; Жерноклеєв О. Джерела з історії державно-церковних взаємин у фондах Державного архіву Івано-Франківської області. Україна і Ватикан: Серія збірників наукових праць. Вип. 4: Державно-церковні відносини в контексті досвіду об'єднаної Європи / За заг. ред. О. Береговського, С. Побуцького, С. Кияка, В. Дідуха та ін. Галич; Івано-Франківськ; Київ, 2011. С. 36.

⁴⁵ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння... С. 93.

центру. Ректор І. Білик спершу використовував можливості редакційно-видавничого відділу консисторії (управління) Івано-Франківської єпархії УГКЦ, відповідальність за діяльність якого у 1993 р. було покладено на редактора М. Мартинюка⁴⁶. Крім того, окремі професори ІФТКДІ публікували свої статті у відновленій 1991 р. газеті «Нова Зоря» під редакцією І. Пелехатого⁴⁷. Ректор С. Мудрий у 1995 р. заснував окремий видавничий центр ІФТКДІ, який розташувався на першому поверсі корпусу № 1 ІФТКДІ⁴⁸. На базі цього видавничого центру невдовзі розпочалось масове видання богословської навчальної та наукової літератури, необхідної для студентів богословського і катехитичного факультетів, яка водночас знаходила зацікавлений попит різних відвідувачів книжкової крамниці в одному з корпусів ІФТКДІ.

Ректор ІФТКДІ С. Мудрий, прагнучи сформувати цілісний колектив, щороку намагався залучати до старшого покоління нові кадри, проте впроваджував ці зміни поступово, з врахуванням рівня богословської чи гуманітарної освіти та релігійно-моральних якостей нових викладачів. Завдяки такій толерантній, розважливій лінії у кадровій політиці у 1995 р. продовжували працювати такі представники старшого покоління, як професор аскетических наук о. д-р Доротея Шимчій ЧСВВ, професор біблійної історії, кандидат богословських наук о.-мітрат Нестор Рашкевич, професор морального богослов'я о.-мітрат Мирон Підлісецький, професор літургії і пастирського богослов'я, кандидат богословських наук о.-мітрат Орест Остапович, професор екуменізму, місіології та церковного мистецтва о. Ярослав Свищук, професор грецької і латинської мови о. Микола Корда⁴⁹. У січні 1995 р. на запрошення єпископа С. Дмитерка до колективу ІФТКДІ приєднався о. Ярослав Будуйкевич, випускник Волинської духовної семінарії (1959 р.) та Ленінградської духовної академії РПЦ (1963 р.), кандидат богословських наук, священник Мукачівсько-Ужгородської єпархії УПЦ, який у 1991 р., під час візиту до родини в Канаді, з благословення Вінніпезького митрополита УГКЦ Максима Германюка таємно перейшов до УГКЦ⁵⁰. Того ж, 1995 р., за наказом ректора С. Мудрого. о. Я. Будуйкевич призначений деканом богословського

⁴⁶ Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 2. Док. 14 (Наказ № 69 від 11.01. 1993 р. про покращення роботи АГЧ ІФТКДІ), арк. 1.

⁴⁷ Порівняй: Архів ІФАє-УГКЦ). Папка 1 (Декрети, накази, розпорядження Єпископа-Ординарія Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрона Мудрого ЧСВВ (1997 – 2006)). Док. 14 (Наказ № 34 від 11.12. 1996 р. Б. «Про заснування видавництва «Нова Зоря» Івано-Франківської єпархії УГКЦ»), арк. 1; Полек В. Нарис історії Івано-Франківської єпархії... С. 155-156; Шематизм Івано-Франківської єпархії УГКЦ. 2009 рік / Упорядкував митр. прот. Іван Шевчук, Віце-Канцлер Івано-Франківської Єпархії. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2009. С. 22-23.

⁴⁸ Архів ІФАє-УГКЦ. Папка 1. Док. 23 (Наказ № 35 від 09.11. 2000 р. Б. «Про звільнення із займаних посад [у видавництві ІФТА]), арк. 1.

⁴⁹ Шематизм Івано-Франківської єпархії Української Греко-Католицької Церкви станом на 10 листопада 1995 року Божого... С. 88.

⁵⁰ Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 4 (Будуйкевич Владислав-Ярослав Васильович), арк.1-3; Вічна пам'ять: о.-мітрат Ярослав Будуйкевич (некролог та біографічна довідка). *Нова Зоря*. 2008. 11 квітня. Ч. 15. С. 2.

факультету ІФТКДІ⁵¹. Крім того, ректор С. Мудрий, враховуючи високу кваліфікацію, прийняв у 1994 – 1995 рр. на викладацьку роботу в ІФТКДІ також Володимира Витвицького, професора кафедри мікробіології Івано-Франківського державного медичного інституту, який почав викладати курс «Пастирська медицина»⁵².

В той же час до колективу ІФТКДІ поступово входили представники молодшого покоління, перші випускники ІФТКДІ, серед яких – викладач морального богослов'я о. Борис Гобир (якого невдовзі, у 1996 р. призначили віце-ректором з навчальної роботи⁵³), викладач церковного співу о. Михайло Залеський, викладач патрології і церковнослов'янської мови о. Петро Приймак, викладач вступу до теології о. Володимир Чорній (пізніше – канцлер Івано-Франківської єпархії УГКЦ), викладач вступу до теології та італійської мови о. Сергій Овандо та викладач французької мови о. Оскар Пена⁵⁴.

Крім того, з метою поступової «зміни поколінь» професорсько-викладацького колективу ректор С. Мудрий прийняв важливе рішення: уже з першого випуску студентів 1995 р., який налічував 84 богослови, понад 20 найбільш обдарованих були направлені для продовження богословських студій у католицьких університетах Рима, Відня, Інсбрука, Любліна, Праги, Варшави, Оломоуца, щоб у перспективі ІФТКДІ міг отримати власних фахових богословів-науковців⁵⁵. Така практика направлень на вищі богословські студії у католицькі університети чи богословські факультети університетів у країнах Європи продовжувалась у наступних роках⁵⁶.

Водночас, варто зауважити, вище окреслені зміни в складі професорсько-викладацького колективу стосувалися переважно богословського факультету, хоча більшість його професорів викладали і на катехитично-педагогічному факультеті ІФТКДІ, деканом якого у 1995–1997 рр. була с. Теодозія Луків ЧСВВ, а методистом – с. Тадея Шахновська ЧСВВ⁵⁷. Разом з тим, були такі

⁵¹ Шематизм Івано-Франківської єпархії Української Греко-Католицької Церкви станом на 10 листопада 1995 року Божого... С. 88; Вічна пам'ять: о.-мітрат Ярослав Будуйкевич (некролог та біографічна довідка). *Нова Зоря*. 2008. 11 квітня. Ч. 15. С. 2.

⁵² Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 5 (Витвицький Володимир). 6 док., 10 арк..

⁵³ Див., зокрема: З ювілеєм!: Просто йти за Христом! [о. Борис Гобир, парох церкви св. Влчмч Димитрія у м. Івано-Франківськ]. *Нова Зоря*. 2009. 3 квітня. Ч. 9. С. 5; Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1 (Колекція документів про ІФТА УГКЦ у 2000 – 2010 рр.). Док. 2 (Наказ № 021 від 08.05. 2000 р. Б. «Про створення Вченої Ради ІФТКДІ»), арк. 1-2.

⁵⁴ Івано-Франківський Теологічно-Катехитичний Духовний Інститут: З історії... С. 88.

⁵⁵ Порівняй: Івано-Франківський Теологічно-Катехитичний Духовний Інститут: З історії... С. 89; Каськів О. Минуле та сучасність Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії. *Нарис історії Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата*. Івано-Франківськ, 2007. С.22; Козак А. Історія і сучасність Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата у Івано-Франківську (1907 – 2007). *Нарис історії Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата*. Івано-Франківськ, 2007. С. 137; Документи Патріаршого Собору УГКЦ. Перша сесія (жовтень 1996 р.)... С. 28.

⁵⁶ Владика Софрон – двічі мудрий: [інтерв'ю]. *Нова Зоря*. 2007. 23 листопада. Ч. 46. С. 4.

⁵⁷ Шематизм Івано-Франківської єпархії Української Греко-Католицької Церкви станом на 10 листопада 1995 року Божого... С. 90.

викладачі, які займалися виключно академічною підготовкою катехиток. Серед них були – Надія Кидонь, викладач християнської етики і методики катехизації, Оксана Максимів, викладач прикладного діловодства та ведення домашнього господарства, Марта Аврамченко, викладач основ медицини⁵⁸.

Наступні кадрові зміни в складі професорсько-викладацького колективу обидвох факультетів ІФТКДІ наступили упродовж 1996–2000 рр. та були пов'язані передусім з поверненням колишніх випускників ІФТКДІ із богословських студій закордоном, а також зі спробами залучити кваліфікованих викладачів з державних вищих навчальних закладів Івано-Франківська, частково – окремих єпархіальних священників.

Так, у 1996–1997 рр. викладачами ІФТКДІ стали П. Князевич, М. Генза, Л. Шипайло, І. Дубицький, О. Єгрешій, кожен з яких вирізнявся високою кваліфікацією в певній галузі знань. Наприклад, художній керівник Національного Гуцульського ансамблю пісні і танцю Петро Князевич був запрошений викладати курси «Церковний спів» і «Теорія музики»; колишні випускниці відділу класичної філології Львівського державного університету ім. І.Франка – Мирослава Генза та Лариса Шипайло – почали викладати відповідно курси англійської та латинської мов⁵⁹. Тим часом колишній викладач Івано-Франківського державного технічного інституту нафти і газу Іван Дубицький спершу, з 1994 р. почав викладати в українській гімназії № 1 та фізико-технічному ліцеї в Івано-Франківську предмети «Основи апологетики» та «Релігієзнавство», а вже у 1996 р. був запрошений до ІФТКДІ викладати дисципліни «Логіка», «Космологія» та «Апологетика»⁶⁰. Того ж таки, 1996 р., за направленням Івано-Франківського міського відділу освіти в ІФТКДІ почав працювати випускник історичного факультету Прикарпатського університету ім. В. Стефаніка Олег Єгрешій, якому доручили викладати дисципліни «Історія України», «Історія української культури», а згодом, коли зайнявся історичним дослідженням постаті Станіславівського єпископа Г. Хомишина, – також почав читати дисципліну «Історія Церкви в Україні» та спеціальний курс для студентів ІФТКДІ «Історія Станіславівської єпархії УГКЦ»⁶¹. Згодом, у 1998–2000 рр. до професорсько-викладацького колективу ІФТКДІ долучилися ще декілька осіб, зокрема, викладач факультету перепідготовки Прикарпатського університету ім. В. Стефаніка Василь Ігнатюк почав читати курс «Психологія», а випускник історичного факультету того ж університету Олег Білоус –

⁵⁸ Там само. С. 90.

⁵⁹ Див.: Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції... С. 99, 117; 133, 152; Карась Г. Князевич Петро. *Івано-Франківськ: Енциклопедичний словник*. Івано-Франківськ, 2010. С. 226; Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 9 (Генза Мирослава), арк. 1; Папка 79 (Шипайло Лариса), арк. 1.

⁶⁰ Див.: Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції... С. 98, 124; Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 23 (Дубицький Іван Михайлович), 3 арк..

⁶¹ Див.: Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції... С. 125; Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 25 (Єгрешій Олег Ігорович), 12 арк.

дисципліни «Історія української культури», «Соціологія» та «Історія цивілізацій»⁶².

Серед єпархіальних священиків, які доповнили у 1996–2000 рр. професорсько-викладацький колектив ІФТКДІ були, зокрема, о. З. Семенишин, о. М. Бігун, о. Б. Курилів, о. Є. Гасяк. Так, у 1996 р. о. Зеновій Семенишин став директором дяківсько-регентської школи при ІФТКДІ⁶³, а парох і декан Калуського деканату Івано-Франківської єпархії УГКЦ о. Михайло Бігун, колишній випускник Московської духовної семінарії РПЦ (1973 р.) та ІФТКДІ УГКЦ (1999 р.), почав викладати курс «Літургіка»⁶⁴. Парох сіл Тязів і Ямниця Єзупільського деканату Івано-Франківської єпархії УГКЦ о. Богдан Курилів, який свого часу закінчив Чернівецький державний університет імені Ю. Федьковича (1984 р.) та ІФТКДІ УГКЦ (1995 р.), вже з 1998 р. деякий час викладав дисципліни «Катехитика», «Гомілетика» і «Пастирське богослов'я»⁶⁵. Парох с. Петрилів Тлумацького деканату Коломийсько-Чернівецької єпархії УГКЦ о. Євстахій Гасяк з 1997 р. викладав дисципліну «Церковнослов'янська мова»⁶⁶.

Отже, розсудлива кадрова політика ректора єпископа С. Мудрого впродовж 1996–2000 рр. дозволила залучити до навчального процесу в ІФТКДІ чимало викладачів, які були добрими фахівцями з гуманітарних та деяких богословських дисциплін. Проте основну увагу в процесі формування професорсько-викладацького колективу ректорат ІФТКДІ зосередив на вихованні власних кадрів богословів, і результат невдовзі проявився – за 1996–2000 рр. до ІФТКДІ повернулися із закордонних студій понад 10 богословів. Добрий приклад в цьому подав віце-ректор ІФТКДІ о. Святослав Кияк, який спершу, у 1994 р., здобув ступінь доктора філософії в Українському Вільному університеті в Мюнхені, потім, у 1997–2001 рр., поглиблював богословські студії на теологічному факультеті Університету Франца-Леопольда в Інсбруку, де отримав ступінь доктора теології, а паралельно викладав в ІФТКДІ дисципліни «Фундаментальна теологія» і «Догматичне богослов'я» та спецкурс «II Ватиканський Собор в контексті суспільних проблем сучасності»⁶⁷. Тим часом професор ІФТКДІ о. І. Луцький також поглиблював студії: спершу, в 1996 р., здобув ступінь доктора філософії в Українському Вільному університеті в Мюнхені та диплом спеціаліста в Економіко-правничому

⁶² Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції... С. 114, 127; Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 3 (Білоус Олег Михайлович), 5 арк.; Спр. 5. Папка 29 (Ігнатюк Василь-Михайло Іванович), 4 арк..

⁶³ Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції... С. 146; Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 11 (Наказ № 042 від 31.08. 2001 р. Б. «Про призначення декана дяківсько-регентського факультету ІФТА»), арк. 1.

⁶⁴ Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції... С. 113; Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 2 (Бігун Михайло), 1 арк.

⁶⁵ Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції... С. 135; Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 43 (Курилів Богдан Володимирович), 2 арк.

⁶⁶ Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції... С. 116.

⁶⁷ Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції... С. 130; Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 34 (Кияк Святослав Романович), 24 арк.

інституті м. Чернівці, а потім, 1998 р., закінчив Харківську юридичну академію імені Ярослава Мудрого; більше того, у 1996–1997 рр. він став спершу помічником ректора, а потім був обраний ректором Івано-Франківського інституту права, економіки та будівництва⁶⁸.

Молодше покоління випускників ІФТКДІ, здобувши вищу богословську освіту закордоном, невдовзі також почало вливатися до його професорсько-викладацького колективу. Так, о. Юрій Друляк, направлений після 1-го курсу ІФДС 1991 р. до Празького Карлового університету, який закінчив 1997 р. зі ступенем магістра теології, почав викладати в ІФТКДІ дисципліни «Історія спасіння Старого і Нового Завіту», «Вступ до Святого Письма», «Синоптичний корпус», «Корпус апостола Івана», «Корпус апостола Павла і Соборні послання»⁶⁹. Тим часом о. Олег Каськів після повного курсу богослов'я в ІФТКДІ (у 1990–1995 рр.) був направлений до Папського Східного Інституту в Римі, де здобув спершу, 1998 р., ступінь ліцензіата східного канонічного права, а в травні 2000 р. – ступінь доктора східного канонічного права; характерно, що ще під час навчання в Римі, в липні 1997 р., був призначений віце-ректором ІФТКДІ по дисципліні, а з 2000 р. – навіть професором ІФТКДІ, де почав викладати дисципліну «Східне канонічне право»⁷⁰. Інший випускник ІФТКДІ (1996 р.) та Папського Східного Інституту (1999 р.) о. Тарас Галавай, здобувши ступінь ліцензіата східних церковних наук, того ж року почав викладати «Вступ до літургії»⁷¹. Випускник Папського університету Пропаганди Віри в Римі, ліцензіат філософії Роман Микієвич вже з 1999 р. почав викладати в ІФТКДІ дисципліни «Метафізика», «Етика», «Геодицея», «Філософія пізнання», а згодом, в червні 2000 р. отримав ієрейські свячення з рук єпископа С. Мудрого⁷².

Достатня матеріально-технічна база та добре вишколений професорсько-викладацький колектив закладали основу для зростання закладу богословської освіти в Івано-Франківську. Відтак з метою проведення практичних заходів щодо реорганізації ІФТКДІ в ІФТА ректор єпископ С. Мудрий створив Вчену

⁶⁸ Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції... С. 137; Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 48 (Луцький Іван Михайлович), 20 арк.; Угорчак Ю. Луцький Іван. *Івано-Франківськ: Енциклопедичний словник*. Івано-Франківськ, 2010. С. 270.

⁶⁹ Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції... С. 124; Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 22 (Друляк Юрій), 3 арк.

⁷⁰ Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції... С. 128; Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 31 (Каськів Олег Володимирович), арк. 4-7, 10, 11; Архів ІФАє-УГКЦ. Папка 1. Док. 15 (Наказ № 22 від 27 липня 2000 р., м. Івано-Франківськ. «Про призначення Настоятелів Івано-Франківської Теологічної Академії»), арк. 1; Папка 1. Док. 30 (Декрет № 28 від 18 грудня 2001 року, м. Івано-Франківськ, «Про відкликання всесвітл. о. д-ра Олега Каськіва з посади Віце-Ректора ТА і призначення його Ректором Духовної Семінарії»), арк. 1; Довідка «Нової Зорі»: Каськів Олег Володимирович. *Нова Зоря*. 2010. 27 травня. Ч. 11. С. 1.

⁷¹ Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції... С. 116; Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 8 (Галавай Тарас), 1 арк.

⁷² Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції... С. 139; Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 53 (Микієвич Роман), 18 арк.; Нагорняк Б. Діти славлять Творця [реколекції для учнів провів парох церкви св. Архистратига Михаїла, викладач ІФТА, канд. філос. н. о. Роман Микієвич]. *Нова Зоря*. 2008. 18 квітня. Ч. 16. С. 5.

Раду ІФТКДІ. Зауважимо, що, хоча й раніше, упродовж 1991–2000 рр. відбувались епізодичні засідання Вченої Ради ІФТКДІ (скоріше це була, за визначенням о. С. Кияка, «педагогічна рада інституту»⁷³), формально існування такого органу не було передбачено Статутом 1991 р.⁷⁴, а тому ректор мусив канонічно створити його. Склад Вченої Ради ІФТКДІ, до якої увійшли 14 представників професорсько-викладацького колективу, не тільки свідчив про «значний кадровий потенціал професорсько-викладацьких та наукових сил», але й окреслював потенційні можливості визначення нової стратегії розвитку на дальшу перспективу. Серед основних завдань Вченої Ради, спрямованих на підготовку відповідних заходів для підвищення статусу до ІФТА, було вказано: підготовка до спільного засідання Ректорату і Вченої Ради ІФТКДІ та Консисторії Івано-Франківської єпархії УГКЦ для розгляду питання підвищення статусу до теологічної академії, виготовлення нової атрибутики, складання перспективних планів видання «вчених теологічних праць» і підручників для студентів, висвітлення за допомогою засобів масової інформації заходів щодо реорганізації «духовного закладу», запровадження магістратури й докторантури, підготовки бакалаврів, магістрів і докторів наук «з різних богословських дисциплін, організації захистів тез (дисертацій), присвоєння вчених звань доцента і професора викладачам (штатним і на контрактній основі) з науковими ступенями та відповідним стажем роботи»⁷⁵. Таким чином, окреслений перелік заходів, покликаних сприяти якісній реорганізації цього богословського навчального закладу, був розрахований не тільки на коротку, але й на довготривалу перспективу.

Івано-Франківська теологічна академія (ІФТА) була офіційно заснована на підставі спільної постанови Ректорату і Вченої Ради ІФТКДІ та Консисторії Івано-Франківської єпархії УГКЦ від 1 червня 2000 р., в якій оголошено про «підвищення статусу Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту до категорії Теологічної Академії, беручи під увагу Великий Ювілей 2000 Року, а також певні здобутки в галузі богословської освіти»⁷⁶. Цю постанову, що попередньо, у травні – серпні 2000 р., виносилась

⁷³ Приватний архів історика Р.І. Делятинського. Док. б/н (Кияк о. Святослав, професор кафедри теології та член Вченої Ради Івано-Франківської теологічної академії, завідувач кафедри релігієзнавства і теології Пркарпатського національного університету імені Василя Стефаника: Інтерв'ю записав 11 жовтня 2011 року, (м. Івано-Франківськ, вул. Чорновола, 57, каб. 503, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, кафедра релігієзнавства і теології)). С.11.

⁷⁴ Новий Статут Івано-Франківського Українського Греко-Католицького Катехитичного Духовного Інституту. *Луцький І.М. Створення Станіславської (Івано-Франківської) єпархії Української Греко-Католицької Церкви*. 2-е видання. Івано-Франківськ, 2004. С. 123-126.

⁷⁵ Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 2 (Наказ № 021 від 08.05. 2000 р. Б. «Про створення Вченої Ради ІФТКДІ»), арк. 1-2.

⁷⁶ Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 3 (Спільна постанова Ректорату, Вченої Ради Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту та Консисторії Івано-Франківської Єпархії УГКЦ про перейменування Інституту в Івано-Франківську Теологічну Академію (1 червня 2000 р. Б., Івано-Франківськ)), арк. 1.

на обговорення Вченої Ради ІФТКДІ⁷⁷, скріпили своїми підписами владики Софрон Мудрий, єпископ-ординарій Івано-Франківської єпархії УГКЦ і Ректор ІФТКДІ, та о. Володимир Чорній, канцлер Івано-Франківської єпархії УГКЦ⁷⁸.

З метою правового закріплення статусу ІФТА за дорученням Вченої Ради о. Іван Луцький, доктор філософії в галузі права, професор ІФТА і ректор Івано-Франківського інституту права, економіки та будівництва, розробив нову редакцію Статуту ІФТА, яку 28 серпня 2000 р. затвердив єпископ-ординарій Івано-Франківської єпархії УГКЦ та ректор ІФТА єпископ Софрон Мудрий ЧСВВ, а остаточна його реєстрація відбулася 24 жовтня 2000 р., відповідно до свідоцтва № 85, виданого Державним комітетом України у справах релігій⁷⁹. У Статуті ІФТА 2000 р. було окреслено її правовий статус, мету, основні завдання, права та обов'язки, структуру та систему управління, права та обов'язки учасників навчально-виховного процесу (студентів, педагогічних і науково-педагогічних працівників, адміністрації), порядок організації навчального процесу, матеріально-технічну базу та джерела фінансування, форми міжнародного співробітництва, що не тільки враховували історичний досвід і реальний стан, але насамперед відкривали нові перспективи розвитку цього закладу богословської освіти⁸⁰.

Необхідно додати, що 27 квітня 2006 р., відповідно до свідоцтва №63 Державного департаменту у справах релігій, було зареєстровано нову редакцію Статуту ІФТА, яку попередньо, 17 квітня, схвалила Вчена Рада ІФТА за підписом ректора єпископа Софрона Мудрого ЧСВВ та затвердив Правлячий Архиєрей Івано-Франківської єпархії УГКЦ Володимир Війтишин⁸¹. Хоча в цілому структура Статуту ІФТА 2006 р. була збережена з попередньої редакції 2000 р., проте новий «редактор» Микола Іванов, ліцензіат східного канонічного права, викладач ІФТА і суддя Церковного трибуналу Івано-Франківської єпархії УГКЦ, окремі його положення (в пунктах 1.1, 1.4, 1.7, 1.10, 2.1, 5.3, 5.6, 6.1, 7.1-7.5, 8.4, 8.9, 9.2, 10.3-10.5) частково змінив та удосконалив.

⁷⁷ Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 2 (Наказ № 021 від 08.05. 2000 р. Б. «Про створення Вченої Ради ІФТКДІ»), арк. 1-2.

⁷⁸ Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 3 (Спільна постанова Ректорату, Вченої Ради Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту та Консисторії Івано-Франківської Єпархії УГКЦ про перейменування Інституту в Івано-Франківську Теологічну Академію (1 червня 2000 р. Б., Івано-Франківськ)), арк. 1.

⁷⁹ Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 4 (Свідоцтво № 85 Державного департаменту у справах релігії Міністерства юстиції України про реєстрацію статуту релігійної організації (ІФТА ІФЄ УГКЦ) від 24 жовтня 2000 р.), арк.1-1зв.; Спр. 1. Док. 5 (Статут Івано-Франківської Теологічної Академії Івано-Франківської Єпархії Української Греко-Католицької Церкви (нова редакція). Прийнято Вченою Радою ІФТА, Протокол № 1 від 28 серпня 2000 р.), арк. 1, 12.

⁸⁰ Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 5 (Статут Івано-Франківської Теологічної Академії Івано-Франківської Єпархії Української Греко-Католицької Церкви (нова редакція). Прийнято Вченою Радою ІФТА, Протокол № 1 від 28 серпня 2000 р.), арк. 3-12.

⁸¹ Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 40 (Статут Івано-Франківської Теологічної Академії Івано-Франківської Єпархії Української Греко-Католицької Церкви (нова редакція). Прийнято Вченою Радою ІФТА, Протокол № 007 від 17 квітня 2006 р.), арк. 1-11; Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 41 (Свідоцтво № 63 Державного департаменту у справах релігії Міністерства юстиції України про реєстрацію статуту релігійної організації (ІФТА ІФЄ УГКЦ) від 27 квітня 2006 р.), арк.1-1зв.

Визначення стратегії розвитку ІФТА та вирішення найбільш важливих робочих питань залишалося в компетенції ректора ІФТА, який, з одного боку, мусив координувати свою діяльність з Єпархіальним управлінням Івано-Франківської єпархії й Комісією богословської освіти та виховання УГКЦ (на рівні Синоду єпископів УГКЦ), а з іншого – мав достатньо прав і обов'язків, частину яких міг делегувати віце-реktorам (на рівні самої академії).

Координація діяльності ІФТА на найвищому рівні УГКЦ здійснювалася через участь представників ІФТА (ректора або уповноваженої ним особи) в діяльності Синодальної Комісії богословської освіти та виховання УГКЦ і Ради ректорів духовних семінарій УГКЦ, а також через постійну взаємодію з Правлячим Архиєреєм Івано-Франківської єпархії, який був членом Синоду єпископів УГКЦ та засновником ІФТА⁸². Завдяки цій взаємодії ІФТА могла адекватно реагувати як на потреби Церкви у підготовці кадрів (священиків, богословів, катехитів і т.д.), так і на актуальні тенденції розвитку богословської освіти УГКЦ. Так, вже з 1999 р. представники ІФТКДІ – ІФТА брали активну участь в розробці уніфікованої навчальної програми для всіх духовних семінарій УГКЦ в Україні, яку було прийнято на засіданні Ради ректорів 26 червня 2000 р.; цей документ, зокрема, від ІФТКДІ – ІФТА підписали ректор владики Софрон Мудрий та віце-ректор о. Борис Гобир⁸³. Вже з 2000–2001 навчального року ректорат ІФТА почав використовувати цю навчальну програму як основу для організації навчального процесу, адже, на думку владики С. Мудрого, це був «крок до ліцензування Академії»⁸⁴.

Особливу роль для розвитку ІФТА, на нашу думку, відіграв також той факт, що владики С. Мудрий тривалий час, упродовж 2000–2009 рр.⁸⁵, очолював Синодальну Комісію богословської освіти УГКЦ, чим забезпечував максимально ефективну участь представників ІФТА у становленні системи богословської освіти УГКЦ в Україні. На одному із засідань цієї Комісії, 28 лютого 2000 р., що відбулося під головуванням владики С. Мудрого, було вирішено реструктуризувати її склад шляхом включення Ради ректорів

⁸² Богословська освіта: шляхи вдосконалення. *Нова Зоря*. 2000. 1 березня. Ч.9. С.1.

⁸³ Навчальна програма духовних семінарій України, прийнята на зустрічі Ради ректорів 26 червня 2000 р. *Богослов'я*. Львів, 2000. Т. 64, кн. 1-4. С. 26, 31.

⁸⁴ Архів ІФТА. Ф. 4 (Вчена Рада та Відділ аспірантури ІФТА). Спр. 1 (Книга обліку. Протоколи Вченої Ради (журнал № 1) від 1992 по 2003 роки). С. 104.

⁸⁵ Порівн.: Богословська освіта: шляхи вдосконалення. *Нова Зоря*. 2000. 1 березня. Ч.9. С.1; Збори ректорів семінарій. *Вісник Івано-Франківської Єпархії УГКЦ*. 2004. липень, серпень, вересень. С. 16-17; В Івано-Франківській духовній семінарії відбулася зустріч Комісії Богословської Освіти і виховання УГКЦ (середа, 19 вересня 2007 року). *Івано-Франківська духовна семінарія УГКЦ*. URL: <http://ifds.org.ua/arhiv/322-ns--si-ni----.html>; Засідання Комісії Богословської освіти та виховання УГКЦ (7 жовтня 2008 р. Б.). *Комісія в справах кадрового забезпечення Києво-Галицького Верховного Архієпископства УГКЦ*. URL: <http://theocom.ugcc.org.ua/component/content/article/1/12.html>; Зустріч о. Бориса Гудзяка та вл. Софрона Мудрого (2 січня 2009 року). *Комісія в справах кадрового забезпечення Києво-Галицького Верховного Архієпископства УГКЦ*. URL: <http://theocom.ugcc.org.ua/component/content/article/1/25.html>; Звіт роботи Комісії перед Синодом єпископів Києво-Галицького Архієпископства (14 вересня 2009 р.). *Комісія в справах кадрового забезпечення Києво-Галицького Верховного Архієпископства УГКЦ*. URL: <http://theocom.ugcc.org.ua/component/content/article/1/41.html>.

духовних навчальних закладів УГКЦ як її виконавчого органу⁸⁶. Згодом, в лютому 2004 р. Синодальна комісія богословської освіти і виховання УГКЦ провела першу контрольну візитацію ІФТА⁸⁷. У вересні 2004 р. єпископ Софрон Мудрий, ректор ІФТА і голова Комісії богословської освіти і виховання Києво-Галицької митрополії УГКЦ, виступив одним з ініціаторів чергового засідання Ради ректорів духовних семінарій та інших богословських вищих навчальних закладів в Івано-Франківську, на якому було обговорено питання про «стан богословських студій в УГКЦ»⁸⁸. У березні 2007 р. ІФТА й ІФДС відвідала очолювана директором Інституту канонічного права УКУ доктором о. Михайлом Димидом група з перевірки навчально-виховних закладів УГКЦ, яку створив Синод Єпископів Києво-Галицької Митрополії і Комісія богословської освіти та виховання; їхнім основним завданням було налагодження співпраці між ІФТА та іншими закладами богословської освіти в Україні⁸⁹. У вересні 2007 р. в Івано-Франківську відбулося чергове засідання Синодальної Комісії богословської освіти та виховання, на якому заслухано й обговорено звіт про проведену перевірку єпархіальних духовних семінарій УГКЦ в Україні, а також вирішено організовувати щорічні засідання Комісії для відбору кандидатів на закордонні богословські студії⁹⁰. Слід зауважити, що навіть після зміни голови Комісії богословської освіти УГКЦ (її очолив о. Борис Гудзяк) та наступної її реорганізації (в Комісію кадрового забезпечення Києво-Галицького Верховного Архиєпископства УГКЦ) у 2009 р. в її складі було збережено представництво від ІФТА та ІФДС в особі виконавчого секретаря о. Юрія Козловського⁹¹, а сам владика С. Мудрий за дорученням Патріаршого Синоду єпископів УГКЦ продовжував залишатися одним з опікунів Комісії священничої формації у складі ректорів семінарій УГКЦ⁹².

⁸⁶ Богословська освіта: шляхи вдосконалення. *Нова Зоря*. 2000. 1 березня. Ч.9. С.1..

⁸⁷ Архів ІФТА. Ф. 4. Спр. 2 (Протоколи Вченої Ради ІФТА за 2003-2010 роки). Док. 4 (Засідання викладачів ІФТА 26.11.2003 р. Рішення [рукопис]). арк. 1.

⁸⁸ Збори ректорів семінарій. *Вісник Івано-Франківської Єпархії УГКЦ*. 2004. липень, серпень, вересень. С. 16-17.

⁸⁹ З життя Івано-Франківської Єпархії: 13 березня Івано-Франківську Теологічну Академію та семінарію відвідала група з перевірки навчально-виховних закладів УГКЦ, створена Синодом Єпископів Києво-Галицької Митрополії і комісією богословської освіти та виховання. *Нова Зоря*. 2007. 30 березня. Ч.14. С.2.

⁹⁰ В Івано-Франківській духовній семінарії відбулася зустріч Комісії Богословської Освіти і виховання УГКЦ (середа, 19 вересня 2007 року). *Івано-Франківська духовна семінарія УГКЦ*. URL: <http://ifds.org.ua/arhiv/322-ns--si-ni----.html>.

⁹¹ Остафій Т. Робоча зустріч ректорів семінарій УГКЦ (п'ятниця, 16 травня 2008). *Івано-Франківська духовна семінарія УГКЦ*. URL: <http://ifds.org.ua/arhiv/543-sse.html>; Постанови Сорок шостої сесії Синоду Єпископів Києво-Галицького Верховного Архиєпископства УГКЦ 13-14 вересня 2009 року Божого. *Офіційні документи УГКЦ*. URL: <https://docs.ugcc.ua/1203/>; Звіт роботи Комісії перед Синодом єпископів Києво-Галицького Архиєпископства (14 вересня 2009 р.). *Комісія в справах кадрового забезпечення Києво-Галицького Верховного Архиєпископства УГКЦ*. URL: <http://theocom.ugcc.org.ua/component/content/article/1/41.html>.

⁹² Постанови Синоду Єпископів УГКЦ 2005 року. *Синод єпископів УГКЦ*. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/postanovy-synodu-pyskopiv-ugkts-2005-roku-203/>.

На єпархіальному рівні взаємодія ІФТА із засновником, тобто з Правлячим Архидіаконом і Єпархіальним управлінням Івано-Франківської єпархії, упродовж 2000–2010 років зазнала деяких змін. Поєднання владикою С. Мудрим обов'язків ректора ІФТА та Правлячого Архидіакона (до липня 2005 р.), з одного боку, спрощувало прийняття будь-яких формальних рішень щодо організації діяльності теологічної академії, а з іншого боку, потребувало чіткого налагодження механізму взаємодії керівних осіб – ректора та віце-ректора ІФТА, ректора та віце-ректора ІФДС, деканів факультетів та інших посадових осіб, які увійшли до складу робочого органу – Ректорату академії. Після виходу на емеритуру з престолу Івано-Франківської єпархії УГКЦ за благословенням Синоду єпископів УГКЦ та Папи Римського у липні 2005 р. єпископ Софрон Мудрий уже з дозволу нового Правлячого Архидіакона єпископа Володимира Війтишина продовжив, попри поважний вік і стан здоров'я, безпосередньо займатися актуальними справами в ІФТА⁹³. Владика Володимир Війтишин, користуючись правами засновника ІФТА, у порозумінні з ректором владикою Софроном Мудрим затверджував або погоджував окремі рішення Ректорату і Вченої Ради, сприяючи розвитку вищого закладу богословської освіти.

Ректор ІФТА владика Софрон Мудрий був центральною фігурою, яка упродовж десятиліть визначала стратегію розвитку цього вищого навчального закладу. Так, відповідно до Статуту ІФТА (в редакціях 2000 і 2006 рр.), ректор очолював і представляв академію в державних та інших органах, у відносинах з іншими установами та організаціями, визначав організаційну структуру закладу, формував робочі та дорадчі органи, скликав Вчену Раду та Раду академії та головував на їх засіданнях, координував працю різних факультетів та інших підрозділів, призначав на посади віце-ректорів, деканів та інших посадових осіб, приймав на роботу та звільняв з роботи працівників академії, зараховував, відраховував та поновлював на навчання студентів, контролював організацію навчального процесу і виховної роботи, виконання навчальних програм і планів та якість роботи викладачів, розпоряджався майном і коштами академії тощо⁹⁴. Очевидно, ефективне виконання перелічених обов'язків ректора було можливим тільки за умови доброї організації праці всіх посадових осіб і структурних підрозділів академії. Це, у свою чергу, обумовлювало необхідність більш чіткого, ніж окреслено в Статуті ІФТА, зорієнтованого на щоденну практику, розподілу прав та обов'язків як окремих посадових осіб (віце-ректорів, деканів, завідувачів кафедр тощо), так і цілих підрозділів (Вченої Ради, факультетів, професорсько-викладацького колективу, об'єднаного в складі окремих кафедр).

⁹³ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння... С. 122; Владика Софрон – двічі мудрий: [інтерв'ю]. *Нова Зоря*. 2007. 23 листопада. Ч. 46. С. 4.

⁹⁴ Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 40 (Статут Івано-Франківської Теологічної Академії Івано-Франківської Єпархії Української Греко-Католицької Церкви (нова редакція). Прийнято Вченою Радою ІФТА, Протокол № 007 від 17 квітня 2006 р.), арк. 4-5.

Розподіл повноважень та пов'язаних з ними сфер відповідальності від початку реформи ІФТА 2000 р. упродовж наступного десятиліття частково змінився на основі практичної реалізації положень Статуту ІФТА (в редакціях 2000 і 2006 рр.), а також персональних і колегіальних рішень Ректорату та Вченої Ради, зокрема щодо розмежування ІФТА та ІФДС.

Слід зауважити, що Статутом ІФТА було передбачено існування двох органів: ректорату (як робочого) та Ради академії (як дорадчого), однак аналіз матеріалів Архіву ІФТА не виявив будь-яких документів, що свідчать про діяльність останнього органу управління. Тому, припускаємо, що через подібність їх складу та функцій (п. 4.5 та 4.6 Статуту⁹⁵) чинним був переважно Ректорат академії, тим часом Ради академії так і не було створено формально (наказом ректора чи рішенням Вченої Ради). Упродовж першого десятиліття розвитку ІФТА кадровий склад Ректорату зазнав значних змін, пов'язаних передусім із частковим організаційним розмежуванням теологічної академії та духовної семінарії. Так, якщо спершу, у 2000 р. до складу Ректорату входили три-чотири особи (ректор і віце-ректор теологічної академії й ректор та віце-ректор духовної семінарії), то згодом, у 2006 р., до цього робочого органу включено загалом 11 посадових осіб Івано-Франківської теологічної академії та вищої духовної семінарії⁹⁶. Таке збільшення членів Ректорату ІФТА повинно було забезпечити колегіальний принцип управління.

Вже у процесі реорганізації ІФТКДІ в ІФТА у 2000 р. на порядок денний вийшло питання про організаційне розмежування духовної семінарії й теологічної академії. Очевидно, такий крок був необхідним для того, щоб, з одного боку, зберегти і поступово підвищувати академічний статус ІФТА як богословського вищого навчального закладу (або «церковного університету», за визначенням кан. 646 ККСЦ), з більш розвиненою організаційною структурою (передбаченою п. 3.1 Статуту ІФТА мережею навчальних факультетів, наукових інститутів, кафедр тощо), а з іншого – забезпечити відповідну духовну формацію студентів у межах вищої духовної семінарії. Власне, з цією метою ще напередодні реорганізації ІФТКДІ в ІФТА, 17 лютого 2000 р., вперше за десять років розвитку цього богословського закладу, було здійснено такий «кадрово-організаційний» розподіл між ІФДС та ІФТКДІ-ІФТА: окремим ректором вищої духовної семінарії імені св. священомученика Йосафата, за згодою Протоігумена Отців Василіян в Україні о. Йосифа Будая,

⁹⁵ Порівн.: Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 5 (Статут Івано-Франківської Теологічної Академії Івано-Франківської Єпархії Української Греко-Католицької Церкви (нова редакція). Прийнято Вченою Радою ІФТА, Протокол № 1 від 28 серпня 2000 р.), арк. 5; Спр. 1. Док. 40 (Статут Івано-Франківської Теологічної Академії Івано-Франківської Єпархії Української Греко-Католицької Церкви (нова редакція). Прийнято Вченою Радою ІФТА, Протокол № 007 від 17 квітня 2006 р.), арк. 5.

⁹⁶ Порівн.: Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 3. Док. 16 (Спільна постанова Ректорату, Вченої Ради Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту та Консисторії Івано-Франківської Єпархії УГКЦ про перейменування Інституту в Івано-Франківську Теологічну Академію (1 червня 2000 р. Б., Івано-Франківськ)), арк. 1; Спр. 4. Док. 326 (Наказ № 042 від 03.11.2006 р. Б. «Про організацію праці ректорату»), арк. 1; Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 49 (Протокол засідання Ректорату ІФТА № 1 від 06.11.2006 р. Б.), арк. 1.

було призначено о. Теодозія Янків ЧСВВ, а посаду ректора теологічно-катехитичного духовного інституту зберіг за собою єпископ-ординарій Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрон Мудрий ЧСВВ⁹⁷. Але коли в грудні 2000 р. о. Т. Янків ЧСВВ призначили відповідальним з боку УГКЦ за організацію візиту Папи Римського Івана Павла II в Україну, а згодом, у 2001 р., – ще й настоятелем монастиря Отців Василіян у Києві та директором видавництва «Місіонер», тоді знову на деякий час єпископ Софрон Мудрий поєднав обидві посади – ректора теологічної академії та ректора духовної семінарії⁹⁸. Напевно, з деяких міркувань таке поєднання посад ректора однією особою було корисним і доцільним деякий період, проте невдовзі ідея часткового організаційного розподілу ІФДС та ІФТА, що відкривала нові перспективи розвитку цього закладу богословської освіти, знову була реалізована. Так, в грудні 2001 р. з благословення єпископа-ординарія Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрона Мудрого новим ректором ІФДС був призначений доктор канонічного права о. Олег Каськів, один з перших випускників ІФТКДІ-ІФДС (1995 року випуску), здобувач наукового ступеня в Папському Східному Інституті в Римі (у 1999–2001 рр.) та віце-ректор ІФТА з дисципліни (у 2000–2001 рр.)⁹⁹.

Ректор теологічної академії владика С. Мудрий, зберігаючи за собою основні повноваження, передбачені Статутом (в редакції 2000 р.), упродовж 2000–2005 рр. намагався частково децентралізувати управління ІФТА, делегуючи частину своїх повноважень окремим особам, а також регламентуючи права та обов'язки інших посадових осіб та підрозділів як теологічної академії, так і духовної семінарії.

Звичайно, ректор ІФТА здійснював безпосередні кадрові призначення та загальну координацію діяльності навчальних факультетів та інших структурних підрозділів, керуючись при необхідності колегіальними рішеннями Вченої Ради та інших органів академії. Так, у жовтні 2000 р. владика С. Мудрий підписав наказ про організацію навчального процесу в дяківсько-регентській школі ІФТА, яку пізніше в березні 2001 р., відповідно до рішення Вченої Ради ІФТА,

⁹⁷ Отець Теодозій Янків – ректор Вищої Духовної Семінарії св. Йосафата Івано-Франківської єпархії УГКЦ (декрет від 17 лютого 2000 р.). *Нова Зоря*. 2000. 8 березня. Ч.10. С.2; Янків о. Теодозій: Біографічна довідка. *Нова Зоря*. 2000. 8 березня. Ч.10. С.2; Пелехатий І. Служити Богові і рідному народові: Інтерв'ю з Високопреподобним отцем-Протоархимандритом Василіянського Чину Доктором Ісидором Патрилом ЧСВВ. *Нова Зоря*. 1992. Ч. 4 (29 січня). С. 3; Козак А. Історія і сучасність Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата у Івано-Франківську... С. 137.

⁹⁸ Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 27 (Наказ № 011 від 06.03.2001 р. Б. «Про відрахування з числа студентів ІФТА»), арк.1; Козак А. Історія і сучасність Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата у Івано-Франківську... С. 137.

⁹⁹ Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 2 (Наказ № 0246 від 27 липня 2000 року «Про призначення Настоятелів Івано-Франківської Теологічної Академії»), арк. 1; Спр. 4. Док. 72 (Декрет № 28 від 18 грудня 2001 року «Про відкликання всесвітл. О. д-ра Олега Каськіва з посади Віце-Ректора ТА і призначення його Ректором Духовної Семінарії»), арк. 1.

було реорганізовано в окремий навчальний факультет¹⁰⁰. Виключно наказом ректора ІФТА владики С. Мудрого в серпні 2001 р. були призначені декани філософського, богословського, катехитично-педагогічного та дяківсько-регентського факультетів теологічної академії¹⁰¹. У безпосередній сфері відповідальності ректора академії перебували також допоміжні підрозділи ІФТА – бухгалтерія, господарська частина, бібліотека та інші. Наприкінці вересня 2000 р. владики С. Мудрий призначив на посаду економа ІФТА о. Петра Витвицького, якому підпорядкував господарську частину й автотранспорт¹⁰². У квітні 2001 р. його змінив на цій посаді о. Ярослав Шмадило, якого ректор теологічної академії додатково призначив уповноваженим для роботи з митницею¹⁰³.

Від початку реорганізації ІФТКДІ – ІФТА у 2000 р. ректор ІФТА владики Софрон Мудрий, відповідно до п. 4.3-4.4 Статуту ІФТА, спробував «делегувати частину своїх прав та обов'язків проректорам (віце-ректорам)», «влада і компетенція яких окреслюється номінативним декретом»¹⁰⁴. Так би мовити, «другою особою» після владики ректора залишався віце-ректор теологічної академії о. Б. Гобир (призначений з 1998 р.)¹⁰⁵, сферою відповідальності якого була організація навчального процесу для студентів всіх факультетів, координація праці з усіма викладачами, співпраця з деканатами катехитично-педагогічного факультету (котрий мав певну «автономію») та дяківсько-регентської школи (згодом факультету). Однак поза його увагою залишалася досить значна ділянка праці, важлива для формування майбутніх священиків, а саме – виховний та духовно-формаційний процес і наукова робота.

Відповідальним за формаційний процес був віце-ректор ІФТА з дисципліни о. Олег Касків, призначений у 1997 р., але, враховуючи його богословські студії в Папському Східному Інституті в Римі упродовж 1996–

¹⁰⁰ Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 13 (Наказ № 038 від 09.10.2000 р. Б. «Про навчання і дисципліну в дяківсько-регентській школі при ІФТА»), арк.1; Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 30 (Наказ № 015 від 22.03.2001 р. Б. «Про реорганізацію навчального процесу в ІФТА»), арк. 2.

¹⁰¹ Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 53 (Наказ № 039 від 30.08.2001 р. Б. «Про призначення декана катехитично-педагогічного факультету та старшого бухгалтера ІФТА»), арк.1; Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 54 (Наказ № 040 від 30.08.2001 р. Б. «Про призначення декана богословського факультету ІФТА»), арк.1; Спр. 4. Док. 56 (Наказ № 042 від 31.08.2001 р. Б. «Про призначення декана дяківсько-регентського факультету ІФТА»), арк.1.

¹⁰² Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 10 (Наказ № 032 від 26.09.2000 р. Б. «Про призначення економа Івано-Франківської Теологічної Академії [о. П.Витвицький]»), арк. 1; Спр. 4. Док. 14 (Наказ № 039 від 10.10.2000 р. Б. [про підпорядкування автотранспорту та господарської частини економові ІФТА]), арк. 1.

¹⁰³ Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 33 (Наказ № 021 від 30.04.2001 р. Б. «Про зміну економа Теологічної Академії»), арк.1; Спр. 4. Док. 39 (Наказ № 027а від 15.05.2001 р. Б. «Про призначення уповноваженого для роботи з митницею»), арк.1.

¹⁰⁴ Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 5 (Статут Івано-Франківської Теологічної Академії Івано-Франківської Єпархії Української Греко-Католицької Церкви (нова редакція). Прийнято Вченою Радою ІФТА, Протокол № 1 від 28 серпня 2000 р.), арк. 4; Спр. 1. Док. 40 (Статут Івано-Франківської Теологічної Академії Івано-Франківської Єпархії Української Греко-Католицької Церкви (нова редакція). Прийнято Вченою Радою ІФТА, Протокол № 007 від 17 квітня 2006 р.), арк. 4.

¹⁰⁵ Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 10 (Гобир Борис). 5 арк.

2000 рр.¹⁰⁶, вкрай необхідно було визначити відповідальну за цей напрям особу, наділену відповідними повноваженнями. З цією метою вже на початку вересня 2000 р. ректор теологічної академії С. Мудрий та ректор духовної семінарії о. Т. Янків підписали розпорядження про порядок в семінарійній спільноті (каплиці, гуртожитку, фірті, рефектарі), відповідальність за виконання якого поклали на старшого префекта ІФТА о. Ярослава Тимішака, якому додатково доручили обов'язки віце-ректора академії з дисципліни на період тимчасової відсутності о. О. Каськіва¹⁰⁷. Невдовзі, в лютому 2001 р., з огляду на потребу в духовній опіці семінаристів, ректор теологічної академії С. Мудрий звільнив о. Я. Тимішака з посади старшого префекта академії та призначив його духівником семінарії, а також призначив префектами семінарії о. Олександра Левицького та о. д-на Ярослава Шмадила¹⁰⁸. Після повернення з Риму о. д-р О. Каськів продовжував виконувати обов'язки віце-ректора ІФТА з дисципліни, а після його призначення в грудні 2001 р. владику С. Мудрим на посаду ректора духовної семінарії о. О. Левицький обійняв вакантну посаду віце-ректора ІФТА з дисципліни, яку невдовзі, з січня 2002 р., без особливих формальних рішень (додаткового наказу чи розпорядження) ректора академії (втім, за його згодою) було змінено на іншу посаду – віце-ректора духовної семінарії¹⁰⁹. Напевно, фактичною підставою для такої зміни назви посади був обсяг повноважень: головним обов'язком віце-ректора з дисципліни (далі – віце-ректора духовної семінарії) було забезпечення духовно-формаційного й виховного процесу для студентів виключно філософського та богословського факультетів, котрі в своїй більшості (за деяким винятком для студентів заочної форми та екстернату богословського відділу і студентів катехитичного відділу) належали до духовної семінарії, тим часом як формація студентів катехитично-педагогічного факультету повністю покладалася на його декана.

Власне, тому посада віце-ректора ІФТА з дисципліни формально залишалася вакантною досить тривалий період, і лише в квітні 2008 р. ректор теологічної академії владика Софрон Мудрий та Правлячий Архієрей Івано-Франківської єпархії УГКЦ владика Володимир Війтишин, покликаючись на Статут ІФТА (в редакції 2006 р.), спільно підписали декрет про призначення на

¹⁰⁶ Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 2 (Наказ № 0246 від 27 липня 2000 року «Про призначення Настоятелів Івано-Франківської Теологічної Академії»), арк. 1; Спр. 4. Док. 72 (Декрет № 28 від 18 грудня 2001 року «Про відкликання всесвітл. О. д-ра Олега Каськіва з посади Віце-Ректора ТА і призначення його Ректором Духовної Семінарії»), арк. 1; Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 31 (Каськів Олег Володимирович), арк. 1-1зв, 8.

¹⁰⁷ Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 2 (Наказ № 0246 від 27 липня 2000 року «Про призначення Настоятелів Івано-Франківської Теологічної Академії»), арк. 1; Спр. 4. Док. 5 (Розпорядження без дати [про порядок в семінарії]. «Дано у вересні 2000 р. Б. і в силі до офіційного відкликання чи змін»), арк. 1.

¹⁰⁸ Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 22 (Наказ № 004 від 16.02.2001 р. Б. «Про призначення духівника та префектів Семінарії»), арк. 1.

¹⁰⁹ Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 73 (Декрет № 29 від 18 грудня 2001 року «Про призначення всеч. о. О. Левицького на посаду Віце-Ректора ТА по дисципліні»), арк. 1; Спр. 4. Док. 75 (Наказ № 001 від 11.01.2002 р. Б. «Про призначення економа та старшого префекта Духовної Семінарії»), арк. 1; Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 46 (Левицький Олександр), арк. 1-1зв., 9.

цю посаду доктора східного канонічного права о. Івана Дуфанця¹¹⁰. Але вже на початку 2010 р. о. д-р І. Дуфанець був звільнений з посади віце-ректора ІФТА з дисципліни за власним бажанням, оскільки, крім викладацької праці в теологічній академії, виконував ще обов'язки судді Церковного суду в дисциплінарних і подружніх справах Івано-Франківської єпархії УГКЦ¹¹¹.

Крім навчальної роботи та дисципліни, за яку відповідали два вище згадані віце-ректори ІФТА, в процесі розвитку теологічної академії виникла необхідність ефективно організувати ще одну сферу – богословську науково-дослідну роботу професорсько-викладацького колективу. Саме з цією метою в червні 2006 р. ректор С. Мудрий, керуючись п. 4.3-4.4 Статуту ІФТА (про проректорів¹¹²) та враховуючи поступове збільшення обов'язків віце-ректора о. Б. Гобира, призначив о. д-ра Річарда Горбаня «проректором (віце-ректором) з наукової роботи ІФТА терміном на один рік»¹¹³, а згодом, у вересні 2007 р., враховуючи його заслуги щодо відновлення часопису «Науковий вісник ІФТА «Добрий Пастир»», знову призначив його на посаду віце-ректора з наукової роботи на невизначений термін¹¹⁴.

Очевидно, дальший розподіл та уточнення сфер відповідальності між посадовими особами та підрозділами ІФТА значною мірою залежав від вирішення проблеми правового статусу теологічної академії та духовної семінарії. Питання про необхідність правового обґрунтування розмежування теологічної академії та духовної семінарії було чітко поставлено на засіданні Вченої Ради ІФТА у вересні 2005 р., коли сформовано комісію для укладення окремих статутів цих закладів (в складі єпископів Володимира Війтишина і Софрона Мудрого, отців д-ра Олега Каськіва та Бориса Гобира)¹¹⁵.

Дискусія, що розгорнулась на цьому засіданні Вченої Ради, засвідчила прагнення її учасників вирішити проблему ширшого визнання статусу ІФТА як

¹¹⁰ Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 384 (Декрет від 09.04.2008 р. Б. «Про призначення Віце-ректора Теологічної Академії [з дисципліни – о. д-ра Івана Дуфанця]». 10 квітня 2008 р.), арк.1; Спр. 5. Папка 24 (Дуфанець Іван). 3 арк.; Новий доктор східного канонічного права! [о. ліц. Іван Дуфанець захистив докторат у Римі] (10.12.2007). Івано-Франківська духовна семінарія. URL: <http://ifds.org.ua/arhiv/380-.html>.

¹¹¹ Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 60 (Склад Вченої Ради ІФТА станом на 2 березня 2010 р. Б. [копія оригіналу]), арк. 1; Ф. 1. Спр. 5. Папка 24 (Дуфанець Іван). 3 арк.; Шематизм Івано-Франківської єпархії УГКЦ. 2009 рік / Упорядкував митр. прот. Іван Шевчук, Віце-Канцлер Івано-Франківської Єпархії. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2009. С. 16, 23, 24.

¹¹² Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 5 (Статут Івано-Франківської Теологічної Академії Івано-Франківської Єпархії Української Греко-Католицької Церкви (нова редакція). Прийнято Вченою Радою ІФТА, Протокол № 1 від 28 серпня 2000 р.), арк.4; Спр. 1. Док. 40 (Статут Івано-Франківської Теологічної Академії Івано-Франківської Єпархії Української Греко-Католицької Церкви (нова редакція). Прийнято Вченою Радою ІФТА, Протокол № 007 від 17 квітня 2006 р.), арк.4.

¹¹³ Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 3 (Документи про діяльність о. д-ра Річарда Горбаня на посаді віце-ректора з наукової роботи ІФТА (з 19.06.2006 р.)). Док. 1 (Декрет від 19 червня 2006 р. Б., м. Івано-Франківськ, «Про призначення проректора (віце-ректора) з наукової роботи Івано-Франківської Теологічної Академії»), арк.1.

¹¹⁴ Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 3. Док. 8 (Декрет від 19 вересня 2007 р. Б., м. Івано-Франківськ, «Про призначення віце-ректора з наукової роботи Івано-Франківської Теологічної Академії»), арк.1.

¹¹⁵ Архів ІФТА. Ф.4. Спр. 2. Док. 13 (Засідання Вченої Ради ІФТА 20 вересня 2005 р. Б. о 17:00 год., м. Івано-Франківськ. Протокол засідання № 01/2005. [друк]), арк. 2-3.

вищого навчального закладу. Владика Володимир Війтишин підкреслив потребу «розподілу статутів Академії та Семінарії» для того, щоб у перспективі отримати акредитацію від Міністерства освіти і науки України. Тим часом член Вченої Ради ІФТА о. д-р С. Кияк, підтримуючи ідею державної акредитації в далекій перспективі, наполягав «не спішити з написанням статутів чи постанов про кафедри чи деканати», а спершу «підготувати нормативну базу у такий спосіб, щоби отримати реєстрацію якоїсь однієї зі складових частин» та «скористати з можливості афіліації до Університету Стефаника (тобто Прикарпатського університету імені В. Стефаника. – РД.)». Втім, владика Володимир Війтишин заперечував можливість «афіліації» з Прикарпатським національним університетом ім. В. Стефаника, наполягаючи на збереженні «ідентичності» богословського навчального закладу¹¹⁶. Зрештою, більшість членів Вченої Ради ІФТА підтримали пропозиції, висловлені отцями Б. Гобиром, О. Каськівим та Р. Горбанем, і проголосували за нормативно-правове розмежування теологічної академії та духовної семінарії шляхом укладення відповідних статутів¹¹⁷.

Уже в грудні 2005 р. Вчена Рада ІФТА обговорила й затвердила попередню редакцію «Правил внутрішнього розпорядку Івано-Франківської Духовної Семінарії ім. Священномученика Йосафата»¹¹⁸. Згодом, у березні-квітні 2006 р., було затверджено окремі статuti Івано-Франківської Теологічної Академії та Івано-Франківської Духовної Семінарії імені св. священномученика Йосафата¹¹⁹. Публікація та офіційна реєстрація Статутів ІФТА й ІФДС засвідчила, на нашу думку, правовий, але поки-що фактично номінальний розподіл цих двох закладів богословської освіти.

Питання про реформу структури богословської освіти та виховання Івано-Франківської єпархії УГКЦ знову було обговорено на засіданні Вченої Ради ІФТА 28 березня 2006 р. Тоді вчений секретар о. Юрій Козловський подав до розгляду запропоновану владиками Володимиром Війтишиним та Софроном Мудрим схему реформи богословської освіти, що викликала жваву дискусію. Виявилось, що фактично «існують дві різні інституції: семінарія та академія, які збиті в одне... семінарія відповідає за виховання, а академія – за навчання» (о. д-р О. Каськів), тому окремі учасники засідання (о. д-р С. Кияк, п. І. Ткач) висловлювали пропозиції більш чітко розподілити функції цих двох закладів відповідним нормативними документами. Проте владика Володимир Війтишин у відповіді на питання «хто ми є: семінарія чи академія?» виразно підкреслив:

¹¹⁶ Архів ІФТА. Ф.4. Спр. 2. Док. 13 (Засідання Вченої Ради ІФТА 20 вересня 2005 р. Б. о 17:00 год., м. Івано-Франківськ. Протокол засідання № 01/2005. [друк]), арк. 2.

¹¹⁷ Там само, арк.3.

¹¹⁸ Архів ІФТА. Ф.4. Спр. 2. Док. 14 (Засідання Вченої Ради ІФТА 7 грудня 2005 р. Б. о 17:00 год., м. Івано-Франківськ. Протокол засідання № 02/2005. [друк]), арк.1-2.

¹¹⁹ Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 40 (Статут Івано-Франківської Теологічної Академії Івано-Франківської Єпархії Української Греко-Католицької Церкви (нова редакція). Прийнято Вченою Радою ІФТА, Протокол № 007 від 17 квітня 2006 р.), 11 арк.; Ф.4. Спр. 2. Док. 23 (Засідання Вченої Ради ІФТА 28 березня 2006 р. Б. о 16:00 год., м. Івано-Франківськ. Протокол засідання № 01/2006. [друк]), арк. 1-6.

«Ми є академія»¹²⁰. Основними аргументами щодо збереження єдності ІФТА – ІФДС були наступні: «а) в Єпархії є тільки один навчальний заклад, який поєднує в собі середню і вищу духовну освіту; б) поділ на Академію і Семінарію є небажаним для закладу під одним дахом, з подвійним адміністративним управлінням. Це може привести до протистояння, а навіть конфліктів. Крім того, треба створити окремі програми, окремі адміністративні управи, що призведе до роздування управлінського штату і додаткових фінансових витрат»¹²¹. Водночас владики як ініціатори реформи пропонували зберегти єдину посаду ректора як керівника академії та семінарії, ввести посади проректора з наукової роботи, проректора з навчальної роботи та проректора з виховної роботи¹²². Однак, враховуючи можливість афіліації ІФТА в структуру Українського Католицького Університету у Львові (УКУ), який тоді вже мав не тільки міжнародну акредитацію з боку Конгрегації католицької освіти Апостольського Престолу, але й щойно здобув державну акредитацію від Міністерства освіти і науки України¹²³, члени Вченої Ради вирішили відкласти питання про структуру ІФТА до завершення переговорів із ректором УКУ¹²⁴.

Проте наступні переговори з ректором Українського Католицького Університету та з ректором Прикарпатського національного університету (попри підписану з останнім угоду про співпрацю 2004 р.¹²⁵) так і не вирішили остаточно проблеми ширшого визнання статусу ІФТА, співвідношення з ІФДС, можливості державної акредитації ІФТА як вищого навчального закладу богословської освіти УГКЦ.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, характерною рисою розвитку ІФТА впродовж першого десятиліття було налагодження системи управління (менеджменту) навчальним і духовно-формаційним процесами та науковою роботою. Проведені кадрові та організаційні зміни, особливо у вищому керівництві богословського навчального закладу, засвідчили тенденцію до латентного (поступового та дещо прихованого) організаційного розмежування ІФДС й ІФТА, але для їх

¹²⁰ Архів ІФТА. Ф.4. Спр. 2. Док. 23 (Засідання Вченої Ради ІФТА 28 березня 2006 р. Б. о 16:00 год., м. Івано-Франківськ. Протокол засідання № 01/2006. [друк]), арк. 2-3; Спр. 2. Док. 24 (Система богословської освіти та виховання Івано-Франківської Єпархії [організаційна схема], [друк]), арк.1; Спр. 2. Док. 26 (Проект системи богословської освіти та виховання Івано-Франківської Єпархії [організаційна схема], [друк]), арк.1.

¹²¹ Архів ІФТА. Ф.4. Спр. 2. Док. 25 (Схема адміністративного устрою ІФТА Івано-Франківської Єпархії УГКЦ [текст], [друк]), арк. 1.

¹²² Там само, арк. 1.

¹²³ Державна акредитація навчальних програм УКУ (11 травня 2006). *Український Католицький Університет*. URL: <http://ucu.edu.ua/library/889/>; Акредитація богословської освіти в Україні: досвід УКУ та перспективи співпраці: програма науково-практичного семінару (14 вересня 2006) // *Український Католицький Університет*. URL: <http://ucu.edu.ua/news/1612/>.

¹²⁴ Архів ІФТА. Ф.4. Спр. 2. Док. 23 (Засідання Вченої Ради ІФТА 28 березня 2006 р. Б. о 16:00 год., м. Івано-Франківськ. Протокол засідання № 01/2006. [друк]), арк. 3.

¹²⁵ Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 28 (Угода про співробітництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та Івано-Франківської теологічної академії від 22 листопада 2004 р., м. Івано-Франківськ), арк.1-2.

реального розподілу необхідно було провести ще низку організаційно-практичних заходів, зокрема, створити, відповідно до приписів Статуту ІФТА (п. 4.5), робочі та дорадчі органи – Ректорат, Вчену Раду, Раду академії, Економічну Раду тощо.

У березні 2010 р. ректор ІФТА С. Мудрий затвердив оновлений склад Вченої Ради, до якої включено 31 особу з різними науковими ступеннями та кваліфікаційними рівнями, в тому числі 8 докторів теологічних наук, 5 докторів канонічного права, 1 доктор фізико-математичних наук, 1 доктор права, 1 кандидат політичних наук, 1 кандидат філологічних наук, 12 ліцензіатів богослов'я, 1 спеціаліст та 1 магістр¹²⁶. Таким чином, механізм кооптації (доповнення) членів Вченої Ради ІФТА забезпечував постійне, співвідносне з потребами та можливостями підготовки нових кадрів богословів-науковців, зростання її кількісного та якісного складу.

У травні 2010 р. Правлячий Єпископ Івано-Франківської єпархії УГКЦ Володимир Війтишин, користуючись канонічними правами засновника ІФТА, провів кадрові зміни: ректор о. д-р Олег Каськів був призначений Протосинкелом цієї ж єпархії, а новим ректором ІФДС призначений колишній віце-ректор ІФДС, ліцензіат богословських наук, митрофорний протоієрей Олександр Левицький¹²⁷. Ці кадрові зміни ознаменували новий етап розвитку Івано-Франківської теологічної академії та духовної семінарії.

До перспективних напрямів дослідження порушеної в статті проблеми належить, зокрема, аналіз його творчої спадщини¹²⁸, залучення додаткових документів із фондів державних установ, інших закладів освіти, з якими співпрацював владика Софрон Мудрий.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акредитація богословської освіти в Україні: досвід УКУ та перспективи співпраці: програма науково-практичного семінару (14 вересня 2006) // Український Католицький Університет. URL: <http://ucu.edu.ua/news/1612/>.
2. Архів Івано-Франківської теологічної академії УГКЦ (далі – Архів ІФТА). Ф. 1 (Секретаріат ІФТА). Спр. 2 (Накази ректора ІФТКДІ за 1991–1995 рр.). Док. 2 (Лист № 123 від 03.01. 1991 р. з проханням ректора ІФТКДІ на адресу ректора Вільнюської

¹²⁶ Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 60 (Склад Вченої Ради ІФТА станом на 2 березня 2010 р. Б. [копія оригіналу]), арк. 1.

¹²⁷ Декрет від 06.05.2010 р. Вих. №223 про іменування митр. прот. Олега Каськіва Протосинкелом Івано-Франківської Єпархії УГКЦ. *Нова Зоря*. 2010. 27 травня. Ч. 11. С. 1; Декрет від 06.05.2010 р. Вих. №224 про іменування прот. Олександра Левицького ректором Івано-Франківської Духовної Семінарії імені священномучека Йосафата. *Нова Зоря*. 2010. 27 травня. Ч. 11. С. 1.

¹²⁸ Див., наприклад: Мудрий С. Євхаристійне сопричастя – виклик традиції та сучасності для традиційних церков. *Науковий вісник Івано-Франківської теологічної академії УГКЦ «Добрий Пастир»*. 2007. Вип. 1: Теологія. С. 7–9. URL: <http://journal.ifai.edu.ua/index.php/gp/article/view/248;> Мудрий С. Слова. Випуск 1. Івано-Франківськ: Видавництво Теологічної Академії, 2002. 168 с.; Мудрий С. Слова. Випуск 2. Івано-Франківськ: Видавництво Теологічної Академії, 2004. 216 с.; Мудрий С. Слова. Випуск 3. Івано-Франківськ: Видавництво Теологічної Академії, 2008. 352 с.; Мудрий С. Слова. Випуск 4. Івано-Франківськ: Видавництво Івано-Франківської Теологічної Академії, 2009. 308 с.; Мудрий С. Слова. Випуск 5. Івано-Франківськ: Видавництво Івано-Франківської Теологічної Академії, 2011. 272 с.

- католицької духовної семінарії про сприяння у придбанні науково-богословської літератури), арк. 1.
3. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 2. Док. 14 (Наказ № 69 від 11.01. 1993 р. про покращення роботи АГЧ ІФТКДІ), арк. 1.
 4. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 3 (Накази ректора ІФТКДІ за 1995-2000 рр.). Док. 16 (Спільна постанова Ректорату, Вченої Ради Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту та Консисторії Івано-Франківської Єпархії УГКЦ про перейменування Інституту в Івано-Франківську Теологічну Академію (1 червня 2000 р. Б., Івано-Франківськ)), арк. 1.
 5. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4 (Накази ректора ІФТА за 2000-2010 рр.). Док. 2 (Наказ № 0246 від 27 липня 2000 року «Про призначення Настоятелів Івано-Франківської Теологічної Академії»), арк. 1.
 6. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 5 (Розпорядження без дати [про порядок в семінарії]. «Дано у вересні 2000 р. Б. і в силі до офіційного відкликання чи змін»), арк. 1.
 7. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 10 (Наказ № 032 від 26.09.2000 р. Б. «Про призначення економа Івано-Франківської Теологічної Академії [о. П.Витвицький]»), арк. 1.
 8. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 13 (Наказ № 038 від 09.10.2000 р. Б. «Про навчання і дисципліну в дяківсько-регентській школі при ІФТА»), арк. 1.
 9. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 14 (Наказ № 039 від 10.10.2000 р. Б. [про підпорядкування автотранспорту та господарської частини економові ІФТА]), арк. 1.
 10. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 22 (Наказ № 004 від 16.02.2001 р. Б. «Про призначення духівника та префектів Семінарії»), арк. 1.
 11. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 27 (Наказ № 011 від 06.03.2001 р. Б. «Про відрахування з числа студентів ІФТА»), арк. 1.
 12. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 30 (Наказ № 015 від 22.03.2001 р. Б. «Про реорганізацію навчального процесу в ІФТА»), арк. 1-2.
 13. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 33 (Наказ № 021 від 30.04.2001 р. Б. «Про зміну економа Теологічної Академії»), арк. 1.
 14. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 39 (Наказ № 027а від 15.05.2001 р. Б. «Про призначення уповноваженого для роботи з митницею»), арк. 1.
 15. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 53 (Наказ № 039 від 30.08.2001 р. Б. «Про призначення декана катехитично-педагогічного факультету та старшого бухгалтера ІФТА»), арк. 1.
 16. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 54 (Наказ № 040 від 30.08.2001 р. Б. «Про призначення декана богословського факультету ІФТА»), арк. 1.
 17. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 56 (Наказ № 042 від 31.08.2001 р. Б. «Про призначення декана дяківсько-регентського факультету ІФТА»), арк. 1.
 18. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 72 (Декрет № 28 від 18 грудня 2001 року «Про відкликання всесвітл. О. д-ра Олега Каськіва з посади Віце-Ректора ТА і призначення його Ректором Духовної Семінарії»), арк. 1.
 19. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 73 (Декрет № 29 від 18 грудня 2001 року «Про призначення всеч. о. О. Левицького на посаду Віце-Ректора ТА по дисципліні»), арк. 1.
 20. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 75 (Наказ № 001 від 11.01.2002 р. Б. «Про призначення економа та старшого префекта Духовної Семінарії»), арк. 1.
 21. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 326 (Наказ № 042 від 03.11.2006 р. Б. «Про організацію праці ректорату»), арк. 1.
 22. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 4. Док. 384 (Декрет від 09.04.2008 р. Б. «Про призначення Віце-ректора Теологічної Академії [з дисципліни – о. д-ра Івана Дуфанця]». 10 квітня 2008 р.), арк. 1.
 23. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5 (Особові справи професорсько-викладацького колективу ІФДС – ІФТКДІ – ІФТА за 1990 – 2010 рр.). Папка 2 (Бігун Михайло), 1 арк.
 24. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 3 (Білоус Олег Михайлович), 5 арк.

25. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 4 (Будуйкевич Владислав-Ярослав Васильович), 10 арк.
26. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 5 (Витвицький Володимир). 6 док., 10 арк.
27. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 8 (Галавай Тарас), 1 арк.
28. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 9 (Генза Мирослава), арк. 1.
29. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 10 (Гобир Борис). 5 арк.
30. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 22 (Друляк Юрій), 3 арк.
31. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 23 (Дубицький Іван Михайлович), 3 арк.
32. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 24 (Дуфанець Іван). 3 арк.
33. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 25 (Єгрешій Олег Ігорович), 12 арк.
34. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 29 (Ігнатюк Василь-Михайло Іванович), 4 арк.
35. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 31 (Каськів Олег Володимирович), 11 арк.
36. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 34 (Кияк Святослав Романович), 24 арк.
37. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 43 (Курилів Богдан Володимирович), 2 арк.
38. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 46 (Левицький Олександр), 10 арк.
39. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 48 (Луцький Іван Михайлович), 20 арк.
40. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 53 (Микієвич Роман), 18 арк.
41. Архів ІФТА. Ф. 1. Спр. 5. Папка 79 (Шипайло Лариса), арк. 1.
42. Архів ІФТА. Ф. 3 (Віце-ректор ІФТА з наукової роботи о. Річард Горбань). Спр. 1 (Колекція документів про ІФТА УГКЦ у 2000 – 2010 рр.). Док. 2 (Наказ № 021 від 08.05. 2000 р. Б. «Про створення Вченої Ради ІФТКДІ»), арк. 1-2.
43. Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 3 (Спільна постанова Ректорату, Вченої Ради Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту та Консисторії Івано-Франківської Єпархії УГКЦ про перейменування Інституту в Івано-Франківську Теологічну Академію (1 червня 2000 р. Б., Івано-Франківськ)), арк.1.
44. Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 4 (Свідоцтво № 85 Державного департаменту у справах релігії Міністерства юстиції України про реєстрацію статуту релігійної організації (ІФТА ІФЄ УГКЦ) від 24 жовтня 2000 р.), арк.1-1зв.
45. Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 5 (Статут Івано-Франківської Теологічної Академії Івано-Франківської Єпархії Української Греко-Католицької Церкви (нова редакція). Прийнято Вченою Радою ІФТА, Протокол № 1 від 28 серпня 2000 р.), 12 арк.
46. Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 11 (Наказ № 042 від 31.08. 2001 р. Б. «Про призначення декана дяківсько-регентського факультету ІФТА»), арк. 1.
47. Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 28 (Угода про співробітництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та Івано-Франківської теологічної академії від 22 листопада 2004 р., м. Івано-Франківськ), арк.1-2.
48. Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 40 (Статут Івано-Франківської Теологічної Академії Івано-Франківської Єпархії Української Греко-Католицької Церкви (нова редакція). Прийнято Вченою Радою ІФТА, Протокол № 007 від 17 квітня 2006 р.), арк.1-11.
49. Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 41 (Свідоцтво № 63 Державного департаменту у справах релігії Міністерства юстиції України про реєстрацію статуту релігійної організації (ІФТА ІФЄ УГКЦ) від 27 квітня 2006 р.), арк.1-1зв.
50. Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 49 (Протокол засідання Ректорату ІФТА № 1 від 06.11.2006 р. Б.), 7 арк.
51. Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 1. Док. 60 (Склад Вченої Ради ІФТА станом на 2 березня 2010 р. Б. [копія оригіналу]), арк. 1.
52. Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 3 (Документи про діяльність о. д-ра Річарда Горбаня на посаді віце-ректора з наукової роботи ІФТА (з 19.06.2006 р.)). Док. 1 (Декрет від 19 червня 2006 р. Б., м. Івано-Франківськ, «Про призначення проректора (віце-ректора) з наукової роботи Івано-Франківської Теологічної Академії»), арк.1.

53. Архів ІФТА. Ф. 3. Спр. 3. Док. 8 (Декрет від 19 вересня 2007 р. Б., м. Івано-Франківськ, «Про призначення віце-ректора з наукової роботи Івано-Франківської Теологічної Академії»), арк.1.
54. Архів ІФТА. Ф. 4 (Вчена Рада та Відділ аспірантури ІФТА). Спр. 1 (Книга обліку. Протоколи Вченої Ради (журнал № 1) від 1992 по 2003 роки). 159 с.
55. Архів ІФТА. Ф. 4. Спр. 2 (Протоколи Вченої Ради ІФТА за 2003-2010 роки). Док. 4 (Засідання викладачів ІФТА 26.11.2003 р. Рішення [рукопис]). арк. 1.
56. Архів ІФТА. Ф.4. Спр. 2. Док. 13 (Засідання Вченої Ради ІФТА 20 вересня 2005 р. Б. о 17:00 год., м. Івано-Франківськ. Протокол засідання № 01/2005. [друк]), арк.2-3.
57. Архів ІФТА. Ф.4. Спр. 2. Док. 14 (Засідання Вченої Ради ІФТА 7 грудня 2005 р. Б. о 17:00 год., м. Івано-Франківськ. Протокол засідання № 02/2005. [друк]), арк.1-2.
58. Архів ІФТА. Ф.4. Спр. 2. Док. 23 (Засідання Вченої Ради ІФТА 28 березня 2006 р. Б. о 16:00 год., м. Івано-Франківськ. Протокол засідання № 01/2006. [друк]), арк.1-6.
59. Архів ІФТА. Ф.4. Спр. 2. Док. 24 (Система богословської освіти та виховання Івано-Франківської Єпархії [організаційна схема], [друк]), арк.1.
60. Архів ІФТА. Ф.4. Спр. 2. Док. 25 (Схема адміністративного устрою ІФТА Івано-Франківської Єпархії УГКЦ [текст], [друк]), арк.1.
61. Архів ІФТА. Ф.4. Спр. 2. Док. 26 (Проект системи богословської освіти та виховання Івано-Франківської Єпархії [організаційна схема], [друк]), арк.1.
62. Архів управління Івано-Франківської Архиепархії УГКЦ (далі – Архів ІФАє-УГКЦ). Папка 1 (Декрети, накази, розпорядження Єпископа-Ординарія Івано-Франківської єпархії УГКЦ Софрона Мудрого ЧСВВ (1997 – 2006)). Док. 14 (Наказ № 34 від 11.12. 1996 р. Б. «Про заснування видавництва «Нова Зоря» Івано-Франківської єпархії УГКЦ»), арк. 1.
63. Архів ІФАє-УГКЦ. Папка 1. Док. 15 (Наказ № 22 від 27 липня 2000 р., м. Івано-Франківськ. «Про призначення Настоятелів Івано-Франківської Теологічної Академії»), арк. 1.
64. Архів ІФАє-УГКЦ. Папка 1. Док. 23 (Наказ № 35 від 09.11. 2000 р. Б. «Про звільнення із займаних посад [у видавництві ІФТА]), арк. 1.
65. Архів ІФАє-УГКЦ. Папка 1. Док. 30 (Декрет № 28 від 18 грудня 2001 року, м. Івано-Франківськ, «Про відкликання всесвітл. о. д-ра Олега Каськіва з посади Віце-Ректора ТА і призначення його Ректором Духовної Семінарії»), арк. 1.
66. Білоус О. Урочистості з нагоди вшанування пам'яті владики Софрона Мудрого. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія. 2018. Вип. 12-13. С. 444–445. URL.*
67. Блажейовський Д. Студенти візантійсько-київського обряду в папських колегіях і семінаріях, університетах та інститутах Центральної і Західної Європи (1576–1983): [англійською мовою] / Записки ЧСВВ, серія 2, секція 1, том 43. Рим: Видавництво ОО. Василян, 1984. 366 с.
68. Богословська освіта: шляхи вдосконалення. *Нова Зоря. 2000. 1 березня. Ч.9. С.1.*
69. Боечко Ю. Горджуся долею своєю [біографічний нарис про о. Івана Козовика]. *Нова Зоря. 2008. 8 лютого. Ч. 6. С. 4.*
70. Браславець О. Ю. Правова природа конкордатів та конкордатних угод як специфічної форми публічно-правового договору. *Юридична наука. 2012. № 2. С. 44-51. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/jnn_2012_2_7.pdf.*
71. В Івано-Франківській духовній семінарії відбулася зустріч Комісії Богословської Освіти і виховання УГКЦ (середа, 19 вересня 2007 року). *Івано-Франківська духовна семінарія УГКЦ. URL: <http://ifds.org.ua/arhiv/322-ns--si-ni----.html>.*

72. В УкрІНТЕІ зареєстровано науково-дослідну тему «Реабілітована пам'ять: історія УГКЦ в особах». *Кафедра історії України та методики викладання історії. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*. URL: <https://kiu.pnu.edu.ua/2023/07/03/v-ukrintei-zareiestrovano-naukovo-doslidnu-temu-reabilitovana-pam-iat-istoriia-uhkts-v-osobakh/?fbclid=IwAR25elMCgv8BA5WoOAOOrmljLUPNfVJwH88wmHJ8AyzvIOnyXJRqUrmWU6oA>;
73. В УкрІНТЕІ зареєстровано науково-дослідну тему «Реабілітована пам'ять: історія УГКЦ в особах». *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 27.06.2023. URL: <http://ifaiz.edu.ua/novyny/1112-v-ukrintei-zareiestrovano-naukovo-doslidnu-temu-reabilitovana-pamiat-istoriia-uhkts-v-osobakh.html?fbclid=IwAR38SDmZceOWVro3aFe0KSesZwDQefCRk1ecGp9RDPCR5o2K8Gy2JCPtAGY>.
74. Вічна пам'ять: о.-мітрат Ярослав Будуйкевич (некролог та біографічна довідка). *Нова Зоря*. 2008. 11 квітня. Ч. 15. С. 2.
75. Владика Софрон – двічі мудрий: [інтерв'ю]. *Нова Зоря*. 2007. 23 листопада. Ч. 46. С. 4.
76. Владика Софрон Мудрий. *Синод єпископів УГКЦ*. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-mudryy-472/>.
77. Владика Софрон Мудрий ЧСВВ (27.11.1923 – 31.10.2014). *Провінція святого Миколая. Василіянський Чин святого Йосафата в Україні*. URL: <https://www.osbm.org.ua/index.php/publikatsiyi/istoriya/4116-vladyka-sofron-mudryi-chsvv-27-11-1923-31-10-2014>.
78. Владика УГКЦ – знайомство зблизька: Владика Іриней Білик ЧСВВ, Єпарх Буцацький. *Нова Зоря*. 2007. Ч. 3-4. С. 6
79. Генік Л. Доктор канонічного права Софрон Мудрий (ЧСВВ) – дослідник історії українського християнства. *Карпати: людина, етнос, цивілізація*. 2017–2018. Вип. 7–8. С. 305-326. URL: <https://carpathiansjournal.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/76/2018/11/Любов-Генік.pdf>.
80. Горбань Р., Делятинський Р. Івано-Франківська Теологічна Академія УГКЦ: традиції та становлення (до 125-річчя Івано-Франківської єпархії УГКЦ, 20-річчя виходу з підпілля Духовної Семінарії та 10-річчя заснування Теологічної Академії) : Наукове видання. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2010. 168 с.
81. Декрет від 06.05.2010 р. Вих. №223 про іменування митр. прот. Олега Каськіва Протосинкелом Івано-Франківської Єпархії УГКЦ. *Нова Зоря*. 2010. 27 травня. Ч. 11. С. 1.
82. Декрет від 06.05.2010 р. Вих. №224 про іменування прот. Олександра Левицького ректором Івано-Франківської Духовної Семінарії імені священномучеика Йосафата. *Нова Зоря*. 2010. 27 травня. Ч. 11. С. 1.
83. Делятинський Р., Гоголь В. Богословська освіта і наука як засоби формування громадянського суспільства в Україні. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2023. Том 26. № 3. С. 6-19. DOI: <https://doi.org/10.15421/172342>.
84. Делятинський Р. Основні тенденції становлення та розвитку богословської освіти в незалежній Україні (на прикладі закладів богословської освіти Української Греко-Католицької Церкви у 1991–2010 рр.). *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого УГКЦ. Богослов'я. Філософія. Історія*. 2022. Вип. 17. С. 149-198. DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2022.17.14>.
85. Делятинський Р. І., Єгрешій О. І. Мудрий Софрон. *Енциклопедія Сучасної України* [Електронний ресурс] / редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. Том 22. URL: <https://esu.com.ua/article-69822>.

86. Державна акредитація навчальних програм УКУ (11 травня 2006). *Український Католицький Університет*. URL: <http://ucu.edu.ua/library/889/>.
87. Довідка «Нової Зорі»: Каськів Олег Володимирович. *Нова Зоря*. 2010. 27 травня. Ч. 11. С. 1.
88. Документи Патріаршого Собору УГКЦ. Перша сесія (жовтень 1996 р.). Львів: Свічадо, 1998. XXV+326 с.
89. Жерноклеєв О. Джерела з історії державно-церковних взаємин у фондах Державного архіву Івано-Франківської області. Україна і Ватикан: Серія збірників наукових праць. Вип. 4: Державно-церковні відносини в контексті досвіду об'єднаної Європи / За заг. ред. О. Береговського, С. Побуцького, С. Кияка, В. Дідуха та ін. Галич; Івано-Франківськ; Київ, 2011. С. 31-37.
90. З життя Івано-Франківської Єпархії: 13 березня Івано-Франківську Теологічну Академію та семінарію відвідала група з перевірки навчально-виховних закладів УГКЦ, створена Синодом Єпископів Києво-Галицької Митрополії і комісією богословської освіти та виховання. *Нова Зоря*. 2007. 30 березня. Ч.14. С.2.
91. З ювілеєм!: Просто йти за Христом! [о. Борис Гобир, парох церкви св. Влкмч Димитрія у м. Івано-Франківськ]. *Нова Зоря*. 2009. 3 квітня. Ч. 9. С. 5.
92. Засідання Комісії Богословської освіти та виховання УГКЦ (7 жовтня 2008 р. Б.). *Комісія в справах кадрового забезпечення Києво-Галицького Верховного Архієпископства УГКЦ*. URL: <http://theocom.ugcc.org.ua/component/content/article/1/12.html>.
93. Збори ректорів семінарій. *Вісник Івано-Франківської Єпархії УГКЦ*. 2004. липень, серпень, вересень. С. 16-17.
94. Звіт роботи Комісії перед Синодом єпископів Києво-Галицького Архієпископства (14 вересня 2009 р.). *Комісія в справах кадрового забезпечення Києво-Галицького Верховного Архієпископства УГКЦ*. URL: <http://theocom.ugcc.org.ua/component/content/article/1/41.html>.
95. Зустріч о. Бориса Гудзяка та вл. Софрона Мудрого (2 січня 2009 року). *Комісія в справах кадрового забезпечення Києво-Галицького Верховного Архієпископства УГКЦ*. URL: <http://theocom.ugcc.org.ua/component/content/article/1/25.html>.
96. Івано-Франківський Теологічно-Катехитичний Духовний Інститут: З історії Станіславівської духовної семінарії. *Шематизм Івано-Франківської єпархії Української Греко-Католицької Церкви станом на 10 листопада 1995 року Божого*. Івано-Франківськ, 1995. С.85-87.
97. Карась Г. Кіндратюк Богдан. *Івано-Франківськ: Енциклопедичний словник*. Івано-Франківськ, 2010. С. 219-220.
98. Карась Г. Князевич Петро. *Івано-Франківськ: Енциклопедичний словник*. Івано-Франківськ, 2010. С. 226.
99. Каськів О. Вплив єпископа Софрона Мудрого на видавничу діяльність в Українській Греко-Католицькій Церкві. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. Вип. 44. С. 34-40. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.44.4>.
100. Каськів О. Вплив отця Софрона Мудрого на розвиток проповідництва в Українській Греко-Католицькій Церкві (1960-1993 рр.). *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. Вип. 43. С. 32-38. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.43.4>.
101. Каськів О. Минуле та сучасність Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії. *Нарис історії Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата*. Івано-Франківськ, 2007. С. 22-26.
102. Каськів О. Наукова діяльність єпископа Софрона Мудрого. *Virtus: Scientific Journal*. 2019. Issue 35 (June). P. 25-27. URL: <http://conference-ukraine.com.ua/en/archivej>.
103. Каськів О. Роль єпископа Софрона Мудрого в реорганізації Івано-Франківського Теологічно-Катихитичного Духовного Інституту в Івано-Франківську Теологічну

- Академію (1994–2014 рр.). *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. Вип. 42. С. 55-61. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.42.6>.
104. Каськів О., Білоус О. Анонс міжнародної науково-практичної конференції до 100-ліття з дня народження Владики Софрона Мудрого. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*. 2023. Вип. 18. С. 366. DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2023.18.21>.
105. Каськів О., Майка В. Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формацію та кадрову політику в Івано-Франківській Єпархії. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*. 2021. Вип. 16. С. 10-26. DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2021.16.2>.
106. Клоновський Ю. Праці Софрона Мудрого як джерело до вивчення діяльності владики та історії Церкви. URL: <https://www.academia.edu/16735559/ПРАЦІ СОФРОНА МУДРОГО ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ВИВЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВЛАДИКИ ТА ІСТОРІЇ ЦЕРКВИ>.
107. Козак А. Історія і сучасність Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата у Івано-Франківську (1907 – 2007). *Нарис історії Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата*. Івано-Франківськ, 2007. С. 135-137.
108. Крайник Х., Рохман Б. Генеза релігійно-філософських поглядів Блеза Паскаля у викладах духовних настоятелів УГКЦ (Софрон Мудрий). *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*. 2020. Вип. 15. С. 35–39. <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2020.15.7>.
109. Кухарський Р. Громадська активність владики Софрона Мудрого у контексті національно-патріотичного виховання. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки*. 2015. Вип. 8: до 25-річчя створення кафедри історії України. С. 333-340. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vkpnui_2015_8_34.pdf.
110. Лагоцький В. Внесок отця Ісидора Патрила в розвиток української історичної науки. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. 2019–2021. Спецвипуск: до 75-річчя професора Костянтина Кондратюка. С. 109–116. URL: <https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/09/109-116Lahockyi-RM.pdf>.
111. Левицький О.О. Формування духовенства за нормами партикулярного права УГКЦ: монографія. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2016. 264 с.
112. Манюх Ю. Меценат з-за океану [д-р Мирослав Борисюк зі штату Флорида, США, пожертвував на розвиток ІФТКДП]. *Нова Зоря*. 1992. Ч. 12 (березень). С. 2.
113. Марціновська Д. Внесок отців Чину Василя Великого у розвиток української теологічної освіти. *Карпати: людина, етнос, цивілізація*. 2017–2018. Вип. 7–8. С. 239-244. URL: <https://carpathiansjournal.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/76/2018/11/Дарина-Марціновська.pdf>.
114. Морквас А. Інтерв'ю з Владикою Іринесом Біликом, ЧСВВ – Єпархом Бучацьким. *Нарис історії Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата*. Івано-Франківськ, 2007. С. 16-22.
115. Мудрий С. Євхаристійне сопричастя – виклик традиції та сучасності для традиційних церков. *Науковий вісник Івано-Франківської теологічної академії УГКЦ «Добрий Пастир»*. 2007. Вип. 1: Теологія. С. 7–9. URL: <http://journal.ifaiz.edu.ua/index.php/gp/article/view/248>.
116. Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. 216 с.
117. Мудрий С. Слова. Випуск 1. Івано-Франківськ: Видавництво Теологічної Академії, 2002. 168 с.

118. Мудрий С. Слова. Випуск 2. Івано-Франківськ: Видавництво Теологічної Академії, 2004. 216 с.
119. Мудрий С. Слова. Випуск 3. Івано-Франківськ: Видавництво Теологічної Академії, 2008. 352 с.
120. Мудрий С. Слова. Випуск 4. Івано-Франківськ: Видавництво Івано-Франківської Теологічної Академії, 2009. 308 с.
121. Мудрий С. Слова. Випуск 5. Івано-Франківськ: Видавництво Івано-Франківської Теологічної Академії, 2011. 272 с.
122. Навчальна програма духовних семінарій України, прийнята на зустрічі Ради ректорів 26 червня 2000 р. *Богословія*. Львів, 2000. Т. 64, кн. 1-4. С. 26-31.
123. Нагорняк Б. Діти славлять Творця [реколекції для учнів провів парох церкви св. Архистратига Михаїла, викладач ІФТА, канд. філос. н. о. Роман Микієвич]. *Нова Зоря*. 2008. 18 квітня. Ч. 16. С. 5.
124. Новий доктор східного канонічного права! [о. ліц. Іван Дуфанець захистив докторат у Римі] (10.12.2007). Івано-Франківська духовна семінарія. URL: <http://ifds.org.ua/arhiv/380-.html>.
125. Новий Статут Івано-Франківського Українського Греко-Католицького Катехитичного Духовного Інституту. *Луцький І.М. Створення Станіславської (Івано-Франківської) єпархії Української Греко-Католицької Церкви*. 2-е видання. Івано-Франківськ, 2004. С. 123-126.
126. Новини: Гості з Риму [14 квітня 1991 р. в Івано-Франківську побували ректор Папської греко-католицької колегії Св. Йосафата о. д-р Софрон Мудрий ЧСВВ та Головний економ Римської Василіянської Курії о. д-р Северіян Якимишин ЧСВВ]. *Нова Зоря*. 1991. Ч. 5-6 (квітень). С. 8.
127. Остафіїв Т. Робоча зустріч ректорів семінарій УГКЦ (п'ятниця, 16 травня 2008). *Івано-Франківська духовна семінарія УГКЦ*. URL: <http://ifds.org.ua/arhiv/543-sse.html>.
128. Отець Теодозій Янків – ректор Вищої Духовної Семінарії св. Йосафата Івано-Франківської єпархії УГКЦ (декрет від 17 лютого 2000 р.). *Нова Зоря*. 2000. 8 березня. Ч. 10. С. 2; Янків о. Теодозій: Біографічна довідка. *Нова Зоря*. 2000. 8 березня. Ч. 10. С. 2.
129. Павликівська Н. Повернення через 44 роки [монастир Сестер Василіянок в Івано-Франківську]. *Нова Зоря*. 1991. Ч. 19-20 (серпень). С. 4-5.
130. Пелехатий І. Кияк Святослав. *Івано-Франківськ: Енциклопедичний словник*. Івано-Франківськ, 2010. С. 219.
131. Пелехатий І. Сестри Василіянки: поневіряння тривають. *Нова Зоря*. 1993. Ч. 25 (червень). С. 2.
132. Пелехатий І. Служити Богові і рідному народові: Інтерв'ю з Високопреподобним отцем-Протоархимандритом Василіянського Чину Доктором Ісидором Патрилом ЧСВВ. *Нова Зоря*. 1992. Ч. 4 (29 січня). С. 3.
133. Пена Л. Мовостиль «Духовних бесід» Софрона Мудрого. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2016. Вип. 772: Романо-слов'янський дискурс. С. 83-86. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvchu_rsd_2016_772_18.pdf.
134. Пена Л. «Слова» Софрона Мудрого: риси мовостилю. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2019. Вип. 812: Романо-слов'янський дискурс. С. 53-58. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvchu_rsd_2019_812_12.pdf.
135. Печерська Г. Сучасне і майбутнє Спілки [про звітно-виборну конференцію Спілки Християнського Відродження 9 травня 2008 р.]. *Нова Зоря*. 2008. 16 травня. Ч. 20. С. 4.

136. Полек В. Нарис історії Івано-Франківської єпархії. *Шематизм Івано-Франківської єпархії Української Греко-Католицької Церкви станом на 10 листопада 1995 року Божого*. Івано-Франківськ, 1995. С. 99-156.
137. Попик В. І. Біографістика. *Спеціальні історичні дисципліни: довідник: навчальний посібник для студентів ВНЗ / І. Н. Войцехівська (кер. авт. кол.), В. В. Томазов, М. Ф. Дмитрієнко та ін. Київ: Либідь, 2008. С. 94–103.*
138. Постанови Синоду Єпископів УГКЦ 2005 року. *Синод єпископів УГКЦ*. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/postanovy-synodu-pyskopiv-ugkts-2005-roku-203/>.
139. Постанови Сорок шостої сесії Синоду Єпископів Києво-Галицького Верховного Архієпископства УГКЦ 13-14 вересня 2009 року Божого. *Офіційні документи УГКЦ*. URL: <https://docs.ugcc.ua/1203/>.
140. Приватний архів історика Р.І. Делятинського. Док. б/н (Кияк о. Святослав, професор кафедри теології та член Вченої Ради Івано-Франківської теологічної академії, завідувач кафедри релігієзнавства і теології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника: Інтерв'ю записав 11 жовтня 2011 року, (м. Івано-Франківськ, вул. Чорновола, 57, каб. 503, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, кафедра релігієзнавства і теології)). 25 с.
141. Реєстр суб'єктів освітньої діяльності. Заклади вищої освіти. *ЄДЕБО*. URL: <https://registry.edbo.gov.ua/vishcha-osvita/>.
142. Сенко Д. Культурно-освітня діяльність Івано-Франківської архієпархії УГКЦ (1989–2020 рр.): дипломна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти / керівник А. І. Міщук, рецензент О. І. Єгрешій; Кафедра історії України і методики викладання історії, Факультет історії, політології та міжнародних відносин, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ, 2021. 98 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/17566/1/Сенько%20В.%20Дипломна%20робота.%202021%20р..pdf>.
143. Сестри-василіянки – в своєму монастирі. *Нова Зоря*. 1993. Ч. 33-34 (вересень). С. 1.
144. Слово Єпископа-Ординарія Івано-Франківського Софрона [на Надзвичайному Синоді УГКЦ 25 червня 1990 р. у Ватикані]. *Добрий Пастир: Видання Івано-Франківської греко-католицької єпархії УГКЦ*. 1990. Ч. 2. С. 29.
145. Софрон Мудрий. *Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*. URL: <https://pnu.edu.ua/6248-2/>.
146. Трухан Ю. Для добра і духовного вжитку: 12 лютого Єпископ Івано-Франківський УГКЦ Кир Володимир Війтишин у спільній молитві зі священниками освятив один з відновлених поверхів Івано-Франківської Духовної Семінарії. *Нова Зоря*. 2010. 18 лютого. Ч. 4. С. 2.
147. УГКЦ. Історія. Відродження. Ісповідники віри: до 30-річчя виходу з підпілля Української Греко-Католицької Церкви: бібліографічний покажчик / Івано-Франківська ОУНБ ім. І. Франка; уклад. О. Шаран, С. Джоголик; ред. Г. Горбань; відп. за вип. Л. Бабій. Івано-Франківськ, 2019. 76 с. URL: <https://www.calameo.com/books/002820791faa8c5680919>.
148. Угорчак Ю. Луцький Іван. *Івано-Франківськ: Енциклопедичний словник*. Івано-Франківськ, 2010. С. 270.
149. Хортик О. Сучасний стан української каноністики. *Науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Добрий Пастир»*. 2014. Вип. 5: Богослов'я. С. 76–83. URL: <http://journal.ifaz.edu.ua/index.php/gp/article/view/44>.
150. «Христова Церква – наш духовний скарб»: Інтерв'ю з Єпископом Володимиром Війтишиним, Правлячим Архієреєм Івано-Франківської Єпархії. *Нова Зоря*. 2010. Ч. 14. С. 2.
151. Ципердюк І. Роль єпископа Софрона Мудрого у становленні та розвитку української редакції радіо «Ватикан». *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. 2016.

№ 9-10 (7).

URL:

<https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/12125/1/Tsyperdyuk%20I.pdf>.

152. Ципердюк І. Радіо «Ватикан»: історико-функціональні особливості роботи. Теле- та радіожурналістика. 2016. Вип. 15. С. 88-95. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Tir_2016_15_15.pdf.
153. Шематизм Івано-Франківської єпархії Української Греко-Католицької Церкви станом на 10 листопада 1995 року Божого / Надруковано за дорученням Ординарія Івано-Франківського Кир Софрона Дмитерка ЧСВВ. Редагування І.Пелехатий. Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Івано-Франківської греко-католицької єпархії, 1995. 180 с.
154. Шематизм Івано-Франківської єпархії УГКЦ. 2009 рік / Упорядкував митр. прот. Іван Шевчук, Віце-Канцлер Івано-Франківської Єпархії. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2009.
155. Яковенко Н. Вступ до історії. Київ: Критика, 2007. 376 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Yakovenko_Natalia/Vstup_do_istorii/.
156. Янків о. Теодозій: Біографічна довідка. *Нова Зоря*. 2000. 8 березня. Ч.10. С.2.

Історія

УДК: 271.4-9:001.891](092)Мудрий Софрон

DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.10>.

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ВЛАДИКИ СОФРОНА МУДРОГО У ДІЛЯНЦІ ІСТОРІЇ ЦЕРКВИ

ЄГРЕШІЙ Олег

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
кафедра історії України і методики викладання історії
факультету історії, політології і міжнародних відносин
вул. Шевченка 57, м. Івано-Франківськ, 76018, Україна
Івано-Франківська академія Івана Золотоустого
Науково-дослідний інститут історії Церкви
вул. Софрона Мудрого 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна
e-mail: ludyna@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0639-910X>*

МУЖИК Ростислав

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
кафедра історії України і методики викладання історії
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76018, Україна
Івано-Франківська академія Івана Золотоустого
кафедра богослов'я,
вул. Софрона Мудрого 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна
e-mail: mrpmmm2001@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-5730-2442>*

Бібліографічний опис статті: Єгрешій О., Мужик Р. (2024). Основні напрямки наукових досліджень владики Софрона Мудрого у ділянці історії Церкви. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (19), 116 - 126. doi: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.10>.

Анотація. У статті проаналізовано непересічну вагу внеску єпископа Івано-Франківського Софрона (Степана) Мудрого ЧСВВ у розвиток богословської думки Української греко-католицької церкви в цілому й досліджень історії українського християнства зокрема. Через аналітичну призму біографічних даних про владика Софрона було викладено основні віхи/етапи становлення його як повноцінного фахового еkleзіологічного історика. Також до уваги взяті та в достатній мірі розглянуті його ключові напрацювання історіографічного характеру й автобіографічні спогади власного життя, що дозволило синтетично викласти ряд вибраних позицій з

дослідницької спадщини для яскравого представлення феномену єпископа Софрона Мудрого як послідовника класичних католицьких концепцій богослов'я історії.

Ключові слова: богослов'я, історія християнства, історія Церкви, УГКЦ, дослідження.

Abstract. *The article analyzes the outstanding contribution of Bishop Sofron (Stepan) Mudryy of Ivano-Frankivsk to the development of theological thought of the Ukrainian Greek Catholic Church in general and the study of the history of Ukrainian Christianity in particular. Through the analytical prism of biographical data about Bishop Sofron, the main milestones/stages of his formation as a full-fledged professional ecclesiological historian are outlined. Also taken into account and sufficiently considered are his key developments of historiographical nature and autobiographical memoirs of his own life, which allowed to synthesize a number of selected positions from the research heritage for a vivid presentation of the phenomenon of Bishop Sophron the Wise as a follower of the classical Catholic concepts of theology of history.*

Keywords: *theology, history of Christianity, history of the Church, UGCC, research.*

Постановка проблеми. Нині особливого значення набуває вивчення спадщини світочів українського національного відродження кінця ХХ – початку ХХІ століття. Серед них, на наш погляд, почесне місце посідають ієрархи та провідники Української Греко-католицької Церкви (далі – УГКЦ), котрі в умовах падіння радянського тоталітарного атеїстичного режиму стали ініціаторами та очільниками глобального процесу її легалізації в межах України. У цьому контексті, варто відзначити владику Софрона Мудрого – єпископа-ординарія Івано-Франківського, який залишив по собі помітний слід в історії не тільки УГКЦ, а й став пізнаваною особистістю для цілого громадського, культурного та просвітницького простору нашої Батьківщини.

Розгляд різнопланової діяльності єпископа Софрона Мудрого характеризується суспільною, культурною, політичною та науковою актуальністю. На жаль, до цього часу не проведено жодного фундаментального дослідження, не існує нині й узагальнюючих праць, присвячених науковій спадщині цього релігійного діяча. Віриться, що на часі також наукові розробки, які розкриватимуть роль владики у суспільно-політичному, культурно-просвітницькому і релігійному житті Галичини й цілої України другої половини ХХ – поч. ХХІ ст.

Об'єктом дослідження є наукова діяльність владики Софрона Мудрого в галузі історії християнства в Україні.

Предметом дослідження – наукові праці єпископа Софрона Мудрого з історії Церкви в Україні.

Своєрідною археографічною **базою дослідження** є надзвичайно багатий науковий доробок владики Софрона Мудрого у галузі богослов'я, історії,

проповідництва та риторики, канонічного права тощо. Крім згаданих джерел неоціненну вартість мають записані інтерв'юерами спогади владики Софрона, задокументовані розповіді про його покликання. Тільки за допомогою такого комплексного підходу до вирішення поставленого завдання можна, на нашу думку, досягнути успіху в дослідженні багатого науково-богословського і пастирського доробку правлячого єпископа Івано-Франківської єпархії Української греко-католицької Церкви Софрона Мудрого.

Метою статті виступає аналіз наукової спадщини єпископа Івано-Франківської єпархії УГКЦ, професора, владики Софрона Мудрого ЧСВВ, зокрема розкриття його внеску у вивчення історії українського християнства.

Виклад основного матеріалу. Першим опублікованим фундаментальним дослідженням отця Софрона Мудрого у науковому історичному полі була його докторська дисертація в ділянці канонічного права «Перехід на інший обряд: з візантійсько-українського на латинський», захищена ним 1963 р. в Латеранському університеті в Римі (опублікована праця у 1973 р.). У дисертації автор ґрунтовно аналізує відмінності між східними християнськими обрядами у царині доктринальних постулатів, вділяє належну увагу генезису укладення уній протягом XI–XX ст., особливостям русько-українського обряду та трансформації його форм після Берестейської унії (1596 р.) та Замойського синоду (1720 р.). Автор фокусує увагу також на становищі української Церкви в Австро-Угорській імперії, зокрема її ролі і місцю на Другому Ватиканському соборі і т. п.¹

Будучи у статусі віце-ректора Української Колегії в Римі, доктор Софрон Мудрий видав «Нарис історії Української Папської Колегії святого Йосафата» (1984 р.)². Як зазначає професор Олег Каськів: «Це єдина монографія, яка досліджує майже 300 років перебування українських семінаристів в Римі на навчанні»³.

Готуючись до урочистого відзначення тисячоліття хрещення Руси-України 1988 р. Софрон Мудрий, будучи співробітником української секції «Радіо Ватикану», сам упорядкував і підготував до друку збірник україномовних радіо-проповідей. Їх, зокрема, виголосили: Папа Римський Іван-Павло II, архієпископ Мирослав-Іван кардинал Любачівський, секретар Конгрегації Східних Церков архієпископ Мирослав Марусин та отці василіани: Доротей Шимчій, Теодозій Янків, Софрон Мудрий та Ісидор Патрило⁴. Серед цих проповідей була низка матеріалів, що стосувалися історії християнства в Україні, які не просто повторювали вже відомі факти, а заповнювали прогалини

¹ Генік Любов. Доктор канонічного права Софрон Мудрий (ЧСВВ) – дослідник історії українського християнства. *Карпати: людина, етнос, цивілізація*. Івано-Франківськ, 2017–2018. Вип. 7–8. С. 309.

² Там само.

³ Каськів О. В. Наукова діяльність єпископа Софрона Мудрого. / *Scientific Journal Virtus*, 2019. С. 4. URL: https://www.academia.edu/40868890/THE_EDUCATION_ACCOMPLISHMENTS_OF_BISHOP_SOFRON_MUDRYJ (дата звернення: 28.10.2023); пор. Мудрий С. Нарис історії Української папської колегії Святого Йосафата. Українська папська колегія Святого Йосафата. Рим, 1984. С. 3–7.

⁴ Тисячоліття українського християнства. Радіопроповіді з Ватикану. Зібрав і підготував до друку доктор Софрон Мудрий, ЧСВВ. Рим : Вид-во оо. Василіян, 1990. С. 373.

знань щодо таких постатей, як митрополит Ісидор Солунський, торкалися участі ієрархії Київської митрополії у Ферраро-Флорентійському соборі, проливали світло на відродження УГКЦ серед української діаспори і т. п.^{5 6}

1990 року в Римі вийшов обмеженим тиражем короткий підручник для студентів Українського католицького університету імені святого папи Клементя «Нарис історії Церкви в Україні», авторства отця-доктора Софрона Мудрого за яким вчилися студенти-богослови, історики й релігієзнавці в Україні на початку 90-х рр. ХХ ст. Ще за життя єпископа Софрона книга перевидавалася чотири рази, останнє – 2010 р. у видавництві «Місіонер» м. Жовква⁷.

Івано-франківська релігієзнавиця, кандидат педагогічних наук Любов Геник, яка особисто була знайома із єпископом Софроном Мудрим, згадує його діяльність як викладача історії Церкви так: «Готуючи наукову програму й переглядаючи сотні наукових монографій і підручників з історії, я була приємно здивована його «Нарисом історії Церкви...» й спитала: «Як так сталося, що у Вас вийшов досить аргументований підручник з історії Церкви в Україні?». На це владика відповів: «До кожного абзацу підручника, де я описував якусь важливу подію з історії українського християнства, я мусив мати в руках документ латиною, грецькою чи церковнослов'янською або іншими мовами, щоб те, що я написав, відповідало юридичній точності»⁸. Ці спогади, на нашу думку, в особливий спосіб відзначають критичний підхід та незаангажованість владика Софрона як дослідника історії українського християнства і титанічність праці, яку він виконав.

Єпископ Софрон Мудрий був активним організатором та учасником наукових конференцій різних рангів. Можна назвати, зокрема, наступні конференції до яких мав предметне відношення священнослужитель: «Галицька митрополія і роль Церкви в історії України» (доповідь на Міжнародній конференції, присвяченій 1100-річчю міста Галича і ролі Галицької землі в державотворчих процесах України); «Кардинал Йосиф Сліпий і Ватикан» (доповідь на Всеукраїнській науковій конференції «Кардинал Йосиф Сліпий і сучасність: з нагоди 110-ї річниці від дня народження Глави УГКЦ кардинала Йосифа Сліпого, 11–12 жовтня 2002 р., Івано-Франківськ).

Робота доктора Софрона Мудрого «Нарис історії Церкви в Україні» є особливим твором у ділянці дослідження історії українського християнства. Нашим завданням не виступає конкретний аналіз книги відповідно до її змістового наповнення, адже із цим зразково справилася релігієзнавиця Любов

⁵ Каськів О. В. Наукова діяльність єпископа Софрона Мудрого. / *Scientific Journal Virtus*, 2019. С. 4. URL: https://www.academia.edu/40868890/THE_EDUCATION_ACCOMPLISHMENTS_OF_BISHOP_SOFRON_MUDRYJ (дата звернення: 28.10.2023)

⁶ Геник Любов. Доктор канонічного права Софрон Мудрий (ЧСВВ) – дослідник історії українського християнства. *Карпати: людина, етнос, цивілізація*. Івано-Франківськ, 2017–2018. Вип. 7–8. С. 309.

⁷ Каськів О. В. Наукова діяльність єпископа Софрона Мудрого. / *Scientific Journal Virtus*, 2019. С. 4. URL: https://www.academia.edu/40868890/THE_EDUCATION_ACCOMPLISHMENTS_OF_BISHOP_SOFRON_MUDRYJ (дата звернення: 28.10.2023); Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні / 4-те вид. Жовква: Місіонер, 2010. С. 3–5.

⁸ Геник Любов. Доктор канонічного права Софрон Мудрий (ЧСВВ) – дослідник історії українського християнства. // *Карпати: людина, етнос, цивілізація*. Івано-Франківськ, 2017–2018. Вип. 7–8. С. 310.

Геник⁹, для нас самоціллю є окреслення вибраних тематик монографії в порівнянні з рештою провідних науково-історичних дискурсів. Тут ми поверхнево розглянемо актуальні питання з історії Церкви в Україні в їх інтерпретації владикою Софроном Мудрим. На наш погляд, найбільш підходящими у цьому контексті будуть питання:

- поширення християнства на землях Русі-України;
- генезис феномену хрещення Володимира Великого;
- реакція Києво-Руського духовенства на Велику схизму 1054 року між Сходом і Заходом.

Проведемо короткий аналіз цих питань.

Поширення християнства на землях Русі-України

У вітчизняній історіографії християнства лише дослідник Михайло Брайчевський у монографії «Утвердження християнства на Русі» подав різні версії поширення християнства на українських землях з I ст. н. е.¹⁰ Українські історики діаспори Атанасій Великий, Ісидор Нагаєвський, Іван Ортинський і отець-доктор Софрон Мудрий детальніше зупинялися, крім андріївської, й на інших версіях поширення християнства в Україні до 988 р., зокрема розглядали святопавлівську, староримську, боспорську (або тмутараканську), візантійську, готську, хозарську, моравську (або кирило-методіївську) і болгарську версіях¹¹.

Владика Софрон Мудрий сам називає андріївську і святопавлівську версії, давньоримську та версію скито-сарматського християнства. Щоправда доктор Софрон Мудрий не згадує про проникнення християнства на територію по обидва боки Карпат¹². Деякі дослідники пишуть про християнство у Підкарпатському краю, яке прийшло сюди через розширення кордонів Римської імперії, прикордонну торгівлю та заслання сюди великої кількості перших християн¹³.

Доктор Софрон Мудрий є одним з небагатьох істориків, хто називає період поширення християнства на теренах сучасної України у III–IV ст. «готським». Він акцентує на конкретних аргументах для такої назви: завоюванні готами області Каппадокії в Малій Азії 276 р. н. е.; місіонерській діяльності каппадокійських полонених серед готів; заснуванні та діяльності Готської митрополії; участі християн зі Скіфії на I Вселенському соборі в Нікеї (325 р.). Звертає увагу владика також і на Боспорське царство, в якому за царя Торторсеса (277–308) близько 270 р. християнство стає державною релігією; акцентує увагу на регіонах Придністров'я та Подунав'я, де осіли вестготи,

⁹ Там само. С. 306–326.

¹⁰ Брайчевський М. Ю. Утвердження християнства на Русі /ред. М. В. Попович; АН УРСР, Ін-т археології. Київ : Наукова думка. 1988. С. 10–77.

¹¹ Нагаєвський І. Кирило-Методіївське християнство в Русі-Україні. Рим : Вид-во оо. Василіян, 1954. С. 176; Лужницький Г. Українська Церква між Сходом і Заходом: нарис історії Української Церкви. Філадельфія : Накладом Союзу Українців-Католиків «Провидіння», 1954. С. 17–41; Ортинський І. Хрищення, хрест та харизма України. Рим – Мюнхен – Фрайбург : Вид-во оо. Салезіян «Logos», 1988. С. 198; Мудрий Софрон. Нарис історії Церкви в Україні. Рим – Львів : Вид-во оо. Василіян, 1995. С. 11–19.

¹² Мудрий Софрон. Нарис історії Церкви в Україні. Рим – Львів : Вид-во оо. Василіян, 1995. С. 30.

¹³ Федорів Ю. Історія Церкви в Україні. Торонто, 1967. С. 18–20.

серед яких місіонером був учень Єроніма Стридонського, перекладач Святого Письма готською мовою (бл. 386 р.), єпископ готів Ульфїла¹⁴. Варто зауважити, що єпископ Софрон Мудрий вичерпно не дослідив розвиток християнства серед антів (чому є напевно відповідні причини), проте він робить певні узагальнюючі твердження про те, що християнство серед антів у VII–VIII ст. уже ймовірно існувало^{15 16}.

Генезис феномену хрещення Володимира Великого

Розглядаючи події 988 р., доктор Софрон Мудрий перелічує деякі версії (римську, візантійську, тмутараканську, моравську) щодо запрошення християнської ієрархії до Києва, проте він послідовно підтримує болгарську теорію, перелічуючи такі аргументи: уживання староболгарської мови від самих початків церковного життя як урядової мови в Церкві і початковий вплив болгарської церковної літератури на українську; візантійські джерела не згадують жодним рядком ані про патріарха, ані про єпископів, які би мали хрестити Україну 988 р. – напевно вважаючи Русь християнською; наявність якогось болгарського митрополита в Києві при перенесенні мощей святих князів Бориса і Гліба 1020 р.¹⁷ тощо.

Усе перелічене вище, а також однастайність у цьому питанні серед провідних дослідників історії Церкви – сучасників владики Софрона Мудрого підводить єпископа до наступного висновку – перша ієрархія (очевидно, що ще до 988 р.) була надана Київській Русі не Візантією, а Охридським патріархатом»¹⁸.

Реакція Києво-Руського духовенства на Велику схизму 1054 року між Сходом і Заходом

У своїй роботі доктор Софрон Мудрий розглядає ще одну важливу проблему, вичерпну відповідь на яку не дали попередні українські історики – яке було ставлення київської ієрархії до розколу 1054 р. між Римським Архієреєм та Константинопольським патріархом. Він дає свою однозначну опінію – ставлення київської ієрархії було дипломатично нейтральним, бо жоден із київських митрополитів-русичів – Іларіон (1051–1068?), Єфрем (1090–1096), Микола (1097–1102) чи грек Іван II (†1089) не виступив ані проти папи, ані з будь-якими антипапськими заявами. Тим більше, наголошує Софрон Мудрий, що київський митрополит Єфрем за розпорядженням папи Урбана II (1042–1088–1099) запровадив свято перенесення мощів св. Миколая, чудотворця Мирликійського в Київській митрополії і в освяченні храму св. Миколая у м. Барі (Італія), де й досі зберігаються його мощі¹⁹.

¹⁴ Генік Любов. Доктор канонічного права Софрон Мудрий (ЧСВВ) – дослідник історії українського християнства. *Карпати: людина, етнос, цивілізація*. Івано-Франківськ, 2017–2018. Вип. 7–8. С. 312.

¹⁵ Мудрий Софрон. Нарис історії Церкви в Україні. Рим – Львів : Вид-во оо. Василян, 1995. С. 32.

¹⁶ Там само.

¹⁷ Там само. С. 313.

¹⁸ Пор. Мудрий Софрон. Нарис історії Церкви в Україні. Рим – Львів : Вид-во оо. Василян, 1995. С. 57.

¹⁹ Генік Л. Я. Історія християнства : Католицизм : [у 2-х тт.]. Том 1 : Основні ідеї християнства. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2012. С. 524.

Тобто, на думку владики Софрона Мудрого навіть інституційний розрив будь-яких відносин між Церквами Сходу і Заходу не завадили Києву залишатися «центральною гравцем» між ними та дотримуватися єдності настільки довго, як того потребували геополітичні обставини.

Компендіум наукового доробку єпископа Софрона Мудрого в галузі історії Церкви.

Попередньо сконцентрувавши увагу на вибраних питаннях, використовуючи методи аналізу і синтезу, компіляції джерел, праць і статей, які підготував єпископ Софрон Мудрий протягом 1963–1993 рр., а також доробком новочасних дослідників наукової спадщини владики (зокрема п. Любові Геник), можемо узагальнити:

1. Єпископ Софрон Мудрий – один із перших істориків Церкви в Україні, котрий на основі латинських, візантійських, церковнослов'янських і давньоруських хронік й літописів подає найповніший список версій поширення християнства на українських землях: андріївську, святопавлівську, староримську, східноготську, ранньовізантійську, тмутараканську, моравську (кирило-методіївську), богородичну (Аскольдову), версію хрещення Ольги. Владика сам послідовно відстоює болгарську версію Володимирового хрещення²⁰.

2. Владика Софрон Мудрий виділяє три історичні доби у періодизації історії Церкви на українських землях:

<u>стародавню (I–VIII ст.):</u>	перший період (I–III ст.); другий період (III–IV ст.); третій період (IV–VIII ст.); перший (серед. VIII ст.–до X ст.);
<u>середньовічну (VIII–XV ст.):</u>	другий (1054–1303); третій (1303–1448). перший період (1448/1458–1596); другий період (1596–1721);
<u>новітню (XVI–XX ст.):</u>	третій період (1721–1807/1838); четвертий період (1807–1946, 1838–1918–1944).

3. Розглядаючи контрверсійне питання конфлікту Константинополя з Римом та поділу Церкви Христової 1054 р., єпископ Софрон Мудрий фактами й документами (вище нами зазначеними) доводить абстрагованість Київської митрополії від цього конфлікту та збереження її контактів з обома давніми катедрами буквально до Берестейського порозуміння включно²¹.

²⁰ Пор. Геник Любов. Доктор канонічного права Софрон Мудрий (ЧСВВ) – дослідник історії українського християнства. *Карпати: людина, етнос, цивілізація*. Івано-Франківськ, 2017–2018. Вип. 7–8. С. 318.

²¹ Мудрий Софрон. Нарис історії Церкви в Україні. Рим – Львів : Вид-во оо. Василіан, 1995. С. 37; Пор. Геник Л. Я. Історія християнства : Католицизм : [у 2-х тт.]. Том 1 : Основні ідеї християнства. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2012. С. 524; Геник Любов. Доктор канонічного права Софрон Мудрий (ЧСВВ) – дослідник історії українського християнства. *Карпати: людина, етнос, цивілізація*. Івано-Франківськ, 2017–2018. Вип. 7–8. С. 319.

4. Розглядаючи історію Церкви Христової на українських землях, професор Софрон Мудрий вводить до історичних досліджень нові окремі імена діячів Київської митрополії, зокрема подає короткі біографічні дані та характеристику діяльності ієрархів Києво-Галицької Церкви, незалежно від їхньої національної й релігійної ідентичності, акцентуючи чия праця залишила більший слід в історії і пам'яті народу. У його дослідженнях натрапляємо на імена як відомих так маловідомих релігійних діячів: Кліма Смолятича, Петра Акеровича, Ісидора Солунського, Григорія Болгариновича, Михайла Рогози, Йосипа-Вельямина Рутського, Петра Могилу, Йосафата Кунцевича, Мелетія Смотрицького, Кипріяна Жоховського, Гедеона Четвертинського, Лева Кішку, Антона-Атанасія Шептицького, Пилипа Володковича, Антона Ангеловича, Йосафата Булгака, Михайла Левицького, Григорія Яхимовича, Андрея Шептицького, Йосифа Сліпого²² та багато ін.

5. Спираючись на загальноісторичний принцип об'єктивності, а також на канонічно-правові та юридичні документи, які існують і які знайшли попередні дослідники в галузі історії Церкви Софрон Мудрий, працюючи над докторською дисертацією, а згодом над «Нарисами з історії Церкви в Україні», вчений змінює оцінку багатьох подій історії на українських землях. Наприклад, можемо назвати такі кардинально нові твердження єпископа Софрона Мудрого:

➤ подає докази (участь єпископів) збереження зв'язків Київської і Галицької митрополій з Папою Римським через присутність їхніх ієрархів на Вселенських (IV Латеранському 1215 р.; I Ліонському 1245 р.; Константському 1414 р.; Ферраро-Флорентійському 1431–1449 рр.; II Ватиканському 1962–1965) та помісних соборах;

➤ вказує на те, що саме впровадження у практику рішень про рівність обрядів, духівництва та євхаристійне порозуміння, досягнуті на Ферраро-Флорентійському (XVII Вселенському) соборі в 1431–1449 рр., були запорукою збереження ідентичності українського християнства і народу та захисту його від латинізації й світського впливу. Проте зовнішні втручання у справи Київської митрополії призвели не до їх впровадження, а до арешту митрополита Ісидора, до її розподілу (що, на його думку, було закономірним явищем), а далі, все ж таки, до укладання Берестейського порозуміння 1596 р.;

➤ професор Софрон Мудрий одним із перших переклав з латинської мови на українську 33-и пункти Берестейської унії 1596 р. й наголошує на зовсім іншому їх трактуванні. Згідно з ним, те, що прописали українські єпископи до Папи Римського стало гарантією ідентичності українського християнського обряду та його народу, юридичних прав Київської митрополії в умовах іноземного панування й зберегло українців від втрати своєї етнічної належності.

²² Мудрий Софрон. Нарис історії Церкви в Україні. Рим – Львів : Вид-во оо. Василян, 1995. С. 68, 76–80, 94–107, 109–110, 130–135, 152–156, 176–182, 225–230, 259–263, 329–341, 371–414. Пор. Генік Любов. Доктор канонічного права Софрон Мудрий (ЧСВВ) – дослідник історії українського християнства. *Карпати: людина, етнос, цивілізація*. Івано-Франківськ, 2017–2018. Вип. 7–8. С. 319.

Висновки. У пропонованій науковій статті ми не ставили за мету провести вичерпний всесторонній аналіз цілого доробку владики Софрона Мудрого у галузі історії українського християнства. Поза предметом дослідження залишилися, зокрема, такі теми, як погляд владики на феномен Берестейського возз'єднання; історичне значення Кобринського синоду 1626 р.; рецепція постанов Львівського провінційного синоду 1891 р. для життєдіяльності Греко-католицької Церкви тощо.

Варто узагальнити наступне:

1) Владика Софрон Мудрий прагнув неупереджено та незаангажовано оцінювати історичні події, спираючись на різнопланові джерела та переглядаючи усталені погляди відповідно до нових даних. Дослідницька діяльність Софрона Мудрого сприяла переосмисленню та поглибленню знань про історію Церкви в Україні на основі новаторського авторського підходу до аналізу джерел. Дослідження єпископа Софрона Мудрого мали важливе значення для подальшого розвитку історичної науки в Україні та вивчення церковної історії зокрема.

2) Сукупно праця єпископа Софрона Мудрого відзначається глибиною дослідження поставлених ним завдань та обґрунтованістю отриманих відповідей. Його доробок є фундаментальним для сучасної еkleзіологічної історіографії, оскільки вчений у багатьох аспектах перевершив здобутки попередників. Зокрема, він зосереджував увагу на дискусійних моментах історії християнства в Україні, пропонуючи нові концепції, руйнуючи усталені стереотипи. Таким чином, його праця мала велике значення для розвитку цієї галузі історичної науки.

3) Владика Софрон Мудрий залишив неоціненну спадщину для нащадків та майбутніх дослідників історії українського християнства, адже він став творцем міцних основ для подальшого розгляду історичних явищ чи подій, котрі потребують сучасного переосмислення у світлі останніх відкриттів та актуального контексту етнополітичної та конфесійної ситуації України й цілого світу.

Тим не менш, поза межами нашого дослідження залишився великий пласт матеріалу, що може стати предметом для подальших досліджень. Зокрема в особливий спосіб вартують уваги дослідників проповідницько-катехитична, гомілетична, релігійно-філософська, канонічно-правова та перекладацька спадщина Софрона Мудрого. У перспективі ці питання можуть стати темами для нових наукових статей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брайчевський М. Ю. Утвердження християнства на Русі /ред. М. В. Попович; АН УРСР, Ін-т археології. Київ : Наукова думка. 1988. 259 с.
2. Генік Л. Я. Історія християнства : Католицизм : [у 2-х тт.]. Том 1 : Основні ідеї християнства. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2012. 576 с.

3. Генік Любов. Доктор канонічного права Софрон Мудрий (ЧСВВ) – дослідник історії українського християнства. *Карпати: людина, етнос, цивілізація*. Івано-Франківськ, 2017–2018. Вип. 7–8. С. 305-326.
4. Каськів О. В. Наукова діяльність єпископа Софрона Мудрого. / *Scientific Journal Virtus*, 2019. 11 с. URL: https://www.academia.edu/40868890/THE_EDUCATION_ACCOMPLISHMENTS_OF_BISHOP_SOFRON_MUDRYJ (дата звернення: 28.10.2023);
5. Лужницький Г. Українська Церква між Сходом і Заходом: нарис історії Української Церкви. Філадельфія : Накладом Союзу Українців-Католиків «Провидіння», 1954. 723 с.
6. Мудрий С. Нарис історії Української папської колегії Святого Йосафата. Українська папська колегія Святого Йосафата. Рим : Вид-во оо. Василіан, 1984. 197 с.
7. Мудрий Софрон. Нарис історії Церкви в Україні. Рим – Львів : Вид-во оо. Василіан, 1995. 404 с.
8. Нагаєвський І. Кирило-Методіївське християнство в Русі-Україні. Рим : Вид-во оо. Василіан, 1954. 177 с.
9. Ортинський І. Хрищення, хрест та харизма України. Рим – Мюнхен – Фрайбург : Вид-во оо. Салезіян «Logos», 1988. 201 с.
10. Тисячоліття українського християнства. Радіопроповіді з Ватикану. Зібрав і підготував до друку доктор Софрон Мудрий, ЧСВВ. Рим : Вид-во оо. Василіан, 1990. 373 с.
11. Федорів Ю. Історія Церкви в Україні. Торонто, 1967. 364 с.

REFERENCES

1. Braichevsky M. Y. Establishment of Christianity in Russia / ed. M. V. Popovych; Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, Institute of Archeology. Kyiv: Naukova Dumka. 1988. 259 p.
2. Henyk L. History of Christianity: Catholicism: [in 2 vols.]. Volume 1: Basic ideas of Christianity. Ivano-Frankivsk: Typovit, 2012. 576 p.
3. Henyk Lyubov. Doctor of Canon Law Sofron Mudryi (CSVV) is a researcher of the history of Ukrainian Christianity. Carpathians: man, ethnicity, civilization. Ivano-Frankivsk, 2017-2018. Issues 7-8. С. 305-326.
4. Kaskiv O. V. Scientific activity of Bishop Sophron Mudryi. / *Scientific Journal Virtus*, 2019. 11 с. URL: https://www.academia.edu/40868890/THE_EDUCATION_ACCOMPLISHMENTS_OF_BISHOP_SOFRON_MUDRYJ (accessed 10.28.2023);
5. Luzhnytsky G. The Ukrainian Church between East and West: An Essay on the History of the Ukrainian Church. Philadelphia: Imprint of the Union of Ukrainian Catholics "Providence", 1954. 723 p.
6. Mudryi S. Essay on the History of the Ukrainian Papal College of St. Josaphat. Ukrainian Papal College of St. Josaphat. Rome: Vydvo оо. Vasilian, 1984. 197 p.
7. Mudryi Sophron. An outline of the history of the Church in Ukraine. Rome - Lviv: The publishing house of the Basilians, 1995. 404 p.

8. Nagayevsky I. Cyril and Methodius Christianity in Rus-Ukraine. Rome: The publishing house of the Basilians, 1954. 177 p.
9. Ortynsky I. Baptism, the Cross and the Charism of Ukraine. Rome - Munich - Freiburg: The publishing house of the Salesians "Logos", 1988. 201 p.
10. Millennium of Ukrainian Christianity. Radio sermons from the Vatican. Compiled and prepared for publication by Dr. Sofron Mudry, OSBP. Rome: The publishing house of the Basilians, 1990. 373 p.
11. Fedoriv Y. History of the Church in Ukraine. Toronto, 1967. 364 p.

*Стаття надійшла до редакції 25.11.2023 р.
Стаття рекомендована до друку 17.12.2023 р*

УДК 069:271.4-722.52-9](477.83/86/.86)

DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.11>.

РОЛЬ ВЛАДИКИ СОФРОНА МУДРОГО У ФОРМУВАННІ ЕКСПОЗИЦІЇ ІСТОРІЇ ЦЕРКВИ В ГАЛИЧИНІ МУЗЕЮ ІСТОРІЇ ГАЛИЧА

ЗІНЬКОВСЬКИЙ Тарас

*Музей історії Галича, Національний заповідник «Давній Галич»,
вул. Ярослава Осмомисла 3, с. Кринос, Івано-Франківський район,
Івано-Франківська область, 77162, Україна,
e-mail: sinkowkij@ukr.net*

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-7252-5888>

ЖОЛОБ Анна

*Музей історії Галича, Національний заповідник «Давній Галич»,
вул. Ярослава Осмомисла 3, с. Кринос, Івано-Франківський район,
Івано-Франківська область, 77162, Україна,
e-mail: Zholobanna@ukr.net*

Бібліографічний опис статті: Зіньковський Т., Жолоб А. Роль владики Софрона Мудрого у формуванні експозиції історії Церкви в Галичині музею історії Галича. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (19), 127 - 140. doi: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.11>.

У статті досліджено історію походження предметів християнського культу та особистого благочестя єпископа Івано-Франківського Софрона Мудрого, сутність їхнього функціонального призначення, матеріал, з якого вони виготовлені, художні особливості, характер іконографічних зображень на них та символічний смисл. Укладено типологічну класифікацію та здійснено систематизацію речей, які зберігаються в експозиції відділу історії церкви в Галичині

Ключові слова: музей, експозиція, єпископ, Євангеліє, чаша, перстень, панагія, ложечка, богослужбовий одяг, документи.

The article explores the history of the origin of objects of Christian worship and personal piety of Bishop Sofron the Wise of Ivano-Frankivsk, the essence of their functional purpose, the material from which they are made, artistic features, the nature of iconographic images on them, and their symbolic meaning. A typological classification and systematization of the items kept in the exposition of the Department of Church History in Galicia is made.

Keywords: museum, exposition, bishop, Gospel, chalice, ring, panagia, spoon, liturgical vestments, documents.

Виклад основного матеріалу

Музей історії Галича було створено у 1960 році, як філію обласного краєзнавчого музею²³. На основі комплексу історичних та культурних пам'яток XI – XVI століть 8 лютого 1994 року створено Державний історико-культурний заповідник «Давній Галич»²⁴, який згідно з Указом Президента України Леоніда Кучми «Про Національні заклади України» № 587/94 від 11 жовтня 1994 року одержав статус Національного й офіційну назву «Національний заповідник «Давній Галич»».²⁵

Згідно розпорядження Івано-Франківської обласної ради від 10 січня 1995 року №16 музей історії Галича увійшов до складу Заповідника, як один з його структурних підрозділів.

23 грудня 1999 року єпископ-ординарій Софрон Мудрий звернувся з листом до священників, церковного братства та вірних Івано-Франківської єпархії з проханням посприяти пароху с. Крилос о. Ярославу Жолобу у зборі старовинних речей, «*оскільки з нагоди 2000-літнього Ювілею відкривається єпархіяльний Музей церкви*»²⁶.

З благословення владики Софрона Мудрого та на основі даного звернення о. Ярославом Жолобом було зібрано колекцію сакральних речей, які в 2007 році були виставлені в експозицію музею історії Галича.

15 січня 2006 року наступник Глави УГКЦ Мирослава-Івана Любачівського (1914-2000) Блаженніший Любомир Гузар (1933-2017) приїхав з візитом на свою історичну батьківщину до Крилоса, свого давнього осідку єпископів і митрополитів²⁷. В храмі Успіння Пресвятої Богородиці відбулася Божественна Літургія за участю Патріарха Любомира. Після завершення Літургії Верховний Архієпископ завітав до музею історії Галича, де ознайомився з експозицією, а також відбулась прес-конференція під головуванням його Блаженства та зустріч з представниками влади, науковцями та громадськістю. Важливим моментом відновлення історичної пам'яті було обговорення перекоронації Чудотворної ікони Матері Божої. Свого часу ікона вже була коронована, але в Першу світову війну корона була втрачена. Корону відтворили з вот і пожертв жертводавців (майстер Сергій Чигрик)²⁸. Перекоронація мала відбутися 28 серпня 2006 року на фундаментах літописного катедрального Успенського собору XII ст.²⁹ з нагоди 70-річчя з часу відкриття фундаменту катедри князя Ярослава Володимировича

²³ Паньків М. З історії створення Національного заповідника «Давній Галич» / М. Паньків // Сучасні акценти музейництва. Історія, здобутки, перспективи (Матеріали науково-теоретичної конференції) – Івано-Франківськ, 2018 – С. 47-48.

²⁴ Верховна рада України. Постанова Кабінету Міністрів від 8 лютого 1994 р. № 81. Джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/81-94-n#Text>

²⁵ Про національні заклади культури. Джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587/94#Text>

²⁶ Архів відпустового місця с. Крилос. Парафія Успіння Пресвятої Богородиці УГКЦ. – Т. 1, 1990. - С. 11 (А).

²⁷ Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні / С. Мудрий. – Жовква : Місіонер, 2010. – С. 99

²⁸ Жолоб Г. Галицька Чудотворна ікона Матері Божої з Крилоса / Г. Жолоб. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2014. – С. 73.

²⁹ Літопис Руський / [пер. З давнорус. Л. Є. Махновця]; відп. Ред. О. В. Мишанич. – Київ : Дніпро, 1989. – С. 345.

«Осмомисла» (1130-1187)³⁰, а ще рівно 850 років тому відбулося її посвячення імовірно галицьким літописним єпископом Кузьмою³¹.

Перебуваючи в музеї, Блаженніший Любомир висловив побажання, що було б доречним у приміщенні Митрополичих палат (а саме тут розташований музей історії Галича) відкрити експозицію, присвячену історії релігії і церкви в Галичині. Цю ідею підтримало керівництво Національного заповідника «Давній Галич».³² Благословення на цю справу музей отримав від єпархіального керівництва та особисто від предстоятеля УГКЦ Блаженнішого Любомира Гузара.

Приміщення для майбутньої експозиції було виділено на другому поверсі Митрополичих палат. На той час там розміщувалась експозиція, присвячена природі галицького краю, яку було передано до Галицького Національного природничого парку.

У 2006 році розпочалася клопітка праця по збору артефактів для майбутньої експозиції. Працівники Національного заповідника «Давній Галич» встановили тісну співпрацю з греко-католицькими парафіями району та області. З кожним роком кількість експонатів збільшувалась завдяки наполегливій праці працівників Заповідника.

Велику допомогу у формуванні експозиції надали єпископ Блаженніший Любомир Гузар, єпископ Софрон Мудрий ЧСВВ (1923-2014), митрополит Івано-Франківський Володимир Війтишин, єпископ-помічник Йосафат Мощик, єпископи Коломийсько-Чернівецької єпархії Микола Сімкайло (1952-2013) та Василь Івасюк, отець Олег Каськів, парох храму Успіння Пресвятої Богородиці о. Ярослав Жолоб.

Основну частину експонатів становлять подаровані приватними особами речі, пам'ятки, передані релігійними громадами, священиками з їх власної ініціативи, з особистих фондів приватного колекціонера Володимира Човгана, та речі, конфісковані митними органами під час спроб їх нелегального вивозу за межі України. До музею передаються також пам'ятки, які через зношеність не використовуються у культовій практиці. Надходження таких предметів до фондів музею йшло в єдиному комплексі з іншими предметами старовини.

А відкриття експозиції історії церкви відбулося в 2007 році на основі колекцій пам'яток як релігійного мистецтва, так і предметів церковного вжитку. На теренах Західної України дана колекція є унікальною. Тут виставлені для огляду речі, зібрані з парафій Івано-Франківської митрополії, приватних колекцій (старовинні ікони, хрести, стародруки, кадильніці,

³⁰ Войтович Л. Княжа доба на Русі: портрети еліти / Л. Войтович. – Біла Церква, 2006. – С. 339.

³¹ Стасюк А. Духовні особи на дипломатичній службі Галицьких князів у середині XII-першій половині XIII століть / А. Стасюк // *Dyplomacja Rusi sredniowiecznej (X-XVI wiek). Materiały X Międzynarodowej konferencji naukowej, 9-10 października 2019 r.* / [Redaktor Vitaly Nagirnyy]. - Krakow, 2021. – С. 151.

³² Зінковський Т. Експозиція історії релігії і церкви в Галичині – гордість Музею історії Галича / Т. Зінковський // *Науково-популярний часопис «Давній Галич».* – Галич, 2018. – № 2. – С. 7.

лампади, єпископські та священничі ризи тощо)³³. На даний час в експозиції налічується понад 370 предметів сакрального мистецтва³⁴.

З нагоди проведення Синоду єпископів УГКЦ, який проходив в Івано-Франківську 31 серпня – 6 вересня 2015 року, музей історії Галича мав за честь приймати сорок єпископів із України, країн Центральної та Західної Європи, Північної та Південної Америки, Австралії та учасників Синоду на чолі з Верховним Архієпископом Святославом Шевчуком, які завітали до центру княжого Галича, щоб ознайомитися з історією давньої столиці, оглянути експозицію історії релігії та помолитися Вечірню перед Галицькою Чудотворною іконою Матері Божої. Духовні провідники були приємно вражені побаченими цінними археологічними артефактами та експонатами сакрального мистецтва³⁵.

Значний внесок у формування експозиції історії церкви в Галичині зробив владика Софрон Мудрий. За життя єпископа Софрона Мудрого ЧСВВ до музею історії Галича було передано унікальний експонат – єпископський жезл Андрея Шептицького³⁶. Як засвідчує владика, цей жезл був переданий йому, як правлячому єпископові Івано-Франківському після інтронізації і відвідин Кир Павла Василика Ординарія Коломийсько-Чернівецької єпархії, як цінну реліквію, яку Кир Павло Василик зберіг. Ця реліквія являється особистим жезлом славного Станіславівського єпископа Кир Андрея Шептицького 1899-1901 роки. Жезл передано, як цінну реліквію до виставлення в Музей історії Галича с. Кринос (Давній Галич) 06 червня 2008 року³⁷. Жезл нереставрований. Матеріал виготовлення: метал, чеканка, золочення. Висота реліквії 196 x 0,35 в діаметрі палиці³⁸.

15 липня 2015 року з архіву Івано-Франківської Архієпархії та від імені Архієпископа і Митрополита Івано-Франківського Кир Володимира Війтишина до Національного заповідника «Давній Галич» були передані речі та документи на тимчасове зберігання до музею історії Галича. Речі та документи передали о. Олег Каськів та о. Віталій Федун зі збірки єпископа Софрона Мудрого ЧСВВ³⁹.

• **Жезл єпископський. Кінець ХХ ст.**⁴⁰. Розміри: 169 x 0, 33 в діаметрі. Має форму палиці, яка розділена на чотири частини із вкладенням сплюснутих еліпсоподібних куль, по яких виконана художня обробка у вигляді

³³ Зіньковський Т. Музей історії Галича – книга нашої історії / Т. Зіньковський // Галицьке слово. – 2018. - № 24 (2019). – 28 червня. – С. 3.

³⁴ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. Книга надходжень тимчасового зберігання речей та документів Владика Софрона Мудрого (далі: КНТЗ). - Арк. 5-67.

³⁵ Зіньковський Т. Експозиція історії релігії і церкви в Галичині – гордість Музею історії Галича / Т. Зіньковський // Науково-популярний часопис «Давній Галич». – Галич, 2018. – № 2. – С. 7.

³⁶ Зіньковський Т. Музей історії Галича береже пам'ять про митрополита Андрея Шептицького / Т. Зіньковський // Галицьке слово. – 2018. - № 1 (1996). - 5 січня. – С. 6.

³⁷ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КТНЗ– 27. – Арк. 15.

³⁸ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зіньковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 157.

³⁹ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. – КНТЗ. – Заг. Арк. 16.

⁴⁰ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - Речі сакрального вжитку. – № 409.- Арк. 165.

виподібних ліній в середині з розлогим рослинним орнаментом, з нанесенням білої, синьої та червоної емалей. Верхня частина жезла являє собою зображення двох розлогих змій, головами повернутих до середини. Розділяє змій хрест із вкладеннями в нього червоних і білих каменів. Середник жезла – хрест⁴¹.

- **Євангеліє. 1979 р.**⁴² Владика Софрон користувався ним в часі подорожей, коли служив Божественну Літургію. Розміри його становлять: 17x14x3,5 см. В металевому окладі. Матеріал: папір; техніка оправи: метал, емаль синя і біла. Фрагментарно є потемніння та окислення. Для поділу тексту використано крапки. Шрифт 10, 42 рядки тексту, порядок числення листків розташований у лівому верхньому куті.

Оправа ручної роботи, грубий картон, обшитий у метал. Оклад – латунь, золочення з орнаментальним тисненням. Боковина виготовлена із металу, тисненого квітковим орнаментом. Тиснення присутнє на обох кришках і на корінці. Верхня кришка розділена на центральне поле та обрамлення з лінійок та смужок виткого орнаменту. В овалному медальйоні витиснена сцена розп'яття Ісуса Христа. Лик Христа овальний, голова нахилена вправо і вниз. Збережені певні пропорції тіла. Розп'яття представляє Спасителя, прибитого до хреста. Присутня західна іконографія, ступні ніг Христа накладені одна на одну і прибиті одним цвяхом з пірамідальними головками. Розпростерті руки зберігають смислову роль, що сприймається як знак тріумфу віри. Тіло провисло, руки розкинуті вгору. Пов'язка на стегнах доповнює декоративність композиції, спадає невеликими короткими складками із перев'язаним вузлом на лівий бік. Терновий вінець на голові Ісуса складають гострі шипи. Очі, заплющені під високими дугами брів, надають обличчю Христа страдницького вигляду, уста закриті. Ніс прямий, витягнутий, загострений на кінці. Високо різьблені двома лініями ребра роблять зовнішність Христа більш виразною, наділяючи скульптуру рисами декоративності. Виділені м'язи на фігурі Христа, ретельно різьблені суглоби рук та ніг. Ноги зігнуті в колінах. Волосся передається лінійними виразами. На хресті напис «ІНЦІ». По чотирьох кутах в овальних медальйонах зображені пророки Старого Завіту: **Ілля, Мойсей, Міхей, Авакум.**

Зворотня сторона Євангелія представлена чотирма євангелістами: **Матеєм, Марком, Лукою, Іваном** та центральною фігурою Воскресіння **Ісуса Христа**. Застібка на Євангелії з двоголовим орлом⁴³.

- **Чаша літургійна.** Друга половина ХХ ст.⁴⁴ Подає зображенням чотирьох євангелістів із написом: «**На пам'ять про звершення моєї першої Літургії. Рим 25 грудня 1958 року**». Розміри чаші: висота – 19,5 см, діаметр верхньої частини – 34 см, діаметр нижньої – 35 см. Нереставрована. Матеріал і техніка:

⁴¹ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 160.

⁴² Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 181.- Арк. 64.

⁴³ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 200.

⁴⁴ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 172.- Арк. 63.

метал, срібло, золоте напилення, емалі. Прослідковуються втрати емалі, окислення, потемніння.

Чаша на високій ніжці. Верхня частина висока у формі кубка з середини із золотим напиленням, вінці прямі. Верня частина на висоті 2,5 см тонкостінна, з переходом у нижню ледь товстішу. Із зовнішньої сторони – срібне емальоване напилення та емальовані зображення чотирьох євангелистів, між якими представлені чотири сині емальовані хрести із зеленими кругами посередині.

На передній частині чаші зображено євангелиста Матея в сидячому положенні. Голова злегка повернута вліво. Одягнений у жовтий хітон та зелений гіматій, накинутий на ліве плече. Складки одягу профільовані темними прямими смугами. У лівій руці тримає закриту книгу вохристо-темного кольору з написом «**МАТТЕО**» на лівому коліні, а в правій - перо. Лик овальної форми із завуженням донизу, світло-вохристої карнації, з підрумяною. Очі великі, темні, підняті до верху. Брови тонкі, видовжені. Ніс прямий, губи світлі, вуса сиві, короткі. Волосся довге, пряме, біле, спадає на плечі, розділене на проділ. Борода коротка, біла, роздвоєна. Ноги босі.

Євангелист Марко зображений у сидячому положенні, профільно одягнений у зелений хітон та фіолетовий гіматій, який накинутий на праве плече. Складки одягу профільовані темними прямими смугами. У лівій руці тримає закриту книгу жовтого кольору з написом «**MARCO**» на лівому коліні, а в правій – перо, підняте на рівні грудей. Лик овальної форми із завуженням донизу, світло-вохристої карнації, з підрумяною. Очі закриті, повіки темні. Брови тонкі, видовжені. Ніс прямий, губи темні, вуса коричневі, короткі. Волосся коротке, пряме, коричневе з темним відтінком, розділене на проділ. Борода коротка, коричнева, посередині роздвоєна. Ноги босі.

Євангелист Іван зображений в сидячому положенні. Голова злегка повернута вліво. Одягнений у зелений хітон та червоний гіматій, накинутий на праве плече. Складки одягу профільовані темними прямими смугами по основному кольорі.

Євангелист Іван зображений у сидячому положенні, одягнений у синій хітон та фіолетовий гіматій, який накинутий на праве плече. Складки одягу профільовані темними прямими смугами. На грудях тримає Євангеліє голубого кольору з написом «**CIOVANNI**». Лик овальної форми із завуженням донизу, світловохристої карнації, з підрумяною. Очі великі, темні підняті до верху. Брови тонкі, видовжені. Ніс прямий, губи світлі, вуса сиві, короткі. Волосся довге, пряме біле, спадає на плечі, розділене на проділ. Борода коротка, біла, роздвоєна. Ноги босі.

Євангелист Лука представлений в сидячому положенні. Голова злегка повернута вправо, одягнений у синій хітон та зелений гіматій, накинутий на праве плече. Складки одягу профільовані темними прямими смугами по основному кольорі. На рівні грудей тримає закрите Євангеліє жовтого кольору з написом «**LUSA**», а в правій руці – перо. Лик овальної форми із завуженням донизу, світловохристої карнації, з підрумяною. Очі великі, темні, підняті до верху. Брови тонкі, видовжені. Ніс прямий, губи світлі, вуса коричневі, короткі.

Волосся коротке, пряме, коричневе, розділене на проділ. Борода коротка, руда. Ноги босі.

Чаша внизу має широку трапецеподібну форму, ферхня частина завужена, нижня розширена. Між обома частинами чаші міститься мраморна шліфувана дископодібна форма коричневого кольору діаметром 16 см, яка унаочнює собою чашу з вином, яку Ісус Христос подав Своїм учням на Тайній Вечері⁴⁵.

- **Перстень єпископський. Кінець XX ст.**⁴⁶ Діаметр перстня- 20 см, висота - 2 см. Матеріал: срібло. На передній стороні зображено Пресвяту Богородицю Одигітрію. Зображення Богородиці погрудне, у легкому повороті вліво. На лівій руці Богородиця тримає Ісуса Христа, який правицею благословляє, ліва рука опущена до низу. Богородиця одягнена у мафорій, оздоблений по краях каймою, та хітон з орнаментованими обшлагами. На чолі та правому плечі зображена зірка. Ісус Христос одягнений у хітон з клавом та гіматій. Складки одягу виконані широкими темними витисненими смугами (мафорій та хітон Богородиці), довгими лініями (гіматій Ісуса Христа). Лики округлі, очі великі. Носи прямі, брови довгі. Лоб у Богородиці низький, у Ісуса – високий, вуста закриті. Волосся коротке. Німби плоскі, окреслені двома графіями, німб Спаса хрещатий. Тло декороване крапковим орнаментом. Обрамлення тиснене, квадратне.

Перстень єпископський символізує заручення єпископа зі своєю Церквою, його владу. Про це свідчить формула при врученні перстня під час єпископської хіротонії: *«Прийми перстень як друк вірності, щоб, прикрашений, незаплямованою вірою, ти зберігав непорочної наречену Божу, тобто Святу Церкву»*. За традицією, християни висловлюють повагу єпископу, цілуючи перстень⁴⁷.

- **Панакія.** Кінець XX ст.⁴⁸ Атрибут архієрейського нагрудного знаку представлена у вигляді ромба. В мандорлі – зображення ікони Неустанної Помочі в круглій рамі, на ланцюжку, який розділений на дві частини, який відповідає подвійному характеру служіння архіпастиря: Богу і людям.

Зображення Богородиці нижче пояса, у легкому повороті вліво. Права рука піднята на рівні грудей. В правій руці Діва Марія тримає ліву руку Ісуса Христа. Богородиця одягнена у червону туніку, яка оздоблена по краях синьою каймою та синій мафорій з орнаментованими перлами і «каменями» з обшлагами та горловиною. На правому плечі зірка. Ісус Христос одягнений у світло-зелений хітон, підперезаний жовтим поясом, і вохристий гіматій.

⁴⁵ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 144-145.

⁴⁶ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 8.- Арк. 5.

⁴⁷ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 161.

⁴⁸ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 9.- Арк. 5.

Складки одягу виконані широкими темними мазками по основних кольорах і білою контурною лінією (мафорій Богородиці), різкими світлими лініями (хітон Богородиці), довгими темними і довгими темно-рудими лініями (гіматій Ісуса Христа).

Лици рожево-вохристої карнації з підрум'яною, округлі. Очі великі, сині. Носи прямі. Брови довгі, чорні. Лоби низькі. Вуста червоні. Движками промальовані повіки, підборіддя, шия. Білильними мазками модельовані руки Богородиці та Ісуса Христа. Волосся Ісуса коротке, руде, промальоване темними лініями. Німби плоскі, окреслені двома графіями, гравійовані рослинним і кульковим орнаментом, золочені. Німб Спаса хрещатий. Монограми поміщені у два темні прямокутники. На голові - корони з каменями синього та червоного кольорів, завершені довкола хрестоподібними кульками. Обабіч Богородиці і Христа зображено двох ангелів. З правої сторони ангел повернутий ліворуч тримає Євангеліє. Одягнений у червоний хітон та синій гіматій, підперезаний. Кінець гіматія спадає на праву руку. З лівої сторони ангел повернутий праворуч. Голова схилена до Богородиці. У лівій руці тримає шестираменний хрест темного кольору. Одягнений у червоний хітон, підперезаний. Лици овалні, світло-вохристої карнації. Носи прямі. Очі закриті. Брови широкі, коричневі, видовжені. Уста рожеві. Волосся довге, хвилясте, коричневе, спадає на плечі. Німби Богородиці і Христа плоскі, гравійовані променями та кульковим орнаментом, окреслені двома графіями, золочені. Німби ангелів плоскі, окреслені графією, золочені. Крила – сині. Тло голубе. Довкола ікони є рама у вигляді хреста прикрашена накладним ажурним плетивом у вигляді спіралей та квітів лілії із накладними круглими рубіновими каменями. У верхній частині прикріплена корона із завершенням хреста, посередині вкладені рубінові камені з ажурним плетивом⁴⁹.

• **Дикирій**⁵⁰. **Трикирій**⁵¹. Кінець ХХ ст. Матеріал і техніка: лиття, латунь. Дикирій символізує дві природи Ісуса Христа. Трикирій – Пресвяту Трійцю. Настільний предмет із підставкою. По контуру профілювання у нижньому краї має орнамент півкола. Тло вглиблено з переходом у низький рослинний орнамент. В основу підставки вмонтовано шайбу із гвинтиком стержня, який переходить в литі орнаментовані дві змії, голови яких завершені восьмипелюстковими квітами, з серцевиною для двох і трьох свічок, перев'язаних навхрест чорною атласною стрічкою. Посередині дикирію і трикирію стоїть фігурний двораменний хрест з інкрустацією синіх та червоних каменів. Елемент цілісного ансамблю церковного інтер'єру оригінальної форми⁵².

⁴⁹ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 152.

⁵⁰ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 211.- Арк. 68.

⁵¹ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 212.- Арк. 68.

⁵² Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 164-165.

- **Ложечка Літургійна**⁵³. Друга половина ХХ ст. Розміри: 9 x 3,5 см. Матеріал і техніка: срібло, золочення. Ложечка для святого Причастя, виготовлена у формі довгого держака у нижній частині овальної форми із заглибленням, верхня частина відповідає ромбовидному закінченню з ажурним литим орнаментом. Середник овальної форми завершений потовщеним обручем в середині якого зображений Ісус Христос у вигляді Пастиря, із посохом, який опертий на праве плече. На лівому плечі тримає заблукане ягня. Овал золочений⁵⁴.

- **Посудина для мира та єлею**⁵⁵. Кінець ХХ ст. Розміри мирниці: 4x2 см; футляру – 9x6 см. Матеріал і техніка: срібло, золочення, атлас, шкіра. Збереження: окислення, потемніння. Хрестильна скринька, або мирниця, – невеликий ковчег для зберігання Святого Мира та Єлею, які вживаються під час звершення Таїнств Хрещення та Миропомазання. Становлять циліндричну форму з прикріпленою верхньою кришкою, на якій витиснений хрест. Мирниці знаходяться у футлярі, всередині атласна обшивка. Зовнішня сторона обтягнута чорною шкірою⁵⁶.

- **Свідоцтво про народження (повторне)**⁵⁷. Дата видачі: 19 березня 1999 р. Свідоцтво про народження є документом, який підтверджує факт реєстрації народження дитини. Дане посвідчення видане на ім'я Мудрий Стефан-Василь Григорович. Народився 27 листопада 1923 р. в м. Золочів, Львівська область. Даний запис здійснено в книзі актів записів громадського стану про народження 1923 грудня 08 числа, за обліковими даними № 53. У свідоцтві про народження містяться відомості про батька та матір. Батько: Мудрий Григорій Семенович, мати: Мудра Варвара Романівна. Місце реєстрації: м. Золочів Львівської області. Свідоцтво завірено печаткою та підписом завідуючого відділом запису актів громадського стану А. Кузьми. Вказаний номер та серія свідоцтва І СГ № 169668⁵⁸.

- **Соджорно (оригінал)**⁵⁹. Дата видачі 22 квітня 1994 р. (дозвіл на постійне проживання іноземців в Італії). Владика Софрон Мудрий переїхав до Риму і отримав дозвіл на постійне проживання. В Римі здобув ступені доктора богослов'я, магістра канонічного права, професора папського університету східних наук. Сорок років працював на радіо «Ватикан». П'ятдесят років свого життя владика Софрон віддав Українській папській колегії св. Йосафата, тридцять років з яких був її ректором⁶⁰.

⁵³ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 195.- Арк. 66.

⁵⁴ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 149.

⁵⁵ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 180.- Арк. 64.

⁵⁶ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 171.

⁵⁷ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 188.- Арк. 65.

⁵⁸ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 228.

⁵⁹ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 194.- Арк. 66.

⁶⁰ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 224.

- **Свідоцтво департаменту юстиції США (оригінал)**⁶¹. Видано 11 листопада 1954 р. Даний документ виданий Софрону Мудру на основі дотриманням вимог чинного законодавства країни. Документ є завірений печаткою та підписом керівника даної установи⁶².

- **Кодіче фіскале**⁶³. Фінансова картка. (Оригінал). Видане МФІ 27 серпня 1980 р.). Даний документ присвоєно Стефану-Софрону Григоровичу Мудрому що представляє собою фіксальний код із номером MDRSHR 23S27 Z1271. Щоб отримати даний документ потрібно подати документи (паспорт, свідоцтво про народження, приписка). Використовується при фінансових операціях. Номер залишається в офіційній базі даних Кодіче Фіскале⁶⁴.

- **Відкріпне посвідчення**⁶⁵. Видане 20 жовтня 2004 р. № 0551539. Така форма відкріпного посвідчення використовувалась на виборах президента України 31 жовтня 2004 року. Даний документ встановлює Центральна виборча комісія. Посвідчення має нумерацію. Передбачене місце для прізвища, імені, по батькові виборця – Мудрий Стефан-Софрон Григорович. Вказаний номер ділянки № 71, територіального виборчого округу № 85. Член діляничної комісії Когут Б. В. Печатка, підпис і дата – 20.10.2004 р⁶⁶.

- **Фінансова картка**⁶⁷. Італія 1987 р. № MDRSHR23S27Z1271. Електронна платіжна пластикова картка що використовується для ініціювання переказу коштів зі свого рахунку на рахунки інших осіб, отримання коштів у готівковій формі в касах банків і банківських автоматах, а також здійснення інших операцій, передбачених відповідним договором. Даною картою о. Софрон Мудрий користувався із 1987 року. Серія картки MDRSYR та десятизначний номер 23S27Z1271. Видано HUDRY SOPHRONIUS STEVEN POLONIA EE 27.11.23. 1987⁶⁸.

- **Годинник наручний (механічний)**⁶⁹. 1998 р. Латунь. Наручний механічний пристрій для індикації поточного часу і виміру часових інтервалів. Механізмом такого годинника є обертальне коливання балансира, джерелом якого служить скручена пружина. Потребує постійного заведення, для поновлення заведення енергії завідної пружини. Носять на зап'ясті. Виконаний як пам'ятний знак в ході святкування ювілею 1100-річчя Галича 22 вересня 1998 року. Цього ж року у березні Галич увійшов в Асоціацію малих і середніх міст України, а у вересні 1998 р. відбулося святкування, враховуючи роль міста

⁶¹ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 193.- Арк. 66.

⁶² Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 229.

⁶³ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 191.- Арк. 65.

⁶⁴ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 226.

⁶⁵ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 189.- Арк. 65

⁶⁶ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 225.

⁶⁷ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 192.- Арк. 65.

⁶⁸ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 227.

⁶⁹ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 187.- Арк. 65.

Галича, яке свого часу було столицею Галицько-Волинського князівства в державотворчих процесах України⁷⁰.

• **Зустріч президента Віктора Ющенка з архієреями Софроном Мудрим, Володимиром Війтишиним, Миколою Сімкайлом та представниками влади**⁷¹. (Світлина). Початок ХХІ ст.

На світлині: з ліва на право Роман Ткач – голова Івано-Франківської обласної адміністрації, єпископ Івано-Франківський Володимир Війтишин, президент України Віктор Ющенко, єпископ Коломийсько-Чернівецький Миколай Сімкайло, єпископ Івано-Франківський Софрон Мудрий, Постолянчук Романія Антонівна – заступник голови Івано-Франківської адміністрації з гуманітарних питань, Брус Василь Хомич – перший заступник Голови Івано-Франківської державної адміністрації, Круць Микола Федорович – президент правління ВАТ «Івано-Франківськцемент», о. Володимир Чорній – канцлер Івано-Франківської єпархії УГКЦ, о. Ігор Пелехатий – редактор українського греко-католицького часопису «Нова зоря»⁷².

Експозицію музею довершують нагороди єпископа.

• **Комплект ордена за заслуги III ступеня Мудрого Степана-Василя (Софрона) Григоровича**⁷³ Виданий 16 січня 2009 р. Розміри: футляр 15,5x10,5x3,5 см. Посвідчення: 11 x 8 x 0,5 см. Матеріал: оксидоване срібло, стрічка муарова, емаль малинова, синя, золочення. Мініатюра – нейзильбер. Футляр - високоякісний крейдяний картон.

16 січня 2009 року Президент України Віктор Ющенко нагородив єпископа Софрона Мудрого орденом «За заслуги» III ступеня «За вагомий особистий внесок у справу консолідації українського суспільства, розбудову демократичної, соціальної і правової держави та з нагоди Дня Соборності України». Указ Президента України № 26/2009 Про відзначення державними нагородами України. Виготовлений орден III ступеня з нейзильберу⁷⁴.

• **Комплект ордена за заслуги II ступеня Мудрого Степана-Василя (Софрона) Григоровича**⁷⁵. Виданий 30 листопада 2013 р. Орден за заслуги II ступеня присвоєно за значний особистий внесок у соціально-економічний, науково-технічний, культурно-освітній розвиток Української держави, вагомі трудові досягнення, багаторічну сумлінну працю. Указ Президента України № 655/2013 від 30 листопада 2013 року «Про відзначення державними нагородами України з нагоди річниці підтвердження всеукраїнським референдумом Акта проголошення незалежності України 1 грудня 1991 року»⁷⁶.

⁷⁰ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 173.

⁷¹ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 6.- Арк. 6.

⁷² Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 108.

⁷³ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 185.- Арк. 64.

⁷⁴ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 180.

⁷⁵ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 184.- Арк. 64.

⁷⁶ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 182.

• **Нагрудний знак «Почесний громадянин Золочівського району»⁷⁷.** Мудрого Степана-Василя (Софрона) Григоровича. Розміри: футляр 12,5 x 9 x 3 см, орден – 7, 5 см, верхня частина – 2, 5 x 2 см, нижня частина – 5 x 5 см. Матеріал: метал, емаль синя, зелена. Футляр - пластмаса. Нагрудний знак «Почесний громадянин Золочівського району» являє собою восьмипроменею стилізовану зірку, покриту синьою і зеленою емаллю. На неї накладено восьмикутну багатопроменею зірку з білого металу. Верхня накладка знака круглої форми, по периметру якої розташований текст: **«Почесний громадянин Золочівського району»**, на червоній емалі, а в центральній частині розташований герб Золочівського району. Знак за допомогою кільця з'єднується з колодкою. Колодка покрита синьою емаллю, пружки хреста золочені. На колодці із зворотної сторони знаходиться заціпка для кріплення на одязі⁷⁸.

• **Медаль за заслуги перед Прикарпаттям⁷⁹.** Видана в 2010 р. Розміри: футляр 12,5x9x3 мм, орден – 7,5 мм, верхня частина – 2,5 x 2 мм, нижня частина – 5x5 мм. Матеріал: срібло, стрічка муарова, емаль синя, золочення. Футляр - високоякісний крейдяний картон. Нагрудний знак **«За заслуги перед Прикарпаттям»** являє собою восьмипроменею стилізовану зірку⁸⁰.

• **Ювілейна медаль Івано-Франківської єпархії присвячена 2000 - літтю «Різдва Христового» 2000 р.⁸¹** Матеріал: метал, срібло. Ювілейна медаль заснована на честь святкування великої події: 2000-ліття Різдва Христового. Встановлена для нагородження духовенству, мирянам, церковнослужителям, а також державним діячам та представникам інших сфер діяльності за визначні особисті заслуги перед Церквою. Відзнака має форму круглого медальйона із зображенням Ісуса Христа. По колу медальйона розміщено надпис: **«РІЗДВО ХРИСТОВЕ 2000»**. На зворотному боці - хрест та єпископський герб Софрона Мудрого з девізом **«Господь – сила моя»**. До медальйона прикріплене кругле вушко з кільцем, яким він з'єднується золотисто-срібною стрічкою, яка накладається на шию⁸².

Окремої уваги заслуговують богословські твори єпископа Софрона Мудрого – серед них: «Курс лекцій канонічного права» (1968), «Словник біблійного богослів'я» (1996), «Короткий коментар кодексу канонів східних церков» (1996), «Нарис історії Церкви в Україні» (2010), «Духовні бесіди» (2002), «Під опікою Божого провидіння» (2008)⁸³. В експозиції музею містяться Архієрейські ризи владики⁸⁴.

⁷⁷ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 183.- Арк. 64.

⁷⁸ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 184.

⁷⁹ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 182.- Арк. 64.

⁸⁰ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 186.

⁸¹ Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - КНТЗ. – № 186.- Арк. 65.

⁸² Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 187.

⁸³ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 217-223.

⁸⁴ Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зінковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – С. 243-247.

Таким чином, влади́ка Софрон Мудрий зробив значний внесок у створення та комплектування експозиції історії церкви в Галичині музею історії Галича. Речі, якими в свій час він користувався, становлять значну мистецьку цінність, розглядаються як християнська, культурна спадщина. Безумовно, що окрасою експозиції музею є єпископський жезл Андрея Шептицького, який у 2008 р. до експозиції передав влади́ка Софрон Мудрий.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архів відпустового місця с. Крилос. Парафія Успіння Пресвятої Богородиці УГКЦ. – Т. 1, 1990. – 104 с. .
2. Верховна Рада України. Постанова Кабінету Міністрів від 8 лютого 1994 р. № 81. [Електронний ресурс]: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/81-94-n#Text>
3. Верховна Рада України. Постанова Кабінету Міністрів від 11 жовтня 1994 р. № 58 «Про національні заклади культури». [Електронний ресурс]: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587/94#Text>
4. Войтович Л. Княжа доба на Русі: портрети еліти / Л. Войтович. – Біла Церква, 2006. – 782 с.
5. Жолоб Г. Галицька Чудотворна ікона Матері Божої з Крилоса / Г. Жолоб. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2014. – 95 с.
6. Зіньковський Т. Експозиція історії релігії і церкви в Галичині – гордість Музею історії Галича / Т. Зіньковський // Науково-популярний часопис «Давній Галич». – Галич, 2018. – № 2. – 24 с.
7. Зіньковський Т. Музей історії Галича – книга нашої історії / Т. Зіньковський // Галицьке слово. – 2018. - № 24 (2019). – 28 червня. – 1-8 с.
8. Зіньковський Т. Музей історії Галича береже пам'ять про митрополита Андрея Шептицького / Т. Зіньковський // Галицьке слово. – 2018. - № 1 (1996) 5 січня. – С. 6.
9. Каталог. Предмети сакральної спадщини / Т. Зіньковський, Г. Жолоб. – Галич, 2016. – 304 с.
10. Літопис Руський / [пер. з давнорус. Л. Є. Махновця]; відп. Ред. О. В. Мишанич. – Київ : Дніпро, 1989. – 590 с.
11. Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні / С. Мудрий. – Жовква : Місіонер, 2010. – 543 с.
12. Паньків М. З історії створення Національного заповідника «Давній Галич» / М. Паньків // Сучасні акценти музейництва. Історія, здобутки, перспективи – Івано-Франківськ, 2018 – 46-58 с.
13. Стасюк А. Духовні особи на дипломатичній службі Галицьких князів у середині XII-першій половині XIII століть / А. Стасюк // *Dyplomacja Rusi sredniowiecznej (X-XVI wiek). Materiały X Międzynarodowej konferencji naukowej, 9-10 października 2019 r.* / [Redaktor Vitaly Nagirnyy]. – Krakow, 2021. – С. 145-159.
14. Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. Книга надходжень тимчасового зберігання речей та документів Влади́ки Софрона Мудрого (далі: КНТЗ). – 134 арк.

15. Структурний підрозділ Національного заповідника «Давній Галич». Сектор фондів у м. Галичі. - Речі сакрального вжитку. – № 409. – 200 арк.

REFERENCES

1. Verkhovna Rada of Ukraine. Resolution of the Cabinet of Ministers of February 8, 1994, No. 81. [Electronic resource].
2. Verkhovna Rada of Ukraine. Resolution of the Cabinet of Ministers of October 11, 1994, No. 58 «On National Cultural Institutions». [Electronic resource]:
3. Voytovych L. The Princely Age in Rus: Portraits of the Elite / L. Voytovych. - Bila Tserkva, 2006. - 782 p.
4. Zholob H. Galician Miraculous Icon of the Mother of God from Krylos / H. Zholob: Lileia-NV, 2014. 95 p.
6. Zinkovskyi T. The exposition of the history of religion and church in Galicia is the pride of the Museum of the History of Halych / T. Zinkovskyi // Popular science journal "Ancient Halych". - Halych, 2018. - No. 2. - 24 p.
7. Zinkovskyi T. Museum of the History of Halych - the book of our history / T. Zinkovskyi // Halytske slovo. - 2018. - No. 24 (2019). - June 28. - 1-8 p.
8. Zinkovskyi T. The Museum of the History of Halych preserves the memory of Metropolitan Andrey Sheptytskyi / T. Zinkovskyi // Halytske slovo. - 2018. - No. 1 (1996) January 5. - P. 6.
9. Catalog. Objects of sacred heritage / T. Zinkovskyi, H. Zholob. - Halych, 2016. - 304 p.
10. Chronicle of Rus' / [translated from Old Russian by L.E. Makhnovets]; edited by O.V. Myshanych. - Kyiv: Dnipro, 1989. - 590 p.
11. Mudryi S. Outline of the history of the Church in Ukraine / S. Mudryi: Missionary, 2010. 543 p.
12. Pankiv M. From the history of the creation of the National Reserve "Ancient Halych" / M. Pankiv // Modern accents of museums. History, achievements, prospects - Ivano-Frankivsk, 2018 - 46-58 p.
13. Stasiuk A. Clergy in the diplomatic service of the Galician princes in the middle of the twelfth and first half of the thirteenth centuries / A. Stasiuk // Dyplomacja Rusi sredniowiecznej (X-XVI wiek). Materiały X Międzynarodowej konferencji naukowej, 9-10 października 2019 r. / [Redaktor Vitaly Nagirnyy]. - Krakow, 2021. - Pp. 145-159.
14. Structural subdivision of the National Conservation Area "Ancient Halych". Sector of funds in Halych. Book of Receipts for the Temporary Storage of the Things and Documents of Bishop Sophron the Wise (hereinafter: KNTS). 134 p.
15. Structural subdivision of the National Reserve "Ancient Halych". Sector of funds in the city of.

*Стаття надійшла до редакції 20.11.2023.
Стаття рекомендована до друку 13.12.2023.*

УДК 271.4-726.2-558.5 "1996.05.12"

DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.12>.

ЄПИСКОПСЬКА ХІРОТОНІЯ ВЛАДИКИ СОФРОНА МУДРОГО 12 ТРАВНЯ 1996 Р.

МАСЛІЙ Ольга (с. Андрея)

*Івано-Франківська академія Івана Золотоустого
кафедра соціально-гуманітарних дисциплін факультету богословських і
гуманітарних наук, Науково-дослідний інститут історії Церкви
вул. Софрона Мудрого 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна
e-mail: maslii.a@ifai.edu.ua.*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9878-71>

ГУЦУЛЯК Володимир

*Івано-Франківська академія Івана Золотоустого
кафедра богослов'я
вул. Софрона Мудрого 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна
e-mail: vologjah@gmail.com*

Бібліографічний опис статті: Маслій О (с.А), Гуцуляк В. (2024). Єпископська хіротонія владики Софрона Мудрого 12 травня 1996 р. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (19), 141 – 148. doi: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.12>.

У статті коротко окреслено стан Івано-Франківської єпархії у 1996 р., наведено відомості про потребу нового єпископа; розглянуто канонічну особливість обрання о. Софрона на єпископа; стисло описано призначення, хіротонію та інтронізацію преосвященного владики Софрона Мудрого ЧСВВ на правлячого єпископа Івано-Франківської єпархії.

Ключові слова: єпископ, Івано-Франківська єпархія, Рим, Софрон Дмитерко, Софрон Мудрий, хіротонія.

The article briefly outlines the state of the Ivano-Frankivsk Eparchy in 1996, provides information about the need for a new bishop; considers the canonical peculiarity of Father Sofron's election as bishop; briefly describes the appointment, consecration and enthronement of His Grace Bishop Sofron Mudryi OSBM as the ruling bishop of the Ivano-Frankivsk Eparchy.

Key words: bishop, eparchy of Ivano-Frankivsk, ordination, Rome, Sofron Dmyterko, Sofron Mudryi.

Актуальність і постановка проблеми аргументується 100-ю річницею із дня народження, світлої пам'яті, преосвященного владики Софрона Мудрого, єпарха Івано-Франківського. Оскільки саме хіротонія закарбувала ім'я владики Софрона в історії Івано-Франківської архієпархії.

Аналіз основних джерел досліджень полягав у вивченні автобіографії владики Софрона Мудрого «Під опікою Божого Провидіння». Також використано інтерв'ю владики з часопису «Нова Зоря». Щоб ширше окреслити стан єпархії залучено наукові праці Високопреосвященного Володимира Війтишина, архієпископа і митрополита Івано-Франківського; отця-доктора Олега Каськіва, ректора ІФАІЗ; пана Руслана Делятинського, завідувача кафедри соціально-гуманітарних дисциплін ІФАІЗ.

Метою даної наукової розвідки стало висвітлення хіротонії о. Софрона Мудрого на єпископа та передумов цієї події. Властиво призначення на єпископа показує одну з рис, якими володів преосвящений владики Софрон – відважність, оскільки відбулося у досить пізньому віці – 73 роки. Щодо самого призначення, то варто звернути увагу, що о. Софрон було не просто призначено єпископом-помічником, а коад'ютором преосвященного владики Софрона Дмитерка, що власне й визначило його подальшу долю.

Виклад основного матеріалу. 1994 р., став для о. Софрона переломним. Це був двадцятий рік ректорства в Папській Колегії св. Йосафата в м. Римі¹. Восени 1994 р. о. Софрон Мудрий виїхав в Україну (до м. Івано-Франківськ), де був призначений ректором Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного духовного Інституту (далі - ІФТКДІ)².

У своїй автобіографії про ці зміни о. Софрон так написав: «Протоархимандрит Ісидор Патрило несміливо запитав мене в Римі, чи я не поїхав би працювати в Україну в Івано-Франківському Теологічно-Катехитичному Інституті, то я відповів, що дуже радо поїду в мою любу Україну, щоб віддати рештки своїх сил у праці з молоддю, з моїм народом. Це був кінець жовтня і початок листопада 1994 р.»³.

Згідно з декретом правлячого архиєрея Софрона Дмитерка №1 від 24 травня 1994 р., на підставі канону (далі – кан.) 191 і кан. 215 Кодексу Канонів Східних Церков (далі – ККСЦ), протосинкелом Івано-Франківської єпархії було призначено преосвященного владику Іриней Білика, а синкелом єпархії - о. Василя Харука. Проте з осені 1994 р. до літа 1996 р. владики Іриней Білик перебував на богословських студіях у Папському університеті «Анджелікум» в Римі, де студіював догматичне богослов'я, а згодом і захистив ліцензіат⁴. Тому виникла потреба додатково призначити генерального вікарія, який міг би реально допомагати правлячому архиєрею. Таким чином декретом Преосвященного владики Софрона Дмитерка №15 від 6 листопада 1995 р. було

¹ Каськів О. Роль єпископа Софрона Мудрого в реорганізації Івано-Франківського теологічно-катехитичного духовного інституту у Івано-Франківську теологічну академію (1994–2014 рр.). *Вісник Львівського університету*. Серія філос.-політолог. студії. 2022. №42. С. 22–23.

² Владика Софрон Мудрий. *Секретаріат Синоду Єпископів УГКЦ*. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-mudryu-472/> (дата звернення: 25.11.2023).

³ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. С. 92.

⁴ Біографія Кир І. Білика *Вікіпедія – вільна енциклопедія*. URL: http://www.ub.wikipedia.org/wiki/Білик_Іриней. (дата звернення: 25.11.2023).

призначено другого генерального вікарія єпархії. Ним став о. Софрон Мудрий, ректор ІФТКДІ⁵.

2 березня 1996 р. Божого Святіший Отець Іван Павло II номінував високопреподобного о. Софрона Мудрого ЧСВВ єпископом-помічником з правом наступництва Івано-Франківської єпархії⁶. «Так на Прикарпатті стало два єпископи Софрони. Для мене ця новина була абсолютно несподіванкою: у моєму віці - 73 роки життя – прийняти обов'язок! Я зникнув і представив архієпископу Мирославу Любачівському свою неготовність для єпископських обов'язків. Блаженніший рішуче відповів: «Єпископи все це розглянули, папа вирішив – отже така воля Бога» - згадував владика Софрон⁷.

З нагоди цього призначення, отцю Софрону надійшли численні вітання, зокрема від, кардинала Акілле Сільвестріні – префекта Конгрегації Східних Церков, о. Ісидора Патрила – протоархимандрита ЧСВВ, о. Генезія Комара – ректора Папської Колегії св. Йосафата, кардинала Антоніо Іноченті, єпископа Бруно Бертаня – секретаря Комісії інтерпретації канонічних текстів Католицької Церкви, єпископа Ришарда Карпінського, ректора та професорів Папського Інституту Східних Наук та інших⁸.

12 травня 1996 р. відбулася єпископська хіротонія в катедральному соборі Воскресіння Христового м. Івано-Франківська за участю помічника Блаженнішого Мирослава Любачівського – єпископа Любомира Гузара. Головним святителем був архієпископ Мирослав Марусин, секретар Конгрегації Східних Церков, а співсвятителями – митрополит Філадельфійський Стефан Сулик і єпископ Івано-Франківський Софрон Дмитерко ЧСВВ⁹.

Важливо зазначити, що хіротонія владика Софрона є, свого роду, унікальною, оскільки свячення відбулася на 73-му році життя, а згідно ККСЦ, кан. 210, §1 – при досягненні 75-річного віку єпископа проситься подати зречення від уряду, який він займає¹⁰. Владика Софрон Мудрий вийшов на емеритуру, 2 червня 2005 р. папа Бенедикт XVI, згідно із кан. 210 ККСЦ, прийняв його зречення з уряду єпарха Івано-Франківського¹¹.

Тут слід зупинитися на особі кожного із святителів, адже кожен із них в той чи інший спосіб був причетним до життя тогочасної Церкви.

⁵ Делятинський Р. Відновлення та реорганізація структури Івано-Франківської єпархії Української Греко-Католицької Церкви (1989 - 1993 рр.). *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія.* 2015. №8. С. 225-226.

⁶ 2 березня 1996 р. Божого Святіший Отець Іван Павло II номінував високопреподобного отця доктора Софрона Мудрого ЧСВВ Єпископом-помічником з правом наслідства Івано-Франківської єпархії. *Нова Зоря. Березень, №5 (182) 1996.* С. 1

⁷ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. С.93.

⁸ Нова Зоря. Березень, число 5 (182) 1996. С.2.

⁹ Владика Софрон Мудрий. *Секретаріат Синоду Єпископів УГКЦ.* URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-mudruy-472/> (дата звернення: 25.11.2023).

¹⁰ Кодекс Канонів Східних Церков. Українське видання. Рим: 1993. С. 143.

¹¹ Вислуженому єпископу Івано-Франківської архієпархії УГКЦ Софрону (Мудрому) сьогодні виповнюється 90 років. *PISU - Релігійно-інформаційна служба України.* URL: https://risu.ua/visluzhenomu-episkopu-ivano-frankivskoji-arhiyeparhiji-ugkc-sofronu-mudromu-sogodni-vipovnyuyetsya-90-rokiv_n65959 (дата звернення: 25.11.2023).

Архієпископ Мирослав Марусин – народився 26 червня 1924 р. у селі Княжому біля Золочева на Львівщині. Богословсько-філософські студії розпочав у Львівській Богословській Академії, де навчався від 1943 р. до 1944 р. Під час війни навчався в Падерборні (Німеччина), а потім, від 1949 р. до 1951 р., у Папському Східному Інституті в Римі, здобувши ступінь доктора¹². 29 листопада 1971 р. був призначений апостольським візитатором українців у Західній Європі, 27 червня 1974 р. папа Павло VI іменував о. Мирослава титулярним єпископом Кадійським, а 28 липня 1974 р., в каплиці Української Папської Колегії ім. святого Йосафата в Римі, відбулася єпископська хіротонія, головним святителем був високопреосвященний владика Іван Бучко, а співсвятителями – владика Платон Корниляк, Володимир Маланчук, Августин Горняк та Йоаким Сегеді. 16 червня 1977 р. папа Павло VI призначив владика Мирослава Віце-Президентом Папської Комісії у справах ревізії Кодексу Східного Церковного Права. Тут владика Мирослав працював до 14 вересня 1982 р., коли папа Іван Павло II підніс його до архиєпископської гідності та призначив Секретарем Конгрегації Східних Церков, де він пропрацював до 11 квітня 2001 р.¹³.

Митрополит Стефан Сулик – народився 2 жовтня 1924 р. у селі Бальниця на Лемківщині в сім'ї Михайла і Марії Суликів. Рукоположений на священника 14 червня 1952 р. у Філадельфії. 29 грудня 1980 р. папа Римський Іван-Павло II призначив священника Стефана Сулика архієпископом і митрополитом Філадельфійським. Єпископська хіротонія відбулася 1 березня 1981 р. (головний святитель – верховний архиєпископ Йосиф Сліпий). Митрополит Стефан Сулик належав до Конференції єпископів США, був головою Міжобрядової комісії цієї Конференції. 29 листопада 2000 р. Папа Іван Павло II прийняв зречення Стефана Сулика з уряду митрополита Філадельфійського у зв'язку з досягненням ним віку 75 років¹⁴.

Єпископ Софрон Дмитерко – народився 1 червня 1917 р. в с. Бичківці на Тернопільщині. 1932 р. вступив до новіціату Чину святого Василія Великого. Владика Софрон Дмитерко перебував у монашому чині оо. Василіян 76 років¹⁵. 14 травня 1942 р. у Празі отримав ієрейські свячення (святитель владика Микола Дудаш). 30 листопада 1968 р. прийняв єпископські свячення (святитель владика Іван Слезюк). Після відродження УГКЦ, з 1991 до 1997 рр. – правлячий архиєрей Івано-Франківської єпархії УГКЦ. 5 листопада 2008 р. преосвященний владика Софрон Дмитерко відійшов у вічність¹⁶.

¹² Відійшов по вічну нагороду владика Мирослав Марусин. *Бучацька єпархія УГКЦ*. URL: <https://buchacheparchy.org.ua/?view=article&id=245:245&catid=15> (дата звернення: 25.11.2023).

¹³ Лотоцький П. 60-ліття священства високопреосвященого владика Мирослава Марусина. *Радіо Ватикан*. URL: <https://www.archivioradiovaticana.va/storico/2008/05/02/60> (дата звернення: 25.11.2023).

¹⁴ Помер митрополит-емерит Філадельфійський УГКЦ Стефан Сулик. *PICU*. URL: https://trisu.ua/pomer-mitropolit-emerit-filadelfiyskiy-ugkc-stefan-sulik_n103692 (дата звернення: 25.11.2023).

¹⁵ Владика Софрон Дмитерко. *Секретаріат Синоду Єпископів УГКЦ*. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-dmyterko-471/> (дата звернення: 25.11.2023).

¹⁶ Департамент інформації Івано-Франківської Архієпархії УГКЦ. 15 років тому упокоївся в Бозі Владика Софрон Дмитерко. *Офіційний медіаресурс Івано-Франківської Архієпархії Української Греко-Католицької*

У вересні 1997 р. синод єпископів УГКЦ розглянув подання правлячого єпископа Івано-Франківської єпархії Софрона Дмитерка з проханням звільнити його від виконання обов'язків правлячого архиєрея. Синод задовольнив це подання на підставі кан.210 ККСЦ¹⁷, що передбачає зречення уряду єпархіальним єпископом, який досягнув 75 років життя або став нездатним для належного виконання свого уряду через слабе здоров'я¹⁸. Отримавши згоду Апостольської Столиці, владика Софрон Дмитерко, відповідно до кан. 211 ККСЦ¹⁹, отримав титул вислуженого єпископа та вийшов на емеритуру²⁰.

22 грудня 1997 р. відбулася інтронізація нового правлячого архиєрея Софрона Мудрого ЧСВВ на місце емеритованого Софрона Дмитерка ЧСВВ²¹ у катедральному соборі св. Воскресіння за участю апостольського нунція в Україні архієпископа Антоніо Франко, Львівського єпископа-помічника Любомира Гузара та інших єпископів, а також понад 300-та священників єпархії²². У автобіографії владика Софрон про цю подію писав так: «Цього пам'ятного для мене дня, під покровом Пречистої Діви Марії, покладено на мене новий хрест обов'язків щодо Церкви і дорученої пастви мого улюбленого народу»²³.

Висновки. Таким чином, у віці 73 років о. Софрон Мудрий був покликаний до нового служіння – єпископського. Спочатку як єпископ-помічник, а згодом, як правлячий архиєрей Івано-Франківської єпархії. Маючи великий життєвий досвід, чернечу формацію та інтелектуальний вишкіл владика Софрон Мудрий розпочав черговий період свого життя, який цілковито був присвячений розбудові Івано-Франківської єпархії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 2 березня 1996 р. Божого Святійший Отець Іван Павло II номінував Високопреподобного отця доктора Софрона Мудрого ЧСВВ Єпископом-помічником з правом наслідства Івано-Франківської єпархії. Нова Зоря. Березень, №5 (182) 1996. 8 с.
2. Біографія Кир І. Білика Вікіпедія – вільна енциклопедія. URL: http://www.ub.wikipedia.org/wiki/Білик_Іриней. (дата звернення: 25.11.2023).
3. Вислуженому єпископу Івано-Франківської архиєпархії УГКЦ Софрону (Мудрому) сьогодні виповнюється 90 років. РІСУ - Релігійно-інформаційна служба України. URL: <https://risu.ua/visluzhenomu-ypiskopu-ivano-frankivskoj-i>

Церкви. URL: <https://ugccif.org.ua/15-rokiv-tomu-upokoivsia-v-bozi-vladyka-sofron-dmyterko/> (дата звернення: 25.11.2023).

¹⁷ Рішення і постанови Синодів Єпископів Української Греко-Католицької Церкви 1989–1997 років. Львів: Видня «Благовісника», 1998. С.46.

¹⁸ Кодекс Канонів Східних Церков. Українське видання. Рим: 1993. С. 143.

¹⁹ Кодекс Канонів Східних Церков. Українське видання. Рим: 1993. С.143.

²⁰ Війтишин В. Івано-Франківська єпархія – Митрополія (1989–2011 рр.): етапи відродження та особливості становлення (канонічно-правовий аспект). *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія.* 2017. №10-11. С.17.

²¹ Єпископ-емерит Кир Софрон Мудрий ЧСВВ URL: https://web.archive.org/web/20080311060551/http://if-eparchia.org/index.php?option=com_content&task=view&id=28&Itemid=33 (дата звернення: 25.11.2023).

²² Війтишин В. Івано-Франківська єпархія – Митрополія (1989–2011 рр.): етапи відродження та особливості становлення (канонічно-правовий аспект). *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія.* 2017. №10-11. С.18.

²³ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. С. 98.

arhiyeparhiji-ugkc-sofronu-mudromu-sogodni-vipovnyuyetsya-90-rokiv_n65959

(дата звернення: 25.11.2023).

4. Відійшов по вічну нагороду владика Мирослав Марусин. Бучацька єпархія УГКЦ URL: <https://buchacheparchy.org.ua/?view=article&id=245:245&catid=15> (дата звернення: 25.11.2023).

5. Війтишин В. Івано-Франківська єпархія – Митрополія (1989–2011 рр.): етапи відродження та особливості становлення (канонічно-правовий аспект). *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія.* 2017. №10-11. С. 9-31.

6. Владика Софрон Дмитерко. Секретаріат Синоду Єпископів УГКЦ. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-dmyterko-471/> (дата звернення: 25.11.2023).

7. Владика Софрон Мудрий. Секретаріат Синоду Єпископів УГКЦ. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-mudryu-472/> (дата звернення: 25.11.2023).

8. Владика Софрон Мудрий. Секретаріат Синоду Єпископів УГКЦ. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-mudryu-472/> (дата звернення: 25.11.2023).

9. Делятинський Р. Відновлення та реорганізація структури Івано-Франківської єпархії Української Греко-Католицької Церкви (1989 - 1993 рр.). *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія.* 2015. №8. С. 204-233.

10. Департамент інформації Івано-Франківської Архієпархії УГКЦ. 15 років тому упокоївся в Бозі Владика Софрон Дмитерко. Офіційний медіаресурс Івано-Франківської Архієпархії Української Греко-Католицької Церкви. URL: <https://ugccif.org.ua/15-rokiv-tomu-upokoivsia-v-bozi-vladyka-sofron-dmyterko/> (дата звернення: 25.11.2023).

11. Єпископ-емерит Кир Софрон Мудрий ЧСВВ. URL: https://web.archive.org/web/20080311060551/http://if-eparchia.org/index.php?option=com_content&task=view&id=28&Itemid=33 (дата звернення: 25.11.2023).

12. Каськів О. Роль єпископа Софрона Мудрого в реорганізації Івано-Франківського теологічно-катихитичного духовного інституту у Івано-Франківську теологічну академію (1994–2014 рр.). *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії.* 2022. №42. С. 56-61.

13. Кодекс Канонів Східних Церков. Українське видання. Рим: 1993. 845 с.

14. Лотоцький П. 60-ліття священства Високопреосвященого владика Мирослава Марусина. Радіо Ватикан. URL: <https://www.archivioradiovaticana.va/storico/2008/05/02/60> (дата звернення: 25.11.2023)

15. Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. 216 с.

16. Нова Зоря. Березень, число 5 (182) 1996. 8 с.

17. Помер митрополит-емерит Філадельфійський УГКЦ Стефан Сулик. РІСУ. URL: https://risu.ua/pomer-mitropolit-emerit-filadelfiyskiy-ugkc-stefan-sulik_n103692 (дата звернення: 25.11.2023).

18. Рішення і постанови Синодів Єпископів Української Греко-Католицької Церкви 1989–1997 років. Львів: Вид-ня «Благовісника», 1998. 80 с.

REFERENCES

1. 2 березня 1996 р. Bozhoho Sviatiishyi Otets Ivan Pavlo II nominuvav Vysokoprepodobnoho ottsia doktora Sofrona Mudroho ChSVV Yepyskopom-pomichnykom z pravom naslidstva Ivano-Frankivskoi yeparkhii. Nova Zoria. Berezen, №5 (182) 1996. 8 s.

2. Biohrafiiia Kyr I. Bilyka Vikipediia – vilna entsyklopediia. URL: http://www.ub.wikipedia.org/wiki/Bilyk_Irynei. (data zvernennia: 25.11.2023).

3. Vysluzhenomu yepyskopu Ivano-Frankivskoi arkhyieparkhii UHKTs Sofronu (Mudromu) sohodni vypovniuietsia 90 rokiv. RISU - Relihiino-informatsiina sluzhba Ukrainy. URL: https://risu.ua/visluzhenomu-yepyskopu-ivano-frankivskoji-arhiyeparhiji-ugkc-sofronu-mudromu-sogodni-vipovnyuyetsya-90-rokiv_n65959 (data zvernennia: 25.11.2023).

4. Vidiishov po vichnu nahorodu vladyka Myroslav Marusyn. Buchatska yeparkhiia UHKTs. URL: <https://buchacheparchy.org.ua/?view=article&id=245:245&catid=15> (data zvernennia: 25.11.2023).

5. Viityshyn V. Ivano-Frankivska yeparkhiia – Mytropoliia (1989–2011 rr.): etapy vidrozhennia ta osoblyvosti stanovlennia (kanonichno-pravovyi aspekt). Dobryi Pastyr: naukovyi visnyk Ivano-Frankivskoi akademii Ivana Zolotoustoho. Bohoslovia. Filosofiia. Istoriia. 2017. №10-11. С. 9 31.

6. Vladyka Sofron Dmyterko. Sekretariat Synodu Yepyskopiv UHKTs. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-dmyterko-471/> (data zvernennia: 25.11.2023).

7. Vladyka Sofron Mudryi. Sekretariat Synodu Yepyskopiv UHKTs. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-mudryy-472/> (data zvernennia: 25.11.2023).

8. Vladyka Sofron Mudryi. Sekretariat Synodu Yepyskopiv UHKTs. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-mudryy-472/> (data zvernennia: 25.11.2023).

9. Deliatynskyi R. Vidnovlennia ta reorhanizatsiia struktury Ivano-Frankivskoi yeparkhii Ukrainskoi Hreko-Katolytskoi Tserkvy (1989 - 1993 rr.). Dobryi Pastyr: naukovyi visnyk Ivano-Frankivskoi akademii Ivana Zolotoustoho. Bohoslovia. Filosofiia. Istoriia. 2015. №8. С. 204 233.

10. Departament informatsii Ivano-Frankivskoi Arkhiieparkhii UHKTs. 15 rokiv tomu upokoivsia v Bozi Vladyka Sofron Dmyterko. Ofitsiinyi mediaresurs Ivano-Frankivskoi Arkhiieparkhii Ukrainskoi Hreko-Katolytskoi Tserkvy. URL: <https://ugccif.org.ua/15-rokiv-tomu-upokoivsia-v-bozi-vladyka-sofron-dmyterko/> (data zvernennia: 25.11.2023).

11. Iepyskop-emeryt Kyr Sofron Mudryi ChSVV. URL: https://web.archive.org/web/20080311060551/http://if-eparchia.org/index.php?option=com_content&task=view&id=28&Itemid=33 (data zvernennia: 25.11.2023).
12. Kaskiv O. Rol yepyskopa Sofrona Mudroho v reorhanizatsii Ivano-Frankivskoho teolohichno-katykhytychnoho dukhovnoho instytutu u Ivano-Frankivsku teolohichnu akademiiu (1994–2014 rr.). Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filos.-politloh. studii. 2022. №42. С. 56 61.
13. Kodeks Kanoniv Skhidnykh Tserkov. Ukrainske vydannia. Rym: 1993.845 s.
14. Lototskyi P. 60-littia sviashchenstva Vysokopreosviashchenoho vладыky Myroslava Marusyna. Radio Vatykan. URL: <https://www.archivioradiovaticana.va/storico/2008/05/02/60> (data zvernennia: 25.11.2023).
15. Mudryi S. Pid opikoіu Bozhoho Provydinnia. Ivano-Frankivsk: Nova Zoria, 2008. 216 s.
16. Nova Zoria. Berezen, chyslo 5 (182) 1996. 8 s.
17. Pomer mytropolyt-emeryt Filadelfiiskyi UHKTs Stefan Sulyk. RISU. URL: https://risu.ua/pomer-mitropolit-emerit-filadelfiyskiy-ugkc-stefan-sulik_n103692 (data zvernennia: 25.11.2023).
18. Rishennia i postanovy Synodiv Yepyskopiv Ukrainskoi Hreko-Katolytskoi Tserkvy1989–1997 rokiv. Lviv: Vyd-nia «Blahovisnyka», 1998. 80 s.

*Стаття надійшла до редакції 25.11.2023 р.
Стаття рекомендована до друку 17.12.2023 р.*

УДК 271.4-726.2 : [075.1 (477) : 82-92] "1965/1994"

DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.13>.

ВЛАДИКА СОФРОН МУДРИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ВІДДІЛ РАДІО «ВАТИКАН»: НА ОСНОВІ ІНТЕРВ'Ю ТА СПОМИНІВ (1965-1994 РР.)

МАСЛІЙ Ольга (с. Андрея)

*Івано-Франківська академія Івана Золотоустого
кафедра соціально-гуманітарних дисциплін факультету богословських і
гуманітарних наук, Науково-дослідний інститут історії Церкви
вул. Софрона Мудрого 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна
e-mail: maslii.a@ifai.edu.ua.*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9878-71>

ПАРХОМУК Володимир

*Івано-Франківська академія Івана Золотоустого
кафедра богослов'я
вул. Софрона Мудрого 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна
e-mail: parkhomukvova00@gmail.com*

Бібліографічний опис статті: Маслій О (с.А), Пархомук В. (2024). Владика Софрон Мудрий та український відділ радіо «Ватикан»: на основі інтерв'ю та споминів (1965 – 1994 рр.). *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (19), 149 - 159. doi: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.13>.

У цій статті розглянуто діяльність владика Софрона Мудрого в українському відділі радіо «Ватикан». Висвітлено його досягнення в розвиток української редакції ватиканського радіо, внесок новизни в радіомовлення, стилю, жанру та розширенню часового проміжку радіотрансляцій для українців в діаспорі та на етнічних землях. Висвітлено роль радіо «Ватикан» в становленні та збереженні української ідентичності як рупора християнського світу в комуністичній УРСР. Розглянуто специфіку мовлення української редакції.

Ключові слова: ГКЦ, український відділ радіо «Ватикан», «холодна війна», єпископ Софрон Мудрий, спомини.

This article considers activities of Bishop Sophron the Wise in the Ukrainian department of Vatican Radio. His achievements and contribution to the development of the Ukrainian edition of Vatican Radio, the contribution of novelty to radio broadcasting, style, genre and the expansion of the time interval of radio broadcasts for Ukrainians in the diaspora and in ethnic lands. The role of "Vatican" radio in the formation and preservation of Ukrainian identity as a mouthpiece of the Christian world in the communist Ukrainian Soviet Socialist Republic. The specifics of the broadcasting of the Ukrainian edition were considered.

Key words: *GCC, Ukrainian department of "Vatican" radio, "The Cold War", Bishop Sofron the Wise, memories.*

Актуальність і постановка проблеми. Розвиток науки і техніки у ХХ ст. сприяв поширенню нових способів комунікації. Інформація швидко передавалася через радіо, телебачення, а згодом, через мережу Інтернет. Нові винаходи знайшли своє застосування і в церковному середовищі. Церква почала використовувати новітні способи для проголошення Доброї Новини, яку приніс Ісус Христос. Змінилися способи та методи євангелізації у ХХ ст. Важливим джерелом Євангельської проповіді та новин, що стосувалися життя Церкви, стало радіомовлення Ватикану.

Про діяльність української секції радіо «Ватикан» писали такі дослідники як Т. Бублик¹, Ю. Каганов², С. Горбач³. Питанням праці ватиканського радіо цікавилися радянські політики, які сприймали і характеризували діяльність українського відділу радіо «Ватикан» як ворожий радіоголос із Заходу. Однак дослідники та історики висвітлювали тільки загальну характеристику діяльності української гілки і радіо «Ватикан» в цілому, її особливості мовлення та актуальність, але залишали поза увагою самих працівників, які спричинялися до повноцінного функціонування та авторських програм у контексті християнського вчення та богословських акцентів. Серед таких людей і довголітніх працівників був владика Софрон Мудрий.

Для написання даної наукової розвідки послужили спогади самого владики Софрона Мудрого. Також взято до уваги автобіографію владики Софрона Мудрого «Під опікою Божого Провидіння»⁴. Для того, щоб ширше окреслити дану тематику були проаналізовані праці українських дослідників та науковців, зокрема: Каганова Ю. О.⁵, працю самого Софрона Мудрого «Нарис історії Церкви в Україні»⁶; також залучено статті різноманітних журналів, зокрема українського католицького часопису «Місіонер» тощо.

Метою даної наукової розвідки є дослідити діяльність владики Софрона Мудрого на українському відділі радіо «Ватикан». Проаналізувати та висвітлити його внесок, на основі його спогадів, в розвиток українського

¹ Бублик Т. Т. Діяльність Патріарха Йосипа Сліпого щодо легалізації УГКЦ у світлі радянських документів (1960-1980-ті роки) . Т. Т. Бублик. Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. - Вип. XXXVII. - Запоріжжя, 2013. - С. 152 -157.

² Горбач С. І. Деякі аспекти відносин між Ватиканом та СРСР після другої світової війни (1945-1953). С. І. Горбач. Український історичний журнал. - 1998. - № 6. - С. 68-76.

³ Каганов Ю. О. «Ворожі голоси»: ідеологічне протистояння на радіохвилях у Радянській Україні (друга половина ХХ ст.) / Ю. О. Каганов // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. - Вип. XXXV. - Запоріжжя, 2013. - С. 193-201.

⁴ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. 216 с.

⁵ Каганов Ю. О. Ворожі голоси : ідеологічне протистояння на радіохвилях у Радянській Україні (друга половина ХХ ст.) / Ю. О. Каганов // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. - Вип. XXXV. - Запоріжжя, 2013. - С. 193-201.

⁶ Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні / Владика Софрон Мудрий, ЧСВВ. - Вид. 4-те. - Жовква : Місіонер, 2010. - 544 с.

радіомовлення та культурну спадщину українського суспільства в часі атеїстичного терору вірних УГКЦ на території України.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі існує безліч радіостанцій, які транслюють свої проекти, новини, різні музичні та аналітичні програми. Не винятком було і ХХ ст. Саме тоді інтенсивно починають розвиватися технології, радіомовлення, телебачення, що робить інформацію більш доступною для багатьох людей і в будь-якій частині світу. FM хвилі транслювали інформацію про політичні процеси, воєнні дії, зокрема часу Другої світової війни, «холодної війни», розпаду СРСР⁷.

Католицька Церква також не була винятком. Саме питання про створення та діяльність української секції радіо «Ватикан» є найменш дослідженим в переліку інших українських редакцій радіо, які були в Сполучених Штатах Америки, Німеччині та інших країнах, зокрема Бі-Бі-Сі та Радіо «Свобода»⁸.

У той час коли всі хвилі висвітлювали соціальні та політичні питання, ватиканське радіо інформувало людей про церковні справи, в релігійному, богословському контексті та базувалося на християнських цінностях. 12 грудня 2023 р. виповниться 84 роки, як українська мова лунає на хвилях радіо «Ватикан» і доносить до своїх слухачів унікальний контекст своїх передач, молитовну та моральну підтримку, як в часі підпілля ГКЦ так і в сьогоденні, в часі російсько-української війни⁹.

Визначною постаттю та талановитим заступником головного редактора впродовж декілької десятків років був о. Софрон Мудрий. Програми української редакції радіо «Ватикан», на якому Софрон Мудрий працював майже сорок років, були запущені в ефір уперше 12 грудня 1939 р. після воз'єднання західноукраїнських земель із СРСР¹⁰.

Митрополит Української греко-католицької церкви Андрей Шептицький звернувся до Папи Пія XI за дозволом на створення української редакції радіо «Ватикан». У цей час важко було підтримувати зв'язок з мирянами Церкви і це була єдина можливість зберегти зв'язок ГКЦ з Апостольським Престолом на території України. Українська редакція стала п'ятою редакцією Ватиканського радіо¹¹. Від інших національних редакцій, які почали свою діяльність на початку Другої світової війни, вона відрізнялася тим,

⁷ Бойко О., Гірик С., Киридон А. Історія України: розпад СРСР. Доба Незалежності (1991–2021) Велика українська енциклопедія. URL: [https://vue.gov.ua/Історія_України:_розпад_СРСР._Доба_Незалежності_\(1991–2021\)_\(дата_звернення:_15.10.2023\)](https://vue.gov.ua/Історія_України:_розпад_СРСР._Доба_Незалежності_(1991–2021)_(дата_звернення:_15.10.2023)).

⁸ Красаускене Ж., Аксельрод Д., Савчук Т. Радіо Свобода – 70. Коротко про головне. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/radio-svoboda-70-misiya-tryvaye/30700537.html> (дата звернення: 15.10.2023).

⁹ Російсько-Українська війна. Рекомендаційний показчик Частина 1: Неоголошена війна (20 лютого 2014 – 24 лютого 2022) Київ Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова 2022 URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/38190/Rosiiko-ukrainska%20viina.pdf?sequence=1> (дата звернення: 16.10.2023).

¹⁰ Освіта UA. Воз'єднання західноукраїнських земель з УРСР. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/history/4033/> (дата звернення: 18.10.2023).

¹¹ Ципердюк І. Роль єпископа Софрона Мудрого у становленні та розвитку української редакції радіо «Ватикан», Запоріжжя, 2016. С.154.

що представляла народ, який тоді не мав власної держави і був відрізаний атеїстичною завісою від всього цивілізованого світу¹².

Незважаючи на те, що Друга світова війна фактично почалася, українська редакція робила акцент на тому, що християнські радіопрограми намагаються допомогти віруючим самовдосконалитися на засадах Божих Заповідей, пізнавати одне одного, єднатися, творити добро. Таким чином, християнське прощення, милосердя, бажання допомагати та робити добро з вірою в Бога, стали основними темами програм української редакції радіо «Ватикан»¹³.

Редакція почала своє мовлення з однієї півгодинної передачі на тиждень, але з часом українські програми стали виходити в ефір щоденно, а святкові Божественні Літургії відбувалися щонеділі та на великі свята. Проте, майже відразу після початку трансляції українських програм Радянський Союз почав систематично «глушити» їх, оскільки вони трактувалися, як загроза атеїстичному режиму¹⁴.

Отець Софрон Мудрий, який був заступником керівника української редакції радіо «Ватикан», відзначав, що програми українською мовою на Папському радіо тоді тривали лише 15 хвилин щодня, і лише один раз на місяць відбувалася трансляція Святої Літургії. Програми фокусувалися на релігійних темах та принципах християнського життя. Незважаючи на обмежену кількість часу, програми були популярні серед слухачів. Владика Софрон Мудрий зазначав, що, хоча були спроби «глушити» їх з боку радянської влади, слухачі в Україні вітали ці передачі та закликали до більшого обсягу мовлення: «Ми не торкалися політичних програм - мовили лише на теми релігійного життя. Якщо людина має віру в Бога, то вона все зрозуміє й переживе»¹⁵.

Також, владика Софрон згадував, що «час від часу й ми отримували листи «трудящих», написані або співробітниками КДБ, або під їхню диктовку, в яких «обурені» громадяни протестували проти трансляції наших передач. Насправді, ж їх там з нетерпінням чекали тисячі спраглих до слова Божого людей, у чому я особисто переконався, відвідавши Україну. <...> на рідній землі весь час відчували зриму й приховану присутність кадебістів, проте почули молитовні прохання галичан частіше передавати Служби Божі, а не лише раз на місяць. Повернувшись до Ватикану, розповіли про це Святішому Отцю

¹² Гудзик К. Українське радіо Ватикану — погляд із середини. URL: <https://day.kyiv.ua/article/aktsiyadnya/ukrayinske-radio-vatikanu-pohlyad-iz-seredyny>(дата звернення: 18.10.2023).

¹³ Бурка Л. Радіо Воскресіння. Українському відділу Радіо Ватикану виповнюється 75 років. URL: <https://www.r.lviv.ua/ukrajinskomu-viddiluu-radio-vatikanu-vupovnyujetsya-75-rokiv/> (дата звернення: 18.10.2023).

¹⁴ Релігія в Україні. Мудрий у Ватикані: погляд з-за лаштунків URL: https://www.religion.in.ua/zmi/ukrainian_zmi/3602-mudrij-u-vatikani-poglyad-z-za-lashtunkiv.html . (дата звернення: 20.10.2023).

¹⁵ Релігія в Україні. Мудрий у Ватикані: погляд з-за лаштунків URL: https://www.religion.in.ua/zmi/ukrainian_zmi/3602-mudrij-u-vatikani-poglyad-z-za-lashtunkiv.html . (дата звернення: 20.10.2023).

Павлу VI, і він видав розпорядження збільшити час ефіру для української секції до двох передач у добу і щотижня транслювати богослужіння»¹⁶.

В радянську Україну отець Софрон Мудрий їздив у 1965 р. і повернувшись, висвітлив перед Папою реальну ситуацію і цим самим вплинув на продовження ефірного часу для українців¹⁷. Владика так згадував про цю поїздку: «Я приїхав до Риму в 1955 р. зі США, куди емігрував у воєнний час з України. У Римі я прожив 35 років. П'ять років студював, а 30 працював. Ми мали Службу Божу на радіо раз на місяць... Але пізніше якось хотіли закрити нашу секцію. Адже з СРСР нам постійно йшли листи (очевидно, при сприянні КДБ), що наше радіо нікому в Україні не потрібне. І тоді я відважився поїхати в Україну, ознайомитись з ситуацією, привезти документи, що то все брехня, що треба конче мати своє радіо. Після того нам дали ефір на Службу Божу щонеділі, помножили передачі, збільшили фінансування...»¹⁸.

Ця ситуація виникла після повернення митрополита Йосифа Сліпого, якого звільнили після 18 років ув'язнення. Він відмовився брати участь у Львівському псевдособорі та не перейшов під протекторат Російської православної церкви. Це рішення спричинило обурення та ворожість з боку радянських ідеологів щодо українських програм радіо «Ватикан», оскільки вони представляли духовну опозицію радянському атеїзму. Відзначимо, що о.Софрон Мудрий відіграв значну роль у збільшенні обсягу мовлення української редакції радіо¹⁹. Митрополит Й. Сліпий, після переїзду до Риму, справив величезний вплив на активізацію діяльності української редакції радіо «Ватикан»²⁰.

У звіті М. Винниченка для радянських спецслужб з релігійних питань від 9 грудня 1969 р. зазначалося, що більшість греко-католиків регулярно слухала радіопередачі української служби «Радіо Ватикан», а деякі села організовували це навіть у формі групового прослуховування. Значна частина цього ефірного часу була присвячена діяльності кардинала Йосифа Сліпого, включаючи популяризацію ідей щодо створення Українського Католицького Університету та відкриття Святого Софійського Собору в Римі²¹.

¹⁶ Релігія в Україні. Мудрий у Ватикані: погляд з-за лаштунків URL: https://www.religion.in.ua/zmi/ukrainian_zmi/3602-mudrij-u-vatikani-poglyad-z-za-lashtunkiv.html . (дата звернення: 20.10.2023).

¹⁷ І.Костюк. Галицький кореспондент. Владика Софрон Мудрий: «Радіо «Ватикан» дуже багато зробило для розпаду СРСР... У нас було відчуття, що Бог помагає» URL : <https://gk-press.if.ua/x9626/> (дата звернення: 21.10.2023).

¹⁸ Релігія в Україні. Мудрий у Ватикані: погляд з-за лаштунків URL: https://www.religion.in.ua/zmi/ukrainian_zmi/3602-mudrij-u-vatikani-poglyad-z-za-lashtunkiv.html . (дата звернення: 20.10.2023).

¹⁹ Каганов Ю. О. «Ворожі голоси»: ідеологічне протистояння на радіохвилях у Радянській Україні (друга половина ХХ ст.) / Ю. О. Каганов // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. - Вип. XXXV. - Запоріжжя, 2013. - С. 193-201.

²⁰ О.Скрипник. Історична правда. Йосиф Сліпий. Під оперативним наглядом «Монаха» у Ватикані URL : <https://www.istpravda.com.ua/articles/2023/11/17/163360/> (дата звернення: 22.10.2023).

²¹ Прокатедральний собор Софії. URL : <https://map.ugcc.ua/view/857-prokatedralnyy-sobor-svyatoy-sofiy-m-rym-italiya> (дата звернення: 23.10.2023).

Ці так звані «ворожі голоси» виявилися дієвим засобом інформування віруючих в умовах повного інформаційного контролю за «залізною завісою». Певний час о. Софрон Мудрий був особистим помічником та секретарем блаженнішого Йосифа Сліпого. Єпископ так згадував про повернення кардинала Йосифа: «Коли Патріарх Сліпий прибув із заслання, всі чекали побачити мученика і в'язня, а побачили велета духу»²².

Окрім релігійних тем, які переважали в програмах української редакції радіо «Ватикан», у радіопроповідях священників та ієрархів УГКЦ відкрито обговорювалися історія ліквідації УГКЦ в СРСР, переслідування вірних та духовенства підпільної Церкви. Відомі приклади цих радіовиступів можна знайти у збірнику «Тисячоліття українського християнства. Радіопрограми з Ватикану»²³. Крім того, з 1965 по 1995 рр. було створено цикл програм, автором яких був єпископ Софрон Мудрий, які розповідали про історію ГКЦ. Ці програми були згодом подані у формі підручника для духовних семінарій ГКЦ і періодично перевидавалися²⁴.

Основною складовою тематики радіостанції були духовні програми. Це також стосувалося недільних радіопровідей, які в основному зосереджувалися на роздумах над Святим Письмом, вірою та призначенням людини у контексті Божого задуму. Наслідком цих духовних настанов у ефірі було видання кількох книг, які були зібрані, підготовлені до друку та впорядковані єпископом Софроном Мудрим. До цих видань входили «Недільна Благовість» (1972 р.), «Символ Віри» (1972 р.), «Благовість спасіння» (1975 р.), «Заповіді Божі та Церковні» (1976 р.), «Добра Новина» (1973 р.) та інші²⁵.

У вступі до однієї з цих книг «Апостольські повчання на неділі. Радіопровіді з Ватикану» було зазначено, що «хоча проповіді з Ватиканської радіостанції були спрямовані на слухачів в Україні, їх радо використовували також наші вірні та духовенство, які перебували у еміграції»²⁶. Отже, головною темою у програмах української редакції радіо «Ватикан» залишалася проповідь Євангелія, поширення інформації про життя Католицької Церкви, не лише в Україні, але й у всіх країнах, де проживала українська діаспора.

Отець Софрон Мудрий також займався аудіозаписом творів поетів та письменників. Зокрема, Тараса Шевченка, Івана Франка, Пантелеймона Куліша та інших. Ось що владику згадував про це: «То бракувало усім цього... Також і там не було того... Ми мали студентів з Америки, Бразилії, Канади,

²² Каганов Ю. О. «Ворожі голоси»: ідеологічне протистояння на радіохвилях у Радянській Україні (друга половина ХХ ст.) / Ю. О. Каганов // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. - Вип. XXXV. - Запоріжжя, 2013. - С. 193-201.

²³ Лизанчук В. В. Основи радіожурналістики : підручник / В. В. Лизанчук. - К. : Знання, 2006. - 628 с. + компакт-диск.

²⁴ Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні / Владика Софрон Мудрий, ЧСВВ. - Вид. 4-те. - Жовква : Місіонер, 2010. - 544 с.

²⁵ Каськів О. Вплив єпископа Софрона Мудрого на видатничу діяльність в Українській Греко-Католицькій церкві. Івано-Франківськ : Вісник Львівського університету, 2022. С 35.

²⁶ Апостольські повчання на неділі. Радіопровіді з Ватикану / Проповідували: Блаженніший Мирослав, Аєп. Мирослав Марусин, о. Л. Гуцуляк та ін. - 2-ге вид. - Львів : Місіонер, 2007. - 278 с.

Аргентини... І виникла ідея це зробити. Ми записували це на радіо. Я реєстрував, за ті години, що треба було, заплатив - і маю готово... Перше, самі хотіли студенти. Ми мали там до 40 студентів...Потім до 100 студентів. Малий семінар був так званий...»²⁷.

«Попри решту моїх обов'язків, праця на Ватиканському радіо була моєю улюбленою місією для України. Я докладав усіх зусиль, щоб своїми промовами перед мікрофоном покласти ще одну цеглину для збереження святині нашої релігійної культури»²⁸, - так єпископ Софрон Мудрий описував свою роботу на радіо Ватикану. Проте, його діяльність не обмежувалася лише радіопроповідями, підготовкою програм та матеріалів для ефіру. Він організував постійне видання окремих книг, записавши на аудіокасети недільні Богослужіння, акафісти, вечірні молитви, псалми та колядки у виконанні видатних хорових колективів української діаспори в студіях Ватикану²⁹.

Пізніше цей процес розширився за ініціативою і під керівництвом о. Софрона Мудрого, перетворившись спочатку на записи на аудіокасетах Нового Заповіту, Псалтиря та вибраних частин Старого Заповіту. Усі ці записи богослужінь та Святого Письма українською мовою передавалися вірним в Україну та до країн, де існувала українська діаспора³⁰.

Для здійснення записів до Риму прибували журналісти з української редакції радіо «Свобода», включаючи Народецького (пізніше керівника української редакції), Л. Гвань (Г. Мовчан) і актора Л. Алексійчука. Ця діяльність отримувала теплий прийом серед слухачів у Радянській Україні.

За кілька років до своєї смерті, навіть перебуваючи на заслуженому відпочинку, єпископ Софрон Мудрий згадував про багаторічну працю на радіо Папи і зауважував: «Радіо «Ватикан» дуже багато для цього зробило - для розпаду Союзу... У нас було відчуття, що Бог помагає, Його Провидіння веде всіх, Він переможе»³¹. Ідеологічна війна проти «клерикальної пропаганди» завершилася у 90-ті роки ХХ ст. після розпаду Радянського Союзу, і була припинена необхідність «глушіння» «ворожих радіоголосів» та маніпулювання суспільною думкою³².

²⁷ Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні / Владика Софрон Мудрий, ЧСВВ. - Вид. 4-те. - Жовква : Місіонер, 2010. - 544 с.

²⁸ Український католицький часопис «Місіонар». Радіо Ватикану: 80 років мовлення солов'їною. URL:<https://misionar.in.ua/publish/doslidzhennia-i-povchannia/radio-vatikanu-80-rokiv-movlyennya-solov-yinoyu/> (дата звернення 08.11.2023)

²⁹ Мудрий С. Недільна Благовість. Недільні радіопроповіді з Ватикану.. Рим : вид. оо. Василян, 1970. С.125.

³⁰ Російсько-Українська війна. Рекомендаційний покажчик Частина 1: Неоголошена війна (20 лютого 2014 – 24 лютого 2022) Київ Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова 2022 URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/38190/Rosiiko-ukrainska%20viina.pdf?sequence=1> (дата звернення: 10.11.2023).

³¹ Каганов Ю. О. «Ворожі голоси»: ідеологічне протистояння на радіохвилях у Радянській Україні (друга половина ХХ ст.) / Ю. О. Каганов // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. - Вип. XXXV. - Запоріжжя, 2013. - С. 193-201.

³² Ципердюк І. Роль єпископа Софрона Мудрого у становленні та розвитку української редакції радіо «Ватикан», Запоріжжя, 2016. С.154.

Висновки. Таким чином, протягом майже 80 років мовлення в ефірі, українська редакція надає слухачам переважно програми, які сприяють поширенню традиційних християнських цінностей, віри, милосердя, та співчуття до ближнього. У часи «холодної війни» радіо стало голосом підпільної ГКЦ, яка була ліквідована в Радянському Союзі. Незважаючи на «глушіння» та дискредитацію з боку радянських ідеологів, українська редакція радіо «Ватикан» не лише поширювала євангельські істини, транслювала богослужіння, але і інформувала вірних в Україні та діаспорі про життя Католицької Церкви, діяльність Папи, а також заборонену в Радянському союзі ГКЦ.

Контент програм української редакції радіо «Ватикан», а також роботу її співробітників, що включали священників та простих не богопосвячених людей, можна оцінювати як важливий елемент їх служіння. Ці особи були справжніми універсалами в сфері радіожурналістики, здатними виконувати різні завдання від репортажів і дикторської роботи до редагування та монтажу програм. Диктори радіомовлення випереджали історичний час в якому жили. Однозначно, що не останню роль в розвитку та впровадженні нових видів, форм, жанрів та методів роботи української редакції радіо «Ватикан» відіграв о. Софрон Мудрий ЧСВВ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко О., Гірик С., Киридон А. Історія України: розпад СРСР. Доба Незалежності (1991–2021) Велика українська енциклопедія. URL: [https://vue.gov.ua/Історія України: розпад СРСР. Доба Незалежності \(1991–2021\)](https://vue.gov.ua/Історія_України:_розпад_СРСР._Доба_Незалежності_(1991–2021)) (дата звернення: 15.10.2023).
2. Бублик Т. Т. Діяльність Патріарха Йосипа Сліпого щодо легалізації УГКЦ у світлі радянських документів (1960-1980-ті роки) . Т. Т. Бублик. Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. - Вип. XXXVII. - Запоріжжя, 2013. - С. 152 -157.
3. Бурка Л. Радіо Воскресіння. Українському відділу Радіо Ватикану виповнюється 75 років. URL: <https://www.rr.lviv.ua/ukrajinskomu-viddilul-radio-vatykanu-vurovnuujetsya-75-rokiv/> (дата звернення: 18.10.2023).
4. Горбач С. І. Деякі аспекти відносин між Ватиканом та СРСР після другої світової війни (1945-1953). С. І. Горбач. Український історичний журнал. - 1998. - № 6. - С. 68-76.
5. Гудзик К. Українське радіо Ватикану - погляд із середини. URL: <https://day.kyiv.ua/article/aktsiya-dnya/ukrayinske-radio-vatykanu-pohlyad-iz-seredynu>(дата звернення: 18.10.2023).
6. Костюк. І. Галицький кореспондент. Владика Софрон МУДРИЙ: «Радіо «Ватикан» дуже багато зробило для розпаду СРСР... У нас було відчуття, що Бог помагає» URL : <https://gk-press.if.ua/x9626/> (дата звернення: 21.10.2023).
7. Каганов Ю. О. Ворожі голоси : ідеологічне протистояння на радіохвилях у Радянській Україні (друга половина ХХ ст.) / Ю. О. Каганов // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. - Вип. XXXV. - Запоріжжя, 2013. - С. 193-201.

8. Каськів О. Вплив єпископа Софрона Мудрого на видатничу діяльність в Українській Греко-Католицькій церкві. Івано-Франківськ : Вісник Львівського університету, 2022. 40с.
9. Красаускене Ж. , Аксельрод Д. , Савчук Т. Радіо Свобода – 70. Коротко про головне. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/radio-svoboda-70-misiya-truvaue/30700537.html> (дата звернення: 15.10.2023).
10. Лизанчук В. В. Основи радіожурналістики : підручник / В. В. Лизанчук. - К. : Знання, 2006. - 628 с.
11. Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні / Владика Софрон Мудрий, ЧСВВ. - Вид. 4-те. - Жовква : Місіонер, 2010. - 544 с.
12. Мудрий С. Недільна Благовість. Недільні радіопроповіді з Ватикану.. Рим : вид. оо. Василіян, 1970. 292с.
13. Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. 216 с.
14. Мудрий у Ватикані: погляд з-за лаштунків. 2010. Релігія в Україні. URL: http://www.religion.in.ua/zmi/ukrainian_zmi/3602-mudrij-u-vatikani-poglyad-z-za-lashtunkiv.html (дата звернення: 20.10.2023).
15. О.Скрипник. Історична правда. Йосиф Сліпий. Під оперативним наглядом «Монаха» у Ватикані URL : <https://www.istpravda.com.ua/articles/2023/11/17/163360/> (дата звернення: 22.10.2023).
16. Освіта UA. Возз'єднання західноукраїнських земель з УРСР. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/history/4033/> (дата звернення: 19.10.2023)
17. Прокатедральний собор Софії. URL : <https://map.ugcc.ua/view/857-prokatedralnyu-sobor-svyatoy-sofiy-m-rym-italiya> (дата звернення: 23.10.2023).
18. Релігія в Україні. Мудрий у Ватикані: погляд з-за лаштунків URL: https://www.religion.in.ua/zmi/ukrainian_zmi/3602-mudrij-u-vatikani-poglyad-z-za-lashtunkiv.html . (дата звернення: 17.10.2023).
19. Російсько-Українська війна. Рекомендаційний покажчик Частина 1: Неоголошена війна (20 лютого 2014 – 24 лютого 2022) Київ Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова 2022 URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/38190/Rosiiko-ukrainska%20viina.pdf?sequence=1> (дата звернення: 16.10.2023).
20. Український католицький часопис «Місіонар». Радіо Ватикану: 80 років мовлення солов'їною. URL:<https://misionar.in.ua/publish/doslidzhennia-i-rovchannia/radio-vatikanu-80-rokiv-movlyennya-solov-yinoyu/> (дата звернення 08.11.2023)
21. Церква і соціальна комунікація: Найголовніші документи Католицької Церкви про пресу, радіо, телебачення, інтернет та інші медіа / упоряд. і наук. ред. М. Перун. - Львів : Видавництво Українського Католицького Університету, 2004. - 440 с.
22. Ципердюк І. Роль єпископа Софрона Мудрого у становленні та розвитку української редакції радіо «Ватикан», Запоріжжя, 2016. 159с.

23. Чекалюк, В. В. Українська журналістика в умовах гібридної війни : монографія / В. В. Чекалюк. – Київ : Паливода А. В., 2018. – 308 с.

REFERENCES

1. Boiko O., Hirik S., Kyrydon A. Istoriiia Ukrainy: rozpad SRSR. Doba Nezalezhnosti (1991–2021) Velyka ukrainska entsyklopediia. URL: [https://vue.gov.ua/Istoriiia Ukrainy: rozpad SRSR. Doba Nezalezhnosti \(1991–2021\)](https://vue.gov.ua/Istoriiia_Ukrainy:_rozpad_SRSR._Doba_Nezalezhnosti_(1991–2021)_) (data zvernennia: 15.10.2023).
2. Bublyk T. T. Diialnist Patriarkha Yosypa Slipoho shchodo lehalizatsii UHKTs u svitli radianskykh dokumentiv (1960-1980-ti roky) . T. T. Bublyk. Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. - Vyp. XXXVII. - Zaporizhzhia, 2013. - S. 152 -157.
3. Burka L. Radio Voskresinnia. Ukrainskomu viddilu Radio Vatykanu vypovniuietsia 75 rokiv. URL: <https://www.rr.lviv.ua/ukrajinskomu-viddilui-radio-vatykanu-vypovnyujetsya-75-rokiv/> (data zvernennia: 18.10.2023).
4. Horbach S. I. Deiaki aspekty vidnosyn mizh Vatykanom ta SRSR pislia druhoi svitovoi viiny (1945-1953). S. I. Horbach. Ukrainskyi istorychnyi zhurnal. - 1998. - № 6. - S. 68-76.
5. Hudzyk K. Ukrainske radio Vatykanu - pohliad iz seredyny. URL: <https://day.kyiv.ua/article/aktsiya-dnya/ukrayinske-radio-vatykanu-pohlyad-iz-seredyny>(data zvernennia: 18.10.2023).
6. I.Kostiuk. Halytskyi korespondent. Vladyka Sofron MUDRYI: «Radio «Vatykan» duzhe bahato zrobylo dlia rozpadu SRSR... U nas bulo vidchuttia, shcho Boh pomahaie» URL : <https://gk-press.if.ua/x9626/> (data zvernennia: 21.10.2023).
7. Kahanov Yu. O. Vorozhi holosy : ideolohichne protystoiannia na radiokhvyliakh u Radianskii Ukraini (druga polovyna XX st.) / Yu. O. Kahanov // Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. - Vyp. XXXV. - Zaporizhzhia, 2013. - S. 193-201.
8. Kaskiv O. Vplyv yepyskopa Sofrona Mudroho na vydatnychu diialnist v Ukrainskii Hreko-Katolytskii tserkvi. Ivano-Frankivsk : Visnyk Lvivskoho universytetu, 2022. 40s.
9. Krasauskene Zh. , Akselrod D. , Savchuk T. Radio Svoboda – 70. Korotko pro holovne. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/radio-svoboda-70-misiya-tryvaye/30700537.html> (data zvernennia: 15.10.2023).
10. Lyzanchuk V. V. Osnovy radiozhurnalistyky : pidruchnyk / V. V. Lyzanchuk. - K. : Znannia, 2006. - 628 s.
11. Mudryi S. Narys istorii Tserkvy v Ukraini / Vladyka Sofron Mudryi, ChSVV. - Vyd. 4-te. - Zhovkva : Misioner, 2010. - 544 s.
12. Mudryi S. Nedilna Blahovist. Nedilni radioprovodi z Vatykanu.. Rym : vyd. oo. Vasyliian, 1970. 292s.
13. Mudryi S. Pid opikoiiu Bozhoho Provydinnia. Ivano-Frankivsk: Nova Zoria, 2008. 216 s.

14. Mudryi u Vatykani: pohliad z-za lashtunkiv. 2010. Relihiia v Ukraini. URL: http://www.religion.in.ua/zmi/ukrainian_zmi/3602-mudrij-u-vatikani-poglyad-z-za-lashtunkiv.html (data zvernennia: 20.10.2023).
15. O.Skrypnyk. Istorychna pravda. Yosyf Slipyi. Pid operatyvnym nahliadom «Monakha» u Vatykani URL : <https://www.istpravda.com.ua/articles/2023/11/17/163360/> (data zvernennia: 22.10.2023).
16. Osvita UA. Vozziednannia zakhidnoukrainskykh zemel z URSS. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/history/4033/> (data zvernennia: 19.10.2023)
17. Prokatedralnyi sobor Sofii. URL : <https://map.ugcc.ua/view/857-prokatedralnyy-sobor-svyatoy-sofiy-m-rym-italiya> (data zvernennia: 23.10.2023).
18. Relihiia v Ukraini. Mudryi u Vatykani: pohliad z-za lashtunkiv URL: https://www.religion.in.ua/zmi/ukrainian_zmi/3602-mudrij-u-vatikani-poglyad-z-za-lashtunkiv.html . (data zvernennia: 17.10.2023).
19. Rosiisko-Ukrainska viina. Rekomendatsiinyi pokazhchyk Chastyna 1: Neholoshena viina (20 liutoho 2014 – 24 liutoho 2022) Kyiv Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova 2022 URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/38190/Rosiiko-ukrainska%20viina.pdf?sequence=1> (data zvernennia: 16.10.2023).
20. Ukrainskyi katolytskyi chasopys «Misionar». Radio Vatykanu: 80 rokiv movlennia solovinoiu. URL:<https://misionar.in.ua/publish/doslidzhennia-i-povchannia/radio-vatikanu-80-rokiv-movlyennya-solov-yinoyu/> (data zvernennia 08.11.2023)
21. Tserkva i sotsialna komunikatsiia: Naiholovnishy dokumenty Katolytskoi Tserkvy pro presu, radio, teleshchennia, internet ta inshi media / uporiad. i nauk. red. M. Perun. - Lviv : Vydavnytstvo Ukrainskoho Katolytskoho Universytetu, 2004. - 440 s.
22. Tsyperdiuk I. Rol yepyskopa Sofrona Mudroho u stanovlenni ta rozvytku ukrainskoi redaktsii radio «Vatykan», Zaporizhzhia, 2016. 159s.
23. Чекалюк, В. В. Українська журналістика в умовах гібридної війни : монографія / В. В. Чекалюк. – Київ : Паливода А. В., 2018. – 308 с.

Стаття надійшла до редакції 25.11.2023 р.

Стаття рекомендована до друку 17.12.2023 р.

Автори журналу

1. **БУРДИЛЯК Володимир** – студент 4-го курсу ОПП «Богослов'я» ОР бакалавр Івано-Франківської академії Івана Золотоустого.
2. **ВІЙТИШИН Володимир** – Архієпископ і Митрополит Івано-Франківський УГКЦ, кандидат наук з богослов'я, доцент, доцент кафедри богослов'я, науковий співробітник Науково-дослідного інституту канонічного права та богословських наук Івано-Франківської академії Івана Золотоустого.
3. **ГОГОЛЬ Василь** – кандидат наук з богослов'я, доцент, доцент кафедри богослов'я, науковий співробітник Науково-дослідного інституту історії Церкви Івано-Франківської академії Івана Золотоустого, протоієрей УГКЦ.
4. **ГЕНИК Степан** – доктор медичних наук, професор, професор кафедри загальної та судинної хірургії Івано-Франківського національного медичного університету.
5. **ГУЦУЛЯК Володимир** - студент 2-го курсу ОПП «Богослов'я» ОР бакалавр Івано-Франківської академії Івана Золотоустого.
6. **ДЕЛЯТИНСЬКИЙ Руслан** – кандидат історичних наук, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету богословських і гуманітарних наук, перший заступник директора і науковий співробітник Науково-дослідного інституту історії Церкви Івано-Франківської академії Івана Золотоустого.
7. **ДЕРКАЧ Віталій** – магістр богослов'я, викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Івано-Франківської академії Івана Золотоустого; науковий співробітник Науково-дослідного інституту історії Церкви Івано-Франківської академії Івана Золотоустого; аспірант 2-го року підготовки зі спеціальності 033 «Філософія» кафедри соціології, філософії та релігієзнавства Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника; протоієрей УГКЦ.
8. **ЄГРЕШІЙ Олег** – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України і методики викладання історії факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, директор Науково-дослідного інституту історії Церкви Івано-Франківської академії Івана Золотоустого.
9. **ЖОЛОБ Анна** – старший науковий співробітник відділу «Музей історії Галича» Національного заповідника «Давній Галич».
10. **ЗІНЬКОВСЬКИЙ Тарас** – завідувач відділу «Музей історії Галича» Національного заповідника «Давній Галич».
11. **КАСЬКІВ Олег** – доктор наук з богослов'я, ректор, професор кафедри богослов'я, директор Науково-дослідного інституту канонічного права та богословських наук, директор інституту постійної священничої формації Івано-Франківської академії Івана Золотоустого, протопресвітер Дубівецького протопресвітеріату Івано-Франківської Архієпархії УГКЦ, митрофорний протоієрей УГКЦ.

12. **КОЛОДНИЙ Анатолій** – доктор філософських наук, професор, головний науковий співробітник Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди Національної академії наук України.
13. **КОТИК Тарас** – студент 4-го курсу ОПІ «Богослов'я» ОР бакалавр Івано-Франківської академії Івана Золотоустого.
14. **МАСЛІЙ Ольга (с. Андрея)** – кандидат історичних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, другий заступник директора і науковий співробітник Науково-дослідного інституту історії Церкви Івано-Франківської академії Івана Золотоустого, відповідальний секретар «Наукового вісника ІФА «Добрий Пастир». Богослов'я. Філософія. Історія».
15. **МУЖИК Ростислав** – студент 1-го курсу ОПІ «Богослов'я» ОР магістр Івано-Франківської академії Івана Золотоустого.
16. **ПАРХОМУК Володимир** - студент 2-го курсу ОПІ «Богослов'я» ОР магістр Івано-Франківської академії Івана Золотоустого.
17. **ПАСІЧНИК-РАК Василь** – доктор Східних Церковних наук, синкел у справах капеланського служіння Івано-Франківської Архієпархії, протоієрей УГКЦ.
18. **П'ЯСТА Руслан** – кандидат наук з богослов'я, доцент кафедри богослов'я, вчений секретар Вченої ради, директор Науково-дослідного інституту родини і капеланства Івано-Франківської академії Івана Золотоустого, протоієрей УГКЦ.
19. **ТИМКІВ Людмила** – студентка 1-го курсу ОПІ «Богослов'я» ОР магістр Івано-Франківської академії Івана Золотоустого.
20. **ФИЛИПОВИЧ Людмила** – доктор філософських наук, професор, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Івано-Франківської академії Івана Золотоустого, провідний науковий співробітник Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди Національної академії наук України.
21. **ЮНГЕР Святослав** - студент 1-го курсу ОПІ «Богослов'я» ОР магістр Івано-Франківської академії Івана Золотоустого.
22. **ЯЦИШИН Андрій** – кандидат наук з богослов'я, старший викладач кафедри богослов'я, перший заступник директора Науково-дослідного інституту родини і капеланства Івано-Франківської академії Івана Золотоустого.

До відома авторів

Вимоги до матеріалів та їх оформлення

1. **Обсяг доповіді / статті** – 8-12 сторінок тексту (до 25 тис. знаків (як виняток, не більше 35 тис. знаків)).
2. **Технічні вимоги:** текст статті подається у форматі Microsoft Word. Увесь матеріал статті повинен міститись в одному файлі. Файл повинен бути підписаний українською мовою відповідно до прізвища та ініціалів учасника конференції та містити в другій частині вид матеріалу (наприклад: Петренко_А.Б._стаття; Петренко_А.Б._дані про автора).
3. Текст статті повинен бути набраним через 1,5 інтервали, шрифт «Times New Roman», кегль 14. Поля: верхнє та нижнє – 2,0 см, ліве – 2,0 см, праве – 1,0 см., формат А-4.
4. Текст статті може містити графіки, діаграми, таблиці, ілюстрації.
5. **Стаття має бути оформлена за схемою:**
 - **УДК** (у лівому верхньому куті аркуша, звичайним шрифтом);
 - **DOI:** (у лівому верхньому куті аркуша, звичайним шрифтом);
 - **назва статті** (заголовними буквами, жирним шрифтом по центру);
 - **автор (співавтори)** – ім'я, прізвище (жирним шрифтом по центру), назва установи – основного місця роботи, підрозділу (факультету, кафедри тощо), робоча адреса, електронна пошта, ORCID ID, (курсивом по центру);

Наприклад:

1) один автор:

УДК 271.4–282.7-74(477)

DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1>

БОГОСЛУЖБОВІ КНИГИ КИЇВСЬКОЇ ЦЕРКВИ - ДЖЕРЕЛО ПАРТИКУЛЯРНОГО ПРАВА

КАСЬКІВ Олег

*Івано-Франківська академія Івана Золотоустого, кафедра богослов'я
вул. Софрона Мудрого 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна*

e-mail: kaskiv.o@ifai.edu.ua

ORCID: : <https://orcid.org/0000-0003-1304-9463>

2) два співавтори:

УДК 94 (477.83/.86): 27:2-559"1843/1896"Юліан Пелеш

DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.2>

ЄПИСКОП ЮЛІАН ПЕЛЕШ (1843 – 1896 рр.) В РЕЛІГІЙНО-ЦЕРКОВНОМУ І ГРОМАДСЬКОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ: НАРИС ЗА МАТЕРІАЛАМИ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОЇ ВИСТАВКИ

ДЕЛЯТИНСЬКИЙ Руслан

*Івано-Франківська академія Івана Золотоустого
кафедра соціально-гуманітарних дисциплін
вул. Софрона Мудрого 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна
e-mail: r.deliatynskiy@ukr.net
ORCID: : <https://orcid.org/0000-0002-6020-7666>*

ДЕРКАЧ Віталій

*Івано-Франківська академія Івана Золотоустого, кафедра соціально-гуманітарних дисциплін, викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
вул. Софрона Мудрого 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна
e-mail: vitaliy0502@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7706-801X>*

- **анотація** (курсивом по ширині тексту) українською (900–1000 знаків) та англійською мовами (2000 знаків); анотація повинна бути структурованою, містити мету дослідження та застосовані методи, основні одержані висновки;
- **ключові слова** українською та англійською мовами;
- **виклад основного матеріалу** із дотримання вимог ВАК України, що передбачає наступні складові елементи:
 - 1) актуальність і постановка проблеми в загальному вигляді;
 - 2) аналіз основних досліджень та виокремлення невирішених частин проблеми;
 - 3) формування мети (завдань) дослідження (доповіді / статті);
 - 4) виклад основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів;
 - 5) висновки з проведеного дослідження;
 - 6) перспективи подальших досліджень окресленої проблеми;
- **обов'язковий список використаних джерел** наприкінці статті; нумерований список ЗА АЛФАВІТОМ. Джерела та література повинні бути оформлені з усіма бібліографічними відомостями ЗГІДНО ДСТУ 8302:2015 (автор, назва, місце видання, рік видання, кількість сторінок видання (за останніми вимогами МОН України)).
- після списку використаних джерел надається цей же список джерел латинським алфавітом (**References** – транслітерація). При впорядкуванні *references* дотримуватися постанови Кабінету Міністрів України (постанова від 27 січня 2010 р. № 55) про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею – <http://ukrlit.org/transliterations>;

6. Покликання на джерела і літературу у тексті статті – підтекстові посторінкові (у текстовому редакторі Microsoft Word проводиться через команду «Зсилки» → «Зноски» → «Внизу сторінки»).

Наприклад:

Ця стаття виконується в рамках проєкту біографічного словника духовенства Станиславівської єпархії ГКЦ (1885–1946 рр.), ініційованого Інститутом історії Церкви Івано-Франківської академії Івана Золотоустого⁴¹¹.

7. До статті додаються (окремим файлом) відомості про автора (за схемою: прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи, адреса проживання, електронна пошта, контактний мобільний телефон).

8. Статті, автори яких не мають наукового ступеня, супроводжуються рецензією кандидата, доктора наук за фахом публікації або витягом із протоколу засідання кафедри (відділу) про рекомендацію статті до друку.

⁴¹¹ Єгрешій О., Делятинський Р., Маслій А. Концепція науково-дослідної діяльності Інституту історії Церкви Івано-Франківського Богословського Університету імені Св. Івана Золотоустого Івано-Франківської Архиепархії та Митрополії УГКЦ (опублік.: 28 січня 2015) // Івано-Франківський Богословський Університет імені Св. Івана Золотоустого УГКЦ: [електронний ресурс] – режим доступу: <http://ifbu.org.ua/naukova-diialnist/institut-istorii-tserkvy.html> [31.01.2015].

Наукове видання

**ДОБРИЙ ПАСТИР: НАУКОВИЙ ВІСНИК
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ АКАДЕМІЇ ІВАНА ЗОЛОТОУСТОГО
Богослов'я. Філософія. Історія
Випуск 19/1 2024**

Головний редактор: *прот. Річард Горбань*
Відповідальний секретар: *Ольга (с. Андрея) Маслій*
Комп'ютерна верстка: *Руслан Делятинський*
Офіційний інтернет-ресурс: *прот. Роман Боярський*
Комп'ютерний набір: *Автори статей*

Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія / Гол. ред. Р. А. Горбань. Випуск 19. Частина 1. Івано-Франківськ : ІФА, 2024. 170 с.

Good Parson: scientific bulletin of Ivano-Frankivsk Academy of John Chrysostom. Theology. Philosophy. History / Editor-in-Chief R. A. Gorban. Issue 19. Part 1. Ivano-Frankivsk : IFA, 2024. 170 p.

Зареєстровано Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення як друковане медіа: протокол № 27 від 16.11.2023 р. – ідентифікатор медіа - R30-01942.

Здано до верстки: 04.01.2024 р. Підписано до друку: 05.01.2024 р.
Папір офсетний. Друк лазерний. Формат 60x84/8.
Умов. друк. арк. 19,76. Обл.-вид. арк. 61,87. Гарнітура Times New Roman.
Зам. № 391. Наклад 100 примірників.

Видавець: Івано-Франківська академія Івана Золотоустого
Україна, 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Софрона Мудрого 22.

Друк: Видавництво «Нова Зоря»
Україна, 76018, м. Івано-Франківськ, пл. Міцкевича 5
Тел.: (0342) 52-73-48; факс: (0342) 55-24-45
Свідоцтво суб'єкта видавничої діяльності
ДК № 402 від 04.04.2001 р.